ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΕΤΩΠΑ
Ο 2ΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
Η ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4ΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΘΗΝΑ 1958

— ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΕΤΩΠΑ

— Ο 2ος ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

— Η ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΕΤΩΠΑ
Ο 2ος ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
Η ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΘΗΝΑ 1958

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΕΤΩΠΑ

Ο 2ος ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4ΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΘΗΝΑ 1958

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Στὶς 6 τοῦ Ἰούνη τοῦ 1943 ἔπεφτε στὸ Κούρνοβο χτυπημένος ἀπὸ τὶς σφαῖρες τοῦ ἰταλικοῦ ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσματος, σὲ ἡλικία 43 χρονῶν (εἶχε γεννηθεῖ στὶς 10 τοῦ Μάρτη τοῦ 1900 στὴ Θήβα), ὁ Παντελῆς Πουλιόπουλος, ἡ μεγαλύτερη φυσιογνωμία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὴν Ἑλλάδα. Μαζί του ἐκτελέστηκαν καὶ τρεῖς ἄλλοι τεταρτοδιεθνιστὲς ἀγωνιστές: ὁ Γιάννης Ξυπόλητος, ὁ Νώντας Γιαννακός, ὁ Γιάννης Μακρῆς.

Ἡ ἑκατοντάδα τῶν πολιτικῶν ἀγωνιστῶν ποὺ ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῆς Λάρισας μεταφερθήκανε στὸ σφαγεῖο τοῦ Κούρνοβου ἀντιμετωπίσανε μὲ θάρρος τὸ θάνατο. Οἱ περισσότεροί τους προέρχονταν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο Ἀκροναυπλίας ποὺ τὸ ἐγκαινίασε ἀπὸ τὸ 1936 σὰ σύμβολο τοῦ «τρίτου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ» της ἡ διχτατορία Μεταξᾶ—Γλύξμπουργκ. Ἀλλὰ μέσα στὸν ὄγκο αὐτὸ τῶν ἀγωνιστῶν (ποὺ σταλινισμένοι χειροκροτούσανε τὸν «ἀπελευθερωτικὸ» καὶ «προοδευτικὸ» πόλεμο τῶν δημοκρατικῶν ἰμπεριαλιστῶν καὶ καλούσανε τὶς μάζες στὰ πολεμικὰ μέτωπα γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς ἀστικῆς πατρίδας) ὁ Πουλιόπουλος καὶ οἱ σύντροφοί του διακριθήκανε πάντα σὰν κομμουνιστὲς - διεθνιστές. Γιὰ ὕστατη φορά, μπροστὰ στὸ θάνατο, ὁ Πουλιόπουλος σηκώνει τὴ σημαία τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Καταπληχτικὰ γλωσσομαθὴς (ἤξαιρε 10 γλῶσσες) καὶ δεινὸς ἐξάλλου ρήτορας ποὺ αἰχμαλώτιζε τὸ ἀκροατηριό του, ἀπευθύνεται στοὺς ἄνδρες τοῦ ἀποσπάσματος. Τοὺς μιλάει στὴ μητρική τους γλώσσα γιὰ τὸν πόλεμο, γιὰ τὸ φασισμό, γιὰ τὸ ταξικὸ καθῆκον τῶν προλεταρίων, σὲ φασιστικὲς καὶ «δημοκρατικὲς» χῶρες, νὰ μετατρέψουνε τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο σὲ κοινωνικὴ ἐπανάσταση, γιὰ τὴ συναδέλφωση ὅλων τῶν ἐμπόλεμων λαῶν στὶς Ἑνωμένες Σοσιαλιστικὲς Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου. Λόγια ποὺ προκαλοῦν αἴσθηση στοὺς ἄνδρες τοῦ ἀποσπάσματος, ἐνῶ ὁ ἐπικεφαλῆς τους φασίστας ἀξιωματικός, φρενιασμένος, διατάζει τὴν ἐκτέλεση ποὺ θὰ κλείσει γιὰ πάντα τὸ στόμα τοῦ ἐπικίνδυνου ὁμιλητῆ.

Ἔτσι ἔγινε ὁλοκαύτωμα μιὰ ζωὴ ἀφιερωμένη ἀνένδοτα στὴν ὑπόθεση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καὶ διαποτισμένη ὣς τὸ μεδούλι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Σὲ ὅλη τὴ ζωὴ καὶ σὲ ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Πουλιόπουλου ἡ ἐπανάσταση καὶ ὁ πόλεμος περνᾶνε σὰν κεντρικὲς κόκκινες γραμμές. Εἶναι ἄλλωστε οἱ συγκλονιστικότερες στιγμὲς στὴν ἱστορία τῶν κοινωνιῶν ὅπου οἱ μάζες μπαίνουνε σὲ κίνηση πρὸς τὴ μιὰ εἴτε τὴν ἄλλη κατεύθυνση κι ὅπου δοκιμάζεται σὰ σὲ λυδία λίθο ἡ ἐπαναστατικὴ ὑφὴ κι ὁ προλεταριακὸς διεθνισμὸς τῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν ἀγωνιστῶν. Κεντρισμένη ἀπὸ τὴ νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917 στὴ Ρωσία καὶ τὶς διεθνεῖς ἀπηχήσεις της, ἡ ἐπαναστατικὴ δράση τοῦ Πουλιόπουλου ἄρχισε κατὰ τὸν ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1919—22. Καὶ τέλειωσε πάλι μέσα σὲ πόλεμο: τὸ δεύτερο παγκόσμιο. Στὸ μικρασιατικὸ μέτωπο ὁ Πουλιόπουλος παίρνει ἀπὸ τὸ 1920 δραστήρια μέρος στὴν ὀργάνωση τῶν στρατιωτικῶν κομμουνιστικῶν πυρήνων, στὴν ἔκδοση παράνομων ἀντιπολεμικῶν προκηρύξεων, φύλλων καὶ φυλλαδίων ποὺ καταγγέλλουνε τὸν ἰμπεριαλιστικὸ χαραχτήρα τοῦ πολέμου, σὲ ἀντιμιλιταριστικὲς ἐκδηλώσεις τῶν φαντάρων. Γιὰ τὴ δράση του αὐτὴ φυλακίζεται μαζὶ μὲ ἄλλους κομμουνιστὲς στὶς στρατιωτικὲς φυλακὲς τοῦ Μπαρτζόβα (περίχωρα τῆς Σμύρνης). Θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὸ ἔκτακτο στρατοδικεῖο μὲ τὴν κατηγορία τῆς «ἐσχάτης προδοσίας», ἀλλὰ μὲ τὴν ὑποχώρηση τοῦ στρατοῦ δραπετεύει ἀπὸ τὶς φυλακές. Μετὰ τὸν πόλεμο, γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα, συμμετέχει δραστήρια στὸ παλαιοπολεμιστικὸ κίνημα, στὸ ἐργατικὸ κίνημα καὶ στὴν πλούσια τότε ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ ΚΚΕ μὲ ἀποφασιστικὴ ἔνταξη στὴν ἀριστερά του. Μετὰ τὴν ἐκτόπιση τῆς ὀπορτουνιστικῆς δεξιᾶς ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ (Ἐθνικὸ Συμβούλιο τοῦ ΚΚΕ, Φλεβάρης 1924), ὁ Παντελῆς Πουλιόπουλος ἐκλέγεται μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς κι ἔπειτα γενικὸς γραμματέας τοῦ ΚΚΕ καὶ ἀντιπρόσωπός του στὸ 5ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (1924). Ἐ-

πακολουθοῦν ἡ δίωξη καὶ οἱ δίκες τῆς Κ. Ε. τοῦ ΚΚΕ γιὰ τὸ «Μακεδονικὸ» στὸ παγκαλικὸ στρατοδικεῖο (1925—26) ὅπου ξεχωρίζει ἡ μνημειώδης «ἀπολογία» τοῦ Πουλιόπουλου ποὺ ὑπερασπίζει ἀδιάλλαχτα τὴ σημαία τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ καὶ γίνεται ὁ ἀμείλιχτος κατήγορος τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Ἐξορίζεται τότε στὴ Φολέγανδρο ἀπ' ὅπου γυρίζει μετὰ τὴν πτώση τῆς παγκαλικῆς διχτατορίας. Γιὰ τὸ «Μακεδονικὸ» ζήτημα ξαναφυλακίστηκε τὸ 1928. Ὅταν ὁ σταλινισμὸς ἁπλώνεται μέσα στὸ ΚΚΕ, ὁ Πουλιόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος στὴν Ἑλλάδα ποὺ δίνει τὴ μάχη ἀπὸ τὸ 1926 (Διάσκεψη Παραγόντων) ἐνάντια στὸν ἰδεολογικὸ καὶ ὀργανωτικὸ ἐκφυλισμὸ τοῦ ΚΚΕ καὶ γίνεται ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς ἀριστερῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στὸ ΚΚΕ. Διαγράφεται ἀπὸ τὴ σταλινικὴ γραφειοκρατία στὰ 1927 καὶ ὀργανώνει τὴν ἐξωκομματικὴ ἀντιπολιτευτικὴ ὁμάδα τοῦ «Σπάρτακου». Μετὰ τὴν αὐτοεκκαθάρισή της ἡ ὁμάδα «Σπάρτακος» προσχωρεῖ τὸ 1930 στὴ Διεθνῆ Ἀριστερὴ Ἀντιπολίτευση. Ἀναμφισβήτητο ἡγετικὸ ρόλο ἔχει ὁ Π. Πουλιόπουλος ὄχι μόνο στὴν ὁμάδα «Σπάρτακος» ἀλλὰ καὶ στὶς κατοπινὲς εὐρύτερες τεταρτοδιεθνιστικὲς ὀργανώσεις ποὺ προκύψανε ἀπὸ τὴν ἕνωση τοῦ «Σπάρτακου» μὲ τὴ Λενινιστικὴ Ἀντιπολίτευση τοῦ ΚΚΕ (Λ.Α.Κ.Κ.Ε.) στὴν Ὀργάνωση Κομμουνιστῶν - Διεθνιστῶν Ἑλλάδας (Ο.Κ.Δ.Ε.) καὶ ἀπὸ τὴν ἕνωση τῆς Ο.Κ.Δ.Ε. μὲ τὴν ὁμάδα τοῦ «Νέου Δρόμου» στὴν Ε.Ο.Κ.Δ.Ε., ὀργάνωση ποὺ συγκέντρωσε στὶς γραμμές της τὸ μεγαλύτερο καὶ ἀξιολογότερο τμῆμα τῶν τροτσκιστῶν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Βαθειὰ θεωρητικὴ μαρξιστικὴ κατάρτιση, προλεταριακὴ πολιτικὴ σκοπιά, διεθνιστικὸ πνεῦμα, διαλεχτικὴ καὶ κριτικὴ σκέψη, ἀδιάλλαχτη ἐμμονὴ στὸ ἰδεολογικὸ πρόγραμμα, αὐστηρὴ στάση ἐνάντια σ' ὅλες τὶς παρεκκλίσεις ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ μαρξισμὸ (ὀπορτουνιστικές, κεντριστικές, σεχταριστικές, σταλινικές, ἡττοπαθεῖς), ἀλύπητο μαστίγωμα τῆς καπιταλιστικῆς τρομοκρατίας σὲ κάθε περίπτωση (ὑπεράσπιση τῶν κατηγορουμένων κομμουνιστῶν στὴ δίκη τοῦ Ἄσσου Κεφαλωνιᾶς, ἐπεμβάσεις του στὰ αἱματηρὰ γεγονότα τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Σαλονίκης, διαμαρτυρίες στὰ κρατητήρια τῶν Ἀσφαλειῶν κλπ.), ἀπεριόριστη ἐπαναστατικὴ καὶ ταξικὴ ἀλληλεγγύη, βαθύτατο μίσος γιὰ τὰ προνόμια καὶ τὴ δουλοφροσύνη, ἀνυπέρβλητο σοσιαλιστικὸ ἦθος, προλεταριακὸς ἡρωισμός, ἀκλόνητη πίστη στὴν 4η Διεθνῆ καὶ στὸ μέλλον τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἐπίμονη, ὑπομονητική, πολύπλευρη ἐργασία θεωρητική, πολιτικὴ καὶ ὀργανωτικὴ γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τοῦ νέου ἐπαναστατικοῦ κόμματος—αὐτὰ εἶναι τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς προσωπικότητας τοῦ Παντελῆ Πουλιόπουλου στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσθέσομε μιὰ σπάνια γενικὴ μόρφωση, ἕνα πλούσιο καὶ τρυφερὸ συναισθηματικὸ κόσμο, μιὰ βαθειὰ ἀνθρώπινη κατανόηση καὶ στοργὴ γιὰ τοὺς φίλους του ποὺ συνδυαζότανε μὲ μιὰ συντροφικὴ ἀλλὰ αὐστηρὴ στάση ἀπέναντι στὰ πολιτικὰ ἢ τὰ ὀργανωτικὰ γλυστρήματά τους.

Ὁ θάνατος τοῦ Πουλιόπουλου εἶταν ὄχι μόνο ἡ μεγαλύτερη ἀπώλεια γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ἐργατικὸ κίνημα ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες γιὰ τὸ παγκόσμιο τεταρτοδιεθνιστικὸ κίνημα ποὺ μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Τρότσκι στὸ Μεξικὸ ἔχασε ἡγετικὲς φυσιογνωμίες σὰν τὸν Α. Λεόν, τὸν Λεὸν Λεξουάλ καὶ τὸν Μαρσὲλ Χὶκ (κι οἱ τρεῖς τους ἐξοντωθήκανε στὰ χιτλερικὰ στρατόπεδα εἴτε ἀπὸ τὰ ἐκτελεστικὰ ἀποσπάσματα). Τὸ ἔργο ὅμως τοῦ Πουλιόπουλου μένει ζωντανὸ καὶ φωτεινό, ὅπως μπορεῖ νὰ κρίνει καθένας ἀπὸ τὰ κείμενα ποὺ ἀκολουθοῦνε καὶ ποὺ γραφτήκανε στὴν περίοδο 1937—1941 ὅταν διώκονταν ἐπικηρυγμένος ἀπὸ τὴ Διχτατορία ἢ ὅταν εἶχε συλληφθεῖ καὶ εἶχε φυλακιστεῖ στὴν Ἀκροναυπλία. Γιατὶ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καὶ τὸ ἀπόσταγμα τῆς πείρας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος σὲ προβλήματα καίρια ποὺ ὀρθώνονται καὶ σήμερα μπροστὰ στὸ προλεταριάτο καὶ τὴν πρωτοπορία του. Στὸ διαφωτισμό τους καὶ στοὺς ἀγῶνες τους ἀφιερώνεται τὸ βιβλίο αὐτό.

Ἰούνης 1958 Π. Γ.

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΕΤΩΠΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

(Γράφτηκε τὸν Ἰούνη τοῦ 1937)

1. Νέα φάση τῆς παρακμῆς τοῦ καπιταλισμοῦ

Ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴν Αἰθιοπία τὸ 1935, ἡ γενικὴ ἀπεργία στὴ Γαλλία τὸν Ἰούνη τοῦ 1936, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ποὺ συνεχίζεται στὴν Ἱσπανία καὶ οἱ γιγαντιαῖοι ἐξοπλισμοὶ ὅλων τῶν μεγάλων Δυνάμεων δείχνουνε καθαρὰ ὅτι περάσαμε σὲ ἕνα καινούργιο στάδιο γενικῆς παρακμῆς τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος. Ὁ κόσμος μπῆκε σὲ μιὰ νέα περίοδο πολέμων καὶ ἐπαναστάσεων.

Μέσα στὴ μεγάλη αὐτὴ κρίση μία καὶ μοναδικὴ εἶναι ἡ λύση ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσει τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καὶ ὅλων γενικὰ τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τοῦ λαοῦ: ἡ κατάληψη τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ ἡ χρησιμοποίηση τῆς ἐξουσίας αὐτῆς γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

2. Πῶς γενικὰ μπορεῖ νὰ καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία

Ἡ ἐργατικὴ τάξη μπορεῖ νὰ καταλάβει τὴν πολιτικὴ ἐξουσία μόνο ἅμα χρησιμοποιήσει τὴ μέθοδο τῆς ***ἀνεξάρτητης ταξικῆς πάλης***. Πρέπει δηλαδή, σὲ ὁποιαδήποτε φάση τῆς σημερινῆς κρίσης, νὰ ἀντιτάσσει τὴν ἀσυμφιλίωτη ἀντίθεσή της στὴν ἀστικὴ τάξη καὶ στὸ ἀστικὸ κράτος, μὲ ὁποιαδήποτε μορφὴ κι ἂν παρουσιάζεται αὐτό.

Ὁ ὄγκος τῶν μὴ προλεταριακῶν μαζῶν τοῦ λαοῦ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ κερδηθεῖ μὲ τὸ μέρος τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτὸ ὅμως θὰ κατορθωθεῖ μόνο ὅταν ἡ ἴδια ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀποδείξει ὅτι μπαίνει μπροστά, ἀποφασιστικὸς καὶ ἱκανὸς ἡγέτης στὴν ἀνεξάρτητη, ἐπαναστατικὴ πάλη τῶν τάξεων κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας ποὺ ἐξουθενώνει κι αὐτὲς τὶς μάζες τοῦ πληθυσμοῦ ὅπως καὶ τὸ προλεταριάτο.

3. Λαϊκὸ Μέτωπο ἴσον συνεργασία τῶν τάξεων

Μέσα στὶς γραμμὲς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο σὲ μιὰ ἀνεξάρτητη ταξικὴ πάλη εἶναι οἱ μέθοδες κ' ἡ ἰδεολογία τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων. Ἡ ἰδεολογία αὐτὴ ἐνσαρκώνεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὰ συνθήματα τοῦ λεγόμενου Λαϊκοῦ Μετώπου. Ριχτήκανε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ καὶ τὰ ἐθνικά της τμήματα. Τὰ συνθήματα αὐτὰ βρήκανε τὴ θεωρητική τους ἔκφραση στὶς ἀποφάσεις

τοῦ 7ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1935. Πολὺ γρήγορα τὴν πολιτικὴ αὐτὴ τὴν ἀσπάστηκαν καὶ τὴν προπαγάνδισαν τὰ μεταρρυθμιστικὰ (σοσιαλδημοκρατικὰ) κόμματα, καθὼς καὶ πολλὰ φιλελεύθερα κόμματα σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Τὰ συνθήματα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου εἶναι καινούργια στὴ μορφή, ἀλλὰ πολὺ παλιὰ στὴν οὐσία τους. Ἀντιπροσωπεύουν ἁπλὰ καὶ μόνο τὴν κλασικὴ πολιτικὴ καὶ τὶς μέθοδες τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων καὶ μάλιστα στὴν πιὸ γνήσια καὶ ὁλοκάθαρη μορφή της: τὴν **κυβέρνηση συνασπισμοῦ** ἀστικῶν καὶ ἐργατικῶν κομμάτων. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη μορφὴ ταξικῆς συνεργασίας, εἶναι ἀπάρνηση τῆς ἀνεξάρτητης ταξικῆς πάλης τῶν ἐργατῶν. Μὲ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο ἡ ἐργατικὴ τάξη ἐγκαταλείπει τὸ δικό της πρόγραμμα, δηλαδή τὸ πρόγραμμα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ σοσιαλισμοῦ, καὶ δέχεται τὸ πρόγραμμα τῆς «δημοκρατικῆς» μπουρζουαζίας, δηλαδὴ τὸ πρόγραμμα τῆς **ὑπεράσπισης τοῦ καθεστῶτος**. Ὁ Μπλοὺμ στὴ Γαλλία ρητὰ δήλωσε ὅτι τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ ἡ κυβέρνησή του σκοπὸ ἔχουνε νὰ διατηρήσουνε τὸν καπιταλισμό.

4 Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ Ἑνιαῖο Μέτωπο

Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο.

Τὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα μέσα τῆς προλεταριακῆς πάλης. Εἶναι μιὰ συμφωνία γιὰ κοινὴ δράση πάνω σὲ ἕνα ὁρισμένο πεδίο, γιὰ ὁρισμένες κοινὲς ἐπιδιώξεις, καὶ ἀποκλείει ἀπόλυτα κάθε θυσία προγράμματος καὶ ἀρχῶν, ἀποκλείει κάθε λογῆς ἐγκατάλειψη τῆς πολιτικῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ της κόμματος. Τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα μέσα στὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο διατηρεῖ ἀκέραιο τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνεξάρτητης ταξικῆς πάλης γιὰ τὴν ἐργατικὴ καὶ ἐργατοαγροτικὴ ἐξουσία καὶ γιὰ τὸ σοσιαλισμό.

Ἀντίθετα τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο εἶναι ἕνας συνασπισμὸς πολιτικὸς γιὰ σκοποὺς γενικοὺς ποὺ προϋποθέτει ὅτι τὸ ἐργατικὸ κόμμα **ἐγκατέλειψε** τοὺς ἀνεξάρτητους σκοποὺς τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὴν ὑπέταξε στοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς ἀστικῆς τάξης στὸ ὄνομα τῆς (ἀστικῆς) δημοκρατίας. Στὴ σημερινὴ μάλιστα πράξη ἡ ἐγκατάλειψη αὐτὴ γίνεται, ἰδίως ἀπὸ τὰ κόμματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ὄχι μόνο οὐσιαστικὰ ἀλλὰ καὶ τυπικά. Ὁ ἰδεολογικὸς ἐκφυλισμὸς τῶν κομμάτων αὐτῶν ἔχει σήμερα προχωρήσει τόσο πολὺ ὥστε συζητοῦνε στὴ Γαλλία ἐπίσημα τὴ συγχώνευση μὲ τὸ κλασικὸ κόμμα τῶν σοσιαλπροδοτῶν, μέσα δηλαδὴ σὲ ἕνα ἑνιαῖο κόμμα μεταρρυθμιστικὸ - «σοσιαλιστικό», ὅπου καὶ τὸ ὄνομα κομμουνισμὸς θὰ χανότανε ἀκόμα, ἀφοῦ πρῶτα χάθηκε πιὰ ἡ οὐσία του μέσα στὴν πολιτικὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Σὲ ριζικὴ ἀντίθεση πρὸς τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων, ὁ ἐπαναστατικὸς μαρξισμὸς καὶ οἱ κομμουνιστὲς - διεθνιστὲς ἀντιπαρατάσσουν τὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο Πάλης ποὺ μπορεῖ νὰ ἀγκαλιάσει τὶς πιὸ πλατιὲς μάζες στὴν προοδευτικὴ ἀνάπτυξη τῶν ἀγώνων του κατὰ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξουσίας.

5. Λαϊκὸ Μέτωπο, Φασισμὸς καὶ μεσαῖες τάξεις

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου δὲ μπορεῖ νὰ δώσει καμιὰ ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα κατὰ τοῦ φασισμοῦ, γιατὶ ὁ φασισμὸς ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἡ πολιτικὴ στὴν ὁποία ὠθεῖται ἀναπότρεπτα ὁ παρακμασμένος καπιταλισμὸς στὴ σημερινή του φάση, ἂν τὸ προλεταριάτο δὲν τὸν ἀνατρέψει. Κάθε ἄλλη πολιτική, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ γιὰ τὴν ἀνατροπὴ ὁλόκληρου τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, ὄχι μόνο εἶναι ἀνίσχυρη μπροστὰ στὸ φασισμό, ἀλλὰ ἴσα - ἴσα κάνει βέβαιη τὴ νίκη τοῦ φασισμοῦ.

Πραγματικὰ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο εἶναι ἀνίκανο νὰ κινητοποιήσει τὶς μεσαῖες τάξεις κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῆς ἐργατικῆς τάξης ποὺ δίχως αὐτὴ εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τῶν ἐργαζομένων. Ἀφοῦ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο ὑποχρεώνει τὴν ἐργατικὴ τάξη νὰ ἐγκαταλείψει τὸ δικό της ἀνεξάρτητο πρόγραμμα καὶ τὴν ἀνεξάρτητη ταξικὴ ἡγεσία της, ἀφήνει τὶς μεσαῖες τάξεις εὔκολη λεία στὴν ἀσύστολη κοινωνικὴ δημαγωγία τῶν φασιστῶν κ' ἔτσι ἐπιτρέπει στὸ φασισμὸ νὰ ἀποχτήσει μιὰ μαζικὴ βάση ποὺ τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ ν' ἀνεβεῖ στὴν ἐξουσία.

6. Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ δημοκρατικὲς διεκδικήσεις

Στοὺς καθημερινοὺς οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀγῶνες ἡ πολιτικὴ τῆς ταξικῆς συνεργασίας τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου εἶναι ἕνας δυνατὸς **φραγμὸς** στὴ μαχητική, δηλαδὴ τὴ μόνη ἀποτελεσματική, διεξαγωγὴ τῶν ἀγώνων γιὰ τὶς μερικές, ἄμεσες διεκδικήσεις τῶν ἐκμεταλλευομένων. Προσπαθεῖ νὰ ἀπαλύνει τοὺς καθημερινοὺς ἀγῶνες μὲ συνθήματα «κοινωνικῆς εἰρήνης» (τέτοιο εἶναι σήμερα καὶ ρητὰ τὸ σύνθημα τῶν κομμάτων τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴ Γαλλία, ἰδίως τῶν σταλινικῶν, αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ νέο πρόγραμμα ποὺ διεκήρυξε ἡ νέα του κυβέρνηση Σωτάν). Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο στηρίζεται ὁλοένα καὶ πιὸ πολὺ στὶς γραφειοκρατικὲς καὶ «νόμιμες» μέθοδες τοῦ ἀστικοῦ κράτους, παραπέμπει τοὺς ἐργαζομένους στοὺς ἀστικοὺς θεσμοὺς τῆς κυβερνητικῆς διαιτησίας, τῆς κρατικῆς ὑπαλληλίας, τῶν ἀστικῶν δικαστηρίων κλπ. γιὰ νὰ σταματήσει ἔτσι κάθε ἀγώνα γιὰ καθημερινὲς μερικὲς διεκδικήσεις ἢ γιὰ νὰ τὸν κατευθύνει μὲ τρόπο ὥστε ὁ ἀγώνας αὐτὸς ***νὰ μὴν ὀξύνει καὶ νὰ μὴ βαθύνει*** τὴν ταξικὴ συνειδητοποίηση τῶν ἐργατῶν.

Ἀπὸ τὴν πολιτικὴ αὐτὴ ***ριζικὰ*** διαφέρει ἐπίσης ἡ ***ταξικὴ*** πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐπικεφαλῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐκμεταλλευομένων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ γιὰ τὶς δημοκρατικὲς διεκδικήσεις ὅσον καιρὸ διατηρεῖται τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα. Μὲ τὴν πάλη αὐτὴ — ποὺ δὲ στηρίζεται καθόλου στὴν παραγνώριση τοῦ βασικοῦ χαραχτήρα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας σὰ σκεπασμένης καὶ ἀπατηλῆς διχτατορίας τοῦ κεφαλαίου πάνω στὸν ἐργατικὸ λαὸ — βοηθοῦμε τὴ συνειδητοποίηση τῶν καθυστερημένων μαζῶν καὶ καταχτοῦμε περισσότερες θέσεις γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἀνατροπῆς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξουσίας. Τίς θέσεις αὐτές, ἐλευθερίες δημοκρατικὲς λόγου, συγκέντρωσης, συνδικάτων κλπ.,

μποροῦνε νὰ τὶς καταχτήσουν οἱ ἐργαζόμενοι μὲ τὴν **ἀνεξάρτητή** τους μόνο ταξικὴ πάλη, ποτὲ ὅμως μὲ τὴ συμμαχία καὶ τὴ θέληση τῶν κομμάτων τοῦ κεφαλαίου, ἀκόμα καὶ τῶν πιὸ «δημοκρατικῶν», παρὰ ἴσα-ἴσα **ἐνάντια** στὴ θέλησή τους.

Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο δὲ συνδυάζει τὴν πάλη γιὰ τὶς δημοκρατικὲς ἐλευθερίες μὲ τὸ σκοπό τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ τὶς χρησιμοποιεῖ σὰ μέσο γιὰ νὰ προσκολλήσει τὶς μάζες στὴν ἀστικὴ δημοκρατία ποὺ τὴν παριστάνει σὰν πάνω ἀπὸ τάξεις. Ἔτσι δὲ σβήνει μονάχα τὸ βασικὸ σκοπὸ τῆς περιόδου ἀπὸ τὴ συνείδηση τῶν μαζῶν, ἀλλὰ καὶ τὶς ἐξαπατᾶ ἀκόμα καὶ σχετικὰ μὲ τὶς σημερινὲς καταχτήσεις καὶ τὴ σημερινή τους κατάσταση. Στὴ Γαλλία τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο ἐν ὀνόματι αὐτῆς τῆς τυπικῆς «λαϊκῆς δημοκρατίας» χειροτέρεψε ἀκόμα περισσότερο τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν ἐργαζομένων μὲ τὴν ὑποτίμηση τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος καὶ τὸ κύμα τῶν ὑπερτιμήσεων ποὺ ἐξαπέλυσε πρὸς μέγα ὄφελος τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἀφοῦ ὅμως πρῶτα ἐδημαγώγησε λιγάκι μὲ τὶς περιβόητες «κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις» του. Ἡ ἀστυνομία του σκότωσε τὸ Μάη ἐργάτες στὸ Κλισὺ ποὺ πήγανε νὰ διαλύσουνε συγκεντρώσεις φασιστικὲς καὶ οἱ σταλινικοὶ προχτὲς στὴν ἐπαρχία καλούσανε τοὺς ἐργάτες νὰ θεωροῦνε «δική τους» τὴν ἀστυνομία τῆς Δημοκρατίας, ὡς μόνους δὲ ἐχθροὺς των τοὺς ἐργοδότες, σὰ νὰ μὴν εἶναι ἡ ἀστυνομία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ὄργανο τῆς κυρίαρχης τάξης τῶν ἐργοδοτῶν!

7. Λαϊκὸ Μέτωπο ἴσον ἀστικὴ κυβέρνηση συνασπισμοῦ

Ὁλοκληρωτικὸ μέρος τῆς πολιτικῆς τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου εἶναι ἡ δημιουργία ἀστικῶν κυβερνήσεων συνασπισμοῦ, ὅπου παρακάθηνται ἀστοὶ μαζὶ μὲ ἐργατικοὺς ἡγέτες, ἔχοντας πίσω τους τὰ Γενικὰ Ἐπιτελεῖα καὶ ὅλο τὸ μηχανισμὸ τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Τέτοιες κυβερνήσεις ἐγνωρίσαμε πολλὲς ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο καί τὸ πρόβλημα τοῦ μινιστεριαλισμοῦ, δηλαδὴ τῆς ὑπουργοποίησης ἐργατικῶν ἡγετῶν, ἔχει μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα τοῦ κόσμου μιὰ μακρόχρονη θεωρητικὴ καὶ ἱστορικὴ παράδοση. Τέτοιες κυβερνήσεις σὲ **καμιὰ περίπτωση** δὲ μποροῦνε νὰ ἐξυπηρετήσουνε τὰ συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῶν ἐργαζομένων γενικά.

Ἡ κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου εἶναι, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη κυβέρνηση συνασπισμοῦ, μιὰ μορφὴ **ἀστικῆς** κυβέρνησης, μιὰ ἰδιαίτερη ἐμφάνιση τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Κράτος καὶ κυβέρνηση εἶναι ἡ κεντρικὴ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τῆς κυρίαρχης κοινωνικῆς τάξης. Μπαίνοντας σὲ μιὰ καπιταλιστικὴ κυβέρνηση, **κάτω ἀπὸ ὁποιουσδήποτε ὅρους**, τὰ ἐργατικὰ κόμματα γίνονται διαχειριστὲς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας γιὰ λογαριασμὸ τῆς κεφαλαιοκρατίας. Σὰν τέτοιοι εἶναι δίχως ἄλλο ἀναγκασμένα νὰ ἐνεργοῦνε μὲ τρόπο ποὺ νὰ ἐμποδίζουνε, καὶ στὶς κρίσιμες στιγμὲς νὰ καταπνίγουνε, τὸν ἐπαναστατικὸ ἀγῶνα τῶν ἐργατῶν γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας καὶ γιὰ τὸ σοσιαλισμό. Γιατὶ ἕνας τέτοιος ἀγῶνας

δὲ μπορεῖ νὰ νοηθεῖ δίχως ἀσυμφιλίωτη πάλη ἐνάντια ***σὲ κάθε μορφὴ*** τῆς καπιταλιστικῆς ἐξουσίας. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀκαταγώνιστη ἐσωτερικὴ λογικὴ πηγάζει ὁ ἀντεπαναστατικὸς χαραχτήρας τῶν κυβερνήσεων τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου.

8. Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ πόλεμος

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη πολιτικὴ ἀπάτη ἀπὸ τὸ κήρυγμα πὼς τάχα τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο σώζει τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸν κίνδυνο τοῦ νέου πολέμου. Ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴ φύση τὰ Λαϊκὰ Μέτωπα καὶ οἱ κυβερνήσεις τους σὰν ὄργανα καὶ διαχειριστὲς ὑπεύθυνοι τῆς ἐξουσίας μιᾶς κεφαλαιοκρατικῆς χώρας, λ.χ. σὰν τὴν ἰμπεριαλιστικὴ Γαλλία, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι προπαρασκευαστικὰ ὄργανα τοῦ νέου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ποὺ εἶναι κατὰ μαθηματικὴ ἀνάγκη ἀναπότρεπτος, ἂν δὲν ἀνατραπεῖ τὸ καπιταλιστικὸ καθεστώς. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴ Γαλλία, ἐκτελώντας πιστὰ τὶς ἐντολὲς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ ἔχοντας στὰ πολεμικὰ ὑπουργεῖα δοκιμασμένα ὄργανα τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ (Νταλαντιὲ καὶ Σία), ξεπέρασε κάθε ἄλλη ἀστικὴ κυβέρνηση τῆς Γαλλίας στὴ λύσσα τῶν πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν.

Τὰ κόμματα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, καὶ προπάντων τὸ σταλινικό, ἐξαπολύουνε μιὰν ἀδιάντροπη ἐθνικιστικὴ καὶ σωβινιστικὴ προπαγάνδα, ἑτοιμάζοντας ἔτσι ψυχολογικὰ καὶ ἰδεολογικὰ τὶς μάζες γιὰ τὸ νέο μακελιό. Μὲ τὸ πρόσχημα τῆς «ἄμυνας τῶν δημοκρατιῶν», τοῦ πολέμου γιὰ τὴ «συλλογικὴ ἀσφάλεια» καὶ τῆς πάλης τῶν «δημοκρατικῶν» ἰμπεριαλιστικῶν Δυνάμεων ἐνάντια στὶς φασιστικὲς ἰμπεριαλιστικὲς Δυνάμεις, δὲν ἑτοιμάζουνε παρὰ τὴ γενίκευση τοῦ πολέμου, τὸ τράβηγμα τοῦ προλεταριάτου στὸ πλευρὸ τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ἐμπόλεμους συνασπισμούς. Δηλαδὴ ἑτοιμάζουν ἀνοιχτὰ σήμερα—ἀπὸ κοινοῦ σταλινικοὶ καὶ σοσιαλδημοκράτες—μιὰ προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀσύγκριτα πιὸ φοβερὴ καὶ φρικαλέα σὲ ἀνθρώπινο αἷμα ἀπὸ τὴν προδοσία τὴν ἱστορικὴ τῆς 2ης Διεθνοῦς τὸν Αὔγουστο τοῦ 1914.

Πρωτεργάτης τῆς πολιτικῆς αὐτῆς μαζὶ μὲ τὴ διεθνῆ Σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ ἐθνικιστικὰ ἐκφυλισμένη σοβιετικὴ γραφειοκρατία ποὺ ἐγκαθίδρυσε ἕνα ἀπολυταρχικὸ καθεστὼς πάνω στὸ σοβιετικὸ προλεταριάτο καὶ ξεκινάει ἀπὸ τὴν οὐτοπικὴ ἰδέα πὼς μπορεῖ νὰ σωθεῖ τὸ σοβιετικὸ κράτος τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης ἀπὸ τὶς ἰμπεριαλιστικὲς ἐπιδρομὲς μόνον ἅμα συμμαχήσει στρατιωτικὰ μὲ τὸ γαλλικὸ ἰμπεριαλιστικὸ μπλόκ. Αὐτὴ ἡ γραφειοκρατία διέλυσε καὶ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ σὰ διεθνῆ ὀργάνωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καὶ τὴν ἔκανε ἐξάρτημα τῆς κοντόθωρης ἐθνικιστικῆς πολιτικῆς τῆς ρωσικῆς διπλωματίας.

Μόνο μιὰ ἐπιτυχὴς ὀργάνωση νικηφόρων ἐπαναστατικῶν ἀγώνων γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἐξουσίας τῶν ἰμπεριαλιστῶν καπιταλιστῶν στὴ Δύση, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση μιᾶς ἀληθινὰ ἐπαναστατικῆς διεθνικῆς ὀργάνωσης—τῆς 4ης Διεθνοῦς—εἶναι σὲ θέση νὰ σώσει τὴν Εὐρώπη

ἀπὸ τὸ νέο πολεμικὸ χάος ὅπου ὁδηγεῖται μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα, νὰ ἀναπτερώσει τὸ διεθνιστικὸ καὶ ἐπαναστατικὸ φρόνημα τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν προλεταρίων ποὺ ὁ λυσσασμένος ἐθνικισμὸς τοῦ σταλινισμοῦ καὶ τῶν Λαϊκῶν Μετώπων ἴσα - ἴσα ὑποβοηθεῖ τὴν καταδημαγώγησή τους ἀπὸ τὸ Χίτλερ καὶ τὸ Μουσολίνι. Μόνο μιὰ τέτοια πολιτικὴ μπορεῖ κάτω ἀπὸ τὶς σημερινὲς συγκεκριμένες συνθῆκες ***νὰ σώσει καὶ τὴν ΕΣΣΔ***, ἀνοίγοντας καὶ στὸ ἐσωτερικό της μιὰ νέα περίοδο ἀναγέννησης τοῦ πρώτου ἐπαναστατικοῦ καὶ διεθνιστικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἐτῶν 1917—1920 καὶ ἀπαλλαγῆς τῆς χώρας ἀπὸ τὸν πολύποδα τῆς γραφειοκρατικῆς ἀπολυταρχίας.

Ἀντίθετα, ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, φραγμὸς στὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπανάσταση, ἀφαιρεῖ ἴσα - ἴσα τὸν πιὸ πολύτιμο καὶ τὸ μοναδικὸ σίγουρο σύμμαχο τῆς ΕΣΣΔ, ἕνα ἰσχυρό, διεθνιστικὰ ἀλληλέγγυο καὶ ἐπαναστατικὰ διαπαιδαγωγημένο διεθνὲς προλεταριάτο ποὺ εἶναι ἐγγύηση γιὰ τὶς κατακτήσεις τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης καὶ ἀσύγκριτα πιὸ δυνατὸς σύμμαχος ἀπὸ κάθε στρατιωτικὴ συμμαχία μὲ καπιταλιστικὲς Δυνάμεις, συμμαχία μὲ ἀμφίβολη σταθερότητα στὶς κρίσιμες στιγμές, καθὼς ἡ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει.

9. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο εἶναι τὸ βασικότερο ζήτημα τώρα

Γιὰ κάθε προλετάριο, γιὰ κάθε κομμουνιστὴ - διεθνιστὴ καὶ γιὰ τὸ νέο ἐπαναστατικὸ κόμμα ποὺ δημιουργοῦμε, σὲ ὅλο τὸν κόσμο καὶ εἰδικὰ στὴν Ἑλλάδα, τὸ ζήτημα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου σήμερα ξεπερνάει σὲ σπουδαιότητα ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Εἶναι τὸ βασικὸ πρόβλημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος γενικά, γιατὶ κάθε ἄλλο πρόβλημα λύνεται σήμερα μὲ κριτήριο τὴ θέση ποὺ θὰ πάρουμε ἀπέναντι στὸ Λαϊκὸ Μέτωπο. Εἴτε γιὰ τὴν πάλη ἐνάντια στὸν πόλεμο πρόκειται, εἴτε γιὰ τὴν πάλη ἐνάντια στὴ βασιλικὴ διχτατορία καὶ ἐνάντια στὸ φασισμὸ πρόκειται, εἴτε γιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη σπουδαία σφαίρα τῆς πολιτικῆς δράσης, ἡ στάση μας θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴ θέση ποὺ παίρνουμε ἀπέναντι στὸ Λαϊκὸ Μέτωπο. Φτάνει μόνο νὰ προσέξουμε ὅτι πρωταγωνιστὲς τῆς πολιτικῆς τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἔχουνε γίνει σήμερα τὰ Σοσιαλιστικὰ καὶ Κομμουνιστικὰ (σταλινικὰ) κόμματα τῆς Ἱσπανίας, μιᾶς χώρας ποὺ βρίσκεται στὸν ἐμφύλιο πόλεμο, καὶ τῆς Γαλλίας, μιᾶς χώρας ποὺ βρίσκεται στὰ πρόθυρα μιᾶς ἀποφασιστικῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς κρίσης, καὶ ὅπου τὸ πρόβλημα τῆς ἐξουσίας μπαίνει γιὰ τὸ προλεταριάτο μὲ τὸν πιὸ ἄμεσο καὶ ἐπιταχτικὸ τρόπο. Ἀπέναντι στὸ Λαϊκὸ Μέτωπο πρέπει κάθε συνειδητὸς προλετάριος, κάθε κομμουνιστής, νὰ πάρει μιὰ καθαρή, ἀνενδοίαστη θέση, δίχως διφορούμενα.

10. Ἡ ἱστορικὴ πεῖρα

Καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορικῆς πείρας ἀποδείχνουνε μὲ τὸν ἴδιο ἀναμφίβολο τρόπο, ὅπως καὶ τὰ διδάγματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας,

πόσο χρεοκοπημένη καὶ πόσο ἀντεπαναστατικὴ εἶναι ἡ πολιτικὴ τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων καὶ ἡ κυβέρνηση συνασπισμοῦ εἴτε τὸ ὄνομα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου φέρνει, εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο. Ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος ἀπέδειξε περίτρανα ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτὴ παντοῦ κατέληξε στὴν ἧττα καὶ στὸν ὄλεθρο γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη, στὸ θρίαμβο τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἀντίδρασης. Αὐτή ἡ πολιτικὴ τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων ὁδήγησε, καθὼς ὅλοι τὸ ξέρουνε, στὴ συνθηκολόγηση τῶν ἐργατικῶν κομμάτων μπροστὰ στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο τὸ 1914. Κυβερνήσεις συνασπισμοῦ παρόμοιες σχημάτισανε τὰ ἐργατικὰ κόμματα στὴ Γερμανία μετὰ τὸν πόλεμο (1918 καὶ 1923). Καὶ τὶς δυὸ φορὲς ὁδήγησε στὴν ἧττα τῶν δυὸ γερμανικῶν ἐπαναστάσεων καὶ τότε εἴδαμε τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ διαχείριση τῆς καπιταλιστικῆς ἐξουσίας νὰ φτάνει ὥς τὶς τελευταῖες λογικὲς συνέπειές της, στὴ θανατικὴ ἐκτέλεση τῶν ἐπαναστατῶν ἡγετῶν τοῦ γερμανικοῦ προλεταριάτου, τοῦ Λῆμπκνεχτ καὶ τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ. Ὅμοια μὲ τὴ σημερινὴ λαϊκομετωπικὴ πολιτικὴ εἴτανε καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στὴν Κίνα, γιατὶ ὑπέταξε τοὺς Κινέζους ἐργάτες καὶ χωρικοὺς στὸν Τσὰγκ Κάϊ-Κὲκ καὶ στὸ ἀστικὸ κόμμα τοῦ Κουόμινταγκ. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ὅλοι ξέρουν ὅτι ὁδήγησε τὸ 1927 στὴν ἧττα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης καὶ στὶς ὁμαδικὲς ἐκτελέσεις τῶν ἐπαναστατῶν Κινέζων ἐργατῶν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ σύμμαχο τοῦ σταλινισμοῦ Τσὰγκ Κάϊ - Σέκ. Ἡ πολιτικὴ τῆς ταξικῆς συνεργασίας τῶν Γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν μοιράζεται μαζὶ μὲ τὴν ψευτοαριστερὴ αἱρετικότητα τότε τοῦ Γερμανικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τὴν πολιτικὴ εὐθύνη γιὰ τὴ νίκη τοῦ Χίτλερ τὸ 1933.

11. Ἡ Ρωσικὴ πεῖρα τοῦ 1917

Κλασικὸ ἱστορικὸ παράδειγμα κυβέρνησης Λαϊκοῦ Μετώπου εἴταν ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνηση τοῦ Κερένσκι στὴ Ρωσία τὸ 1917. Σ' αὐτὴν ἔπαιρναν μέρος κόμματα ποὺ ἀντιπροσώπευαν ἐργάτες καὶ χωρικοὺς (Μενσεβίκοι - Σοσιαλεπαναστάτες), εἶχε ἐξαιρεθεῖ μόνο τὸ ἐπαναστατικὸ προλεταριακὸ κόμμα, τὸ Κόμμα τῶν Μπολσεβίκων. Ἂν ἡ ρωσικὴ Ὀχτωβριανὴ Ἐπανάσταση νίκησε, αὐτὸ ὀφείλεται μόνο στὴν **ἀνεξάρτητη** πολιτικὴ τῶν Μπολσεβίκων ἀπέναντι στὴν κυβέρνηση συνασπισμοῦ, ποὺ σὰ διαχειριστὴς τῆς ἀστικῆς ἐξουσίας δὲ μποροῦσε νὰ ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα τὸ ἔπνιξε στὸ αἷμα τὸν Ἰούνη καὶ κατεδίωξε τοὺς ἀρχηγούς του. Μιᾶς ταυτόσημης κυβέρνησης σήμερα εἶναι κύρια στηρίγματα καὶ πρωτεργάτες οἱ σταλινικοὶ στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἱσπανία, στὸ ὄνομα τοῦ... μπολσεβικισμοῦ. Τὸ Κόμμα τῶν Μπολσεβίκων ἦρθε σὲ ἐπαναστατικὴ τελικὰ σύγκρουση μὲ τὴν ἰμπεριαλιστικὴ αὐτὴ κυβέρνηση ποὺ συνέχιζε τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας τὸ Νοέμβρη τοῦ 1917 κατέλαβαν τὴν ἐξουσία, ἀνατρέποντας τὴν Προσωρινὴ Κυβέρνηση τοῦ Κερένσκι.

12. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο στὴ Γαλλία

Ἡ συνεργασία τῶν τάξεων καὶ ἡ κυβέρνηση συνασπισμοῦ φορέσανε καινούργια φορέματα καὶ δώσανε κιόλας ἐξετάσεις—ἡ ἴδια ἡ Ἱστορία τὶς ὑπέβαλε σὲ μιὰ δοκιμασία ἀποφασιστική. Στὴ Γαλλία τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο διαμέσου τοῦ Σοσιαλιστικοῦ καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος συνέδεσε τοὺς ἐργάτες μὲ τὸ Ριζοσπαστικὸ-Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ διαμέσου τοῦ Ριζοσπαστικοῦ - Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τοὺς ἔδεσε στὸ ἅρμα τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἡ Γαλλία εἶναι σήμερα στὸ κέντρο μιᾶς ἀναπτυσσόμενης ἐπαναστατικῆς κρίσης. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἐμπόδισε τοὺς Γάλλους ἐργάτες νὰ σταθεροποιήσουνε τὴν ἀνεξάρτητη ταξικὴ τους δύναμη. Ἐπέτρεψε στοὺς φασίστες νὰ συνεχίσουν ἀνεμπόδιστοι τὴ δράση τους γιὰ τὴ συγκέντρωση ὅπλων καὶ γιὰ τὴ διάδοση τῶν ἰδεῶν τους μέσα στὶς μεσαῖες τάξεις. Μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν πορεία ἡ ἐκλογικὴ ἀποτυχία τοῦ Ντοριὸ στὴν περιφέρεια Σαὶν-Ντενὶ εἶναι ἐπεισόδιο ποὺ φανερώνει τὴν ἐνστιχτώδη ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν στὸν κίνδυνο. Ὁ φασισμὸς πουθενὰ δὲν ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία μὲ τὰ ψηφοδέλτια.

Ὁ Μπλοὺμ δέχτηκε τὴν ἡγεσία στὴν κυβέρνηση τὴ λαϊκομετωπικὴ τοῦ ἀστικοῦ συνασπισμοῦ κ᾽ ἔτσι ἔγινε ὁ κυριότερος ἐκτελεστὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἡ ἀκαταγώνιστη λογικὴ τῆς θέσης του, ποὺ τὴ στηρίζουνε μαζὶ Σοσιαλιστικὸ καὶ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ἔριξε ἄπλετο φῶς στὸν ἀληθινὸ ρόλο τῆς κυβέρνησης τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Ὄχι μόνο στὸ αἱματοβαμμένο Κλισὺ ἀλλὰ καὶ παντοῦ ἡ κυβέρνηση στέλνει τὸ στρατὸ καὶ τὴν ἀστυνομία γιὰ νὰ χτυπήσουνε τοὺς ἀπεργοὺς ἐργάτες. Κλείνει ἐργατικὲς ἐφημερίδες («Ἐργατικὸ Ἀγώνα» κλπ.). Εἰσηγεῖται νόμους γιὰ ὑποχρεωτικὴ διαιτησία, ἀπαγορεύει στοὺς ἐργάτες ἐθελοντὲς νὰ περάσουνε στὴν Ἱσπανία γιὰ νὰ βοηθήσουνε τοὺς Ἱσπανοὺς ἀδελφοὺς των. Καταπνίγει μὲ τὴ βία τὶς ἐξεγέρσεις τῶν καταπιεζομένων ὑποδούλων τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴ Συρία. Ὑποβάλλει σὲ βασανιστήρια τοὺς ἐπαναστάτες στὴ Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα. Κρατεῖ γιὰ διοικητὴ στὸ Γαλλικὸ Μαρόκο τὸν ἐπιφανέστερο ἀπ᾽ ὅλους τοὺς λυσσασμένους ἀντιδραστικοὺς στρατιωτικοὺς τῆς Γαλλίας. Ἀναλαβαίνει νὰ ἐκτελέσει τὸ μεγαλύτερο πρόγραμμα πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν ποὺ γνώρισε ὥς τώρα ὁ γαλλικὸς ἰμπεριαλισμός. Σὲ ὅλα τὰ μέτωπα προετοιμάζει πυρετωδῶς τὸν παγκόσμιο πόλεμο γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ αὐτοῦ. Ἡ γενικὴ ἀδυναμία καὶ δισταχτικότητα τῆς κυβέρνησης τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴ Γαλλία βρέθηκε, καθὼς εἴδαμε, σὲ μιὰ κατάφωρη ἀντίθεση πρὸς τὴν ἀποφασιστικότητα μὲ τὴν ὁποία τὸν περασμένο Γενάρη ἀπείλησε ἄμεσα πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας, μόλις εἶδε ν᾽ ἀπειλεῖται τὸ Γαλλικὸ Μαρόκο, ἡ σημαντικότερη ἴσως ἀποικία τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἀφοῦ ἀπέδειξε ἔμπραχτα τὴν ἀδυναμία του νὰ δώσει ὁποιαδήποτε πραγματικὴ καλλιτέρευση στὴ ζωὴ τῶν ἐργατῶν καὶ χρεοκόπησε στὴν οἰκονομικὴ καὶ δημοσιονομικὴ του πολιτική, ὁ Μπλοὺμ ἔπεσε κάτω ἀπὸ

τὰ χτυπήματα τῶν ἴδιων ἀστῶν «συμμάχων» του, τῶν ριζοσπαστοσοσιαλιστῶν τῆς Γερουσίας. Ἡ νέα κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ἀκόμα καθαρότερα, ἀκόμα καὶ στὴ σύνθεσή της, δείχνει ὅτι εἶναι ἐχθρικὴ πρὸς τὴν ἐργατικὴ τάξη. (Ὁ νέος ὑπουργὸς Σαρρώ: «Αἱ οἰκονομικαὶ καὶ δημοσιονομικαὶ δυσχέρειαι ἐχειροτέρευσαν ἐκτάκτως, ἂν δὲν ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὰς ταραχὰς καὶ τὴν ἀταξίαν εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐργασίας. Μόνον ἡ ηὐξημένη ἀπόδοσις τῆς ἐθνικῆς παραγωγικῆς δράσεως ἔπρεπε νὰ πληρώση τὴν δυνατότητα κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων»). Τὰ ἔξοδα τῆς κρίσης ποὺ κλονίζει τὸ γαλλικὸ καπιταλισμὸ σήμερα, ὅπως ὁ Μπλούμ, ἔτσι κι ὁ Σωτὰν θὰ καλέσει τὶς ἐργαζόμενες μάζες νὰ τὰ πληρώσουνε μὲ μιὰ νέα ὑποτίμηση τοῦ φράγκου, νέους φόρους καὶ ὑπερτιμήσεις τῶν κερδοσκόπων. Πίσω ἀπὸ τὸν Σωτὰν ἡ μπουρζουαζία ἑτοιμάζει εἴτε τὸν ἐθνικό της συνασπισμό, εἴτε, ἂν αὐτὸς σταθεῖ ἀνίκανος νὰ δαμάσει τὴν ἐξέγερση τῆς ἐργατικῆς τάξης, μιὰ στρατιωτικὴ ἢ φασιστικὴ διχτατορία.

Ἀλλά ἡ βαθύτερη ἔννοια τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴ Γαλλία σήμερα εἶναι ὅτι στὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ τὸ θετικὸ ὄργανο προετοιμασίας γιὰ τὸ νέο ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο θέτει — καὶ μάλιστα ὄχι μόνο στὴ Γαλλία, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλες τὶς ἀστικὲς δημοκρατίες—τὶς βάσεις γιὰ ἕνα «Ἐθνικὸ Μέτωπο», γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἑνότητα. Δηλαδὴ τὴν ἑνότητα ὅλων τῶν τάξεων κάτω ἀπὸ τὴν ἀστικὴ κυβέρνηση γιὰ τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Αὐτὸ φάνηκε μὲ ἀπόλυτη καθαρότητα τότε ποὺ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Τορὲζ ἐζήτησε ν' ἀντικατασταθεῖ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο ἀπὸ ἕνα «Γαλλικὸ Μέτωπο». Ἐξ ἄλλου τὰ ὁλότελα σωβινιστικὰ κηρύγματα τόσο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ὅσο καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὴ Γαλλία γιὰ τὴν «ἑνότητα» ὅλου τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους ἐναντίον τῶν ἀπειλῶν τῆς Γερμανίας δείχνουνε γιατὶ πρώτη ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς ἔριξε τὸ σύνθημα τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Ἡ σοβιετικὴ διπλωματία, ποὺ ἔχει ὁλότελα καθυποτάξει τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ, ζητάει συμμάχους γιὰ τὸν ἐρχόμενο πόλεμο καὶ γι' αὐτὸ δίνει στὶς ἀστικὲς δημοκρατίες ἐγγύηση ὅτι δὲ θὰ γίνει στὶς χῶρες τους ἐπανάσταση. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐγγύηση τοὺς δίνει μὲ τὴν ἀντεπαναστατικὴ πολιτικὴ τῶν Λαϊκῶν Μετώπων, ἂν οἱ Δυνάμεις αὐτὲς δεχτοῦνε μιὰ στρατιωτικὴ συμμαχία μὲ τὴν ΕΣΣΔ ἢ κρατήσουν οὐδετερότητα στὸ νέο πόλεμο.

13. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο στὴν Ἱσπανία

Στὴν Ἱσπανία τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ ἡ πολιτική του στάθηκαν ἐξίσου καταστρεφτικὰ ὅσο καὶ στὴ Γαλλία. Μὲ τὸ ἐκλογικὸ σύμφωνο τοῦ 1935 οἱ Ἱσπανοὶ ἐργάτες σπρώχτηκαν μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ δρόμο. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, ποὺ πῆρε τὴν ἐξουσία τὸ Φλεβάρη τοῦ 1936, βρέθηκε, μπροστὰ σὲ μιὰ τεράστια κοινωνικὴ κρίση, ἀνίκανη νὰ πάρει ὁποιαδήποτε μέτρα γιὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων. Ἀπεναντίας, μόλο ποὺ τὴν ὑποστήριξαν ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ἐργατικὰ κόμματα, βρέθηκε ἀναγκασμένη εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ στείλει

τὴν ἀστυνομία ἐναντίον τῶν χωρικῶν ποὺ εἴχανε καταλάβει μόνοι τους τὰ μεγάλα ἀγροχτήματα, ἐναντίον ἀπεργῶν ἐργατῶν, νὰ λογοκρίνει ἐργατικὲς ἐφημερίδες, νὰ ἀντιταχτεῖ σὲ κάθε προσπάθεια γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῶν ἐργατῶν καὶ χωρικῶν.

Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ ἀντίδραση ἑτοίμαζε τὶς δυνάμεις της καί, ἀνεμπόδιστη ἀπὸ τὴν κυβέρνηση, κατέστρωνε τὰ ἀντεπαναστατικά της σχέδια. Ὅταν ἡ ἀντίδραση σήκωσε τὴ σημαία τῆς ἀντεπανάστασης τὸν Ἰούλη, ἡ πρώτη ἐνέργεια τῆς κυβέρνησης εἴτανε νὰ ἐπιδιώξει ἕνα συμβιβασμὸ μαζί της. Μόνο ἡ ἀπειλὴ τῶν μαζῶν στοὺς δρόμους ἐμπόδισε τὴν κυβέρνηση νὰ συνθηκολογήσει καὶ τὴν ἀνάγκασε νὰ καλέσει τὸ λαὸ στὰ ὅπλα. Ἡ μεγαλειώδης ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν χωρικῶν, σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς πάλης, ἐμποδίστηκε ἀκόμα καὶ ἀπὸ στρατιωτικὴ ἄποψη, ἀλλὰ πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα ἀπὸ πολιτικὴ ἄποψη, ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου.

Ἡ ἱσπανικὴ κρίση δὲ μπορεῖ νὰ λυθεῖ γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἐργαζομένων μαζῶν παρὰ μόνο ὅταν τὴν ἐξουσία τὴν πάρουνε στὰ χέρια τους οἱ ἀνεξάρτητες ἐπιτροπὲς καὶ τὰ συμβούλια τῶν ἐργατῶν καὶ χωρικῶν, καὶ προχωρήσουν στὸν ἀνεξάρτητο δρόμο τους πρὸς τὸ σοσιαλισμό. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου εἶναι μιὰ ἀστικὴ κυβέρνηση συνασπισμοῦ. Ἡ εἴσοδος σοσιαλιστῶν, κομμουνιστῶν καὶ ἀναρχικῶν ἀκόμη στὴν κυβέρνηση παραμέρισε στὸ κρισιμότερο σημεῖο τῆς πάλης τὸ καθῆκον αὐτὸ τῆς δημιουργίας μιᾶς ἐπαναστατικῆς δύναμης μέσα στὴν Ἱσπανία. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Καταλωνία, ὅπου ἡ ἐπαναστατικὴ κατάσταση εἴτανε πιὸ προχωρημένη, ἡ εἴσοδο πέρσι τὸ φθινόπωρο ὅλων τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων στὴν ἀστικὴ κυβέρνηση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στάθηκε φραγμὸς στὴν ἐπαναστατικὴ πρόοδο τῶν ἐργατῶν κ᾽ ἔκανε ἀδύνατη μιὰ ἐπιτυχῆ ἄμυνα κατὰ τῆς ἀντεπανάστασης. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ ΠΟΥΜ(*), μόλο ποὺ σωστὰ μὲ τὶς διακηρύξεις του ἀντέτασσε στὸ σύνθημα τοῦ Καμπαλλέρο «Δημοκρατία ἢ Φασισμὸς» τὸ σωστὸ σύνθημα «Καπιταλισμὸς ἢ Σοσιαλισμός», ὡστόσο στὴν πράξη ἀρνήθηκε τὰ συνθήματά του πέρσι καὶ μπῆκε κι αὐτὸ στὴν κυβέρνηση τοῦ Κομπάνυς ἐμποδίζοντας ἔτσι τὴν πρόοδο τῆς καταλωνικῆς ἐπανάστασης.

Ἡ κυριότερη εὐθύνη γιὰ τὴν ὀλέθρια πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴν Ἱσπανία πέφτει στὴ γραφειοκρατία τῆς ΕΣΣΔ. Πρῶτο, γιατὶ αὐτὴ ἐλέγχει καὶ διευθύνει τὸν πρωτεργάτη αὐτῆς τῆς πολιτικῆς, τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα τῆς Ἱσπανίας. Δεύτερο, γιατὶ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἔριξε ὅλο τὸ βάρος της ἡ σοβιετικὴ κυβέρνηση. Γιὰ νὰ βά-

---

(*) Ἀρχικὰ γράμματα τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος Μαρξιστικῆς Ἑνοποίησης, κεντριστικῆς ὀργάνωσης μὲ ἡγέτες τοὺς Μαουρὶν καὶ Ἀντρὲ Νίν, ποὺ πῆρε κι αὐτὴ μέρος στὴν ἀστικὴ «λαϊκομετωπικὴ» κυβέρνηση. Τὸ ἐγκληματικὸ λάθος τοῦ ΠΟΥΜ νὰ διαλύσει τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολιτοφυλακῶν στὴν Καταλωνία γιὰ χάρη τῆς ὑπουργοποίησης τοῦ Νίν, τὸ πλήρωσε ἀκριβὰ ὁ συναρχηγός του αὐτὸς ποὺ διώχτηκε ἀργότερα ἀπὸ τὴν κυβέρνηση καὶ δολοφονήθηκε ἀπὸ πράχτορες τῆς Γκεπεού. Ἡ πολεμικὴ τοῦ Τρότσκι ἐναντίον τοῦ παλιοῦ φίλου του Ἀντρὲ Νὶν δικαιώθηκε ἔτσι μ᾽ ἕνα τρόπο δραματικό. (Σημείωση τῆς «Πρωτοποριακῆς Βιβλιοθήκης»).

λει ἕνα φραγμὸ στὴν ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ ἀπαιτήσει νὰ διώξουν ἀπὸ τὴν καταλωνικὴ κυβέρνηση πέρσι τὸ ΠΟΥΜ καὶ νὰ τὸ πνίξουνε στὸ αἷμα, δίνοντας γι᾽ ἀντάλλαγμα τὴν ὑλικὴ βοήθεια τῆς ΕΣΣΔ.

14. Ἡ κρίση ἐντείνεται

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου μπαίνει σήμερα σὲ μιὰ ἐξαιρετικὰ κρίσιμη φάση τόσο στὴν Ἱσπανία ὅσο καὶ στὴ Γαλλία. Ἀρχίζει νὰ λογαριάζεται σοβαρὰ μὲ τὸ κίνημα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν ποὺ αὐτόματα ξεσηκώνεται καὶ ἀπειλεῖ νὰ περάσει πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀντεπαναστατῶν ἡγετῶν καί τῶν ἀστῶν συμμάχων τους. Γι᾽ αὐτὸ παίρνει μέτρα αἱματηρὰ ἐναντίον τοῦ κινήματος αὐτοῦ, ἐνῶ ἐσωτερικὰ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο περνάει μιὰ κρίση ἀποσυνθετικὴ παραχωρώντας τὶς ἀποφασιστικὲς θέσεις τῆς κυβέρνησης σὲ ὅλο καὶ πιὸ δεξιὰ καὶ πιὸ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα τοῦ συνασπισμοῦ.

Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν κυβερνήσεων Παρισιοῦ καὶ Λονδίνου καὶ τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας, ὁ Καμπαλλέρο, ποὺ ἐκπροσωποῦσε ἐργατικὰ σωματεῖα μέσα στὴν κυβέρνηση, πέφτει γιατὶ δὲ μπόρεσε μὲ ἀρκετὴ ἀποφασιστικότητα νὰ δαμάσει τὸ κίνημα τῶν ἔνοπλων ἐργατῶν καὶ νὰ τοὺς ἀφοπλίσει ὑποτάσσοντάς τους στὴ διχτατορικὴ ἐξουσία τοῦ ἀστικοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν. Τὴ νέα λαϊκομετωπικὴ κυβέρνηση, δίχως τὸν Καμπαλλέρο, τὴν ὑποδέχονται διαδηλώσεις διαμαρτυρίας τῶν ἐργατῶν. Ἡ ἀπόπειρα γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν Καταλανῶν ἐργατῶν σκοντάφτει στὴν ἀποφασιστική τους ἀντίσταση. Ἡ κυβέρνηση τῆς Βαλένθιας ἐξαπολύει τὴ στρατιωτικὴ τρομοκρατία μὲ δικούς της στρατηγοὺς καὶ στρατό στὴν Καταλωνία, διαλύει τὸ ΠΟΥΜ καὶ συλλαμβάνει ὡς «προδότες» τὰ στελέχη του. Στὸ τέλος, μπροστὰ στὴν ἀντίσταση τῶν συνδικαλισμένων ἐργατῶν, ποὺ πειραματίστηκαν ἀπὸ πέρσι καὶ δὲ δέχονται πιὰ νὰ ξαναπαίξουνε τὸ παιχνίδι τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ, ὁ Κομπάνυς μὲ τὴ βοήθεια τῶν σταλινικῶν καὶ τῆς Βαλένθιας κηρύττει οὐσιαστικὴ διχτατορία. Ἀλλὰ τὰ μέτωπα φρουροῦνται ἀπὸ τοὺς ἔνοπλους ἐργάτες ποὺ δὲ θὰ δεχτοῦν νὰ πνιγεῖ εὔκολα τὸ ἐπαναστατικό τους κίνημα.

Τὸ ἴδιο καὶ στὴ Γαλλία. Νέο κύμα ἀπεργιακῶν κινητοποιήσεων καὶ καταλήψεων πρέπει νὰ περιμένουμε ἐνάντια στὰ μέτρα ποὺ ἀναπόφευχτα θὰ πάρει ὁ Σωτὰν γιὰ νὰ ρίξει στοὺς ὤμους τῶν ἐργατῶν τὰ βάρη τῆς δημοσιονομικῆς κρίσης. Προβλέποντας ἀκριβῶς τὴν ἀπειλὴ αὐτὴ ἡ γαλλικὴ μπουρζουαζία μὲ τοὺς ριζοσπάστες λακέδες της στὴ Γερουσία προετοιμάσανε μὲ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Μπλοὺμ τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ «ἰσχυρὴ» κυβέρνηση ποὺ θὰ πατάξει τὴν «ἀναρχία». Οἱ ἐργάτες δὲ θὰ μποροῦνε νὰ ἱκανοποιηθοῦνε πιὰ μὲ τὶς ὑποσχέσεις τῶν ἡγετῶν τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ποὺ θὰ ἔχουνε τόσο κατάφωρα διαψευστεῖ. Τὸ ἀναπτυσσόμενο τόσο γοργὰ ἑνιαῖο ἐπαναστατικὸ μέτωπο ἀνάμεσα στὸ Ἐργατικὸ Διεθνιστικὸ Κόμμα τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀριστερὰ τῶν

Σοσιαλιστικῶν Νεολαιῶν καὶ ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων ἔχει σήμερα ὅλες τὶς εὐνοϊκὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ κερδίσει μὲ τὸ μέρος του τὶς ἀπογοητευμένες ἀπὸ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο μάζες προτοῦ αὐτὲς πέσουνε λεία τῆς φασιστικῆς δημαγωγίας. Μέσα στὰ ἐπικείμενα ἀποφασιστικὰ γεγονότα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας θὰ στερεωθοῦνε στὴ συνείδηση πλατιῶν ἐργατικῶν μαζῶν τὰ πρῶτα μεγάλα κόμματα τῆς Νέας Ἐπαναστατικῆς Διεθνοῦς.

15. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο στὴν Ἑλλάδα

Στὴν Ἑλλάδα ἡ πολιτικὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, προετοιμασμένη ἰδεολογικὰ μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ὁλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ τοῦ Γενάρη τοῦ 1934, εἶχε γιὰ πρῶτο κύριο ἀποτέλεσμα τὴν ὁριστικὴ διάλυση τοῦ παλιοῦ ΚΚΕ σὲ μιὰ ἄμορφη μάζα ἀπὸ συγχυσμένους φίλους τῆς ΕΣΣΔ καὶ προλετάριους κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση μιᾶς ὑπαλληλικῆς γραφειοκρατίας καὶ ἀνεύθυνων μικροαστῶν δημοκρατῶν, ἐντελῶς ξένων πρὸς τοὺς ἱστορικοὺς σκοπεὺς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Ἐπειδὴ στὴ χώρα δὲν ὑπῆρχαν ἄξια λόγου μικροαστικὰ δημοκρατικὰ κόμματα, τὰ δημιουργήσανε μὲ τὴ φαντασία τους, βάζοντας ἐπικεφαλῆς ἑνὸς ἀνύπαρχτου οὐσιαστικὰ «Λαϊκοῦ Μετώπου» κοινοὺς πολιτικοὺς ἀγύρτες τύπου Ι. Σοφιανόπουλου. Ἔτσι τό ΚΚΕ, παρουσιαζόμενο τὸ ἴδιο τεχνητὰ μὲ τὴ μορφὴ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, ἔδωσε τὴν ἐμπιστοσύνη του μέσα στὴ Βουλὴ στὸ μεγάλο ἀντιδραστικὸ κόμμα τῆς φιλελεύθερης κεφαλαιοκρατίας ποὺ κάτω ἀπὸ τὴν κυβέρνησή του ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ οἱ χωρικοὶ γνωρίσανε τὴ μεγαλύτερη καταπίεση καὶ ἐκμετάλλευση. Μέσον αὐτοῦ στήριξε στὴν κυβέρνηση τὸ στρατηγὸ Μεταξᾶ, ἐπιτρέποντας ἔτσι σ᾽ αὐτὸν νὰ προετοιμάσει ἄνετα τὴ σημερινὴ διχτατορία. Συμμαχώντας μὲ τὸ Φιλελεύθερο κόμμα στὰ 1935 καὶ ἀποκρούοντας τὸ Ἑνιαῖο Ἐργατοαγροτικὸ Μέτωπο κατὰ τῆς Παλινόρθωσης, τὸ ΚΚΕ βοήθησε τοὺς βενιζελικοὺς νὰ ἐξαπατήσουνε τὶς ἀντιμοναρχικὲς μάζες καὶ νὰ ἑτοιμάσουν ἔτσι ἄνετα ἀπὸ τὸ 1935 (Μάης) κιόλας τὸ συμβιβασμό τους μὲ τὸν ἔκπτωτο βασιλιὰ καὶ νὰ τὸν παλινορθώσουν. Ὅταν αὐτὸς παλινορθώθηκε, τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο (ΚΚΕ), σκορπίζοντας στὶς μάζες τὴν καταστροφικὴ αὐταπάτη ὅτι ἀνοίγεται νέα περίοδος φιλελεύθερων εἰδυλλίων, πῆγε καὶ προσκύνησε ἐπίσημα τὸ Παλάτι. Ὅταν τέλος ἡ μεγάλη κινητοποίηση τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὸ κύμα τοῦ πανελλαδικοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, ποὺ τὸ βοηθοῦσαν ὁμόθυμα οἱ μικροαστοὶ καὶ φτωχοὶ χωρικοί, ἔδειξε τὸ Μάη τοῦ 1936 ὅτι οἱ ἐργαζόμενες μάζες τῆς χώρας εἶταν ἕτοιμες μὲ τὴ δική τους δύναμη νὰ ματαιώσουνε τὰ σχέδια τῆς βασιλικῆς διχτατορίας τοῦ Μεταξᾶ, τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο συμμαχικὰ μὲ τοὺς βουλευτὲς τοῦ βενιζελικοῦ κόμματος ἀναχαίτισαν τὸ κίνημα τῶν ἐργατῶν κ᾽ ἔτσι ἔδωσαν στὸν ὑποψήφιο διχτάτορα μιὰ εὔκολη νίκη τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἡ θέση του εἶχε ἀδυνατίσει στὸν πιὸ μεγάλο βαθμὸ καὶ εἶχε κλονιστεῖ ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν μαζῶν. Ἡ νίκη ἐκείνη στάθηκε ἀποφασιστικὴ γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς σημερινῆς βασιλικῆς διχτατορίας τοῦ κεφαλαίου.

Σήμερα τὸ ΚΚΕ - Λαϊκὸ Μέτωπο ἀποκρούει, μὲ λύσσα μάλιστα, τὶς προτάσεις τῆς Ἑνιαίας Ὀργάνωσης Κομμουνιστῶν - Διεθνιστῶν τῆς Ἑλλάδας γιὰ τὴ συγκρότηση ἑνὸς Ἑνιαίου Μετώπου κατὰ τῆς Διχτατορίας καὶ προσανατολίζει ὅλη τὴν πολιτική του σὲ μιὰ συμμαχία μὲ ἀπόταχτους πλαστηρικοὺς ἀξιωματικοὺς («ἀντιφασίστες») καὶ μὲ τὰ ἀστικὰ κόμματα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι στὸ ὄνομα τῆς Δημοκρατίας ἔκαναν τὸ διχτατορικὸ πραξικόπημα τοῦ Μάρτη τοῦ 1935, τὰ δὲ δεύτερα, ἀφοῦ ἔστρωσαν τὸ δρόμο στὴν Παλινόρθωση καὶ στὴ διχτατορία, τώρα ἀπευθύνονται ὅλα μαζὶ στὸ Παλάτι καὶ ζητοῦνε τὴν ἀποκατάστασή τους στὴν ἐξουσία, δίνοντας γι᾽ ἀντάλλαγμα τὴν ὑποχρέωσή τους νὰ συνεχίσουν ἀκόμα πιὸ σκληρὰ τὴν καταστολὴ τοῦ ἐργατικοῦ κινήμαμος καὶ νὰ μονιμοποιήσουν ἀκόμα καὶ μὲ συνταγματικὴ διάταξη μέγα μέρος ἀπὸ τὴν τωρινὴ διχτατορικὴ ἐξουσία τοῦ Θρόνου.

Τὴν πολιτικὴ αὐτὴ τοῦ ἑλληνικοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου (ΚΚΕ) συμπληρώνει ὁ ἀδιάντροπος ἐθνικισμὸς μὲ τὸν ὁποῖο τὸ κόμμα αὐτὸ ζητεῖ νὰ μπολιάσει τοὺς ἐργάτες. Αὐτὸς εἶναι συνέπεια τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας: μιὰ Ἑλλάδα «ἰσχυρὴ» στὸ πλευρὸ τοῦ Γαλλοσοβιετικοῦ Συμφώνου γιὰ τὸ νέο πόλεμο. Ἀπὸ δῶ καὶ οἱ ἐξωφρενικὲς πατριωτικὲς ἐξάρσεις ποὺ πολλὲς φορὲς παίρνουν ὁλότελα κωμικὸ χαραχτήρα καὶ προχτὲς ἀκόμα ὁδήγησαν τὸ ΚΚΕ στὸ αἶσχος νὰ συμμετάσχει μέσο τῶν φοιτητικῶν του ὀργανώσεων στὶς ἐθνικὲς γιορτὲς καὶ πανεπιστημιακὲς ἐπιδείξεις καὶ λαμπαδηφορίες ποὺ διοργάνωσε ὁ Μεταξᾶς.

Μιὰ καθαρὴ ὑποχώρηση στὴν ἰδεολογία καὶ στὴ μέθοδο τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου παρουσιάζει σήμερα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἀρχειομαρξιστικὸ Κόμμα. Μόλο ποὺ στὶς διακηρύξεις του ὡς τώρα φαινότανε πὼς εἶναι γιὰ μιὰ ἀνεξάρτητη ταξικὴ πολιτικὴ τοῦ προλεταριάτου, γιὰ τὸ Ἑνιαῖο Μέτωπο καὶ κατὰ τῆς ταξικῆς συνεργασίας, ὡστόσο στὴν πράξη ἀπέκρουσε τὸ ἑνιαῖο μέτωπο ποὺ τοῦ πρότεινε ἡ Ε.Ο.Κ.Δ.Ε.(*) καὶ τώρα, ἀπὸ τὸ ὄργανό του ἀρχίζει καθαρὰ νὰ μιλάει γιὰ μιὰ συμμαχία μὲ ὅλα καὶ τὰ ἀστικὰ κόμματα ἐνάντια στὴ Διχτατορία. Ἔτσι ἀποδεικνύεται καὶ δῶ ὁ βαθὺς καιροσκοπικὸς χαραχτήρας τοῦ κόμματος αὐτοῦ ὅπως τὸν διαπίστωσε ἐξαρχῆς ἡ Ἑνωτικὴ Συνδιάσκεψη τῆς Ε.Ο.Κ.Δ.Ε.

16. Γιά τί ἀγωνιζόμαστε

Μπροστὰ στὴν παγκόσμια κρίση, στὴ νέα αὐτὴ περίοδο πολέμων καὶ ἐπαναστάσεων, ὅπου κατὰ πᾶσα πιθανότητα πρόκειται νὰ κριθεῖ γιὰ καιρὸ ἡ τύχη τῆς ἀνθρωπότητας, οἱ κομμουνιστὲς - διεθνιστὲς τοῦ κόσμου καὶ μαζί τους οἱ κομμουνιστὲς - διεθνιστὲς τῆς Ἑλλάδας, κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς 4ης Διεθνοῦς, διακηρύττουνε τὴν ἀσυμφιλίωτη ἀντίθεσή τους πρὸς ὅλες τὶς μορφὲς συνεργασίας τῶν τάξεων καὶ κυβέρνησης συνασπισμοῦ, καὶ ἄρα τὴν ἀσυμφιλίωτή τους ἀντίθεση στὴν πολιτικὴ

(*) Ἑνιαία Ὀργάνωση Κομμουνιστῶν - Διεθνιστῶν Ἑλλάδας.

καὶ στὶς μέθοδες τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου. Ἀντιτάσσουνε τὴν πολιτικὴ τοῦ Ἑνιαίου Ἐργατικοῦ Μετώπου, ποὺ εἶναι ἡ καλύτερη σήμερα ταχτικὴ γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἡ ἐπαναστατικὴ ἑνότητα ὅλων τῶν ἐργατῶν, καθὼς καὶ γιὰ νὰ τραβηχτοῦν οἱ μὴ προλεταριακὲς μάζες στὸ πλευρὸ τοῦ ἐργατικοῦ ἀγώνα ***(Ἐργατικὴ καὶ Ἐργατοαγροτικὴ Συμμαχία)***. Διακηρύττουν ὅτι ὁ κόσμος σήμερα ἕνα μόνο δίλημμα ἀντιμετωπίζει: ***Καπιταλισμὸς ἢ Σοσιαλισμός***, καὶ ὄχι τὸ δίλημμα ποὺ θέλει νὰ παραστήσει πὼς τάχα τὸ ἱστορικὸ κίνημα σήμερα πρόκειται νὰ κρίνει ἀνάμεσα στὴ Δημοκρατία καὶ τὸ Φασισμό, ὅπως εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου.

Ἀνεξάρτητη ἐπαναστατικὴ πάλη γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς σοσιαλιστικῆς ***Κυβέρνησης τῶν ἐργάτων καὶ χωρικῶν***—αὐτὴ εἶναι ἡ κατεύθυνση τοῦ ἀγώνα στὴν περίοδο ποὺ περνοῦμε, ἔτσι μόνο θὰ σωθοῦν οἱ ἐργαζόμενοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴ φρίκη τοῦ πολέμου. ***Ἑνιαῖο Μέτωπο Πάλης*** γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς βασιλικῆς διχτατορίας στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀμέσων πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν διεκδικήσεων τῶν ἐργαζομένων καὶ γιὰ τὴ γοργὴ προετοιμασία τῆς ἐργατοαγροτικῆς ἐξουσίας, νὰ γιὰ τὶ καλοῦμε τὸ ἑλληνικὸ προλεταριάτο νὰ ἀγωνιστεῖ σήμερα.

Ἀθήνα, Ἰούνης τοῦ 1937.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Γράφτηκε τὸν Ἰούνη τοῦ 1939)

1. Πρὸς τὸ νέον πόλεμο

Τὸ σύστημα τῶν Βερσαλλιῶν, ποὺ ἔκλεισε τὸν παγκόσμιο πόλεμο τοῦ 1914-18, ἔχει τώρα καταρρεύσει τελειωτικά. Οἱ ἰμπεριαλιστικοὶ ἀνταγωνισμοὶ **γιὰ τὸ ξαναμοίρασμα τῶν ἀγορῶν τοῦ κόσμου**, τῶν ἀποικιακῶν σκλάβων καὶ τοῦ πλούτου τῆς ὑδρογείου θέτουνε σήμερα καὶ πάλι τὸν πόλεμο στὴν ἡμερήσια διάταξη τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς, καὶ στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ ἀπὸ δυὸ χρόνια τώρα ὁ ληστρικὸς πόλεμος τῆς Ἰαπωνίας γιὰ τὴν κατάχτηση τῆς ἀπέραντης Κίνας συνεχίζεται μὲ 3.000.000 ὡς τώρα σκοτωμένους καὶ ἀναπήρους. Διπλωματία καὶ ἐπιτελεῖο, ἐπιστήμη καὶ τεχνική, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐργατικῆς δύναμης τῶν λαῶν ἔχουνε κινητοποιηθεῖ ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς κυβερνήσεις γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ νέου πολέμου. Ἡ ἀγριότητά του καὶ οἱ καταστροφὲς ποὺ θὰ φέρει στὶς καταχτήσεις τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ προκαλοῦν ἴλιγγο καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς ἡγέτες τῶν καπιταλιστικῶν Δυνάμεων, ποὺ τὸν ἑτοιμάζουνε μὲ πυρετώδη ταχύτητα. Ἡ σημερινὴ ἐξέλιξη τῶν γεγονότων στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὸν κόσμον ὅλο εἶναι μιὰ τραγικὴ ἐπαλήθευση τῆς κομμουνιστικῆς θέσης, τῆς διατυπωμένης ἀπὸ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ στὰ χρόνια τοῦ Λένιν: ὅτι ἂν ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση δὲν κατέλυε τὴν ἐξουσία τῶν καπιταλιστῶν καὶ στὶς ἄλλες χῶρες ὅπως στὴ Ρωσία, νέα παγκόσμια ἀνθρωποσφαγὴ θὰ γινότανε ἀναπότρεπτη.

2. Δεύτερη καὶ Τρίτη Διεθνής

Τὴ μοναδικὴ ἐλπίδα τῆς ἀνθρωπότητας ν' ἀποτρέψει μιὰ νέα καταστροφή, μὲ τὴ νίκη τοῦ προλεταριάτου καὶ τὴ σοσιαλιστικὴ ὀργάνωση τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ παγκόσμιας οἰκονομίας, τὴν ὑπονόμευσε ἐπικίνδυνα ὄχι μόνο ἡ **2η Διεθνής**, συνεχίζοντας καὶ τώρα τὸ προδοτικὸ ἔργο της τοῦ 1914-18, ἀλλὰ καὶ ἡ **3η Διεθνής**. Κι αὐτὴ ἐπίσης ἐκφυλίστηκε καταντώντας βαθμιαῖα, ὕστερ' ἀπὸ τὸ 1924, ὑπηρετικὸ πραχτορεῖο τῆς συντηρητικῆς καὶ ἐθνικιστικῆς γραφειοκρατίας ποὺ σφετερίστηκε τὴν ἐξουσία στὸ ἐργατικὸ κράτος τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης καὶ ποὺ στ' ὄνομά της προδίνει τὸ διεθνιστικὸ-ἐπαναστατικὸ πρόγραμμά της ἐνῶ μὲ μέθοδες ἐγκληματικὲς δυναστεύει τὸ ἔνδοξο προλεταριάτο τῆς χώρας.

Τὰ ἐθνικὰ τμήματα καὶ τῶν δυὸ αὐτῶν «Διεθνῶν» ἔχουνε ποδοπατήσει ἐπαίσχυντα κάθε παράδοση τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Εἶναι σήμερα ἀπροκάλυπτοι πράχτορες τῆς ἐθνικῆς τους μπουρζουαζίας, ἰδεολογικοὶ προετοιμαστὲς τοῦ νέου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, διαφθορεῖς τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν.

3. Ὁ ρόλος τῶν σοσιαλπροδοτῶν

Σὲ μιὰ σειρὰ χῶρες τὰ ***Σοσιαλιστικὰ*** καὶ ***σταλινισμένα Κομμουνιστικὰ κόμματα*** διαλύθηκαν μὲ τὴν ὠμὴ βία τῆς καπιταλιστικῆς ἀντίδρασης, ἔτσι πληρώνοντας — καὶ ἐπιβάλλοντας ἀπαραδειγμάτιστες ἧττες στὴν ἐργατικὴ τάξη — τὴν ἄμαχη καιροσκοπία τους ἀπέναντι στὴ φασιστική, ἐθνικοσοσιαλιστικὴ ἢ στρατιωτικὴ Διχτατορία ποὺ ἀνέβαιναν σὰν ἐκπρόσωποι γενικὰ τοῦ πολεμικοῦ τυχοδιωχτισμοῦ τῶν νικημένων καὶ «ἀχόρταστων» ἰμπεριαλιστῶν τοῦ μεγάλου πολέμου.

Στὶς κοινοβουλευτικὲς χῶρες τῆς Δύσης τὰ κόμματα αὐτὰ κηρύττουν ἀπὸ τώρα τὴν «ἱερὴ ἕνωση» μὲ τὴ μπουρζουαζία, τὸν «ἀντιφασιστικὸ» πόλεμο ὑπὲρ τῆς ἀστικῆς «δημοκρατίας» καὶ καλοῦνε τοὺς ἐργάτες νὰ ὑπερασπίσουνε μὲ τὸ αἷμα τους τὴν «αὐτοκρατορία μας», δηλαδὴ τὸν ἰμπεριαλιστικὸ ζυγὸ τῆς ἐθνικῆς τους κεφαλαιοκρατίας ἐπάνω σὲ ἑκατομμύρια ἀποικιακῶν λαῶν (Γαλλία, Ἀγγλία).

Στὴν ***Ἑλλάδα*** τὸ σταλινικὸ κόμμα ὑπερθεματίζει στὰ σωβινιστικὰ συνθήματα τῆς Διχτατορίας Γκλύγκσμπουργ-Μεταξᾶ, ἔγινε ὁ φανατικότερος προπαγανδιστὴς τοῦ ὡς τὰ ἄκρα πολέμου ὑπὲρ τῆς ἀστικῆς πατρίδας. Ἡ τεράστια πλειονοψηφία τῶν ἀνώτερων ἡγετῶν του (μ᾽ ἐπικεφαλῆς τοὺς κοινοβουλευτικοὺς καὶ λαϊκοὺς ἡγέτες του—Σκλάβαινας, Μανωλέας κλπ.), τῶν στελεχῶν του καὶ τῶν μελῶν του προσχωρήσανε μὲ δημόσιες δηλώσεις στὴν κυβέρνηση Μεταξᾶ μὲ τὴ δικαιολογία ἀκριβῶς τῶν «ἐθνικῶν συμφερόντων» καὶ τῆς «ἐθνικῆς ἑνότητας».

4. Βασικὸς χαραχτήρας τοῦ νέου πολέμου

Ὁ πόλεμος ποὺ ἔρχεται εἶναι ***πόλεμος ἰμπεριαλιστικός***, κι᾽ αὐτὸς ἐπίσης, ἕνας θανάσιμος σπασμὸς τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ συστήματος τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ, συστήματος ποὺ ἔχει παρακμάσει καὶ περνάει μιὰ γενικὴ κρίση. Θὰ εἶναι κι αὐτὸς μιὰ ἔκφραση τῆς βασικῆς ἀντίφασης ἀνάμεσα στὶς γιγαντιαῖες σύγχρονες παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ στὸ ἀναρχικὸ περίβλημα τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοκτησίας. Εἰδικότερα ἡ σημερινὴ σύγκρουση φέρνει στὰ χέρια τὴν ὁμάδα τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν ποὺ νικήθηκαν ἢ ἔμειναν ***ἀχόρταστες*** στὸν πόλεμο τοῦ 1914-18 (Γερμανία, Ἰταλία, Ἰαπωνία) μὲ τὸ συνασπισμὸ τῶν ***χορτάτων*** νικητῶν. Οἱ πρῶτοι ζητοῦνε νέο «ζωτικὸ χῶρο», νέες δηλαδὴ ληστρικὲς καταχτήσεις, οἱ δεύτεροι «ἀμύνονται κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων», δηλαδὴ προφυλάσσουνε μὲ τὸ ὅπλο τὴν παλιά τους λεία καὶ ζητοῦνε νὰ τὴ μεγαλώσουνε μὲ τὸ νέον πόλεμο.

5. Φασίστες καὶ δημοκράτες ἰμπεριαλιστὲς

Ἡ βαθιὰ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κρίση στὶς δυὸ μεγάλες εὐρωπαϊκὲς χῶρες τοῦ ἀχόρταστου ἰμπεριαλισμοῦ, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν καιροσκοπικὴ πολιτικὴ τῶν ἐργατικῶν κομμάτων, ἔφερε ἐκεῖ στὴν ἐξουσία τὴ **φασιστικὴ ἀντεπανάσταση**, ἀντὶ νὰ φέρει τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ἡ «ὁλοκληρωτικὴ» πολιτικὴ στὶς χῶρες αὐτὲς εἶναι μιὰ ἀντιδραστικὴ δέσμευση τῆς οἰκονομίας στὸ μάγγανο μιᾶς χιμαιρικῆς «αὐτάρκειας» ποὺ, ἐνῶ ἀσφαλίζει τὰ κέρδη τῶν μεγιστάνων τοῦ κεφαλαίου, ξεθεώνει μὲ τὴν ὑπερεργασία καὶ μὲ τὸν ὑποσιτισμὸ τὶς μάζες καὶ τὶς ὑποβάλλει σὲ ἀφόρητο πολιτικὸ ζυγὸ γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς πολεμικῆς προετοιμασίας. Γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ στὶς μεγάλες **Δημοκρατίες** ἡ κεφαλαιοκρατία ἀφαιρεῖ βαθμιαῖα τὶς κοινωνικὲς καταχτήσεις τοῦ προλεταριάτου, αὐξάνει τὶς ὧρες ἐργασίας καὶ στερεῖ τὶς μάζες ἀπὸ τὶς πολιτικές τους ἐλευθερίες μὲ σκεπασμένες κοινοβουλευτικὲς μέθοδες (Νταλαντιὲ στὴ Γαλλία κλπ.). Τόσο στὶς «ὁλοκληρωτικὲς» ὅσο καὶ στὶς «δημοκρατικὲς» χῶρες τὸ προλεταριάτο καὶ ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι δὲ μποροῦνε νὰ ἔχουνε καμιὰ ἀπολύτως κοινότητα συμφερόντων μὲ τὴν ἰμπεριαλιστικὴ κεφαλαιοκρατία, ποὺ γιὰ νὰ διατηρήσει ἢ ν' αὐξήσει τὶς ληστρικὲς καταχτήσεις της ἑτοιμάζεται κι ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη νὰ ἐξαπολύσει τὴν πολεμικὴ μάστιγα.

6. Τὰ συνθήματα τῶν ἰμπεριαλιστῶν

Τὰ συνθήματα τῶν **«φτωχῶν»**, «ἀντιπλουτοκρατικῶν» (!) χωρῶν ποὺ τάχα γιὰ νὰ ζήσουνε τοὺς πληθυσμούς των (!) ζητᾶνε νὰ καταχτήσουνε νέα ἐδάφη, καθὼς καὶ τὰ συνθήματα τῆς «ἀντιφασιστικῆς ἄμυνας τῶν δημοκρατιῶν», εἶναι ἁπλῶς δημαγωγικὰ προκαλύμματα τῶν δυὸ ἀντίπαλων ληστρικῶν συμμοριῶν. Προετοιμάζουν ἰδεολογικὰ γιὰ τὸν πόλεμο τὶς μάζες τῶν ἀντίστοιχων χωρῶν ποὺ ἄσβηστο διατηροῦνε μέσα τους τὸ μίσος κατὰ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Παίζουνε τὸν ἴδιο ρόλο ποὺ στὰ 1914 ἔπαιζαν ἡ ἄμυνα κατὰ τοῦ «πρωσσικοῦ μιλιταρισμοῦ», τὰ «δίκαια τῶν ἐθνοτήτων» κ.τ.τ.

Ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀσφυξία, τὴν ἐξαθλίωση καὶ τὴ μαύρη σκλαβιά, ὅπου ὁδήγησαν τοὺς λαοὺς οἱ «ὁλοκληρωτικὲς» διχτατορίες, θὰ τοὺς σώσει ὄχι ὁ «ὁλοκληρωτικὸς πόλεμος» ποὺ αὐτὲς ἑτοιμάζουνε σὰν ἐντολοδόχοι τῶν τρὰστ, παρὰ ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση κ' οἱ Ἑνωμένες Σοσιαλιστικὲς Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου ποὺ θὰ ὀργανώσουνε συστηματικὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ συνεργασία τῶν λαῶν.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ πόλεμος ποὺ ἑτοιμάζουν οἱ «δημοκρατικὲς» Δυνάμεις δὲν εἶναι «ἀντιφασιστικός», ἀλλὰ ἰμπεριαλιστικὸς γιὰ τὴ συντήρηση τῆς ἡγεμονίας τους καὶ γιὰ νέα λεία.

7. Ἡ ἀπάτη τοῦ «ἀντιφασισμοῦ»

Ἡ λυσσασμένη σωβινιστικὴ προπαγάνδα, ποὺ μὲ τὴ σημαία τοῦ «ἀντιφασισμοῦ» κάνουνε τὰ κόμματα τῆς 2ης καὶ 3ης Διεθνοῦς στὶς δη-

μοκρατικὲς χῶρες καὶ ποὺ τὴν κανοναρχάει ἡ μοσχοβίτικη γραφειοκρατία, εἶναι τὸ καλλίτερο μέσο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐθνικιστικῆς δημαγωγίας τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Μουσολίνι στοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰταλοὺς προλετάριους. Ἀντίθετα μιὰ ἀναβίωση τοῦ ταξικοῦ διεθνισμοῦ καὶ μιὰ ἐπαναστατικὴ κινητοποίηση τῶν ἐργατῶν ἐναντίον τῶν καπιταλιστῶν κυριάρχων στὶς δημοκρατικὲς χῶρες θὰ εἶχε τεράστια ἀπήχηση στοὺς ἐργάτες τῶν «ὁλοκληρωτικῶν» χωρῶν καὶ θὰ εἴταν ἀληθινὸς δυναμίτης στὰ θεμέλια τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ φασισμοῦ.

Οἱ συμφωνίες Λαβὰλ - Μουσολίνι ποὺ ἄφησαν ἐλεύθερα τὰ χέρια τοῦ φασισμοῦ γιὰ νὰ ὑποδουλώσει τὴν Αἰθιοπία, ἡ «συμφωνία κυρίων» Ἀγγλίας - Ἰταλίας, ὁ σατανικὸς καταμερισμὸς ἐργασίας μεταξὺ δημοκρατιῶν καὶ φασισμοῦ μὲ τὸ μπλοκάρισμα τῶν ἀγωνιζόμενων Ἱσπανῶν ἐργατῶν («πολιτικὴ μὴ ἐπέμβασης» Μπλοὺμ-Στάλιν-Ἦντεν) γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης στὴν ἰβηρικὴ χερσόνησο, ποὔδωσε τὴ νίκη στὸ Φράνκο μὲ τὰ ὅπλα τοῦ Μουσολίνι καὶ τοῦ Χίτλερ, ἡ ἀπορρόφηση τῆς Αὐστρίας, Τσεχοσλοβακίας, Μέμελ, Ἀλβανίας ἀπὸ τὶς ὁλοκληρωτικὲς χῶρες δίχως ἀντίσταση ἀπὸ τὶς Δημοκρατίες ἀπὸ τὸ φόβο μπρὸς στὶς κοινωνικὲς συνέπειες μιᾶς κατάρρευσης τῶν ὁλοκληρωτικῶν κυβερνήσεων στὴν Εὐρώπη, ἡ πολιτικὴ τοῦ Μόναχου, τὰ μισοδιχτατορικὰ μέτρα στὴ Γαλλία κατὰ τῆς ἐργατικῆς τάξης—φτάνουνε καὶ μόνα τους τὰ γεγονότα αὐτὰ γιὰ νὰ δείξουνε τὴν πραγματικὴ ἀξία τοῦ «ἀντιφασισμοῦ» τῶν καπιταλιστικῶν Δημοκρατιῶν, ἀκόμα κι ὅταν αὐτὲς εἶχανε κυβερνήσεις ἀστικοῦ συνασπισμοῦ μὲ τὰ δυὸ σοσιαλπροδοτικὰ κόμματα (πολιτικὴ «***Λαϊκοῦ Μετώπου***»).

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ καὶ μέσα στὸν «Ἄξονα» οἱ ἀντιθέσεις ἰμπεριαλιστικῶν βλέψεων Ἰταλίας - Γερμανίας δὲν ἐξαφανίζονται (ἀντίθετες ἡγεμονευτικές τους βλέψεις στὴ Μεσευρώπη, στὸ Δούναβη, στὴ Βαλκανικὴ καὶ Ἐγγὺς Ἀνατολή). Οἱ πολεμικοὶ συνασπισμοὶ οἱ σημερινοί, ὅπως καὶ στὸ 1914, εἶναι ὄχι ἰδεολογικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ ***περιστατικὲς συμφωνίες ἀνάμεσα σὲ ἰμπεριαλιστὲς ληστὲς*** μὲ ὅλους τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀνταγωνισμοὺς ποὺ βγαίνουν ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ φύση τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. ***Δὲν ὑπάρχει σήμερα μεγαλύτερη ἀπάτη*** ἀπὸ κείνη ποὺ διαπράττουν ὁ σταλινισμὸς καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία μὲ τὴν προπαγάνδα τοῦ δῆθεν «ἀντιφασιστικοῦ» πολέμου. Ὁ πόλεμος δὲν εἶναι μεταξὺ δημοκρατιῶν καὶ φασιστῶν, ἀλλὰ μεταξὺ ἀντίπαλων ἰμπεριαλιστῶν ληστῶν κάτω ἀπὸ διαφορετικὴ δημαγωγικὴ σκηνοθεσία. Τὸ φασισμὸ μπορεῖ νὰ τὸν γκρεμίσει σὰν κυβερνᾶ, νὰ τὸν ἀποτρέψει ὅπου ἀπειλεῖται ἡ ἐπικράτησή του καὶ μαζί μ᾽ αὐτὸν ν᾽ ἀπαλλάξει τήν Εὐρώπη καὶ τὸν κόσμο ἀπὸ τὴ μάστιγα τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου μόνον ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση σὲ δημοκρατικὲς καὶ σὲ φασιστικὲς χῶρες. Ὄχι φασισμὸς ἢ δημοκρατία, ἀλλὰ ***καπιταλισμὸς ἢ σοσιαλισμὸς*** εἶναι τὸ πρόβλημα ποὺ βάζει σήμερα ἡ Ἱστορία μπροστὰ στὴν ἐπαναστατικὴ τάξη.

8. Χρεοκοπία τῆς σταλινικῆς διπλωματίας

Ὅλη ἡ πολιτικὴ τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἄνοδο τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ στὴν ἐξουσία ὁδήγησε στὴ διάλυση πολλὰ κόμματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καὶ μαζὶ μὲ τὴ 2η Διεθνῆ συνετέλεσε σὲ νέα σειρὰ ἥττων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴν Αὐστρία, Ἱσπανία, Τσεχοσλοβακία, Ἑλλάδα. Στερημένη ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΣΣΔ ἀπὸ τὸ μοναδικὸ σίγουρο σύμμαχό της, ἀπὸ ἕνα ἰσχυρὸ διεθνικὸ κίνημα τοῦ προλεταριάτου, ὄντας στὰ χέρια τοῦ προνομιούχου στρώματος μιᾶς συντηρητικῆς γραφειοκρατίας μὲ στενὸ ἐθνικὸ ὁρίζοντα, προσπάθησε νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὴ διεθνῆ ἀπομόνωση μὲ τὴν ἰλιγγιώδη στροφὴ τοῦ 1933 : εἴσοδο στὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ὑπεράσπιση τοῦ στάτου κβὸ(*) τῆς ληστρικῆς συνθήκης τῶν Βαρσαλλιῶν, προσανατολισμὸς σὲ ἕνα συνασπισμὸ μὲ τοὺς δημοκρατικοὺς ἰμπεριαλιστὲς τῆς Δύσης (Γαλλοσοβιετικὸ Σύμφωνο, «μὴ ἐπέμβαση» στὴν Ἱσπανία). Ἀπὸ τότε τὰ σταλινικὰ κόμματα τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν, ἐκμαυλισμένα ἀπὸ τοὺς γραφειοκράτες τῆς Μόσχας στὸν πιὸ χυδαῖο πατσιφισμό, στὸν ἐθνικισμὸ καὶ στὴν αταξικὴ πολιτική, ἔγιναν πραχτορεῖα τῆς ἐθνικῆς τους μπουρζουαζίας καὶ τοῦ ντόπιου μιλιταρισμοῦ.

Τὸ Μόναχο (προσπάθεια τῶν «συμμάχων καὶ φίλων τῆς ΕΣΣΔ» Δημοκρατιῶν νὰ στρέψουν τὶς ἐπεχτατικὲς βλέψεις τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴν Οὐκρανία) καὶ ἡ ἐπαίσχυντη κατάρρευση τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου στὴ Γαλλία, Ἱσπανία, Τσεχοσλοβακία (στὴν πρώτη μὲ τὴν κοινοβουλευτικὴ ἀντεργατικὴ διχτατορία τοῦ «σύμμαχου» Νταλλαντιέ, τοῦ «δυνατοῦ» ἀνθρώπου τοῦ Ἐπιτελείου καὶ τοῦ Χρηματιστηρίου, στὴ δεύτερη μὲ τὴ νίκη τοῦ Φράνκο, στὴν τρίτη μὲ τὴν ἄμαχη μέσα σὲ μιὰ μέρα ὑποδούλωση τῆς Τσεχοσλοβακίας κάτω ἀπὸ τὴ φτέρνα τοῦ χιτλερισμοῦ) ἦρθανε νὰ κάνουν ἀνάγλυφη τὴ χρεοκοπία τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Στάλιν καί, συνέπειά της φοβερή, τὴν ἀκόμη ***μεγαλύτερη διεθνῆ ἀπομόνωση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους***. Ὁ κλονισμὸς τοῦ γοήτρου τῆς ΕΣΣΔ μέσα στὶς ἐργατικὲς μάζες τοῦ κόσμου ἔγινε τώρα ἀκόμα μεγαλύτερος ἀπὸ ὅσος εἴτανε μετὰ τὶς δικαστικὲς σκηνοθεσίες, τὶς δολοφονίες καὶ «ἐκκαθαρίσεις» τῶν ἐτῶν 1935-37.

9. Ὁ Στάλιν σὲ ἀδιέξοδο: Ἄμεσος ὁ κίνδυνος τῆς ΕΣΣΔ ! Νέα στροφή ;

Μὲ τὴν καθαίρεση τοῦ Λιτβίνωφ, ἥρωα καὶ ἀποδιοπομπαίου τράγου τῆς διπλωματικῆς στροφῆς τοῦ ἴδιου τοῦ Στάλιν στὰ 1933, ὁ τελευταῖος αὐτὸς προσπαθεῖ παραπαίοντας νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ διπλωματικὸ ἀδιέξοδο ὅπου ὁδήγησε τὴν ΕΣΣΔ. Μὲ τὸ λόγο του τὸ Μάρτη τοῦ 1939 φαίνεται νὰ θέλει νὰ παρουσιάσει τὴν ἀναγκαστικὴ διπλωματικὴ ἀπο-

---

(*) Statu quo=λατινικὸς ὅρος ποὺ σημαίνει τὴν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων. (Σημ. «Πρωτοποριακῆς Βιβλιοθήκης»).

μόνωσή του σὰν τὴ σοφότερη πολιτικὴ ποὺ τάχα ὁ ἴδιος τώρα διαλέγει, πάνω καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δυὸ καπιταλιστικοὺς συνασπισμούς. Ταυτόχρονα (λόγος τοῦ Μολότωφ τὸ Μάη τοῦ 1939) ζητεῖ ν' ἀποκαταστήσει ὁμαλότερες σχέσεις μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ Ἄξονα (ποὺ κι αὐτὲς χαρακτηριστικὰ χαμηλώσανε τὸν τόνο τῆς ἀντιρωσικῆς τους πολεμικῆς), ἐνῶ εἶναι νωπὸ ἀκόμα τὸ αἷμα τῶν σοβιετικῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ Τουχατσέφσκι ποὺ φαίνεται εἴχανε διατυπώσει ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν πρωτύτερη σταλινικὴ πολιτική τοῦ στάτου κβό, εὐνοϊκὲς ἴσως γιὰ ἕνα ξαναγύρισμα στὴν πολιτικὴ τοῦ Ραπάλλο.

Τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Κρεμλίνου τὴν καθορίζει σήμερα ἀποκλειστικὰ ἡ φροντίδα τῆς ἀποσυντιθέμενης ἀπολυταρχικῆς γραφειοκρατίας γιὰ τὴν πολιτική της αὐτοσυντήρηση. Γι' αὐτὸ σήμερα, σὲ ἀπόγνωση, χαϊδεύει τὴν ἀντιδραστικὴ ***οὐτοπία μιᾶς εἰρηνικῆς ἐθνικῆς αὐτοαπομόνωσης*** ἀνάμεσα σὲ καπιταλιστικὲς Δυνάμεις ποὺ εἶναι ἕτοιμες γιὰ τὸ ἔνοπλο ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου καὶ βλέπουν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μὲ βουλιμία τὸν πλοῦτο τῆς σοβιετικῆς χώρας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μὲ ταξικὴ ἀνησυχία τὸ ἐνδεχόμενο μιᾶς ἀναβίωσης καὶ ἐπικράτησης τοῦ ἐπαναστατικοῦ διεθνιστικοῦ κινήματος στὸ σοβιετικὸ προλεταριάτο ποὺ ὥς τὰ σήμερα πιέζεται ἀπὸ τὴ σοβιετικὴ γραφειοκρατία. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὰ τυχοδιωχτικὰ ζίγκ-ζάγκ στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας, ποὔχει χάσει τὰ νερά της, προκαλοῦνε τὴ δυσαρέσκεια ὄχι μόνο τῶν ἐργατῶν τῆς ΕΣΣΔ ἀλλὰ καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγας (ἐθνικιστικὰ - φασιστόφιλα στοιχεῖα) τοῦ γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ (τάση «Μπουτιένκο») ποὺ ἐπιδιώκουνε τώρα σταθερὰ μιὰ παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ μὲ ἐθνικοσοσιαλιστικὴ μορφή. Ἂν σ' αὐτὸ τὸ ***διπλωματικὸ κρὰχ*** προσθέσουμε τὸν ἀποκεφαλισμὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ μὲ τὶς νέες ὁμαδικὲς ἐκτελέσεις καὶ τὶς ἀθρόες ἐκκαθαρίσεις τῶν καλλίτερων ἀρχηγῶν του ποὺ συνεχίζονται (Μπλύχερ, Γιεγκόρωφ κλπ.) καὶ τὶς κακὲς συνέπειες τῆς γραφειοκρατικῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχεδίων στὶς πολεμικὲς βιομηχανίες (ζήτημα ποιότητας, κόστους), συμπληρώνεται ἡ εἰκόνα ***τῶν ὀλέθριων συνεπειῶν ποὺ ἔχει ἡ πολιτικὴ τοῦ σταλινισμοῦ γι' αὐτὴ τὴν ὑπόσταση τῆς ΕΣΣΔ σὰν ἐργατικοῦ κράτους*** μπροστὰ στὸν πόλεμο ποὺ ἔρχεται.

10. Ὑπεράσπιση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους! Κάτω ὁ Κάϊν—Στάλιν!

Περισσότερο παρὰ γιὰ κάθετι ἄλλο εἶναι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀπειλούμενου ἀπὸ τὸν πόλεμο ἐργατικοῦ κράτους ἀναγκαία ***μιὰ πολιτικὴ ἐπανάσταση στὴν ΕΣΣΔ*** γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας καὶ τὴν ἀνασύνδεση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς της μὲ τὸν προλεταριακὸ διεθνισμό, μὲ τὶς ἀνεξάντλητες πηγὲς τοῦ μοναδικοῦ σίγουρου συμμάχου της στὸν κόσμο: τοῦ προλεταριακοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὶς ἄλλες χῶρες. Ἡ ***ὑπεράσπιση τῆς ΕΣΣΔ*** εἶναι καθῆκον τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου ἐφόσον, μόλο τὸν ἐκφυλισμὸ τοῦ ἐργατι-

κοῦ κράτους, ὁ ***ταξικὸς χαραχτήρας*** του εἶναι ***ἐργατικός***, ὄχι ἀστικός, καὶ οἱ βασικὲς σχέσεις ἰδιοχτησίας ποὺ θεμελιωθήκανε τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 δὲν καταργήθηκαν ὥς τώρα παρ᾿ ὅλους τοὺς κλονισμούς των. Ἡ δυνατότητα νὰ ἀναγεννηθεῖ ἡ προλεταριακὴ διχτατορία στὴν ΕΣΣΔ, μὲ τὴ βοήθεια ἐπιτυχῶν ἐπαναστατικῶν ἀγώνων καὶ στὶς ἄλλες χῶρες, ***δὲ μᾶς ἔχει ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὴν Ἱστορία. Ἡ καλλίτερη ὅμως ὑπεράσπιση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους μέσα στὸ νέο πόλεμο εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης στὴν ἴδια μας τὴ χώρα.*** Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς διπλωματικοὺς συνδυασμοὺς ὅπου θὰ καταλήξει ἡ σταλινικὴ γραφειοκρατία, οἱ προλετάριοι ***εἴτε στὶς σύμμαχες εἴτε στὶς πολέμιες*** μὲ τὴν ΕΣΣΔ χῶρες καθῆκον ἔχουν ἕνα: νὰ ἐπωφεληθοῦνε τὰ περιστατικὰ τοῦ πολέμου γιὰ νὰ τὸν μετατρέψουνε σὲ κοινωνικό, νὰ ἀνατρέψουνε τὴν ἐξουσία τῶν καπιταλιστῶν καὶ στὸ πλευρὸ τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ νὰ βοηθήσουνε τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο νὰ τινάξει τὸ ζυγὸ τῆς ἀπολυταρχικῆς γραφειοκρατίας. Νικηφόροι ἐπαναστατικοὶ ἀγῶνες τοῦ προλεταριάτου σὲ ἄλλες χῶρες δίχως ἄλλο θὰ δυναμώσουνε τὴν πάλη τοῦ σοβιετικοῦ προλεταριάτου γιὰ τὸ γκρέμισμα τῆς γραφειοκρατικῆς ἀπολυταρχίας. Ἀντίθετα, ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ἀδιάλλαχτης ταξικῆς πάλης ***καὶ ἡ ἱερὴ συμμαχία μὲ τὶς «φιλοσοβιετικὲς» ἐθνικὲς μπουρζουαζίες εἶναι προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ***, μεταβολὴ τοῦ προλεταριάτου σὲ ὑπηρέτη τῆς ντόπιας μπουρζουαζίας καὶ προδοσία τοῦ ἴδιου τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖο ἔτσι, στὴν κρίσιμη στιγμὴ τῶν τελικῶν λογαριασμῶν μὲ τοὺς δολεροὺς καπιταλιστὲς «συμμάχους», θἄχει στερηθεῖ ***τὸ καλλίτερό του καὶ μοναδικὸ σίγουρο στήριγμά του μέσα στὴ χώρα, τὸ προλεταριάτο της.***

Τὰ σταλινικά, σοσιαλιστικὰ καὶ κεντριστικὰ κόμματα, ποὺ στ᾿ ὄνομά τῆς ἄμυνας τῆς ΕΣΣΔ μπολιάζουνε μ᾿ ἐθνικισμὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς καλοῦνε νὰ ὑπερασπίσουνε τὴν «πατρίδα» καὶ τὴν «αὐτοκρατορία» τῆς ἐθνικῆς τους μπουρζουαζίας, συμμάχου τῆς ΕΣΣΔ, προδίνουνε τὴν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, προδίνουνε τὶς ἰδέες τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης καὶ τὸ ἐργατικὸ κράτος ποὺ δημιούργησε ἡ ἐπανάσταση αὐτή.

11. Εὐνοϊκὲς οἱ προοπτικὲς τῆς 4ης Διεθνοῦς

Μπροστὰ στὴ ***νέα Διεθνῆ***, μόλις ἱδρύθηκε, μπῆκε σὰν πρῶτο καθῆκον νὰ ἀνασυντάξει τὶς δυνάμεις τοῦ διεθνικοῦ προλεταριάτου ποὺ τὶς ἀποσυνθέσανε ἰδεολογικὰ καὶ ὀργανωτικὰ στὶς περισσότερες χῶρες οἱ δυὸ προδοτικὲς γραφειοκρατίες, σοσιαλιστικὴ καὶ σταλινική, νὰ τὶς διαφωτίσει διεθνιστικά, νὰ τοὺς ξαναεμπνεύσει ταξικὴ αὐτοπεποίθηση. Ὀργανώνοντάς τις θὰ τὶς κινητοποιήσει στὴν πάλη ἐναντίον τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου καί, ἂν αὐτὸς ξεσπάσει, γιὰ τὴ μετατροπή του σὲ κοινωνικὴ ἐπανάσταση ποὺ θ᾿ ἀνατρέψει τὴν καπιταλιστικὴ ἐξουσία καὶ θὰ ἐγκαθιδρύσει τὴ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Παρ᾿ ὅλη τὴν ἀσύγκριτα πιὸ ἰσχυρὴ συγκέντρωση τῶν πόρων καὶ

τῶν καταπιεστικῶν δυνάμεων τοῦ καπιταλισμοῦ, παρ᾽ ὅλη τὴν ἐθνικιστικὴ διαφθορὰ ποὺ ἀσκοῦνε σὲ πλατιὰ στρώματα τῶν ἐργαζομένων οἱ πράχτορές του στὶς διάφορες χῶρες καὶ παρ᾽ ὅλη τὴν ὀλιγαριθμία τῶν ὀπαδῶν τῆς 4ης Διεθνοῦς σήμερα, ***οἱ προοπτικὲς τοῦ ἀγώνα μας εἶναι πολὺ εὐνοϊκές***. Ὁ κλονισμὸς τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος εἶναι σχετικὰ μὲ τὸ 1917 πολὺ βαθύτερος καὶ οἱ ἐσωτερικές του ἀντιφάσεις ἀσύγκριτα πιὸ ἔντονες καὶ πολυαριθμότερες. Ἡ γενεὰ τοῦ 1914 ζεῖ ἀκόμα μὲ ζωντανὴ τὴ φρίκη του στὴ μνήμη της καὶ μὲ τὴν πείρα τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν τῆς πρώτης ἐπαναστατικῆς φάσης, τῆς Ὀχτωβριανῆς. Οἱ συνθῆκες γιὰ ἀποικιακὲς ἐξεγέρσεις ἀντιιμπεριαλιστικὲς εἶναι σήμερα πολὺ ὡριμότερες σὲ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου. Θἆναι γοργότερες καὶ ἀσύγκριτα πιὸ φοβερὲς οἱ συνέπειες τοῦ νέου πολέμου ποὺ θὰ ἀγκαλιάσει ἐξαρχῆς καὶ τὰ γυναικόπαιδα στὰ μετόπισθεν. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἐπιτρέπουνε νὰ προβλέψομε ὅτι ἡ δεύτερη φάση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης θὰ ἀρχίσει πολὺ γρηγορότερα μετὰ τὴν ἔναρξη τοῦ πολέμου ἀπὸ ὅσο ἡ πρώτη (1914—17).

12. Γιὰ τὴν παγκόσμια σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση μὲ τὴ μετατροπὴ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σ᾽ ἐμφύλιο

Ἡ 4η Διεθνὴς θὰ συγκεντρώσει κάτω ἀπὸ τὶς σημαῖες της τοὺς λιγοστοὺς στὴν ἀρχὴ προλεταριακοὺς διεθνιστές, θὰ ἀντισταθεῖ στὸ ρεῦμα τοῦ ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ ξεσκεπάζοντας μὲ ἰδεολογικὴ ἀδιαλλαξία τὴ σταλινικὴ καὶ σοσιαλδημοκρατικὴ προδοσία καὶ τὶς κεντριστικὲς ταλαντεύσεις, θὰ ὀργανώσει μέσα στὴ δύσκολη πάλη τὸ διαλεχτὸ τμῆμα τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου κ᾽ ἔτσι στὴν κατάλληλη στιγμὴ ποὺ οἱ καταβασανισμένες μάζες ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴν πείρα πάλι θὰ ζητήσουνε μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι τοὺς ὑπαίτιους τῆς νέας καταστροφῆς, ἡ 4η Διεθνὴς θὰ εἶναι προετοιμασμένη γιὰ νὰ μπεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ μαζικοῦ κινήματος γιὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ ἔργου τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ποὺ ἄρχισε μὲ τὴν Ὀχτωβριανὴ καὶ ποὺ θὰ θέσει τέρμα στὴν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν πολέμων στὴν Εὐρώπη καί στὸν κόσμο. Ἔτσι καὶ τοῦ ἰδρυόμενου ***κομμουνιστικοῦ διεθνιστικοῦ κόμματος στὴν Ἑλλάδα*** πρώτιστο καθῆκον σήμερα εἶναι νὰ καθορίσει μὲ σαφήνεια τὴν θέση τῶν κομμουνιστῶν καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου τῆς χώρας ἀπέναντι στὸ νέον ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο : τώρα ποὺ ἑτοιμάζεται, αὔριο ὅταν ξεσπάσει, καὶ στὴ διάρκειά του. Καὶ ὀφείλει νὰ πάρει ἀπὸ τώρα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων.

13. Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας καὶ ἡ βασιλικὴ διχτατορία τοῦ 1936

Γεωγραφικὴ θέση τῆς χώρας, οἰκονομικοὶ δεσμοὶ μακρόχρονοι καὶ οἱ ἱστορικὲς περιπέτειες στὸ σχηματισμὸ καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνι-

κῆς μπουρζουαζίας καὶ τοῦ κράτους της ἔκαναν ὥς τώρα γενικὰ τὴν ἐξωτερική της πολιτικὴ **ἐξάρτημα τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Παρισιοῦ,** καὶ τὴ μικρὴ καπιταλιστικὴ Ἑλλάδα ἕνα χωροφύλακα τῶν δυὸ μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν Δυνάμεων τῆς Δύσης στὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ στὰ Βαλκάνια. Γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς πολιτικῆς αὐτῆς εἶναι στὸ σημερινὸ καθεστὼς τῆς βασιλικῆς διχτατορίας ἀπὸ τὸ 1936 ὁ ἴδιος ὁ **βασιλιὰς Γεώργιος.** Ξαναπῆρε τὸ θρόνο του ὄχι μὲ τὸ καλποδημοψήφισμα τοῦ 1935 παρὰ μὲ συμφωνία ἀγγλικῆς κυβέρνησης καὶ Βενιζέλου, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ μεγαλύτερου ὥς τότε δημοκρατικοῦ κόμματος.

Πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία Ἀλβανικὴ κρίση ὁ **στρατηγὸς Μεταξᾶς** ἀκολουθοῦσε μιὰ ἀμφίβολη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ εὐνοϊκῆς γιὰ τὸν Ἄξονα οὐδετερότητας, ἰδίως ἀπέναντι στὴ Γερμανία (παράδειγμα ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ ποὺ μὲ τὸ σύστημα τῶν γερμανοελληνικῶν ἀνταλλαγῶν ἐκτόπισε στὸ μεγαλύτερο μέρος τὸ ἀγγλογαλλικὸ ἐμπόριο) καὶ καιροσκοπικῆς φιλοφροσύνης ἀπέναντι στὶς δημοκρατικὲς Δυνάμεις. Μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Ἀλβανίας τὴν ἄνοιξη τοῦ 1939 καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀγγλοτουρκικὴ πολεμικὴ συμφωνία ὁ στρατηγὸς Μεταξᾶς ἀναγκάστηκε νὰ δεχθεῖ νὰ ὑπηρετήσει τὴν ἀνεπιφύλαχτα ἀγγλόδουλη πολιτικὴ τοῦ βασιλιᾶ γιὰ νὰ μείνει στὴν ἐξουσία. Φαίνεται ὅτι ἡ δυσπιστία τῶν πολιτικῶν κύκλων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πρὸς τὸν παλιὸ φίλο τοῦ καϊζερισμοῦ καὶ καινούργιο φίλο τοῦ χιτλερισμοῦ Μεταξᾶ δὲν ἔχει σβήσει. Ὡστόσο ἡ σχετικῶς μακρὰ ἐξαφάνιση τῶν κοινοβουλευτικῶν κομμάτων ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνὴ καὶ ἡ ἀπουσία κάθε πολιτικῆς δραστηριότητάς τους ἔκαναν τὴν ἀγγλογαλλικὴ διπλωματία διστακτικὴ σὲ ἀποφασιστικὲς ἐπεμβάσεις γιά τὸ σχηματισμὸ μιᾶς κυβέρνησης στὴν Ἀθήνα ποὺ νὰ ἐμπνέει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὶς δυτικὲς δημοκρατίες. Μιὰ τέτοια ἐπέμβαση ὅμως δὲ θάπρεπε ν' ἀποκλειστεῖ ἂν ξεσποῦσε ὁ πόλεμος ἢ ἀκόμα ἂν ἡ ἔνταση στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο ἢ στὰ Βαλκάνια χειροτέρευε πιὸ ἀπειλητικά.

14. Πιθανὲς πολιτικὲς μεταβολὲς στὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν πόλεμο

Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπ' αὐτό, σὲ περίπτωση πολεμικῆς κρίσης, μιὰ κυβερνητικὴ μεταβολὴ μὲ τὸ σχηματισμὸ κυβέρνησης πολιτικῆς ἢ πολιτικοστρατιωτικῆς ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ ὅλων τῶν πολιτικῶν μερίδων, κυβέρνησης πολέμου, θὰ ἐπιβαλλότανε πιὸ ἐπιταχτικὰ στὴ συνείδηση τῆς ντόπιας μπουρζουαζίας ἀπὸ τὰ γενικὰ ταξικά της συμφέροντα. Ἡ μεγάλη μπουρζουαζία στὴ χώρα, ἐνῶ ἔχει κάθε λόγο νὰ εἶναι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν **κυβέρνηση Μεταξᾶ** γιὰ τὴν κατάπνιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς συστηματικῆς ἐθνικιστικῆς διαπαιδαγώγησης τῆς νεολαίας, διατηρεῖ ὡστόσο ἀμείωτες τὶς παλιές της ἀνησυχίες γιὰ τὸ χειρισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς ἀπὸ τὸ Μεταξᾶ σὲ περίπτωση ἑνὸς πολέμου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ βλέπει ὅτι θὰ εἴτανε πολὺ δύσκολο γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου νὰ δη-

μιουργηθεῖ μιὰ ἀτμόσφαιρα «ἐθνικῆς ἑνότητας» καὶ ἐνθουσιασμοῦ πολεμικοῦ μέσα στὶς μάζες, δίχως δική της πολιτικὴ μαζικὴ ὀργάνωση, δίχως ἀξιόλογο πολιτικὸ ἐπιτελεῖο δοκιμασμένο, ὅπως εἶναι ἡ σημερινὴ καὶ—ποὖναι σπουδαιότατο σήμερα—δίχως τὸ πιὸ μορφωμένο καὶ ἐμπειροπόλεμο τμῆμα τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ στρατὸ συνδεμένοι μὲ τὰ κοινοβουλευτικὰ κόμματα.

Ἡ Αὐλὴ θὰ ἐπιδίωκε σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση, ὅπως καὶ στὶς ἡμέρες τῆς ἄμεσης πολεμικῆς ἀπειλῆς ἐξαιτίας τοῦ ἀλβανικοῦ τὸν περασμένο Ἀπρίλη, μιὰ συνεργασία τῶν κομμάτων μὲ τὸ Μεταξᾶ.

Ὅποια ὅμως κι ἂν γίνει ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐνδεχόμενες κυβερνητικὲς μεταβολὲς δὲ θὰ ἄλλαζε μ' αὐτὴν οὐσιωδῶς τὸ συγκεντρωτικὸ καθεστὼς τῆς ἀστυνομικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταπίεσης πάνω στοὺς ἐργαζομένους ἀλλὰ μόνο θὰ ζητοῦσε νὰ τὸ σκεπάσει γιὰ νὰ τραβήξει εὐκολότερα τὶς μάζες στὸν πόλεμο.

Στὴν προλεταριακὴ πρωτοπορία καθήκοντα ξεχωριστὰ θὰ βάλει ἡ σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ ***ἀναζωογόνηση τῆς πολιτικῆς δραστηριότητας τῶν μαζῶν*** ποὺ θὰ συνόδευε τὸ συνδυασμὸ μιᾶς πολεμικῆς κρίσης μὲ μιὰ κρίση τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ. Οἱ κομμουνιστὲς ὀφείλουν τότε νὰ συνδέσουνε στενὰ τὴ γενικὴ ζύμωσή τους κατὰ τοῦ πολέμου (βλέπε πιὸ κάτω) μὲ τὴν πάλη κατὰ τῆς Διχτατορίας ποὺ ὁδηγεῖ τὶς ἐργαζόμενες μάζες σὲ νέες πολεμικὲς καταστροφὲς χειρότερες ἀπὸ τὴ μικρασιατική, γιὰ νὰ ὑπηρετήσει τὰ συμφέροντα τῶν ντόπιων καὶ ξένων ἰμπεριαλιστῶν.

15. Βαλκανικοὶ πολεμικοὶ συνδυασμοὶ

Τὴν πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητας καὶ τῶν καιροσκοπικῶν ἑλιγμῶν ἀνάμεσα στοὺς δύο εὐρωπαϊκοὺς ἄξονες ὁ στρατηγὸς Μεταξᾶς ζήτησε νὰ τὴ στηρίξει στὸ κατασκεύασμα τῆς λεγόμενης ***Βαλκανικῆς Συνεννόησης***. Τὸ βουλγαροσερβικὸ ὅμως σύμφωνο «αἰώνιας φιλίας» (παραίτηση τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τὶς διεκδικήσεις της στὴ σερβικὴ Μακεδονία μὲ ἀντάλλαγμα τὴν ὑποστήριξη τῆς βουλγαρικῆς ἐξόδου στὸ Αἰγαῖο), μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Ἀλβανίας ἀπὸ τὸν ἰταλικὸ φασισμὸ ἡ τουρκοαγγλικὴ συμφωνία καὶ ἡ μεγαλύτερη προσέγγιση τῆς Γιουγκοσλαβίας στὶς Δυνάμεις τοῦ Ἄξονα, ἐνῶ παράλληλα Ἑλλάδα καὶ Ρουμανία τραβιόνταν ὁριστικὰ στὸν ἀγγλογαλλικὸ συνασπισμὸ («ἐγγύηση» τῶν συνόρων τους ἀπ' αὐτὸν) - ἀποκάλυψαν τὸ σκιώδη καὶ ὑποκριτικὸ χαραχτήρα τῆς «βαλκανικῆς συμμαχίας». ***Συμμαχία*** πραγματικὴ ὑφίσταται σήμερα στὰ Βαλκάνια ἡ τουρκοελληνορουμανικὴ κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας ποὺ εἶναι ἕνα «εἶδος μεγάλης Δύναμης» στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο ἐξαιτίας τοῦ στρατηγικοῦ κλειδιοῦ τῶν Στενῶν, τῆς στρατηγικῆς σπουδαιότητάς της καὶ τοῦ ἄρτιου πολεμικοῦ ἐξοπλισμοῦ της. Ἡ ***Βουλγαρία*** μὲ τὶς ἀνικανοποίητες βλέψεις της στὴ ρουμανικὴ Ντόμπρουτσα καὶ τὴν ἑλληνικὴ Μακεδονία, τείνει νὰ προσανατολιστεῖ στὸν Ἄξονα.

16. Ἡ Ἑλλάδα μέσα στό πυκνό δίχτυ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ἀνταγωνισμῶν. Καταχτητικὲς βλέψεις τῆς κυρίαρχης τάξης

Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας στὰ Βαλκάνια μὲ τὴν ***κατάληψη τῆς Ἀλβανίας***, τὸ δίχτυ τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ἀνταγωνισμῶν στὴ χερσόνησο καὶ τῶν μηχανορραφιῶν ἀνάμεσα στὶς βαλκανικὲς Αὐλὲς καὶ τὴ διπλωματία τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστῶν τῆς Εὐρώπης ἔγινε πυκνότερο. Ἡ θέση τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας στὸ πεδίο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἔγινε ***ἐξαιρετικὰ μειονεχτική*** ἰδίως ὕστερ᾽ ἀπὸ τὴν τέλεια διπλωματικὴ ἀπομόνωση ὅπου ἀπείλησε νὰ τὴ φέρει ἡ ὥς τότε ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν ἑλιγμῶν τοῦ Μεταξᾶ: Σχετικὰ πολὺ μεγάλη ἔχταση συνόρων εὐπαθῶν στὴ Θράκη, Μακεδονία, Ἤπειρο — μεγαλοσερβικὴ ἀπειλὴ στὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης μὲ ἀπειλούμενη συνεργασία τῆς Ἰταλίας — βουλγαρική ἀπειλὴ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Αὐτή ἡ κατάσταση θὰ ἔκανε τὸν ἀγγλογαλλικὸ προσανατολισμὸ ἀναπότρεπτο γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μπουρζουαζία καὶ ἀνεξάρτητα ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόγους ποὺ ὑπήρχανε. Μιὰ ἀνοιχτὰ φιλικὴ πρὸς τὸν Ἄξονα πολιτικὴ εἶναι σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἀκατανόητη στὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς μόνο μὲ τὸ προκάλυμμα τῆς «οὐδετερότητας» ὅπως στὰ χρόνια τοῦ κωνσταντινισμοῦ. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια πολιτική—δημαγωγικὴ γιατὶ θὰ χάϊδευε δόλια τὴν ἀντιπολεμικὴ διάθεση τῶν μαζῶν—θὰ εἴτανε κι αὐτὴ στὴν οὐσία μιὰ πολεμικὴ πολιτικὴ λακέδων τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ (γερμανοϊταλικοῦ) καὶ θἄπρεπε ἀμέσως ν᾽ ἀποκαλυφτεῖ σὰν τέτοια μπροστὰ στοὺς ἐργαζομένους. Ἡ ἄλλη πολιτικὴ τοῦ πολέμου στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐνῶ θὰ χρησιμοποιεῖ σὰν κρέας γιὰ τὰ κανόνια τοὺς ἐργάτες καὶ χωρικοὺς τῆς χώρας στὴ σύγκρουση τῶν δυὸ μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν συνασπισμῶν γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ ἐπιδιώκει τὶς εἰδικὲς βλέψεις καὶ τῆς ντόπιας κυρίαρχης τάξης, τὴ διατήρηση τῶν ἐδαφῶν ἐκμετάλλευσης ποὺ κατέχτησε μὲ τοὺς παλιοὺς πολέμους στὴ Μακεδονία, Θράκη, νησιὰ καὶ ταυτόχρονα τὴν ἐπέχτασή τους στὴ ***Μακεδονία, Ἀλβανία, στὰ Δωδεκάνησα, στὴν Κύπρο.***

17. Ἡ μετατροπή τοῦ πολέμου σ᾽ ἐμφύλιο στά Βαλκάνια

Κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες αὐτὲς ὁ νέος πόλεμος στὴ Βαλκανική, στὸν ὁποῖο θὰ κληθοῦνε νὰ δώσουνε τὸ αἷμα τους τὰ γυναικόπαιδα, οἱ ἐργάτες καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν χωρῶν της, θἆναι κ᾽ ἐδῶ ὄχι «ἐθνικὸς» ἢ «ἀμυντικὸς» γιὰ ὁποιαδήποτε ἀπὸ τὶς χῶρες αὐτές, ἀλλὰ ***πόλεμος ἰμπεριαλιστικός***, γιὰ τὴ λύση τῶν διαφορῶν τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστῶν γύρω ἀπὸ τὶς σφαῖρες ἐπιρροῆς στὴ χερσόνησο, στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο, στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴ καὶ γιὰ τὴ ***ληστρικὴ ἀνακατατομὴ τῆς πολύπαθης Βαλκανικῆς ἀνάμεσα στὶς κυρίαρχες κεφαλαιοκρατίες καὶ αἱματοβαμμένες αὐλικὲς κλίκες τους.***

Τὰ σταλινοσοσιαλιστικὰ συνθήματα τῆς «ἀκεραιότητας τῶν συνόρων»

καί τῆς «ἐθνικῆς ἄμυνας» ὑποβοηθοῦνε μονάχα τὴ δουλιὰ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ Γερμανοϊταλῶν ἰμπεριαλιστῶν καὶ τῆς κάθε μιᾶς βαλκανικῆς μπουρζουαζίας γιὰ νὰ τραβήξουνε τὶς μάζες στὸν πόλεμο καὶ νὰ σκεπάσουνε τὸ ληστρικὸ χαραχτήρα του.

Οἱ κομμουνιστὲς - διεθνιστὲς ὀφείλουν ἀπὸ τώρα νὰ διαφωτίσουνε δραστήρια τὶς μάζες αὐτὲς γιὰ τὴν ἀληθινὴ φύση τοῦ πολέμου ποὔρχεται καὶ ποὺ μόνο πιότερες καταστροφές, ἐξαθλίωση καὶ σκλαβιὰ θὰ φέρει στοὺς ἐργαζομένους καί, ὅταν ὁ πόλεμος ξεσπάσει, νὰ ἐπωφεληθοῦνε τὰ διάφορα περιστατικά του γιὰ νὰ μποῦν ἐπικεφαλῆς τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν ἄλλων ἐργαζομένων μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἐξουσίας τῶν καπιταλιστῶν, ὅποια κι ἂν ἔχει κυβερνητικὴ μορφή, «δημοκρατικὴ» ἢ διχτατορική, καὶ γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἐπαναστατικῆς ἐργατοαγροτικῆς ἐξουσίας. Αὐτὴ θὰ προτείνει ἀμέσως εἰρήνη στοὺς ἄλλους βαλκανικοὺς καὶ εὐρωπαϊκοὺς λαούς, θὰ τοὺς καλέσει νὰ κάνουνε κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο γιὰ νὰ τερματιστεῖ ὁ ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος μὲ τὴ μετατροπή του σὲ κοινωνικὴ ἐπανάσταση, εἰδεμὴ θὰ συνεχίσει ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση τῶν ἐργατῶν καὶ χωρικῶν τὸν πόλεμο, πόλεμο ἐπαναστατικὸ τώρα πιά, ἐναντίον τοῦ καπιταλιστικοῦ ἐχθροῦ ὥς τὴν τελικὴ ἀπομάκρυνσή του.

Κοινὸς σκοπὸς τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ βαλκανικοῦ προλεταριάτου ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς ***Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν***, ποὺ μόνη μπορεῖ νὰ κάνει πραγματικότητα τὴν ἀδελφικὴ συνεργασία τῶν λαῶν, αἰσχρὸ ψέμα σήμερα στὰ χείλη τῶν ἀστῶν διπλωματῶν.

18. Ὁ ἱστορικὸς ρόλος τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς 4ης Διεθνοῦς

Ἐξαιρετικὲς δυσχέρειες ἔχει νὰ ὑπερνικήσει στὸ πεδίο τῆς πάλης κατὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς μετατροπῆς του σὲ κοινωνικὴ ἐπανάσταση τὸ νεοσχηματιζόμενο ***ἐθνικὸ τμῆμα τῆς 4ης Διεθνοῦς στὴν Ἑλλάδα.*** Ἀπὸ τὴν ὀρθὴ ὅμως ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν συναφῶν προβλημάτων σήμερα καὶ στὸ ἄμεσο μέλλον θὰ ἐξαρτηθεῖ ἡ τύχη του σὰν ἐπαναστατικοῦ κόμματος τοῦ ἑλληνικοῦ προλεταριάτου. Ἡ σημερινὴ ὀργανωτική του ἀδυναμία καὶ ἡ πολὺ ἀσθενὴς ἐπιρροὴ στὶς μάζες, μὲ ἀναπόφευχτη ἀδυναμία του ν' ἀναπτύξει μιὰ πλατύτερη δράση ἀμέσως τώρα πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ στὴν πρώτη περίοδο εὐθὺς μετὰ τὸ ξέσπασμά του, καθόλου δὲ μειώνουνε τὴ σημασία καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἱστορικοῦ ρόλου ποὺ καλεῖται τὸ μικρὸ αὐτὸ κόμμα τῶν προλεταριακῶν διεθνιστῶν νὰ παίξει στὴ χώρα καὶ στὴ Βαλκανική. Εἶναι ἄλλωστε φαινόμενο ἀναπότρεπτο ποὺ θὰ παρουσιαστεῖ καὶ σ' ὅλες τὶς χῶρες στὶς ἀρχὲς τοῦ πολέμου.

19. Καθήκοντα ὀργανωτικὰ καὶ πολιτικὰ στοὺς κύριους τομεῖς τῆς δράσης μας

Τὸ Κόμμα πρέπει πρὶν ἀπ' ὅλα μὲ τόν πιὸ γοργὸ ἀλλὰ καὶ συστηματικὸ τρόπο νὰ ***ἐξοπλίσει ἰδεολογικὰ καὶ ὀργανωτικὰ*** τὶς ἴδιες του

τὶς γραμμὲς γιὰ νὰ γίνει ἕτοιμο ν' ἀντισταθεῖ ἀποτελεσματικὰ στὸ κύμα τῆς ἐθνικιστικῆς ἔξαψης ποὺ θὰ ξαπλώσουνε στὶς μάζες οἱ πράχτορες τῆς μπουρζουαζίας. Ἡ θεωρητική καί πολιτικὴ διαπαιδαγώγηση τῶν μελῶν καὶ τῶν συμπαθούντων μὲ τὸ ***λενινικὸ πνεῦμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ντεφαιτισμοῦ*** πρέπει ν' ἀρχίσει ἀμέσως καὶ νὰ διεξαχτεῖ σύντομα. Νὰ βγεῖ μιὰ εἰδικὴ μπροσούρα μὲ τὰ σημαντικότερα σχετικὰ διεθνῆ ντοκουμέντα καὶ πολιτικὰ ἔργα τῶν Λένιν, Τρότσκι, ἢ συλλογὴ τῶν πιὸ σημαντικῶν ἀποσπασμάτων.

Τὸ Κόμμα παράλληλα πρέπει ἀπὸ τώρα νὰ παρακολουθεῖ προσεχτικὰ καὶ ν' ἀντιδρᾶ μὲ τὴν πολιτικὴ ζύμωση καὶ προπαγάνδα σ' ὅλες τὶς συγκεκριμένες ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ πολέμου σὲ ὅλα τὰ πεδία (ἐξοπλισμοί, διπλωματία, ὀργάνωση νεολαίας, σχολεῖα κλπ.) καὶ ἰδιαίτερα στὶς μηχανορραφίες τῶν Εὐρωπαίων ἰμπεριαλιστῶν στὴν Ἀθήνα καὶ στὶς ἄλλες βαλκανικὲς πρωτεύουσες.

Μὲ ὅλα τὰ μέσα, τύπος (ταχτικὴ ἔκδοση μικροῦ εἰδικοῦ παράνομου δελτίου ἔντυπου), προκηρύξεις, τράκτ, ζύμωση, μὲ τοὺς πυρῆνες στὶς ἐπιχειρήσεις, στὶς λαϊκὲς συνοικίες, στὰ χωριά, ὁμαδικὲς διαμαρτυρίες, ἐπιτροπὲς συνοικιακὲς γυναικῶν, ἀπεργίες, διαδηλώσεις κλπ. νὰ προσπαθοῦμε νὰ συνδέουμε ***τὴν παραμικρότερη καθημερινὴ ἐκδήλωση δυσαρέσκειας τῶν ἐκμεταλλευομένων μαζῶν*** μὲ τὴν ἄμεση ἀπειλὴ ἢ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου ρίχνοντας ἁπλὰ καὶ ξάστερα συνθήματα γύρω ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια, τοὺς κερδοσκόπους τοῦ πολέμου, τὶς πολεμικὲς σπατάλες, τὴν ἐγκατάλειψη τῶν λαϊκῶν συνοικιῶν στὶς ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς ἀντίθετα μὲ τὰ ἀσφαλῆ καταφύγια τῶν πλουσίων, τὶς ἐπιτάξεις, τὴν ἐρήμωση, τὴν ἐγκατάλειψη τῶν θυμάτων πολέμου κττ. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ποτὲ ὅτι ἡ πάλη κατὰ τοῦ πολέμου εἶναι βασικὰ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ καθολικὴ ταξικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καπιταλισμοῦ διεξαγόμενη σὲ πολεμικὴ περίοδο καὶ ὅτι ἡ πάλη τῶν προλεταριακῶν μαζῶν σ' ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ σ' ὅλα τὰ στρώματά τους (γυναῖκες!) εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Τὸ Κόμμα πρέπει ἀπὸ τώρα νὰ φροντίσει γιὰ τὴ συγκρότηση ***ἰσχυροῦ παράνομου μηχανισμοῦ***, γιὰ τὴ σύνδεση καὶ καθοδήγηση τῆς πολιτικῆς ἐργασίας ***μέσα στὸ στρατὸ*** καὶ στὶς ***πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις***. Ἐπικεφαλῆς του πρέπει νὰ μποῦνε δοκιμασμένοι ἀγωνιστὲς καὶ ἔμπειροι ἀπὸ τοὺς παλιοὺς πολέμους, τὸ παλαιοπολεμιστικὸ κίνημα ἢ τὶς ἐπιστρατεύσεις. Οἱ εἰδικὲς μέθοδες ὀργάνωσης συνωμοτικῆς καὶ ἀμι-ἐργασίας μέσα στοὺς στρατιωτικοὺς σχηματισμοὺς πρέπει νὰ γίνουν ἀντικείμενο εἰδικῆς ἐπεξεργασίας ἀπὸ εἰδικὸ γραφεῖο τῆς κεντρικῆς διοίκησης σὲ συνεργασία μὲ τὸ ἀντίστοιχο διεθνὲς ὄργανο.

Ἰδιαίτερη προσοχὴ πρέπει νὰ συγκεντρωθεῖ στὴν προπαγάνδα, ζύμωση καὶ συνδικαλιστικὴ ἐργασία μέσα στοὺς ***ἐργάτες μεταφορῶν*** (σιδηροδρομικοί, ναυτικοί, σωφέρ), ποὺ θὰ κληθοῦνε νὰ παίξουν ἀποφασιστικό ρόλο στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ στὶς τελικὲς φάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα στὴ Μακεδονία, Θράκη, Ἤπειρο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ Κόμμα πρέπει μὲ κάθε θυσία νὰ μπεῖ μέσα στοὺς κλάδους αὐτοὺς

χρησιμοποιώντας κατάλληλους προπαγανδιστὲς καὶ ὀργανωτὲς μὲ συνδικαλιστικὴ πείρα.

Ἰδιαίτερα ταχτικῆς φύσης ζητήματα θὰ μπορούσανε νὰ μποῦνε κατὰ τὸν πόλεμο στὸ ἑλληνικὸ τμῆμα τῆς 4ης Διεθνοῦς σὲ περίπτωση ***σοβιετο-αγγλο-γαλλικοῦ πολεμικοῦ μπλὸκ μὲ βοηθὸ καὶ τὴν Ἑλλάδα.*** Ἡ συγκεκριμένη σὲ κάθε περίπτωση ἀντιμετώπισή τους μέσα στὸ γενικὸ πλαίσιο τῆς θέσης μας ἀπέναντι στὸ ἐργατικὸ κράτος (ὑπεράσπισή του) καὶ ἀπέναντι στὴ σταλινικὴ ἀπολυταρχία (πολιτικὴ ἐπανάσταση ἐργατικὴ γιὰ τὴν ἀνατροπή της) θὰ γινότανε σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τὴ διεύθυνση τῆς Διεθνοῦς καὶ τῶν ἀντίστοιχων ἐθνικῶν τμημάτων μας (ρωσικό, ρουμανικὸ κλπ.).

Μὲ τὴ βοήθεια ἐπίσης τῆς διεθνοῦς διεύθυνσης τὸ ἑλληνικὸ τμῆμα πρέπει νὰ πάρει ***τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση μιᾶς Βαλκανικῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνιστικῆς Ὁμοσπονδίας*** μὲ μόνιμο διευθυντικὸ ὄργανο ποὺ θὰ συντονίσει τὴ δράση ὅλων τῶν κομμουνιστῶν - διεθνιστῶν στὶς βαλκανικὲς χῶρες ἐνάντια στὸν πόλεμο πρὶν ξεσπάσει καὶ κατὰ τὴ διάρκειά του. Ἡ δημιουργία ἑνὸς τέτοιου ὀργάνου, ποὺ θὰ ἐνσάρκωνε τὸν προλεταριακὸ διεθνισμὸ σ᾽ ὅλη τὴ χερσόνησο, θὰ βοηθοῦσε πολὺ τήν ὀρθὴ καὶ πιὸ τελεσφόρα δράση ὅλων τῶν βαλκανικῶν κομμουνιστῶν στὸ ἐθνικὸ ζήτημα (βλέπε πιὸ κάτω) καὶ στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου θὰ μποροῦσε στὶς κατάλληλες συνθῆκες νὰ συντελέσει ἀποφασιστικὰ στὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστατικῆς δράσης τῶν κομμουνιστῶν τοῦ μετώπου ***γιὰ κινήσεις ὁμαδικῆς συναδέλφωσης τῶν στρατιωτῶν πάνω ἀπὸ τὰ χαρακώματα.*** Αὐτὸ τὸ καθῆκον ἐννοεῖται μένει πάντα ἕνα ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δράσης τοῦ Κόμματος στὸν πόλεμο ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ρυθμὸ τῆς ἐργασίας μας γιὰ τὴ συγκρότηση τῆς Β.Κ.Δ.Ο.(*)

Εἰδικὴ προπαγάνδα καὶ ζύμωση γιὰ τὴ ***διεθνιστικὴ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων ἐργατῶν καὶ χωρικῶν*** καὶ τῶν δυὸ φύλων πρέπει νὰ ὀργανωθεῖ τώρα ἀπὸ τὸ Κόμμα σὲ συνάφεια μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς ἐπιστράτευσής τους αὔριο καὶ τῆς σφαγῆς τους γιὰ τὰ συμφέροντα τῶν καπιταλιστῶν. Τὸ Κόμμα δὲ μπορεῖ νὰ λύσει μ᾽ ἐπιτυχία τὰ προβλήματα ποὺ θέτει ὁ πόλεμος ἂν δὲ κατορθώσει νὰ εἰσχωρήσει ***στὴ στρατευόμενη νεολαία*** καὶ δὲ βάλει κιόλας ἀπὸ τώρα τὶς βάσεις γιὰ μιὰ ***Διεθνιστικὴ Κομμουνιστικὴ Νεολαία***, ἀρχίζοντας ἀπὸ ὀλιγομελεῖς ἐπιτροπὲς μὲ τὴ βοήθεια εἰδικὰ ἔμπειρων, ἔστω κ᾽ ἐνήλικων συντρόφων. Πρέπει νὰ πάρει ὅλα τὰ τεχνικὰ μέτρα γιὰ τὴν κανονικὴ ἔκδοση μιᾶς παράνομης «Διεθνιστικῆς Νεολαίας» κάθε μήνα τουλάχιστο.

Πρέπει, στὸ φῶς τῆς πείρας τοῦ 1915-1922, νὰ ξεσκεπαστεῖ ἡ ἀληθινή, ***λακεδίστικη ἀπέναντι στοὺς ἰμπεριαλιστὲς τοῦ Ἄξονα,*** φύση τῆς δημαγωγίας γιὰ «***οὐδετερότητα***», ἂν μιὰ τέτοια πολιτικὴ προπαγάνδα ἀπὸ γερμανόφιλους ἀστικοὺς κύκλους ξαναζητοῦσε νὰ κερδοσκοπήσει στὸ ἀντιπολεμικὸ αἴσθημα τῶν μαζῶν, εἴτε ἂν μιὰ τέτοια

(*) Βαλκανικὴ Κομμουνιστικὴ Διεθνιστικὴ Ὁμοσπονδία (Σημ. «Πρωτ. Βιβλ.»).

πολιτική τυχὸν ὑποστηριζότανε ἀπὸ τὸ σταλινικὸ πραχτορεῖο σὲ περίπτωση ὁριστικῆς αὐτοαπομόνωσης τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας κατὰ τὴν πρώτη περίοδο τοῦ πολέμου. Πρέπει νὰ γίνει **σαφέστατος ξεχωρισμὸς** τῆς διεθνιστικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης κατὰ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀπὸ τὴ φασιστόφιλη πολιτικὴ τῆς ὑποκριτικῆς «οὐδετερότητας».

Εἰδικὴ καμπάνια ἐναντίον τοῦ δηλητηρίου τοῦ πολεμικοῦ σωβινισμοῦ ποὺ ζητοῦνε νὰ διαχύσουνε στὴ σχολικὴ νεολαία μέσο τῆς Ε.Ο.Ν.(*): Οἱ νέοι ἐργάτες καὶ χωρικοὶ μακριὰ ἀπὸ τὰ διαφθορεῖα τῆς Ε.Ο.Ν. ποὺ ἑτοιμάζουνε τὸ σφαγεῖο τους. Συνδυασμὸς αὐτῆς τῆς ζύμωσης μὲ τίς ἄμεσες ποικίλες διεκδικήσεις τῆς ἐργατοαγροτικῆς νεολαίας, οἰκονομικές, μορφωτικές, ἀνεξάρτητου ἀθλητισμοῦ κλπ. (ἐκπαιδευτικὸς σκοταδισμὸς τῆς πολιτικῆς τῆς Διχτατορίας, κατὰ τῆς στρατιωτικοποίησης τῶν σχολείων κ.ἄ.).

Ὑπεράσπιση τῆς ΕΣΣΔ σὰν ἐργατικοῦ κράτους! Κάτω τὸ ἀπολυταρχικὸ καθεστὼς τοῦ Κάϊν-Στάλιν! Γιὰ μιὰ ἐργατικὴ πολιτικὴ ἐπανάσταση στὴν ΕΣΣΔ ποὺ θ' ἀναγεννήσει τὴ σοβιετικὴ δημοκρατία καὶ θὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐπιστροφὴ στὴ διεθνιστικὴ πολιτικὴ τῶν Λένιν - Τρότσκι !

20. Ἡ κεντριστικὴ καιροσκοπία καὶ ὁ ἐθνικισμὸς τοῦ ἀρχειομαρξισμοῦ

Ἀποτελεσματικὴ πάλη κατὰ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου γιὰ τὴ μετατροπή του σ' ἐμφύλιο, γιὰ τὴν προλεταριακὴ ἐξουσία, δὲ μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ σήμερα χωρὶς μιὰ ἀκούραστη καὶ ἀδιάλλαχτη καταπολέμηση τοῦ **σταλινικοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ,** ποὺ διαφθείρει τὴν ταξικὴ συνείδηση τοῦ προλεταριάτου, καὶ ὅμοια καταπολέμηση τῶν ταλαντεύσεων, δισταγμῶν καὶ διφορουμένων τοῦ **κεντρισμοῦ,** ποὺ συγχύζουνε μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ἴδιο, τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πολεμικῶν σχεδίων τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ξεσκεπάσουμε τὸν καιροσκοπικὸ κεντριστικὸ χαραχτήρα τῆς **ἀρχειομαρξιστικῆς** αἵρεσης ἀπέναντι στὸν πόλεμο. Ἀφοῦ ἀπεχώρησε τὸ Ἀρχεῖο ἀπὸ τὴ Διεθνῆ Ἀριστερὴ Ἀντιπολίτευση, ὅπου καιροσκοπικὰ καὶ ὑπὸ τὴν πίεση τῶν τροτσκιστῶν ἐργατῶν εἶχε προσχωρήσει στὰ 1930 ἡ αὐταρχικὴ γραφειοκρατία του, φροντίζοντας ἔτσι γιὰ τὴν πολιτική της αὐτοσυντήρηση, τώρα ποὺ οἱ τροτσκιστὲς πέρασαν ὅλοι στὴν 4η Διεθνῆ, ἡ γραφειοκρατία τοῦ Ἀρχείου πολεμάει λυσσασμένα τὴν ἐπαναστατικὴ Διεθνῆ καὶ προσχωρεῖ στὸ διεθνὲς γραφεῖο συνεργασίας **τῶν γνωστῶν ἀπὸ τὸν πατροπαράδοτο πατσιφισμό τους** καὶ τὶς φιλοσταλινικὲς τάσεις τους κεντριστικῶν κομμάτων (Ἀνεξάρτητο Ἐργατικὸ Κόμμα Ἀγγλίας κλπ.). Τὸ γραφεῖο αὐτὸ κερδοσκοπεῖ τώρα στὸ ἀριστεροποιούμενο τμῆμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν μὲ φράσεις ἀριστερὲς διεθνιστικές, ἐνῶ μιλᾶ **μὲ χαραχτηριστικὴ ἀσάφεια γιὰ τὸ ρόλο τῆς σοβιετικῆς γραφειοκρατίας καὶ διπλωματίας,** κάνει στὴν πράξη παραχωρήσεις στὴν ἰδεολογία τοῦ ἀντιφασιστικοῦ πολέμου καὶ ἐγκρίνει ἐμφαντικὰ τὴν πολιτικὴ

(*) Ἡ τεταρτοαυγουστιανὴ «Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις Νεολαίας» (Σημ. «Πρ. Βιβλ.»).

μαρτωφικῶν ταλαντεύσεων μεταξὺ συνεργασίας τῶν τάξεων καὶ ἐπανάστασης, πολιτικὴ ἥττας ποὺ ἀκολούθησε τὸ ΠΟΥΜ στὴν Καταλωνία μπαίνοντας στὰ 1936 στὴν ἀντεπαναστατικὴ κυβέρνηση ἀστικοῦ συνασπισμοῦ ποὺ ὁδήγησε στὴν καταστροφή. Τὸ ἴδιο στὴν Ἑλλάδα ἡ ἀρχειομαρξιστικὴ αἵρεση ταλαντεύθηκε στὸ ἑνιαῖο ταξικὸ μέτωπο κατὰ τῆς Διχτατορίας, χάθηκε στὴν παρανομία, ἐνῶ ὁ «διεθνισμός» της ἐκδηλώθηκε ***μὲ ἐμφαντικὴ περιφρόνηση στὸ ἐθνικὸ ζήτημα μέσα στὴ χώρα (Μακεδονικὸ)*** ὅπου ἡ θέση της εἶναι ἡ ἴδια τοῦ μεγαλοελληνικοῦ ἐθνικισμοῦ. Φυσικὸ εἶναι μιὰ τέτοια αἵρεση στὸ ζήτημα τοῦ πολέμου νὰ περιορίζεται σήμερα σὲ καιροσκοπικὲς γενικοποιήσεις καὶ φράσεις μόνο, ἀνίκανη γιὰ θετικὴ ἐπαναστατικὴ ἐργασία.

21. Ὁ πόλεμος καὶ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα στὴ Βαλκανική

Τὸ ***ἐθνικὸ ζήτημα*** στὰ Βαλκάνια (μακεδονικὴ ἐθνότητα στὴν Ἑλλάδα, Σερβία, Βουλγαρία· βουλγαρικὴ μειονότητα Ντόμπρουτσας στὴ Ρουμανία· Κροατία - Σλοβενία· Ἀλβανία κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ) εἶναι προορισμένο νὰ ξαναπαίξει σημαντικὸ ρόλο στὴ χερσόνησο κατὰ τὴν πολεμικὴ περίοδο ποὺ ἀνοίγεται. Τὸ κομμουνικὸ διεθνιστικὸ κόμμα τῆς Ἑλλάδας καὶ ἡ Β.Κ.Δ.Ο. ὀφείλουνε νὰ περιλάβουνε κι αὐτὸ τὸ ζήτημα σάν ὁλοκληρωτικὸ μέρος τοῦ διεθνιστικοῦ τους προγράμματος δράσης κατὰ τοῦ πολέμου καὶ νὰ ὑπερασπίσουνε τὸ ***δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης ὅλων τῶν καταπιεζομένων αὐτῶν ἐθνοτήτων μέχρι καὶ τοῦ κρατικοῦ των ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τὶς χῶρες ὅπου βίαια εἶναι προσαρτημένες.*** Πρέπει ἀποφασιστικὰ νὰ ἀποκρουστεῖ καὶ νὰ ξεσκεπαστεῖ ἀλύπητα ἡ προσπάθεια ἀπὸ τὶς κυρίαρχες ἐθνικὲς μπουρζουαζίες τῶν Βαλκανίων νὰ πάρουνε σὰν πρόσχημα γιὰ τὶς νέες καταχτητικές τους ἐξορμήσεις τὴν «προστασία» καὶ τὴν «ἀπελευθέρωση» τῶν ὑποδούλων ὁμοεθνῶν (Βουλγαρία τοὺς Μακεδόνες καὶ Ντομπρουτσιάνους, Σερβία τοὺς Μακεδόνες τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς Μακεδονίας, Ἑλλάδα τοὺς πληθυσμοὺς τῶν Δωδεκάνησων, Κύπρου Ἀλβανίας, Μοναστηρίου).

Ἀπὸ τὸ νέο ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο, ὁποιεσδήποτε ἐθνικὲς μπουρζουαζίες κι ἂν ἐπικρατούσανε στρατιωτικά, καμιὰ ἀπὸ τὶς καταπιεζόμενες ἐθνότητες δὲν ἔχει νὰ περιμένει τὴν ἐθνική της ἐλευθερία, παρὰ ὅλες τους θὰ ὑποστοῦνε μόνο, γιὰ πολλοστὴ φορά, τὸ Γολγοθᾶ τῶν πολεμικῶν μαρτυρίων, τὴν ἐρήμωση, νέους ἐξανδραποδισμοὺς ἀπὸ τὴ γῆ τῶν πατέρων τους καὶ φριχτότερα δεσμὰ δουλείας. Ἐνόσο θὰ συνεχίζεται ἡ ἐξουσία τῶν κυρίαρχων τάξεων, οἱ πολυβασανισμένες ἐθνότητες αὐτὲς θὰ γίνουνε πάλι κλωτσοσκούφι στὰ πόδια τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν ἀνταγωνιστῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν δυναστικῶν κλικῶν τους.

Οἱ κομμουνιστές-διεθνιστές, ***χωρὶς οὔτε στιγμὴ νὰ πάψουνε νὰ ὑπερασπίζουνε κάθε ἄμεση ἐθνικὴ διεκδίκηση*** τῶν ἐθνοτήτων αὐτῶν, πολιτική, πολιτιστική, γλωσσικὴ κλπ., χωρὶς ποτὲ νὰ σταματοῦνε

τὴ στηλίτευση τῶν ***ἐθνικιστικῶν βιαιοπραγιῶν*** σὲ βάρος τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ ἑλληνικοῦ, σερβικοῦ, βουλγαρικοῦ, ρουμανικοῦ, ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, θὰ καλέσουνε τοὺς καταπιεζόμενους χωρικοὺς καὶ ἐργάτες τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων τῆς χερσονήσου σὲ κοινὸν ἀγώνα μὲ τοὺς ἐργάτες καὶ χωρικοὺς τῶν βαλκανικῶν χωρῶν γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν καπιταλιστῶν καὶ γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς ***Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν.*** Μέσα σ᾽ αὐτή μόνο μποροῦνε νὰ βροῦνε πραγματικὰ καὶ πλέρια, μαζὶ μὲ τὴν κοινωνική, καὶ τήν ἐθνική τους ἐλευθερία, ὅπως τὴ βρῆκαν οἱ 160 ἐθνότητες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας μὲ τήν πραχτική ἐφαρμογὴ τοῦ μπολσεβίκικου προγράμματος τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης. Ἡ πολιτική αὐτή, ποὺ πρέπει ἀμέσως ἀπὸ τώρα νὰ προπαγανδιστεῖ ἀπὸ τὸ Κόμμα στή Μακεδονία καὶ Θράκη, δίνει μιὰ ἔμπραχτη διεθνιστικὴ διαπαιδαγώγηση στοὺς μπολιασμένους ἀπὸ τὶς ἐθνικιστικὲς προλήψεις Ἕλληνες προλετάριους, διαλύει τὶς ἐθνικὲς δυσπιστίες ποὺ σατανικὰ καλλιέργησε ἡ κυρίαρχη τάξη μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων καταπιεζόμενης καὶ καταπιέζουσας ἐθνότητας, καὶ εἶναι ταυτόχρονα τὸ καλλίτερο μέσο γιὰ νὰ κερδίσει ἡ ἀντιπολεμική μας πάλη καὶ ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση στή χώρα καὶ στὰ Βαλκάνια ἕνα σπουδαῖο λαϊκὸ σύμμαχο.

22. Ὁ πόλεμος καὶ τὸ ἐθνικό ζήτημα στὰ Δωδεκάνησα καὶ στὴν Κύπρο

Μὲ τὸ ***ἴδιο*** ἀκριβῶς πνεῦμα καὶ τὰ ἴδια συνθήματα θ᾽ ἀντιμετωπιστεῖ ἡ σωβινιστικὴ προπαγάνδα τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας γύρω ἀπὸ τά ***Δωδεκάνησα*** σὲ περίπτωση πολέμου μὲ τὴν Ἰταλία ἢ ἐνδεχομένως καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ***Κύπρο*** ἂν ἡ Ἀγγλία τήν «πρόσφερε» ὡς «ἀντάλλαγμα» τοῦ αἵματος τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν καὶ χωρικῶν ποὺ θὰ πέσουνε στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Ἡ κυρίαρχη τάξη στὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ πράχτορές της στὰ νησιὰ αὐτὰ θὰ ρίξουνε τὰ συνθήματα τῆς «ἕνωσης» μὲ μόνο τὸ σκοπὸ νὰ δημιουργήσουνε πολεμικὴ ψύχωση στὶς μάζες καὶ ἐνθουσιασμὸ ἀπατηλό. Τὸ Κόμμα μας καὶ οἱ Ἰταλοί, Ἄγγλοι, Κύπριοι καὶ Δωδεκανήσιοι κομμουνιστές-διεθνιστές, χωρὶς νὰ πάψουνε ***νὰ διεκδικοῦνε σ᾽ ὅλα τὰ πεδία τὴν αὐτοδιάθεση τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν μέχρι καὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ*** (ὅπως τὄκαναν οἱ Ἰταλοὶ κομμουνιστὲς κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ φασιστικοῦ ρεβόλβερ — κοινοβουλευτικοὶ ἀγῶνες Γκριέκο κλπ. 1924 ὑπὲρ τῆς δωδεκανησιακῆς ἀνεξαρτησίας), θὰ διαφωτίσουνε τοὺς καταπιεζόμενους ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς πάνω στοὺς ***καταχτητικοὺς σκοποὺς τῆς ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας*** ποὺ ἐπιδιώκει νὰ ὑποκαταστήσει τὴ δική της ἐκμεταλλευτική κυριαρχία πάνω τους ἀντὶ γιὰ τήν ἰταλικὴ καὶ ἀγγλική. Μὲ ἱστορικὰ γεγονότα θὰ δείξουν ὅτι οἱ ἀστικὲς κυβερνήσεις τῶν Ἀθηνῶν ὡς τώρα δεχτήκανε θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ τὴν ὑποδούλωσή τους καὶ συνεργαστήκανε μὲ τοὺς ὑποδουλωτές τους ἰμπεριαλιστὲς καὶ σαμποταρίσανε κάθε ἀπελευθερωτικὴ λαϊκὴ κίνηση στὰ νησιά. Μουσολίνι—Βενιζέλος—

Μεταξᾶς—Τσάμπερλαιν εἴτανε καὶ εἶναι ὥς τώρα σύμφωνοι στὴν ἐθνική ὑποδούλωση τοῦ κυπριακοῦ καὶ δωδεκανησιακοῦ λαοῦ, ἀντίθετοι σὲ κάθε λαϊκὴ ἐθνικοεπαναστατικὴ κίνηση. Θὰ μποῦν ἐπικεφαλῆς ἐκεῖ οἱ κομμουνιστὲς καὶ θὰ καλέσουνε τὶς μάζες σὲ συμμαχικὴ πάλη μὲ τοὺς Ἕλληνες, Ἰταλούς, Ἄγγλους ἐργάτες κατὰ τοῦ πολέμου, γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀγγλικῆς, ἰταλικῆς καὶ ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας καὶ γιὰ τὴ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Εὐρώπη ποὺ θὰ τοὺς ἀσφαλίσει πραγματική πολιτική, ἐθνική καὶ κοινωνική ἀπελευθέρωση.

Ἀκροναυπλία, Ἰούνης 1939.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

«Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ»

[῾Η εἰσήγηση ἔχει συνταχτεῖ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ ᾿Ιούνη. ᾿Από τότε συνέβηκαν ἐξελίξεις μὲ τεράστια σημασία: τὸ ξέσπασμα τοῦ πολέμου, ἡ διάλυση τῆς Πολωνίας καὶ ἡ νέα στροφὴ τῆς σταλινικῆς πολιτικῆς. Τὸ ἀναγκαῖο συμπλήρωμα στὴν εἰσήγηση εἶναι ἀναπόφευγα ἀνεπαρκές: μᾶς ἀπαγορεύτηκε ἀπὸ τότε καὶ αὐτὴ ἡ μοναδικὴ ντόπια ἐφημερίδα, ἐνῶ γιὰ τὶς ἐσωτερικὲς ἐξελίξεις στὴ Σοβιετικὴ ῞Ενωση καὶ στὸ ἐργατικὸ κίνημα τοῦ κόσμου ἔχουμε ἀπόλυτη ἄγνοια. Καὶ μόλη ὅμως τὴν ἀτελέστατη πληροφόρηση εἶναι ἀπαραίτητες μερικὲς συμπληρωματικὲς κρίσεις].

῾Η θριαμβευτικὴ ἐξόρμηση τοῦ στρατιωτικὰ δυναμωμένου γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴ Μέση καὶ ᾿Ανατολικὴ Εὐρώπη (ἄμαχη ἀπορρόφηση ἀπ᾿ αὐτὸν τῆς Αὐστρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τοῦ Μέμελ· ἄμεση ἀπειλὴ τῆς Πολωνίας· γοργὴ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διείσδυση τοῦ Ράϊχ στὶς παραδουνάβιες καὶ Βαλκανικὲς χῶρες) εἴχανε δυὸ βαρυσήμαντες συνέπειες: α) τὴν ἀπόφαση τῶν συνασπισμένων νικητῶν τῶν Βερσαλλιῶν νὰ ἀντιταχτοῦνε δριστικὰ μὲ τὴ βία στὰ ἡγεμονευτικὰ σχέδια τοῦ ἀντιζήλου των, σχέδια ποὺ ἀνοιχτὰ πιὰ ἔβαζαν τὸ ξαναμοίρασμα τῶν ἀγορῶν καὶ τῶν ἀποικιῶν τοῦ κόσμου καὶ β) τὸ σπάσιμο τοῦ «φασιστικοῦ ἄξονα» Βερολίνου-Ρώμης, δηλαδὴ τὴν ἔμπραχτη ἐκδήλωση τῆς ἀντιζηλίας ποὺ ὑπέβοσκε στὶς σχέσεις τῶν δυὸ «μὴ χορτάτων» ἰμπεριαλισμῶν τῆς Εὐρώπης γύρω ἀπὸ τὴν ἡγεμονία στὴν ἠπειρωτικὴ καὶ εἰδικὰ στὴν ᾿Ανατολικὴ καὶ Νότια Εὐρώπη.

Τὸ Ντάντσιχ καὶ ὁ Διάδρομος εἴτανε ἁπλὰ καὶ μόνον ἡ ἀφορμὴ τοῦ νέου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ποὺ ξέσπασε στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτέμβρη ἐπιβεβαιώνοντας μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὴν περυσινὴ πρόβλεψη τῆς 4ης Διεθνοῦς καὶ διαψεύδοντας τραγικὰ τὶς ἐλπίδες τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας γιὰ μιὰ ματαίωση τοῦ πολέμου, ἐλπίδες ποὺ μ᾿ αὐτὲς εἶχαν ἀκριβῶς ζητήσει νὰ δικαιολογήσουνε τὴν ἀντεπαναστατική τους πολιτικὴ τῶν Λαϊκῶν Μετώπων στὴν ῾Ισπανία καὶ Γαλλία (συνεργασία 3ης καὶ 2ης Διεθνοῦς μὲ τὰ δημοκρατικὰ κόμματα τῶν ντόπιων ἰμπεριαλιστῶν γιὰ τὸ πνίξιμο στὸ αἷμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καὶ τῆς ἀπειλῆς μιᾶς προλεταριακῆς ἐπανάστασης).

῾Η οὐδετερότητα τοῦ Μουσολίνι ἄφησε τὸν Χίτλερ ἀπομονωμένο μπροστὰ στοὺς ἰσχυρότερους ἀπὸ κάθε ἄποψη ἀντιπάλους, δηλαδὴ ἐγκα-

λείπει τὸν πολυύμνητο ὡς τώρα ἀπὸ τοὺς φασίστες ἰδεολογικὸ «σύμμαχό» τους σὲ κυριολεχτικὸ ἀδιέξοδο. Ὁ πολιτικὸς αὐτὸς ἀνασχηματισμός, ποὺ εἶναι πολὺ οὐσιώδης γιὰ τὴν ἔκβαση τοῦ πολέμου, ἦρθε νὰ διαλύσει καὶ γιὰ τοὺς πιὸ ἀπλοϊκοὺς τὴν ἄλλη αὐταπάτη τῆς λαϊκομετωπικῆς ἀντεπαναστατικῆς πολιτικῆς, τὸ μύθο τοῦ «δημοκρατικοῦ» ἀντιφασιστικοῦ πολέμου, ποὺ ἔπρεπε τάχα ν' ἀντικαταστήσει τὸν ταξικὸ πόλεμο. Τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο μὲ τέτοια ἐγκληματικὴ πολιτικὴ ἑτοίμασε τὶς ἐργαζόμενες μάζες στὴν Εὐρώπη γιὰ τὸν τωρινὸ πόλεμο, ξάπλωσε καὶ καλλιέργησε ἀνάμεσά τους μαζὶ μὲ τὰ ἀστικὰ δημοκρατικὰ κόμματα τὸν πιὸ λυσσασμένο ἐθνικιστικὸ φανατισμὸ στὶς δημοκρατικὲς χῶρες, βοήθησε ἔτσι τὸν Χίτλερ στὴν ἰδεολογικὴ προπαρασκευὴ τῶν γερμανικῶν ἐργατικῶν μαζῶν καί, ἀφοῦ τελείωσε τὸ ἐγκληματικὸ ἔργο του στὴν ὑπηρεσία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, δέχτηκε μιὰ κλωτσιὰ ἀπ' αὐτὸν καὶ διαλύθηκε ἄδοξα.

Τὸ Κ.Κ. ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πολιτικὰ κόμματα τῆς Γαλλίας μὲ 80 βουλευτὲς καὶ ἑκατομμύρια ψήφους διαλύθηκε ἀπὸ τὸ «σύμμαχό» του τὸν Νταλαντιὲ μ' ἕνα ἁπλὸ διάταγμα χωρὶς κανένας προλετάριος νὰ δείξει καμιὰ διάθεση νὰ τὸ ὑπερασπίσει. Ὅλοι οἱ προλετάριοι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ χρόνια εἴχανε φανατιστεῖ ἀπὸ τὸ κόμμα αὐτὸ γιὰ νὰ ὑπερασπίσουνε τὴν πατρίδα τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων χρηματιστῶν. Τὸ ἴδιο στὴν Πολωνία ὁ Στάλιν εἶχε ἀπὸ πρὶν διαλύσει τὸ ἐκεῖ πραχτορεῖο του γιὰ τὴν καλύτερη προετοιμασία τοῦ πολωνικοῦ προλεταριάτου στὸν πόλεμο.

Τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς, πιστὰ στὴ σοσιαλπροδοτική τους παράδοση τοῦ 1914, ἀφοῦ μαζὶ μὲ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο καὶ τὰ κομμουνιστικὰ ἀκόμη κόμματα βοηθήσανε στὴν προετοιμασία τοῦ νέου πολέμου, κηρυχτήκανε κι αὐτὰ κυνικὰ ὑπὲρ τῆς «ἱερῆς ἕνωσης» μὲ τὴν ἐθνικὴ μπουρζουαζία τους καὶ στὴ Γαλλία ζητοῦνε νὰ μποῦνε στὴν κυβέρνηση. Ποτὲ ἄλλοτε τὰ κόμματα τῆς 2ης Διεθνοῦς καὶ τὰ πραχτορεῖα τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας δὲν ἀποδειχτήκανε πιὸ κυνικοὶ λακέδες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὅσο στὴν προετοιμασία τοῦ πολέμου αὐτοῦ. Εἶναι, μαζὶ μὲ τοὺς δημοκράτες καὶ «ἐθνικοσοσιαλιστὲς» ἰμπεριαλιστές, οἱ κύριοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὸ νέο στυγερὸ ἔγκλημα ποὺ γίνεται σὲ βάρος τοῦ προλεταριάτου τῆς Εὐρώπης. Πνίγοντας τὰ δυὸ αὐτὰ σοσιαλπροδοτικὰ κόμματα ὅλες τὶς δυνατότητες τῆς ἐπαναστατικῆς νίκης τοῦ προλεταριάτου στὴν Ἱσπανία καὶ Γαλλία, ἔκαναν ἔτσι ἀναπόφευχτο τὸ νέο ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο μὲ ὅλες τὶς ἀνυπολόγιστες φρικαλεότητές του γιὰ τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου. Ποτὲ ἄλλοτε ἡ ἱστορικὴ πραγματικότητα δὲν ἔκανε πιὸ ἐπιταχτικὸ τὸ καθῆκον τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου γιὰ τὴ δημιουργία τῆς 4ης Διεθνοῦς.

Ἡ τρανότερη ἀπόδειξη γιὰ τὴν παταγώδη ἀποτυχία ὅλης τῆς πεντάχρονης πολιτικῆς τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου, τῆς Κ.Τ.Ε. καὶ τοῦ «ἀντιφασιστικοῦ» πολέμου εἶναι ἡ ἰλιγγιώδης στροφὴ τῆς μοσχοβίτικης διπλωματίας μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ συμφώνου φιλίας Ρωσίας - Γερμανίας, ποὺ ἔγινε ἐνῶ συνεχίζονταν ἀκόμη στὴ Μόσχα οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ

τὸ κλείσιμο πολεμικῆς συμμαχίας μὲ τοὺς Ἀγγλογάλλους ἰμπεριαλιστές *.

Ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ Χίτλερ ἡ στροφὴ πρὸς τὴ Μόσχα εἴτανε μιὰ ἀπεγνωσμένη ἀναζήτηση διεξόδου ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσή του, ποὺ τοὔδινε τὴν ἐλπίδα γιὰ μιὰ ἐνδεχόμενη νέα ὑποχώρηση τῶν Ἀγγλογάλλων ἢ γιὰ ἕναν πολεμικὸ ἐφοδιασμὸ καὶ ἐπηρεασμὸ τῶν μικρότερων χωρῶν. Ὁπωσδήποτε ὁ Χίτλερ θἆταν ἀδύνατο στὶς συγκεκριμένες συνθῆκες τοῦ Σεπτέμβρη 1939 νὰ τολμήσει μιὰ πολεμικὴ ἐπιδρομὴ στὴν Πολωνία δίχως τὴν προηγούμενη αὐτὴ συνεννόηση μὲ τὸν Στάλιν. Ἡ στροφὴ ἐννοεῖται τοῦ Χίτλερ συνοδεύτηκε στὸ Βερολίνο ἀπὸ βαθιὲς ἐσωτερικὲς συγκρούσεις. Γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐπικρατοῦντες ὥς τώρα κύκλους ποὺ σωστὰ βλέπουνε τὸ συντηρητικὸ χαραχτήρα τῆς διεφθαρμένης σοβιετικῆς γραφειοκρατίας, ὑπάρχουνε μέσα στοὺς Γερμανοὺς ἰμπεριαλιστές, στρατιωτικούς, βιομήχανους καὶ ἐθνικοσοσιαλιστές, σοβαροὶ κύκλοι ποὺ μὲ ταξικὴ ἀνησυχία ἀντικρύζουνε τὸ ἐνδεχόμενο μιᾶς ἐργατικῆς ἀνατροπῆς στὴ Ρωσία.

Γιὰ τὸν Στάλιν ἡ στροφὴ εἶναι πρῶτα μιὰ ἐπίσημη αὐτοκαταδίκη του σὲ θάνατο. Μὲ μιὰ σειρὰ δικαστικὲς καὶ ἀστυνομικὲς σκηνοθεσίες, ποὺ ὅμοιές τους δὲν ἔχει γνωρίσει ἡ παγκόσμια ἱστορία, βασάνισε, θανάτωσε κ᾽ ἐξόρισε ὁμαδικὰ τὴν παλιὰ μπολσεβίκικη φρουρὰ καὶ τὴν ἡγεσία τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, μὲ τὴ συκοφαντία ὅτι εἴτανε φίλοι τοῦ Χίτλερ. Τώρα ἐπίσημα ὁ Κάϊν ὑπογράφει τὴ φιλία μὲ τὸν Χίτλερ. Ὅλο τὸ σκευώρημα τῆς δικαστικῆς δίωξης τοῦ Τρότσκι, ὅπου οἱ ἐγκληματίες τῆς Μόσχας στηρίξανε μιὰν ὁλόκληρη πολιτικὴ ἐκστρατεία κατὰ τῆς 4ης Διεθνοῦς, διαλύεται μὲ τὰ χέρια τῶν ἴδιων τῶν πλαστογράφων. Καὶ ὅλοι οἱ κοινοὶ χαραχτῆρες τοῦ σοβιετικοῦ βοναπαρτισμοῦ, ποὺ διαχειρίζεται τὶς ἀκόμα ἀκλόνητες βασικὲς καταχτήσεις τοῦ 1917, καὶ τῆς ἐθνικοσοσιαλιστικῆς διχτατορίας, ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο τῆς Γερμανίας, φανερωθήκανε μονομιᾶς μὲ τὴν εὐκολία ποὺ οἱ δυὸ αὐτὲς διχτατορίες βρήκανε τὸ δρόμο τῆς συμφιλίωσης.

Οἱ αἰτίες τῆς νέας σταλινικῆς στροφῆς 180 μοιρῶν βρίσκονται στὴν κατάρρευση ὅλων τῶν διπλωματικῶν σχεδίων ποὺ στηριζόντανε στὴν ὑπεράσπιση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης μὲ τὴν ὑπεράσπιση τοῦ καθεστῶτος τῶν Βερσαλλιῶν καὶ τὴ συμμαχία μὲ τοὺς «δημοκράτες» ἰμπεριαλιστές. Ἡ κατάρρευση τῆς πολιτικῆς ἐκείνης φανερώθηκε στὴν Ἱσπανία καὶ στὴν Τσεχοσλοβακία, ὅπου οἱ «σύμμαχοι» ἰμπεριαλιστὲς δείξανε ὅτι εἴτανε στὸν «ἀντιφασισμὸ» πολὺ λιγότερο πιστοὶ ἀπὸ ὅσο τοὺς φανταζότανε καὶ τοὺς ἤθελε ὁ Στάλιν. Ἡ ἐπιτυχὴς ὥς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1939 ἐξόρμηση τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ οἱ ἀλλεπάλληλες ἀποτυχίες τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας στὴν Εὐρώπη προκαλέσανε τὴν ὑπόκωφη ἐξέγερση τῶν Ρώσων ἐργατῶν, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ διατεθειμένοι

---

* Ἡ εἰσήγηση τοῦ Ἰούνη κιόλας δὲ θεωροῦσε καθόλου γιὰ σίγουρη τὴν ὑπογραφὴ τῆς ἀγγλοσοβιετικῆς συμφωνίας, ὅπως τὄκαναν καὶ μερικοὶ βιαστικοὶ σύντροφοι παρασυρμένοι ἀπὸ τὴ σχετικὴ διεθνῆ καμπάνια τῶν δυτικῶν ἰμπεριαλιστῶν.

θὰ εἴτανε νὰ γίνουνε κρέας γιὰ τὰ κανόνια στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἐναντίον τοῦ γερμανικοῦ ἀντιζήλου του. Ἡ ὑπόκωφη ἀντίσταση τῶν σοβιετικῶν ἐργαζομένων κατὰ ἐνδεχόμενης πολεμικῆς συμμαχίας μὲ τοὺς ἰμπεριαλιστὲς τῆς Δύσης, ὁ τρόμος τῆς γραφειοκρατίας μπρὸς σὲ μιὰ ἐνδεχομένη ἐξόρμηση τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ ἀργότερα πρὸς τὴ Νότια Ρωσία, ἡ ἀπόγνωση τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο τῆς μόνωσης ὅπου βρέθηκε μετὰ τὶς συμφωνίες τοῦ Μόναχου, ποὖγιναν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους ἰμπεριαλιστὲς ἐρήμην τῆς Μόσχας—ὁδηγήσανε τὴ βοναπαρτιστικὴ κλίκα τοῦ Κρεμλίνου στὴ νέα ἀπελπισμένη ἰδέα: ὅτι θὰ μπορούσανε ν' ἀποφύγουνε τοὺς κινδύνους μὲ μιὰ συμφωνία μὲ τὸν Χίτλερ ποὺ θἄφηνε ἐλεύθερα τὰ χέρια στὸ γερμανικὸ ἰμπεριαλισμὸ μὲ τὸν ὅρο νὰ μοιραστεῖ αὐτὸς τὴν Πολωνία μὲ τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ ν' ἀφήσει στὴν τελευταία ἐλευθερία δράσης γιὰ τὴν καθυπόταξη ὅλης τῆς Βαλτικῆς.

Ἡ συμφωνία τῆς Μόσχας, μόλο ποὺ ἐπακολουθήσανε πολεμικὲς ἐπιθετικὲς ἐνέργειες ἀπό τὴ Σοβιετική Ἕνωση, εἶναι ὡστόσο στὴ βάση της μιὰ τυχοδιωχτικὴ πράξη ἀπόγνωσης τῶν βοναπαρτιστῶν τοῦ Κρεμλίνου, μὲ τὴν ὁποία αὐτοί, ἐπωφελούμενοι τῆς σημερινῆς κρίσης, νομίζουν ὅτι ἀσφαλίζουνε βάσεις ἄμυνας τῆς ΕΣΣΔ, δηλαδὴ ὅτι ἀσφαλίζουνε τὴ δική τους πολιτικὴ αὐτοσυντήρηση ***γιὰ τὴν ὁποία καὶ μόνη ἐνδιαφέρονται***, ἐναντίον τοῦ κινδύνου, ποὺ τὸν βλέπουνε νὰ πλησιάζει, μιᾶς κύκλωσης τοῦ ἐργατικοῦ κράτους ἀπὸ τοὺς ἰμπεριαλιστὲς τῆς Εὐρώπης. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ νέα πολιτικὴ ἀσφαλίζει τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση τόσο λίγο ὅσο λίγο τὴν ἀσφάλιζε ἡ πολιτικὴ τοῦ στάτου κβὸ τῶν Βερσαλλιῶν. Ἴσα - ἴσα ἡ νέα πολιτική (Σταλινοχιτλερικὸ Σύμφωνο, Πολωνία, Φινλανδία) ἀποτελεῖ κυριολεχτικὰ μιὰ παραφροσύνη, ὅπως τὴ χαραχτήρισε ὁ Τρότσκι, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργατικοῦ κράτους καὶ τῆς σωτηρίας τῶν καταχτήσεων τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ μοναδικὸς σίγουρος σύμμαχος τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, τὸ προλεταριάτο, ἀφιονισμένο στὴ Δύση μὲ τὸν 5χρονο σοσιαλσωβινισμὸ σταλινισμοῦ καὶ σοσιαλδημοκρατίας, ριχμένο ἀπὸ τὴν ἴδια πολιτικὴ τῶν Βερσαλλιῶν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ στὴ Μεσευρώπη, σπρώχνεται ἀπὸ τὴ συμφιλιωτικὴ φιλοχιτλερικὴ πολιτικὴ ἀκόμα πιὸ μακριὰ ἀπὸ κάθε συμπάθεια πρὸς τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ ποτίζεται ἀκόμη βαθύτερα μὲ ἐθνικιστικὸ δηλητήριο ἀπὸ τὴ μπουρζουαζία. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ μικροαστικὲς μάζες τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν ποὺ εἴτανε τὸ προσφιλὲς ἀντικείμενο κατάχτησης τῶν φίλων τῆς ΕΣΣΔ ὥς τώρα. Ἡ μὲ μέθοδες διπλωματικοῦ δόλου καὶ στρατιωτικῆς βίας κατάχτηση τῆς μισῆς Πολωνίας καὶ καθυπόταξη τῶν ἄλλων μικρῶν χωρῶν ὑποβοηθεῖ θαυμάσια τὸ ἔργο τῆς ἀντισοβιετικῆς προπαγάνδας σ' ὅλα τὰ μεσαῖα στρώματα καὶ στὴν ἐργατικὴ τάξη. Ποτὲ ἄλλοτε δὲ λερώθηκε τόσο φοβερὰ ἡ Ὀχτωβριανὴ Ἐπανάσταση καὶ τὸ κράτος της ὅσο ἀπὸ τοὺς τελευταίους «θριάμβους» τῆς ἐπαρχιώτικης διπλωματίας τοῦ Μόλοτωφ καὶ τὶς εὔκολες στρατιωτικὲς νίκες τοῦ Βοροσίλωφ πάνω στὸ πτῶμα τῆς Πολωνίας. Ὁ νέος

προσανατολισμὸς κλείνει μέσα του μιὰ δική του ἐσωτερικὴ λογική, ἰδιαίτερες προϋποθέσεις καὶ εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀναπόφευγες συνέπειες, ἀνεξάρτητα ἀκόμα καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ σκέψη τῶν βοναπαρτιστῶν τῆς Μόσχας. Μιὰ «ἐνεργητικὴ» κατὰ τὸ χιτλερικὸ πρότυπο ἐπέμβαση στὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα, ἔκανε ἀναγκαία τή φροντίδα γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῶν ἀνατολικῶν νώτων, δηλαδὴ μιὰ νέα συμφωνία μὲ τὸν ἰαπωνικὸ ἰμπεριαλισμό, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἐπιτύχουνε χωρὶς νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ κάθε σοβαρὴ ἀντιιαπωνική πρωτοβουλία στήν Ἄπω Ἀνατολή: ἐλεύθερα λοιπὸν πρὸς τὸ παρὸν τὰ χέρια τῶν Ἰαπώνων ἰμπεριαλιστῶν ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ, ἀκόμα μεγαλύτερη ἀποξένωση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἀπὸ τοὺς ἀποικιακοὺς λαούς, ἐνίσχυση ἔμμεση τοῦ ἰαπωνικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἡ διανομὴ τῆς Πολωνίας μὲ τὸν Χίτλερ καὶ ἡ ἀρνητική βοήθεια τοῦ Χίτλερ στὸν Στάλιν γιὰ τήν καθυπόταξη τῶν βαλτικῶν χωρῶν προκαλοῦνε βλαβεροὺς ἀνασχηματισμοὺς καὶ σ' αὐτὲς τὶς προϋπάρχουσες ἐξωτερικὲς σχέσεις τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης. Αὐτὸ φάνηκε ἀμέσως μὲ τήν οὐσιαστική καταστροφή τῶν φιλικῶν δεσμῶν μὲ τὴν ἐθνικιστική νέα Τουρκία, δεσμῶν ποὺ εἴχανε γερὰ θεμελιωθεῖ ἀπὸ τήν κόκκινη διπλωματία στὰ χρόνια τοῦ Λένιν. Τὸ κράτος τοῦ Ὀχτώβρη, ποὺ ἄλλοτε εἶχε τήν αἴγλη τοῦ προστάτη τῶν μικρῶν λαῶν κατὰ τῆς ἰμπεριαλιστικῆς καταπίεσης, τώρα παρουσιάζεται σὰν ἀπομιμητής τῶν μεθόδων τοῦ Χίτλερ. Ἕνα αὐθόρμητο κύμα ἀγανάχτησης ἀνάμεσα στὶς μικροαστικὲς καὶ τὶς ἐργατικὲς ἀκόμη μάζες ἔρχεται νὰ βοηθήσει τώρα σημαντικὰ τὰ σχέδια τῆς καπιταλιστικῆς ἀντίδρασης ὅλου τοῦ κόσμου, ἐκείνης ποὺ πάντα εἶχε ζητήσει μιὰ σαφῶς ἀντισοβιετική πολιτική. Λογική συνέπεια τῆς μεγαλύτερης ἀπομόνωσης ποὺ φέρνει ὁ νέος προσανατολισμὸς εἶναι καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ κάνουν στενότερες τὶς σχέσεις τους μὲ τὸ Ράϊχ καὶ τή χιτλερική του κυβέρνηση, δηλαδὴ νὰ συνδεθοῦνε μ' ἕνα πολιτικὸ σύστημα μισητὸ παντοῦ καὶ προπαντὸς καταδικασμένο σὲ βέβαιο θάνατο. Ἡ χιτλερική Γερμανία εἶναι σήμερα ὁ μοναδικός «φίλος τῆς ΕΣΣΔ» στὸν κόσμο, ὅλοι οἱ παλιοὶ φίλοι τύπου Ρομαὶν Ρολλὰν καταριῶνται τώρα στὸ ὄνομα τῆς Δημοκρατίας τό κράτος τοῦ Ὀχτώβρη, ἀφοῦ τόσα χρόνια σπαταλήσανε τὰ λακεδίστικὰ ἐγκώμια τους στὴ σταλινική γραφειοκρατία.

Δύσκολο εἶναι νὰ προβλεφτεῖ ποιὲς συγκεκριμένες μορφὲς μπορεῖ νὰ πάρει στὸ κοντινὸ μέλλον αὐτὴ ἡ στενότερη σχέση Στάλιν - Χίτλερ, οἰκονομικά, διπλωματικὰ ἢ καὶ στρατιωτικὰ ἀκόμη. Ὁπωσδήποτε τὸ προσωπικὸ συγχαρητήριο τηλεγράφημα τοῦ Στάλιν στὸν Χίτλερ γιὰ τὴ διάσωσή του ἀπὸ τὴ δολοφονικὴ ἀπόπειρα τοῦ Μόναχου συμβολίζει ἔκτυπα τὴν ἐγκαρδιότητα τῆς φιλίας τῶν δυὸ διχτατόρων. Ἡ κοινὴ ἄμυνα τῶν δυὸ συνεταίρων γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς λείας τους ἀπὸ ἐνδεχόμενα ἐπαναστατικὰ κινήματα στὶς καταχτημένες χῶρες, ἐπιβάλλει στὸν Βοροσίλωφ ὄχι μόνο νὰ μὴν εἶναι μὲ μιὰ ἀντιχιτλερικὴ ἐξέγερση τῶν Τσέχων λ.χ. (φῆμες γιὰ τέτοιες ἀπόπειρες ἀκούσαμε κιόλας στὴ Μοραβία), ἀλλὰ καὶ ἂν χρειαζότανε, νὰ βοηθήσει ἀκόμη στήν κατάπνιξη τέτοιων ἐξεγέρσεων, ὅπως ἔκαναν ὁ Ἀντόνωφ καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Λαϊκοῦ

Μετώπου μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς ἐπαναστάτες ἐργάτες. Ἡ σταλινοχιτλερικὴ συμφωνία ἔγινε καὶ στὸ γράμμα της καὶ στὸ πνεῦμα της πάνω στὴ βάση τῆς «τηρήσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας» στὴν Εὐρώπη καὶ τοῦ «σεβασμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος» τῶν χωρῶν τους. Καὶ ἀπὸ τὸν ὅρκο τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ εἶναι καιρὸς ποὺ οἱ Στάλιν - Βοροσίλωφ καὶ Σία ἔχουν ἐξοβελίσει τὸ σκοπὸ τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης. ***Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴ Μέση καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη γιὰ νὰ νικήσει τελικὰ πρέπει νὰ ἀνατρέψει ὄχι μόνο τὸ χιτλερισμὸ ἀλλὰ καὶ τὸ σταλινικὸ βοναπαρτισμό.*** Ἡ ἐκστρατεία τῆς εἰρήνης, ὅπου στὸ πολεμικό του ἀδιέξοδο κατέφυγε ὁ Χίτλερ, ἔχει γιὰ μοναδικό της βοηθό σ' ὅλο τὸν κόσμο τὸ σοβιετικὸ τύπο. Αὐτὸς σήμερα, ξεπερνώντας σὲ κυνικὴ ἀναισχυντία τὸν πατροπαράδοτο σοσιαλιμπεριαλισμὸ τῆς 2ης Διεθνοῦς, ζητάει στὸ ὄνομα τῆς δικαιοσύνης νὰ δοθοῦν ἀποικίες στὸν ἀδικημένο γερμανικὸ ἰμπεριαλισμό. Καὶ τοῦ κάκου τώρα προσπαθοῦνε νὰ προπαγανδίσουνε πατσιφιστικὰ τὶς μάζες τῶν «δημοκρατικῶν» ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν ἐνάντια στὶς κυβερνήσεις τους, ἀφοῦ πέντε χρόνια ὁλόκληρα ὥς τώρα χρησιμοποίησαν ἄφθονα τὴν πατσιφιστικὴ προπαγάνδα σὰν μέσο ἰδεολογικῆς προετοιμασίας τους στὸν πόλεμο ἐνάντια στή Γερμανία. Οἱ ἐλπίδες ποὺ στηρίζουν οἱ δυὸ διχτάτορες στὴ δόλια αὐτὴ πατσιφιστικὴ προπαγάνδα τους, γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἔτσι ἡ στρατιωτικῶς ἀδύνατη νίκη τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, εἶναι καταδικασμένες σὲ ἀποτυχία. Δὲ γνωρίζομε τὶς περιπέτειες τοῦ σοβιετοφινλανδικοῦ πολέμου οὔτε τὶς διεθνεῖς ἀπὸ αὐτὸν περιπλοκές, Εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι οἱ νέοι τυχοδιωχτισμοὶ τῶν ἐγκληματιῶν ποὺ κυβερνοῦνε στὸ Κρεμλίνο θὰ χειροτερέψουν ἀπὸ κάθε ἄποψη τὴ διεθνῆ θέση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἀντὶ νὰ τὴν καλλιτερέψουνε. Τὶς εὔκολες καὶ πρόσκαιρες δάφνες τῶν Βοροσίλωφ καὶ Σία κινδυνεύει νὰ τὶς πληρώσει αὔριο τὸ ἐργατικὸ κράτος μὲ τὴν ἴδια του τὴν ὕπαρξη σὰν ἐργατικοῦ κράτους.

Τὸ οὐκρανικὸ ἐθνικὸ ζήτημα μέσα στὴν ΕΣΣΔ ποὺ ἡ βοναπαρτιστικὴ ἀπολυταρχία τοῦ Στάλιν τὸ ἔχει ὀξύνει, ἐξεγείροντας τὶς οὐκρανικὲς μάζες κατὰ τοῦ ὑπερσυγκεντρωτικοῦ ὁδοστρωτήρα τῆς Μόσχας (πρόσφατες ὁμαδικὲς ἐκτελέσεις καὶ ἀλλεπάλληλες ἐκκαθαρίσεις στὸ Οὐκρανικὸ Μπολσεβικικὸ Κόμμα, σκοτωμοὶ ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ, αὐτοκτονία προέδρου ἐπιτρόπων λαοῦ Οὐκρανίας κλπ.) δὲ λύνεται ἀλλὰ ἴσα-ἴσα περιπλέκεται περισσότερο μὲ τή βίαιη ἐνσωμάτωση νέων πληθυσμῶν καὶ πολωνικῶν ἀκόμη. Τὸ σύνθημα τῆς Ἀνεξάρτητης Σοβιετικῆς Σοσιαλιστικῆς Οὐκρανίας, ποὺ μᾶς πληροφόρησαν ὅτι εἶχε ρίξει ἡ 4η Διεθνὴς κιόλας προτοῦ ξεσπάσει ὁ πόλεμος, μόλο ποὺ δὲν ἔχομε κανένα σχετικὸ ντοκουμέντο ὑπόψη, φαίνεται βγαλμένο μέσα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐξελίξεις ποὺ τώρα γίνονται ἀκόμη πιὸ ἔκτυπες. Ἡ βίαιη «ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν» μεταξὺ Σοβιετικῆς Ἕνωσης, βαλτικῶν χωρῶν, χωρῶν Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ Γερμανίας—ἀκόμα καὶ αὐτῆς τῆς ἐλεύθερης γερμανικῆς μειονότητας τοῦ Βόλγα, πληθυσμοῦ σοβιετικοῦ ποὺ ξεσπιτώνεται χωρὶς νὰ ρωτηθεῖ γιὰ νὰ ριχτεῖ κάτω ἀπὸ τὴ φτέρνα τοῦ Χίτλερ—

εἶναι ἡ χτηνωδέστερη μορφὴ τῆς ἐξανδραποδιστικῆς πολιτικῆς τοῦ ἐθνικοσιαλιστικοῦ ρατσισμοῦ, πολιτικὴ ποὺ τήν ἐφαρμόζει ἡ κυβέρνηση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, ἕνα αἶσχος ποὺ δὲν τὸ εἶχε συλλάβει οὔτε ἡ πιὸ διεστραμμένη φαντασία, ὁμαδικὸς ἐξανδραποδισμὸς ποὺ ἀμυδρή του εἰκόνα πήραμε στὴν Ἑλλάδα πρόσφατα (τουρκο - ελληνικὴ ἀνταλλαγὴ τοῦ Βενιζέλου, ἑλληνο - βουλγαρικὴ «ἑκουσία» μετανάστευση τοῦ Μιχαλακόπουλου). Ἡ ἀποτυχία τῆς διπλωματίας τοῦ Μολότωφ νὰ δυναμώσει τὶς θέσεις τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης στὸν Εὔξεινο καὶ στὰ Βαλκάνια, μὲ τὸ τράβηγμα τῆς Τουρκίας σὲ μιὰ πολεμικὴ συμμαχία ἀντιαγγλικὴ καὶ συμπαθῆ στὸ Γ' Ράϊχ (ὁ χιτλερικὸς τύπος χολώθηκε φοβερὰ ἀπὸ τὴν ἀποτυχία) ἔφερε μιὰ ἔνταση στὶς τουρκοσοβιετικὲς σχέσεις. Ἡ ἐσωτερικὴ ὅμως λογικὴ τοῦ νέου προσανατολισμοῦ ἐπιβάλλει στὸν Στάλιν νὰ ἐπεκτείνει τὴν «ἐνεργητικὴ» εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασή του καὶ πέρα ἀπὸ τὰ Καρπάθια, κατὰ τὸν τρόπο τῆς παλιᾶς τσαρικῆς διπλωματίας, χωρὶς ὅμως τὶς ἱστορικὲς προϋποθέσεις, διεθνεῖς, ἐσωτερικές, κοινωνικὲς κλπ., τοῦ τσαρισμοῦ. Καλεῖ καὶ τὴ Ρουμανία νὰ ὑπογράψει ἀνάλογο μὲ τὰ βαλτικὰ σύμφωνο. Ἕνα παραπάνω βῆμα σ' αὐτὸν τὸ δρόμο, ἐξίσου τολμηρὸ ὅπως τὰ ὡς τὰ τώρα, θὰ εἴτανε δυνατὸ νὰ εὐρύνει τὸ θέατρο τοῦ πολέμου πρὸς τὴ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη μὲ πρωταγωνιστὲς τή Σοβιετικὴ Ἕνωση, τὴν Τουρκία καὶ τὴν Ἰταλία, ποὺ μὲ κανένα τρόπο δὲ θὰ δεχότανε νὰ ἐκτοπιστεῖ ἀπὸ τὶς νεοκαταχτημένες της θέσεις στὰ Βαλκάνια. Δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζομε ἂν θὰ γίνει ἕνα τέτοιο βῆμα ἢ ἂν θὰ προφτάσει νὰ τὸ κάνει ἡ τυχοδιωχτικὴ κλίκα τοῦ Στάλιν στὴ σημερινή της ἀπόγνωση, οὔτε ποιὲς ἀκριβῶς ἀλληλοσυγκρουόμενες τάσεις τῆς πολιτικὰ ἀποσυντιθέμενης σοβιετικῆς γραφειοκρατίας ἐπικρατοῦνε τὴ στιγμὴ αὐτὴ στὸ Κρεμλίνο γύρω στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ποὺ θ' ἀκολουθήσουν. Ὁπωσδήποτε ὅμως, εἴτε ἀπὸ δῶ εἴτε ἀπὸ ἄλλη ἀφορμή, ἡ περιπλοκὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης σὲ ἕνα γενικότερο πόλεμο μὲ μεγάλες ἰμπεριαλιστικὲς Δυνάμεις εἶναι ἕνα ζήτημα, πού, σὰν συνέπεια τοῦ νέου προσανατολισμοῦ, κρέμεται σήμερα ἀπὸ μιὰ κλωστή, ἐνῶ στὶς σοβιετικὲς μάζες ἡ νέα πολιτικὴ παρουσιάστηκε ἀπατηλὰ σὰν φιλειρηνικὴ οὐδετερότητα.

Ἂν κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὴν πραχτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς νέας πολιτικῆς καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐπικράτησή της στὴ Μόσχα, φαίνεται ὅτι ὁ παλιὸς προσανατολισμὸς δὲν ἔμεινε χωρὶς φανατικοὺς ὀπαδοὺς στοὺς κύκλους τῆς γραφειοκρατίας καὶ τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης ποὺ καραδοκεῖ γιὰ τὸ πραξικόπημά της. Οἱ ἀντιθέσεις ποὺ ὁ σοβιετικὸς βοναπαρτισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἰσορροπήσει ἔχουν ὀξυνθεῖ ἀκόμα περισσότερο καὶ τὸ ξέσπασμά τους θὰ εἶναι ἀναπόφευγο στὸν πρῶτο μικρὸ κλονισμό, στὸ πρῶτο φανέρωμα τῆς ἀποτυχίας τῆς νέας πολιτικῆς. Τὸ περιθώριο τῶν στροφῶν, ἰλιγγιωδῶν ἢ μή, ἔχει πιὰ τελείως ἐξαντληθεῖ. Ὁ πόλεμος θέτει τὰ γνωστὰ προβλήματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ποὺ ἔχει ἀρχίσει κιόλας μὲ σκεπασμένες μορφὲς μέσα στὴν ΕΣΣΔ, στὴν κόψη τοῦ μαχαιριοῦ. Ἡ ἀντεπανάσταση θὰ ἐπωφεληθεῖ τὸ πρῶτο ρῆγμα γιὰ νὰ πετάξει τὸν Στάλιν μὲ τὴ μορφὴ μιᾶς ἀνοιχτῆς στρατιωτικῆς διχτατορίας

εἴτε μιᾶς πιὸ σκεπασμένης ποὺ θὰ δώσει τέρμα σὲ ὅ,τι ἀπόμεινε οὐσιαστικὸ ἀπὸ τὸν Ὀχτώβρη. Ἡ ἀντίσταση ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ σοβιετικοῦ προλεταριάτου κατὰ τῆς ἀντεπανάστασης καὶ τῆς βοναπαρτιστικῆς κλίκας ποὺ τῆς ἑτοιμάζει τὸ ἔδαφος, θἄχει μιὰ νικηφόρα διέξοδο μὲ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, ἂν ἡ ἐξέλιξη τοῦ πολέμου συνοδευτεῖ ἀκὸ νικηφόρους ἐπαναστατικοὺς ἀγῶνες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου. Στὴν πρώτη περίπτωση εἴτε νίκη εἴτε ἥττα τῆς Ρωσίας δὲ θὰ ἔσωζε τὸ ἐργατικὸ κράτος τοῦ Ὀχτώβρη. Στὴ δεύτερη περίπτωση ἡ νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στὴν Εὐρώπη θὰ εἴταν ἀναπότρεπτα συνδυασμένη καὶ μὲ νικηφόρο ἐπαναστατικὸ πόλεμο τοῦ ἀναγεννημένου Κόκκινου Στρατοῦ, Ἡ δράση τῆς 4ης Διεθνοῦς σκοπὸ ἔχει νὰ κάνει δυνατὴ καὶ ἀναπότρεπτη τὴ δεύτερη λύση καὶ ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν ἄποψη πρέπει νὰ καταδικαστεῖ κάθε ντεφαιτιστικὴ τάση ἀνάμεσά μας ποὺ θἄχε ὡς προϋπόθεση τήν ὁριστικὴ ἐξαφάνιση μιᾶς τέτοιας προοπτικῆς καὶ τὴν ἀντίληψη ὅτι ἔχει **κιόλας** νικήσει ἡ ἀντεπανάσταση μέσα στὴν ΕΣΣΔ. Ἡ διατήρηση τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ συστήματος εἶναι ἀδύνατη μέσα στὶς σημερινὲς ἀντιθέσεις. Μιὰ **ὑποθετικὴ** διατήρηση τῆς σημερινῆς κατάστασης στὴν ΕΣΣΔ μὲ τὴν κλονιζόμενη ἐσωτερικὴ ἰσορροπία τοῦ βοναπαρτιστικοῦ συστήματος καὶ μὲ μιὰ οὐδετερότητα στὸν πόλεμο, θὰ εἶχε γιὰ συνέπεια τὴν περικύκλωση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἀπὸ τοὺς νικητὲς τοῦ πολέμου ἰμπεριαλιστές, συνασπισμένους μὲ τὴ μεταχιτλερικὴ ἰμπεριαλιστικὴ Γερμανία—περικύκλωση στὴν ὁποία τὸ ἐργατικὸ κράτος θὰ εἴταν ἀδύνατο νὰ ἀνθέξει. Τὸ ἄνοιγμα μιᾶς νέας ἐποχῆς ἐπιτυχῶν ἐπαναστατικῶν ἐξορμήσεων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου, μέσα στὸ σημερινὸ πόλεμο ἢ κατὰ τὸ τέλος του, θὰ εἴτανε δυνατό, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, νὰ συνοδευτεῖ ἀπὸ διάφορες φάσεις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέσα στὴν ΕΣΣΔ ποὺ οἱ συγκεκριμένες τους μορφὲς καὶ οἱ ἀλληλεπιδράσεις τους μὲ τὸ εὐρωπαϊκὸ προλεταριακὸ κίνημα εἶναι φυσικὰ ἀδύνατο νὰ καθοριστοῦν ἀπὸ τώρα.

Ἐννοεῖται ὅτι ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι θὰ βρισκόμασταν μπρὸς σὲ μιὰ πολεμικὴ σύρραξη στὰ Βαλκάνια, ὅπου θὰ λάβαινε τυχὸν μέρος καὶ ἡ χώρα μας, ἡ θέση τῶν κομμουνιστῶν-διεθνιστῶν εἶναι καθαρή: Μετατροπὴ τοῦ πολέμου σ᾽ ἐμφύλιο, ἐγκαθίδρυση ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας στὴ χώρα μας. Πρόσκληση τῶν Ρώσων προλεταρίων νὰ βοηθήσουνε τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπανάσταση γκρεμίζοντας ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοὺς σημερινοὺς φίλους τοῦ Χίτλερ καὶ χτεσινοὺς λακέδες τοῦ Τσάμπερλαιν ποὺ ἀνοίγουνε τὸ δρόμο στὴν ἀντεπανάσταση μέσα στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση.

Ἀκροναυπλία, 2 Δεκέμβρη 1939.

Η ΣΤΙΓΜΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΜΑΣ

(Γράφτηκε τὸ Μάη τοῦ 1941)

...Ὁ γερμανικὸς ἰμπεριαλισμός, μετὰ τὴ γαλλικὴ κατάρρευση, κυριάρχησε στρατιωτικὰ στὴν εὐρωπαϊκὴ ἤπειρο. Ἡ ἀπόλυτη ἀνάγκη του νὰ καταχτήσει σὲ σύντομο διάστημα ἕναν περίγυρο γιὰ πρῶτες ὕλες, ἀγροτικὰ ἐφόδια καὶ ἀγορὲς ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς σημερινῆς γερμανοκρατούμενης Εὐρώπης, κάνει τὴ σύρραξη μὲ τοὺς Ἀγγλοαμερικάνους ἰμπεριαλιστὲς στὴν Ἀφρική, στὴν Ἀσία, στοὺς ὠκεανοὺς καὶ τοὺς αἰθέρες μιὰ πάλη «ὁλοκληρωτικὴ» ζωῆς ἢ θανάτου.

Ἡ στρατιωτικὴ ἀδυναμία τοῦ ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ τοῦ στοίχισε ὅλη τὴν ἀνατολικὴ ἀφρικανική του αὐτοκρατορία, σοβαρὲς ἧττες στὴν ξηρὰ καὶ στὴ θάλασσα, καὶ τὸν ἔκαμε ἐξάρτημα τῆς Γερμανίας...

Οἱ διαδοχικὲς φάσεις τοῦ πολέμου, ἰδίως ἀπὸ τὸ Μάη τοῦ 1940, μόλο ποὺ δὲν κερδήθηκαν ὅλες ἀπὸ τὴ Γερμανία, ἔχουνε φέρει ξαφνικὰ τὴ βρεττανικὴ αὐτοκρατορία δυὸ φορὲς σὲ κίνδυνο (1940: γαλλικὴ κατάρρευση, 1941: ἡ συνεχιζόμενη ἀκόμα ἐξόρμηση πρὸς τὴν Αἴγυπτο ἀπὸ τὴ Λιβύη καὶ τὴ Μεσόγειο, ἡ μάχη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου). Ἡ δύναμη ἀντίστασης, ἡ ἱκανότητα πολεμικῆς ἀναπροσαρμογῆς καὶ προπάντων οἱ ὑλικοὶ πόροι τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἀποδείχτηκαν ἀνώτεροι ἀπὸ τὶς προβλέψεις τοῦ γερμανικοῦ στρατηγείου. Ὁ χρόνος δὲ δουλέβει γιὰ τὸ Χίτλερ. Γι' αὐτὸ καὶ τοῦτος σπεύδει νὰ ἐπιδιώξει στὸ συντομότερο χρονικὸ διάστημα μιὰ τελειωτικὴ πολεμικὴ ἐκκαθάριση μὲ τὸν ἀντίπαλό του ξοδεύοντας ἀφειδώλευτα τὸ ἔμψυχο καὶ ἄψυχο ὑλικό του στὶς τολμηρότερες ἐπιθέσεις.

Προοπτικὲς τοῦ πολέμου

Ἡ πιθανότητα γιὰ «ἀναδιοργάνωση» οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου ἀπὸ τὸ γερμανικὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο μὲ βάση τὴ «νέα τάξη» τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ εἶναι φτηνὴ προπαγάνδα τοῦ Γκέμπελς καὶ φλυαρία καταπτοημένων μιακροαστῶν. Ἡ Εὐρώπη εἶναι σήμερα ἕνα τεράστιο ὁπλοστάσιο καὶ πολιορκούμενο φρούριο στὰ χέρια ἑνὸς σιδερόφραχτου ἰμπεριαλισμοῦ, μιὰ βάση στὴν πολεμική του ἐξόρμηση γιὰ τὴ διαδοχὴ τοῦ βρεττανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὴν παγκόσμια ἡγεμονία. Ἐνδεχόμενη ἀποτυχία τοῦ Χίτλερ στὶς ἐξωευρωπαϊκὲς ἐκστρατευτικές του ἐπιχειρήσεις θὰ ὁδηγοῦσε μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὴν ἔκρηξη τοῦ ἡφαιστείου οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀντιφάσεων ποὔχουν συσσωρεύσει οἱ ὥς τώρα ἐπιτυχίες τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ στὴ

γηραιὰ ἤπειρο. Ἀντίθετα, ἂν ὁ γερμανικὸς ἰμπεριαλισμὸς μποροῦσε νὰ βάλει γερὰ τὸ πόδι του στὶς προσβάσεις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, ὁ πόλεμος θἄμπαινε σὲ νέες ἀκόμα ὀξύτερες φάσεις στὶς δυὸ αὐτὲς ἠπείρους καὶ στοὺς ὠκεανοὺς μὲ τὴν ἐπέμβαση καὶ τοῦ Γιαπωνέζου συνεταίρου τοῦ Ἄξονα. Καὶ τότε καμιὰ γωνιὰ τοῦ κόσμου, παλαιοῦ καὶ νέου, μητροπολιτικοῦ καὶ ἀποικιακοῦ, δὲ θἄμενε ἔξω ἀπὸ τὸν κυκεώνα τοῦ οἰκονομικοῦ ὀλέθρου καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων. Τὸ κίνημα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης καὶ τὸ συμμαχικό του τῆς ἀποικιακῆς ἐξέγερσης, ποὺ θὰ τερμάτιζαν αὐτὸ τὸν πόλεμο, θὰ ἀγκάλιαζαν ἀσύγκριτα πλατύτερες μάζες τῶν καταπιεζομένων τῆς ὑφηλίου ἀπὸ ὅσες τὸ ἀνάλογο κίνημα τοῦ προηγούμενου παγκόσμιου πολέμου...

Ἡ ἰμπεριαλιστικὴ ἀπάτη γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ πολέμου

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν στάθηκε σ᾿ ὅλα της τὰ χρόνια «κοινωνία τῶν ληστῶν» ποὺ ὑπερασπίζοντας τὴ λεία τους ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο ἑτοιμάσανε τὸ σημερινὸ μὲ τὴ δημοκρατικὴ-πατσιφιστικὴ ἀπάτη, βοηθημένοι σ᾿ αὐτὴν ἀπὸ τὴ διεθνῆ σοσιαλδημοκρατία, ἀπὸ τὴ σταλινικὴ διπλωματία μὲ τὸν «ἀντιφασιστικὸ» προσανατολισμό της ὥς τὰ 1939 καὶ ἀπὸ τοὺς σοσιαλσωβινιστὲς πράχτορές τους.

Ἡ αἱματηρὴ ἀποκάλυψη τῆς ἀπάτης ἐκείνης φτάνει γιὰ νὰ δείξει στοὺς λαοὺς τὴν ἀληθινὴ σημασία ποὔχουνε καὶ οἱ τωρινὲς ὑποσχέσεις τῶν Τσῶρτσιλ, Ροῦσβελτ καὶ τῶν σταλινοσοσιαλιστῶν λακέδων τους γιὰ «δημοκρατικές», «φιλεργατικές» καὶ «ἀντιφασιστικὲς» ὁμοσπονδίες αὔριο, γιὰ αἰώνια εἰρήνη κλπ. Σκοπὸς τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ εἶναι μιὰ νέα εὐρύτερη Κοινωνία τῶν Ληστῶν, μὲ περισσότερο ἢ λιγότερο ξεφτισμένο δημοκρατικὸ διάκοσμο, γιὰ τὸ φύλαγμα τῆς ἀναμενόμενης λείας τοῦ πολέμου καὶ γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότερη κατάπνιξη τῆς ἐξέγερσης τῶν προλεταριακῶν καὶ ἀποικιακῶν σκλάβων τοῦ καπιταλισμοῦ σ᾿ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ «νέα ὀργάνωση» τοῦ κόσμου ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους καὶ Ἀμερικάνους καπιταλιστὲς δὲ θὰ εἶταν ἄλλο τίποτε ἀπὸ μιὰ ἀνάπαυλα προσωρινὴ ἴσαμε τὴ νέα παγκόσμια σύρραξη ἀνάμεσα στοὺς κυρίαρχους τοῦ κόσμου. Τὸ ἴδιο καὶ μιὰ ὑποθετικὴ παγκόσμια ἡγεμονία ἀπὸ τὸ γερμανικὸ καὶ ἰαπωνικὸ ἰμπεριαλισμὸ θὰ ἄνοιγε γιὰ τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου ἕνα καινούργιο μεσαίωνα κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ ὠμῆς καταδυνάστευσης καὶ ἀχαλίνωτης ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργαζομένων τοῦ κόσμου ποὺ θὰ τὴ διακόπτανε μόνο νέοι ἐπίσης πολεμικοὶ σπασμοὶ ἀνάμεσα στοὺς νέους κοσμοκράτορες.

Τὸ καθεστὼς τῆς καπιταλιστικῆς κυριαρχίας εἶναι ἀνίκανο νὰ ξεπεράσει τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις, κοινωνικὲς καὶ διεθνεῖς, ποὺ ἴσα - ἴσα τὶς ἀναπαράγει σὲ ὅλο καὶ μεγαλύτερη κλίμακα κατά τὸ τελευταῖο στάδιο τῆς ἰμπεριαλιστικῆς του παρακμῆς. Ἡ κατάλυση τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ ἔγινε ἀναπότρεπτη ἱστορικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητας ἀπὸ τὸ ξανακύλημα στὴ βαρβαρότητα καὶ τὴν πρόοδό της. Τὴν εἰρηνικὴ συνεργασία καὶ ἀδέλφωση τῶν λαῶν τοῦ κόσμου πάνω ἀπὸ

ἐθνικά, ἠπειρωτικὰ καὶ φυλετικὰ σύνορα, καὶ τὴ λογικὴ ὀργάνωση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας μόνο ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση εἶναι ἱκανὴ νὰ τὶς πραγματοποιήσει. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπανάστασης αὐτῆς ἄνοιξε μὲ τὸν πρῶτο ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Ὁ τωρινὸς εἶναι ἕνας ρόγχος τῆς ἀγωνίας τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος. Ἡ μετατροπὴ τοῦ πολέμου αὐτοῦ σὲ ἐμφύλιο γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῶν Ἑνωμένων Σοσιαλιστικῶν Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Παγκόσμιας Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας εἶναι ὁ κεντρικὸς σκοπὸς ποὺ μπαίνει στὴν ἡμερήσια διάταξη τοῦ ἱστορικοῦ κινήματος τῶν ἐργαζομένων καὶ δυναστευομένων ὅλου τοῦ κόσμου μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν τάξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

Ἡ «λύση» ποῦδωσε ὁ ἐθνικοσοσιαλισμὸς στὸ ἐθνικὸ ζήτημα γιὰ μιὰ σειρὰ χῶρες μὲ τὸ καφτὸ σίδερο τῆς πολεμικῆς κατάχτησης εἴτε εἶναι ἐξανδραποδισμὸς μὲ τὴ μέθοδο τοῦ βίαιου ξερριζώματος τῶν πληθυσμῶν (ἀνταλλαγὲς στὴ Βαλτικὴ καὶ στὴν Πολωνία) εἴτε εἶναι νέα ὑποδούλωση ἑκατομμυρίων ἀλλοεθνῶν γιὰ τοὺς πρόχειρους πολεμικοὺς σκοποὺς τῶν ἰμπεριαλιστῶν τοῦ Ἄξονα μὲ βίαιες προσαρτήσεις, ψευτοανεξάρτητα κράτη-μαριονέτες κατὰ τὸ σύστημα τῶν Βερσαλλιῶν καὶ ὑπαγωγὴ περισσοτέρων ἀπὸ πρὶν ἑκατομμυρίων ἐργατοαγροτικῶν μαζῶν κάτω ἀπὸ τὸν ἐξεθνιστικὸ καὶ ἀπομυζητικὸ ὁδοστρωτήρα τῶν Γερμανῶν, Οὔγγρων, Ἰταλῶν, Βουλγάρων ἰμπεριαλιστῶν συμμοριτῶν (Τσεχοσλοβακία, Πολωνία, Τρανσυλβανία, Κροατία, Δαλματία, Ἀλβανία, Μακεδονία, Θράκη, Ἤπειρο). Ἡ κατάσταση αὐτή, περιπλέκοντας ἀκόμη περισσότερο τὸ ἀρκετὰ περίπλοκο ἐθνικὸ ζήτημα στὴν Εὐρώπη, διατηρεῖται μόνο μὲ τὸ αἷμα καὶ τὴν τρομοκρατία, καὶ προσθέτει καὶ ἄλλες ἐκρηκτικὲς ὕλες κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν νέων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἴδια κατάσταση δείχνει σὲ μικρογραφία ποιὰ τύχη περιμένει καὶ τοὺς ἀποικιακοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου ἂν τὸ σημερινό τους ζυγὸ τόνε διαδεχότανε ὁ ζυγὸς τοῦ Ἄξονα.

Ἡ 4η Διεθνής

Ἡ 2η καὶ 3η Διεθνὴς προδώσανε τὴν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, κυλισμένες στὸ βοῦρκο τοῦ σοσιαλεθνικισμοῦ καὶ στάθηκαν ἀπὸ τοὺς κυριότερους βοηθοὺς στὴν ἰδεολογικὴ προετοιμασία καὶ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ νέου πολέμου. Γιὰ μιὰ σειρὰ χρόνια μὲ τὴν ἐθνικιστικὴ προπαγάνδα τοῦ «ἀντιφασιστικοῦ» πολέμου καὶ τὴν πολιτικὴ τῆς ταξικῆς συνεργασίας (Λαϊκὰ Μέτωπα) τὰ κόμματά τους ἔκαναν τὸ πᾶν γιὰ νὰ εὐνουχίσουνε καὶ νὰ διαφθείρουνε τὴ συνείδηση τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου.

Ὁ κεντρισμὸς τῆς 2 1|2 Διεθνοῦς, τὸ λεγόμενο τώρα «Μαρξιστικὸ Κέντρο», πατροπαράδοτος βοηθὸς τῶν σοσιαλπροδοτῶν στὴ σύγχυση καὶ τὸν εὐνουχισμὸ τῶν μαζῶν, συνεχίζει καὶ σήμερα τὸ ρόλο του μὲ τὴν πατσιφιστική, διφορούμενη καὶ διστακτικὴ στάση του ἀπέναντι στὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο καὶ μὲ τὴν καιροσκοπική του θέση ἀπέναντι στὴ σοβιετικὴ γραφειοκρατία. Ἡ πρόσφατη ἐπέμβαση τοῦ Ἀνεξάρτητου Ἐργατικοῦ Κόμματος στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἔδειξε ὅτι οἱ κεντριστὲς

γίνονται καὶ πάλι, ὅπως στὰ 1914—1918, μὲ τὴν πατσιφιστική τους φλυαρία φραγμὸς στήν ἐπαναστατικοποίηση τοῦ προλεταριάτου ὅταν αὐτὸ ἀρχίζει νὰ ἀπαλλάσσεται μὲ τὴν αἱματηρή του πείρα ἀπὸ τὶς αὐταπάτες τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ. Ἡ πιὸ ἀποφασιστικὴ πάλη κατὰ τῶν κεντριστῶν βοηθῶν τῆς σοσιαλπροδοσίας, ποὺ συχνὰ ντύνονται μὲ ἀριστερὲς φράσεις, εἶναι ὁλοκληρωτικὸ μέρος τῆς γενικῆς πάλης κατὰ τῶν πραχτόρων τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μέσα στὶς προλεταριακὲς γραμμές. Ἡ ἀνάγκη τῆς πάλης αὐτῆς γίνεται τόσο πιὸ ἐπιταχτικὴ ὅσο περισσότερο πλησιάζει ἡ στιγμὴ τῆς κατάρρευσης τῶν ἀπατηλῶν ἐλπίδων ποὺ καλλιεργήσανε ἀνάμεσα στὶς μάζες οἱ σοσιαλπατριῶτες καὶ σοσιαλιμπεριαλιστές. Τὸ ἴδιο ἐπιταχτικὴ γίνεται ἡ καταπολέμηση κάθε δισταχτικότητας ἢ συμφιλιωτισμοῦ ἀπέναντι στὸν κεντρισμό.

Ἡ νέα ἐπαναστατικὴ Διεθνής, Παγκόσμιο Κόμμα γιὰ τὴ Σοσιαλιστικὴ Ἐπανάσταση—4η Διεθνής, γεννημένη ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ παγκόσμιος καπιταλισμὸς ἀγωνιᾶ καὶ ἡ νέα ἐξόρμηση τοῦ προλεταριάτου ὡριμάζει, καλεῖται νὰ ὑπερνικήσει μὲ γοργοὺς ρυθμοὺς μέσα στὴ φωτιὰ τῶν πολέμου καὶ τῶν ἐπαναστάσεων τὴν «κρίση ἡγεσίας» ποὺ ἄφησε στὴν πρωτοπορία του ὁ ἐκφυλισμὸς καὶ τῆς 3ης Διεθνοῦς. Γονιμοποιώντας τὴν ἀνεχτίμητη πείρα τῶν ἑκατὸ χρόνων τοῦ νεώτερου ἐπαναστατικοῦ κοινωνικοῦ κινήματος, ἡ 4η Διεθνὴς συγκεντρώνει ὁλοένα πυκνότερες τὶς φάλαγγες ἀπὸ τὸ πιὸ ἐκλεκτό, χαλυβδωμένο καὶ ἐλπιδοφόρο τμῆμα τοῦ προλεταριάτου σὲ ὅλες τὶς χῶρες καὶ μπαίνει ἐπικεφαλῆς τῆς κοσμοϊστορικῆς πάλης γιὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ καπιταλισμοῦ...

('Απόσπασμα ἀπὸ ντοκουμέντο τοῦ πυρήνα 'Ακροναυπλίας τῆς Ε.Ο.Κ.Δ.Ε., γραμμένο τὸ Μάη τοῦ 1941)

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΡΑΧΤΗΡΑ ΤΗΣ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

(Γράφτηκε τὸν Ἰούλη τοῦ 1939)

1. Ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου ἔκλεισε τὰ τρία της χρόνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ τὰ κοινοβουλευτικὰ ἀστικὰ κόμματα ἐξαφανίστηκαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνή. Οἱ ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης διαλυθήκανε καὶ οἱ περισσότεροι ἀγωνιστές της εἶναι ἐξόριστοι καὶ φυλακισμένοι. Τὸ προλεταριάτο δὲ φανέρωσε καμιὰν ἀντίσταση. Ὁ Μεταξᾶς ὀργάνωσε ἐθνικὰ ἐργατικὰ σωματεῖα καὶ τοὺς ἀγροτικοὺς συνεταιρισμοὺς μὲ βάση τὴν «ἡγετικὴ ἀρχὴ» καὶ τὴ φασιστικὴ ἱεραρχία ὅπως ὁ Μουσολίνι καὶ ὁ Χίτλερ. Ὀργανώνει κάθε τόσο συγκεντρώσεις λαϊκὲς ὅπου τὸν ἀνακηρύσσουνε πρῶτο ἐργάτη, πρῶτο ἀγρότη κλπ. τῆς χώρας. Στὴ Διοίκηση, στὴν Ἐκπαίδευση, ἀκόμα καὶ στὴν Ἐκκλησία, ἐφαρμόζει τὴν ἴδια γραφειοκρατικὴ ἀπολυταρχία διαμέσου διορισμένων ἡγετῶν. Ἀκολουθεῖ συστηματικὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴ πολιτικὴ τῆς αὐτάρκειας στὸ οἰκονομικὸ πεδίο, ἀπαράλλαχτα ὅπως ὁ φασισμός, καὶ δὲν παρέλειψε εὐκαιρία ποὺ νὰ μὴ δείξει καὶ ἔμπραχτα τὴ συμπάθειά του στὶς φασιστικὲς χῶρες—στὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο μέχρι καὶ σήμερα ἀκόμα ἀπέναντι στοὺς νάτσηδες. Στὸν τύπο τὸ διευθυνόμενο, στὰ σχολεῖα, στὰ πανεπιστήμια, παντοῦ, διαδίδει κάθε μέρα τὴν ἰδεολογία τοῦ κυρίαρχου «ὁλοκληρωτικοῦ» κράτους, τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, τοῦ ἀντιφιλελευθερισμοῦ καὶ τῆς ἀντικαπιταλιστικῆς δημαγωγίας. Τέλος δημιούργησε τὶς φάλαγγες, σώματα παραστρατιωτικά, σὰν τὶς ἀντίστοιχες ὀργανώσεις τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ φασισμοῦ. Ὅλη ἡ πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας συγκεντρώνεται κάθε φορὰ στὸ τί θὰ πεῖ καὶ τί θὰ κάνει ὁ Μεταξᾶς. Ἔτσι ἡ Ἑλλάδα ἔγινε κι αὐτὴ μιὰ χώρα φασιστική, μὲ Ντοῦτσε ἢ Φύρερ τὸν Ι. Μεταξᾶ.

Τέτοιες διαπιστώσεις καὶ τέτοιο χαραχτηρισμὸ ἔκανε ὁ σταλινισμός. Τέτοιον καὶ μερικοὶ τεταρτοδιεθνιστές.

2. Ὁ σταλινισμὸς δὲ χρειάστηκε τόσα πολλὰ σημάδια γιὰ νὰ ἰδεῖ τὸ φασισμὸ στὰ βασιλικὰ διατάγματα ποὺ τὴ νύχτα τῆς 4ης Αὐγούστου 1936 διαλύανε τὸ κοινοβούλιο. Ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν περιβόητων «δίδυμων ἀδερφῶν» [φασισμὸς=(σοσιαλ) δημοκρατία] καὶ τοῦ «φασίστα» Μπρύνιγκ, καὶ πρὶν ἀκόμα, εἴχανε κιόλας χαραχτηρίσει ἔτσι, κατὰ καιρούς, καὶ τὸ Βενιζέλο καὶ τὸν Κονδύλη καὶ τὸν Τσαλδάρη καὶ κάθε κυβέρνηση ποὺ εἶχε πάρει μέτρα ἀντεργατικὰ ἢ ἁπλῶς παραβιαστικὰ τῶν λεγομένων δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἢ τοῦ κοι-

νοβουλίου. Οἱ ἡγετικοὶ σύντροφοι τῆς ἀδελφῆς ὀργάνωσης (Κ.Δ.Ε.Ε. *) χρειάστηκε νὰ περάσουνε μερικοὶ μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὴν 4η Αὐγούστου, γιὰ νὰ φτάσουνε στὸν ἴδιο χαραχτηρισμὸ καὶ γιὰ νὰ βγάλουν ἀπ' αὐτόνε μιὰ σειρὰ «νέων πολιτικῶν καθηκόντων μας» ποὺ τὰ βάλανε σὰν πρόγραμμα, νὰ ποῦμε, στὸ «Ἐργατικὸ Διεθνιστικὸ Κόμμα τῆς Ἑλλάδας», ὅπως τότε ἀνακηρύχτηκαν ἐπίσημα μὲ τὸ παράνομο δελτίο τους. Τὰ «καθήκοντα» αὐτὰ συνοψίζονταν στὸ ὅτι ὁ πολιτικὸς ρεαλισμὸς μᾶς ἐπιβάλλει ἀπέναντι στὸ στερεωμένο πιὰ μὲ τὴν ἥττα τῶν ἐργατῶν φασιστικὸ καθεστὼς νὰ περιοριστοῦμε ἁπλῶς στὴν κομμουνιστικὴ προπαγάνδα, στὴ δημιουργία στελεχῶν μέσα στὴν παρανομία καὶ νὰ περιμένομε κυρίως ἐξωτερικὲς νίκες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου γιὰ νὰ ξαναβάλομε πολιτικὰ συνθήματα δράσης κατὰ τῆς Διχτατορίας σὰν ἐκεῖνα ποὺ ὥς τώρα εἴχαμε. Καὶ ἀφοῦ παρενέπεσαν ἀπὸ τότε οἱ ἧττες στὴν Ἱσπανία καὶ Γαλλία, ἡ ἔλλειψη πολιτικῶν δυνατοτήτων δράσης μαζικῆς κατὰ τῆς Διχτατορίας γιὰ ἀόριστο ἀκόμα διάστημα γίνεται πιὸ φανερή.

Διαφορετικὰ εἶναι τὰ συμπεράσματα ποῦβγαλε ὁ σταλινισμὸς ἀπὸ τὸν ἴδιον αὐτὸ χαραχτηρισμὸ τῆς κυβέρνησης τῆς 4ης Αὐγούστου: Ἀφοῦ τὸ ΚΚΕ, προδίνοντας τοὺς ἐξεγερμένους ἐργάτες τῆς Θεσσαλονίκης στίς 9 Μαΐου 1936 στοὺς ὑποστηριχτὲς τοῦ Μεταξᾶ Φιλελεύθερους καὶ στηρίζοντας στὴ Βουλὴ τὸ Σοφούλη—ποὺ ἔδινε τὴν ἐξουσία στὸ στρατηγὸ Μεταξᾶ—βοήθησε πρῶτα ὅσο μποροῦσε γιὰ νὰ ἐπιβληθεῖ ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου, τώρα, σφουγγοκωλάριος τῶν ἀστικῶν κομμάτων, ἐκλιπαρεῖ τὴ συμμαχία τους κατὰ τῆς Διχτατορίας, ἐνῶ αὐτὰ τὸ κλωτσᾶνε. Ἀνυψώνει σὲ «ἀντιφασίστες δημοκράτες» ἀντιδραστικοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπερθεματίζει στὸ σωβινισμὸ τοῦ Μεταξᾶ μὲ ἀπερίγραφτη σοσιαλπατριωτικὴ κυνικότητα.

3. ***Ἀποτέλεσμα*** πραχτικὸ τῆς πρώτης «ἀντιφασιστικῆς» πολιτικῆς: Ὁλικὴ ἔκλειψη τῆς 4διεθνιστικῆς ὁμάδας Κ.Δ.Ε.Ε. ἀπὸ τὸ πρῶτο κιόλας ἑξάμηνο τῆς Διχτατορίας. Εἶναι πλάνη φανερὴ νὰ νομίζομε ὅτι μόνο στὴν ἀριθμητικὴ καὶ ὀργανωτικὴ ἀδυναμία τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς ὀφείλεται ἡ πλήρης ἀφάνειά της ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1937, μολονότι καὶ ἡγέτες της εἴταν ἐλεύθεροι καθὼς καὶ μέλη της, καὶ τὰ τεχνικά της μέσα πολὺ ἐπαρκῆ γιὰ λίγα τουλάχιστο παράνομα ἔντυπα. Τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖο εἴχανε διαποτιστεῖ αὐτοὶ οἱ σύντροφοι εἴτανε ντεφαιτιστικό, πνεῦμα πολιτικῆς ἀπάθειας καὶ μηδενισμοῦ: «Δὲ γίνεται τίποτε».

Ἀποτέλεσμα πραχτικὸ τοῦ σταλινικοῦ «ἀντιφασισμοῦ»: Τὰ 90% τῆς Κ.Ε., τῶν μελῶν, κεντρικῶν καὶ τοπικῶν στελεχῶν τοῦ ΚΚΕ, ὁ κοινοβουλευτικὸς ἡγέτης του, ὁ ὑπαρχηγός του, βουλευτὲς καὶ ἡ πλειονότητα τῶν ὑποψήφιων βουλευτῶν του καὶ περιφερειακῶν ἐπιτρόπων του, θεωρητικοὶ ἡγέτες(**), ἔγιναν ἐξωμότες, δήλωσαν ἐπίσημα προσχώρηση

(*) Κομμουνιστικὴ Διεθνιστικὴ Ἕνωση Ἑλλάδας. (Σημ. «Πρωτοποριακῆς Βιβλιοθήκης»).

(**) Σκυτάλης, Γληνός. Ὁ τελευταῖος εἶναι ἐλεύθερος τώρα στὴν Ἀθήνα, προφανῶς μὲ ρητὴ ὑπόσχεσή του ὅτι δὲ θὰ ἐνοχλήσει τὴν κυβέρνηση. Ὁ σοφὸς αὐτὸς κύριος μπορεῖ ἔτσι νὰ φαίνεται πιὸ «ἀξιοπρεπὴς» προδότης ἀπὸ τὸ Σκλάβαινα καὶ τὸ Μόσχο.

στὴν «πατριωτικὴ πολιτικὴ» τῆς Διχτατορίας «γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν συνόρων ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς» καὶ ἀθρόα στρατολογηθήκανε στὴ μεταξικὴ Ὀχράνα. Τὸ Σύμφωνο Σκλάβαινα - Σοφούλη βρῆκε τὴ λογικὴ συνέπεια καὶ συνέχειά του στὸ Σύμφωνο Σκλάβαινα - Μεταξᾶ, κι αὐτὸ προτοῦ περάσει πολὺς καιρὸς ἀφότου τὸ ΚΚΕ, πρῶτο ἀπ᾽ ὅλα τὰ δημοκρατικὰ κόμματα τῆς χώρας, ἔσφιγγε στὸ Παλάτι τὸ χέρι τοῦ φιλελεύθερου ἀγγλοφερμένου Γεωργίου Β΄.

4. Ἂν τὸ προλεταριάτο τῆς χώρας εἶχε νὰ διαλέξει ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς πολιτικές, τὴν ἐργατομετωπικὴ(*) ἡττοπάθεια καὶ τὴ σταλινικὴ σοσιαλπροδοσία, θὰ στεκότανε σίγουρα ἀπόλυτα ἀνίκανο νὰ συντελέσει μὲ τὴ δική του ἀνεξάρτητη πάλη στὴν ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας καὶ νὰ προχωρήσει στὸν ἱστορικὸ δρόμο τῆς οριστικῆς του ἀπελευθέρωσης ἀπὸ τὸν καπιταλιστικὸ ζυγό. Νομίζομε πὼς τέτοιο δίλημμα δὲ μπαίνει μπροστά του. Γιατὶ καὶ οἱ πολιτικὲς διαπιστώσεις εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀβάσιμες καὶ τὰ ἡττοπαθῆ καὶ σταλινικὰ συμπεράσματα ὁλωσδιόλου σφαλερά.

Ἂν μᾶς λέγανε μονάχα ὅτι ἕνα καθεστὼς ποὺ καταργεῖ τὸ κοινοβούλιο καὶ διαλύει τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις πρέπει σήμερα νὰ τὸ λέμε φασισμό, ὅπως συνηθίσανε νὰ κάνουν οἱ περισσότεροι φιλελεύθεροι ἀστοὶ σ᾽ ὅλες τὶς ἀπολυταρχικὲς χῶρες, θὰ εἴτανε τότε ζήτημα ἁπλῶς νὰ διαλέξομε τὴν καταλληλότερη προπαγανδιστικὴ ὀνομασία. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ὄχι γιὰ τὸ ὄνομα παρὰ γιὰ τὶς ***κοινωνικὲς βάσεις***, τὰ ***πολιτικὰ στηρίγματα*** τῆς σημερινῆς διχτατορικῆς κυβέρνησης στὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὰ ***καθήκοντά*** μας ἀπέναντί της. Καὶ εἶναι γνωστὸ σὲ μᾶς ὅτι ἡ ἀσάφεια καὶ τὰ διφορούμενα στοὺς ὅρους ποὺ κάθε φορὰ χρησιμοποιοῦμε, κλείνουνε συνήθως μιὰ ἐσφαλμένη ἢ συγχυσμένη ἀντίληψη γιὰ τίς ὁριζόμενες καταστάσεις.

5. Ὅλοι βέβαια συμφωνᾶνε ὅτι ὑπάρχουνε διαφορὲς ἀνάμεσα στὴ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ στὸ καθεστὼς ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερα στὴ Γερμανία ἢ στὴν Ἰταλία. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐκεῖνα ποὺ βασικὰ χαραχτηρίζουνε καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ καθεστῶτα δὲν ὑπάρχουνε στὴν Ἑλλάδα, ἔτσι ποὺ κι ἂν ἀποφασίζαμε ἀκόμα νὰ μιλήσομε γιὰ τὸ «φασισμὸ τῆς 4ης Αὐγούστου», πάλι τὰ πολιτικά μας συμπεράσματα θὰ εἴτανε πολὺ διαφορετικά: Στὶς χῶρες ἐκεῖνες ἡ διχταχτορία εἶναι ἕνα πραχτορεῖο τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν «μὴ χορτασμένων» ἰμπεριαλιστῶν, ποὺ στηρίζεται ὅμως σὲ μιὰ μεγάλη μαζικὴ βάση: μικροαστικὲς (σκόνη τοῦ μεταπόλεμου) καὶ ἐργατικὲς ἀκόμα μάζες ἀπογοητευμένες ἀπὸ τὴν πεῖρα τῆς δημοκρατίας (ἐργάτες ἀπελπισμένοι, προσωρινά, ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση ποὺ τὴν πρόδωσαν οἱ σοσιαλδημοκράτες καὶ οἱ σταλινικοί). Νὰ ἀπὸ ποῦ βγῆκαν οἱ μαζικὲς καὶ παραστρατιωτικὲς ὀργανώσεις (ὅπου ἀκούμπησαν καὶ ἀκουμποῦνε σὲ μεγάλο βαθμὸ οἱ διχτα-

---

* Τὸ ἐπίθετο ἐργατομετωπικὴ εἶναι ἐδῶ δανεισμένο ἀπὸ τὸν τίτλο «Ἐργατικὸ Μέτωπο» ὅπως λεγότανε τὸ ὄργανο τῆς Κ.Δ.Ε.Ε. ὅταν ἔβγαινε. Δηλαδὴ πρόκειται γιὰ τὴν ἡττοπάθεια τῆς ὀργάνωσης ποὺ ἔβγαζε τὴν ἐφημερίδα «Ἐργατικὸ Μέτωπο» (Σημ. «Πρωτοποριακῆς Βιβλιοθήκης»).

τορίες αὐτὲς)—ἀπὸ κεῖ βγῆκαν οἱ λυσσασμένοι γραφειοκράτες ποὺ συγκροτοῦνε φασιστικὰ καὶ ἐθνικοσοσιαλιστικὰ σωματεῖα καὶ τὶς «συντεχνίες», ἕνα δῆθεν νέο κράτος. Αὐτὴ τὴ μαζικὴ βάση, βέβαια, ὁ φασισμὸς μπορεῖ σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ νὰ τὴν καταχτήσει εἴτε πρὶν εἴτε μετὰ τὸ πραξικόπημά του. Προϋποθέτει ὅμως ὁπωσδήποτε μιὰ μακρὰ πείρα τῶν μικροαστικῶν μαζῶν ἀπὸ τὶς ἐλευθερίες τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ μιὰ σχετικὴ ἀπογοήτευσή τους στὶς συνθῆκες τῆς μεταπολεμικῆς χρεοκοπίας αὐτοῦ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Εἶναι ἐπίσης βέβαιο ὅτι τὶς μικροαστικὲς μάζες ποὺ τὶς ἐξαγριώνει καὶ τὶς σπρώχνει κατὰ τοῦ προλεταριάτου, ὁ φασισμὸς τὶς ἐξαπατᾶ καὶ τὶς ἐξαθλιώνει ἀλλὰ τὶς συγκρατεῖ μὲ μιὰ καλὰ ὀργανωμένη κοινωνικὴ καὶ σωβινιστικὴ δημαγωγία. Στὶς χῶρες αὐτὲς ἐπίσης ὑπάρχουν ἀπὸ ὅλη τὴν οἰκονομικὴ καὶ τεχνική τους διαρρύθμιση οἱ ἀντικειμενικὲς δυνατότητες νὰ ὑποβληθοῦνε γιὰ ἕνα κάποιο διάστημα στοὺς οἰκονομικοὺς πειραματισμοὺς τῆς ἀντιδραστικῆς χίμαιρας ποὺ λέγεται «ὁλοκληρωτικὴ αὐτάρκεια». Παρὰ τὶς διαμαρτυρίες ὁρισμένων κύκλων, ἡ σαπισμένη κεφαλαιοκρατία τῶν χωρῶν αὐτῶν φτάνει, γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἐξπανσιονιστικῶν (*) πολεμικῶν ἑτοιμασιῶν, νὰ ἀνέχεται καὶ νὰ ὑποστηρίζει ἀκόμα τὴν οἰκονομικὴ αὐτὴ πολιτικὴ τῆς ἀπομόνωσης σὰν μιὰ κατάσταση ἀνάγκης. Σ' αὐτὸ τὸ σύνολο οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἱστορικῶν συνθηκῶν ὀφείλεται, κατὰ ἕνα γενικὸ τρόπο, ἡ σχετικὴ σταθερότητα τῶν καθεστώτων αὐτῶν ὥς τώρα. Αὐτὲς ἐξηγοῦνε καὶ τὴ βαθμιαία κατάχτηση τῆς ἀστικῆς καὶ μικροαστικῆς ἰντελλιγκέντσιας (στὴ Γερμανία καὶ πολλῶν junkers (**) ἀκόμα) μέσα στὰ πολιτικά, διοικητικά, στρατιωτικά, ἐκπαιδευτικὰ ἐπιτελεῖα τοῦ φασισμοῦ. Ἔτσι ὁ φασισμὸς στὶς χῶρες ἐκεῖνες ἔγινε πραγματικὰ τὸ μοναδικὸ κόμμα τῆς ἐθνικῆς μπουρζουαζίας, μόλο ποὺ αὐτὴ διαρκῶς ἀγαναχτεῖ γιὰ τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα ποὺ τῆς στοιχίζει ὁ ὑπερογκωμένος παρασιτικὸς μηχανισμὸς τοῦ φασισμοῦ. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ σύμπλεγμα ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις, ποὺ ἔκφραση καὶ ἐπιστέγασμά τους εἶναι ἡ φασιστικὴ πυραμίδα, τὸν ὑπονομεύουνε, σωρεύονται περισσότερες καὶ ἀπειλητικότερες ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πολιτική του καὶ θὰ τινάξουνε τὴν πυραμίδα μὲ τὴν ἐπανάσταση ἢ τὸν πόλεμο.

6. Ἔξω ἀπὸ τὰ παραπάνω οὐσιώδη γνωρίσματα, ἡ ἰδιαίτερη αὐτὴ μορφὴ ταξικῆς ἀπολυταρχίας τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ποὺ λέγεται **φασισμός,** εἶναι **ἀκατανόητη**. Τὸν τέτοιο χαραχτῆρα τοῦ φασισμοῦ στὴ γένεσή του καὶ στὴν ἱστορική του ἐξέλιξη, μᾶς τὸν ἔχει ἀναλύσει ἀριστοτεχνικὰ ἡ Κ.Δ. στὸ 3ο καὶ 4ο Συνέδριό της καὶ ὁ Τρότσκι ἀπὸ τὸ 1931—1938 (σύγκριση φασισμοῦ καὶ σημερινοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος στὸ ἔργο του «Προδομένη Ἐπανάσταση»). Ποτὲ ἡ Ἀριστερὴ Ἀντιπολίτευση καὶ ἡ 4η Διεθνὴς δὲν κουράστηκε ὥς τώρα νὰ τονίζει ὅτι δὲν εἶναι φασισμὸς κάθε διχτατορία ποὺ διαλύει τὶς ἐργατικὲς ὀργα-

(*) Ἐξπανσιονιστικός: διεθνὴς ὅρος ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ἑλληνικό: ἐπεχτατικός. (Σημ. «Πρωτ. Βιβλ.»).

(**) Γιοῦνκερς=οἱ μεγάλοι γαιοχτήμονες στὴ Γερμανία.(Σημ.«Πρωτ. Βιβλ.»).

νώσεις καὶ χτυπάει τὶς δημοκρατικὲς ἐλευθερίες. Ἂν μὲ τὸ φασισμὸ συγχύσουμε κάθε ἄλλη μορφὴ ἀπολυταρχίας, δὲν συμβάλλουμε οὔτε στὴ σαφέστερη κατανόηση τῶν πολύμορφων ἀντιφατικῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων ποὺ γεμίζουνε τὴν ἐποχή μας, οὔτε στὸν ἀκριβέστερο καθορισμὸ τῶν ἀντίστοιχων καθηκόντων τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

7. Ποιὸ ἀπὸ τὰ χαραχτηριστικὰ αὐτὰ γνωρίσματα ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα ἢ στὴ Ρουμανία λ.χ. ἢ σ' ὅποια ἄλλη χώρα τῆς Βαλκανικῆς, ὅπου, μὲ περισσότερο ἢ λιγότερο κουτσουρεμένα ἢ καὶ καταργημένα τὰ κοινοβούλια, διχτατορεύουν οἱ Αὐλὲς μὲ τὶς στρατιωτικοπολιτικές τους κλίκες; ***Κανένα***. Καὶ γι' αὐτό, σωστὰ τὸ ὄργανο τοῦ ἀδελφοῦ γαλλικοῦ Κόμματος πέρσι γράφοντας γιὰ τὴ ρουμανικὴ διχτατορία τοῦ Καρόλου τὴν εἶπε ὄχι φασιστικὴ ἀλλὰ ***βοναπαρτιστική***. Κι αὐτό, μολονότι εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὴ δουλιὰ ποὺ κατὰ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τὴν κάνει ἀλλοῦ ὁ φασισμός, τὴν κάνουν ἐδῶ οἱ διχτατορίες τῶν βασιλιάδων καὶ τῶν κλικῶν τους. Κι αὐτό, ὅσο κι ἂν πολλά τους μέτρα μποροῦμε καὶ μεῖς νὰ τὰ ποῦμε φασιστικά. Γιατί, παρόλο τὸ ἱστορικό τους συγχρονισμὸ καὶ τοὺς ἐπηρεασμοὺς ποὺ δέχονται τὰ βοναπαρτιστικὰ καθεστῶτα ἀπὸ τὸ φασισμό, ὡστόσο δὲ διέπονται ἀπὸ τὸν ἴδιο ἱστορικὸ νόμο, οὔτε οἱ τύχες τους ἀκολουθοῦνε τὸν ἴδιο δρόμο.

Ἐδῶ οἱ μάζες δὲν πρόφτασαν νὰ γνωρίσουνε μὲ τὴν ἴδια τους τὴν πείρα, ὅπως στὴ Δύση, δημοκρατία ἀστικὴ καί, ἄρα, νὰ ἀπογοητευθοῦνε ἀπὸ τὰ κοινοβούλιά της, ἔτσι ποὺ νὰ περάσουνε στὴν «ἀντεπαναστατικὴ ἀπελπισία». Διατηροῦνε τὶς σχετικὲς αὐταπάτες ἀνέπαφες σὲ πολὺ μεγάλο βαθμό. Καὶ μόλη τὴ διάλυση τῶν παλιῶν κομμάτων τους καὶ μόλη τὴ δυσπιστία σὲ πολλοὺς παλιοὺς ἀρχηγούς, ἡ μεταξικὴ φιλολογία τὶς ἀφήνει ἀσυγκίνητες, καὶ περιμένουν ἀκόμα τὰ κόμματά τους στὸ βάθος τῆς συνείδησής τους, ἂν καὶ ἔχουν τώρα πέσει σὲ πολιτικὴ ἀπάθεια. Ὅτι ὁ Μεταξᾶς βάσταξε τρία χρόνια καὶ ὅμως δὲ μπόρεσε μόλες τὶς λυσσασμένες καὶ πολυέξοδες προσπάθειές του νὰ κάνει οὔτε κὰν ὑποτυπώδικα ἕνα κόμμα, οὔτε ἕνα ἐπιτελεῖο δικό του, οὔτε κὰν ἕνα κυβερνητικὸ συγκρότημα—οἱ πολιτικοί φίλοι του τὸν ἄφησαν καὶ στὴ σύνθεση ἡ κυβέρνησή του μοιάζει σὰν καράβι σὲ τρικυμισμένη θάλασσα ποὺ κάθε τόσο πετάει στὴ θάλασσα τοὺς ἐπιβάτες του — αὐτὸ ἴσα-ἴσα δείχνει πόσο ἄστοχη ***ὑπερτίμηση τῶν δυνάμεων τῆς διχτατορίας αὐτῆς κρύβει ὁ χαραχτηρισμός της σὰν φασισμοῦ***.

8. Ὁ ἰδιαίτερα ὀδυνηρὸς ἀντίχτυπος τῆς οἰκονομικῆς κρίσης καὶ οἱ ὀξεῖες κοινωνικές της συνέπειες στὴ χώρα ὥς τὰ 1935-1936 καὶ ἡ πολιτικὴ ἀναρχία ποὺ ἐπακολούθησε ἕναν πολὺ παρατεταμένον ἐμφύλιο πόλεμο μεταξὺ τῶν δυὸ μεγάλων ἀστικῶν παρατάξεων, ἔκανε κάτι παραπάνω ἀπὸ ἕνα προπαγανδιστικὸ ἐπιχείρημα ἐκεῖνο ποὺ ὁ Βενιζέλος ἔλεγε μετὰ τὸ κίνημα τοῦ 1935, ὅτι ἡ παλινόρθωση θὰ ὁδηγοῦσε σὲ μιὰ βασιλικὴ διχτατορία κάτω ἀπὸ τὶς δεδομένες συνθῆκες. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε ἐξέφραζε τὶς τάσεις τῆς ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας ὅταν πολὺ πρωτύτερα ἔθετε τὸ ζήτημα τῆς πιὸ συγκεντρωμένης καὶ ἰσχυρῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας μὲ περιορισμὸ τοῦ κοινοβουλίου. Ἀλλὰ στὶς πραγματι-

κὲς αὐτὲς τάσεις τῆς κυρίαρχης τάξης ὁ Μεταξᾶς ζήτησε νὰ δώσει μιὰ μορφὴ ἀπροσάρμοστη στὶς συνθῆκες, τὶς κοινωνικές, πολιτικές, οἰκονομικὲς τῆς χώρας, μορφὴ ποὺ εἶναι ἁπλῶς μιὰ κακὴ μίμηση μὲ ἀστεῖες πολλὲς φορὲς ἐκδηλώσεις καὶ χαραχτηριστικὲς ἀντιφατικότητες. Ἡ φασιστικὴ προπαγάνδα του γι᾿ αὐτὸ μένει ἁπλὴ φιλολογία στὸ μεγαλύτερο μέρος. Τὸ οἰκονομικὸ εὐαγγέλιο τῆς «αὐτάρκειας» βρίσκεται σὲ τόσο κατάφωρη ἀντίθεση μὲ τὸν οἰκονομικὸ καὶ τεχνικὸ ὁπλισμὸ μιᾶς μικρῆς οἰκονομίας ὑποτελοῦς στὸ ἐξωτερικό, ὥστε ὄχι μόνο εἶναι ἀπραγματοποίητη, ἀλλὰ καὶ παρουσιάζει τὸ ἀκατανόητο γιὰ μιὰ ὁλοκληρωτικὴ χώρα φαινόμενο, ὁ Φύρερ νὰ εὐαγγελίζεται μὲ τοὺς λόγους του τὸν παράδεισο τῆς οἰκονομικῆς αὐτάρκειας, ἐνῶ οἱ οἰκονομικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ καθεστῶτος (Δροσόπουλος, Τσουδερὸς κλπ) νὰ ἀποδείχνουνε στὶς ἐπίσημες ἐκθέσεις τὴν ἀνοησία μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

9. Τὴν ἀδυναμία τῆς Διχτατορίας νὰ ὀργανώσει νέες μαζικὲς βάσεις γιὰ ἕνα «νέο κράτος» μᾶς φτάνει νὰ τὴ δοῦμε στὴν ἱστορία τοῦ «συντεχνιακοῦ κράτους» ποὺ προανήγγειλε πρὶν $2^1/_2$ χρόνια ὁ Μεταξᾶς. Ἀπὸ τότε ἡ ὑπόθεση αὐτὴ λησμονήθηκε καὶ ἡ λογοκρισία πῆρε διαταγὴ νὰ μὴ τὴν ξαναθυμίσει ποτέ. Ἀκούσαμε νὰ ὑποστηρίζεται σοβαρὰ ἐξαφορμῆς τῶν λαϊκῶν συγκεντρώσεων ποὺ γίνονται μὲ τὴν ἀστυνομία, μὲ τὴν ἀπειλὴ τῶν ἀπολύσεων καὶ μὲ τοὺς περίεργους τῆς Κυριακῆς, ὅτι ἡ Διχτατορία «ἀρχίζει νὰ ἐπηρεάζει καὶ ἐργάτες» μὲ τὴν ἐργατική της νομοθεσία. Ἴσως καὶ ἀγρότες μὲ τὴν ἀγροτική της νομοθεσία. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καταβάλανε μεγάλη προσπάθεια, τὸ δεύτερο ἰδίως χρόνο, νὰ φτιάσουνε, κατὰ μίμηση τῶν φασιστικῶν, «ἐθνικὰ» μαζικὰ σωματεῖα ἐργατῶν. Καὶ μεγάλη προπαγάνδα ὀργανώθηκε γύρω ἀπὸ τὶς συλλογικὲς συμβάσεις καὶ τὸ κατώτατο ὅριο ἡμερομισθίου. Ἀλλὰ τὰ μέτρα αὐτὰ οὔτε κατάλληλα εἴτανε νὰ κερδίσουν ὑπὲρ τῆς Διχτατορίας ἐργάτες, οὔτε κερδίσανε καὶ γι᾿ αὐτὸ ἡ προσπάθεια ἐγκαταλείφτηκε περνώντας στὴ ρουτίνα ἑνὸς «Ὑφυπουργείου Ἐργασίας» μὲ θεσιθῆρες μερικοὺς παλιοὺς ἐργατοκάπηλους. Τὸ ἐπίπεδο ζωῆς καὶ ἡ ἀγοραστικὴ δύναμη τοῦ ἡμερομισθίου ἔπεσαν ἀναμφισβήτητα. Σὲ πολλοὺς κλάδους τὰ μέτρα φέρανε τεχνητὴ ἀνεργία μὲ τὴ δυνατότητα αὐθαίρετων ἀπολύσεων. Ἐλάχιστα, ἰδίως ὑπαλληλικά, τμήματα (τραπεζιτικοὶ λ.χ.) πήρανε κάτι παραπάνω. Οἱ κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις, ἐνῶ καθιέρωσαν μιὰ μόνιμη φορολογία πάνω στὸν ἐργατικὸ καὶ ὑπαλληλικὸ μισθό, ἰσχύουνε μόνο γιὰ τὸ ἐργατικὸ ἀτύχημα — κατάχτηση ἀπὸ τὸ 1914 — μόνο ποὺ ἔπαψαν νὰ τὸ ἀποζημιώνουν ὁλάκαιρο οἱ ἐργοδότες. Ἡ ἀσφάλιση τῆς ἀσθένειας ποὺ ἄρχισε σὲ δυὸ-τρία κέντρα εἶναι σχεδὸν ἕνας ἐμπαιγμὸς στὴν πράξη, ὥστε κάθε ἄλλο παρὰ μπορεῖ νὰ κερδίσει ὀπαδοὺς τῆς Διχτατορίας μέσα στὴν ἐργατικὴ τάξη ποὺ ἡ ζωή της γενικὰ **χειροτέρεψε.** Τὰ σωματεῖα ποὺ διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ πράχτορες τοῦ Ὑφυπουργείου (τῆς Ἀσφάλειας, τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Διχτατορίας) δὲν ἔχουνε καμιὰ μαζικὴ ζωή, μόλο ποὺ σὲ μερικοὺς κλάδους καὶ σὲ μερικὰ κέντρα κατὰ καιροὺς ἕνας ἀριθμὸς ἐργάτες, μπροστὰ στὴν ἔλλειψη κάθε ὀργανωμένου μέσου ἀμύνης κατὰ τῆς ἐργοδοτικῆς ἐπίθεσης, πήγανε σὲ συνελεύσεις

σωματείων ὄχι γιὰ νὰ ζητωκραυγάσουνε τὴ Διχτατορία ἀλλὰ γιὰ νὰ ζητήσουν ἐφαρμογὴ τῶν φιλεργατικῶν ὑποσχέσεων. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἴχαμε κινήσεις ἐργατικὲς ποὺ τὶς φοβήθηκε πραγματικὰ τὸ Ὑφυπουργεῖο Ἐργασίας καὶ «παρέπεμψε τὴν ὑπόθεση» στὸ ἄλλο Ὑφυπουργεῖο (Ἀσφαλείας), ὅπως συνέβηκε στὴν Ἀθήνα, Πειραιᾶ, Σαλονίκη. Κανένα τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ μὴ μισεῖ τὴ Διχτατορία. Τὸ κυριότερό της κατόρθωμα, ἡ δημιουργία ἑνὸς ἰσχυροῦ διχτύου ἀστυνομικῶν πραχτόρων στὰ μεγάλα προλεταριακὰ κέντρα, ἡ ἀπογύμνωση ἀπὸ στελέχη ἐργατικά, ἡ πικρὴ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὸ μοναδικὸ ἐργατικὸ κόμμα, τὸ ΚΚΕ, ἡ ἔλλειψη μιᾶς νέας ταξικῆς ἡγεσίας, ἑνὸς νέου Κ.Κ., καὶ ὁ ἀντίχτυπος τῶν ἡττῶν στὴν Εὐρώπη, ὄχι ἡ «ἐργατικὴ πολιτική» τοῦ Μεταξᾶ — εἶναι οἱ λόγοι τῆς συνεχιζόμενης παθητικότητας μέσα στὴν ἐργατική μας τάξη. Ἀλλὰ μιὰ ὁποιαδήποτε ρωγμὴ στὸ οἰκοδόμημα τῆς Διχτατορίας, μιὰ ὁποιασδήποτε λογῆς κρίσιμη κατάσταση στὸν οἰκονομικό, πολιτικό, στρατιωτικὸ τομέα, θὰ μποροῦσε νὰ δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκδηλώσει ἐνεργὰ τὴ συσσωρευμένη μοριακὴ ἀντίσταση ποὺ τώρα ἀδρανεῖ σὰ βουβὴ ἀγανάχτηση.

10. Ἡ χειροτέρεψη τῆς οἰκονομικῆς θέσης στὰ ἐργαζόμενα στρώματα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μεγαλύτερη, ἰδίως στὴν Πελοπόννησο, παρόλες τὶς δυὸ πρῶτες καλὲς ἐσοδεῖες. Τὸ χρεοστάσιο τῆς Διχτατορίας, ἐνῶ δὲν ἔδωσε τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἴχανε δώσει τὰ παλιὰ ἀγροτικὰ χρεοστάσια καὶ θᾶδινε ὁπωσδήποτε ἡ παράτασή τους κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ φόβου ἀγροτικῶν ἐξεγέρσεων, ἀσφάλισε νομοθετικὰ τὸ μεγαλύτερο τοκογλύφο, τὴν Τράπεζα, καὶ ἔστησε παγίδες στοὺς φτωχοὺς ὀφειλέτες γιὰ ὄφελος τῶν ἰδιωτῶν τοκογλύφων, ἐνῶ ταυτόχρονα χειροτέρεψε τὶς πιστωτικὲς δυνατότητες στὴν ὕπαιθρο. Κατὰ τῆς κτηνοτροφίας πάρθηκαν μέτρα ἐξοντωτικά. Ἀνακούφιση ἄξια λόγου σὲ κανένα τμῆμα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ δὲ δόθηκε. Ἀστυνομικὲς τρομοκρατίες στὰ χωριὰ ἐντείνουν περισσότερο τὴν ἀγανάχτηση, πράγμα ποὺ φαίνεται ἀπὸ τὴ συνεχιζόμενη ὥς τὰ σήμερα ἀθρόα διάλυση κοινοτικῶν συμβουλίων, ὄχι μόνο τῶν ἐκλεγμένων παλιά, ἀλλὰ καὶ τῶν διορισμένων ἀπὸ τὴ Διχτατορία. Ἡ διχτατορικὴ κυβέρνηση δὲν κέρδισε οὔτε τοὺς χωρικοὺς μὲ τὸ μέρος της, μόλο ποὺ αὐτοὶ εἶναι ἡ παθητικὴ ἐφεδρεία τῶν βοναπαρτιστικῶν καθεστώτων.

Ἡ σωβινιστικὴ λύσσα τῆς Διχτατορίας ἐκδηλώνεται, ἰδίως ἀπὸ τὸν τελευταῖο χρόνο τῶν τρελλῶν πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν, μὲ τὴν ἐξαπόλυση ἑνὸς κύματος τρομοκρατικῶν διώξεων κατὰ τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων, καὶ ἰδιαίτερα τῆς μακεδονικῆς, ποὺ ἡ ζωή της γίνεται τώρα ἀφόρητη καὶ ἡ ἀγανάχτησή της ὀγκώνεται. Ἕνα τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας πάνω ἀπὸ 10 %, οἱ τρομοκρατούμενες ἐθνικὲς μειονότητες βλέπουνε στὴ διχτατορικὴ κυβέρνηση τὴν πιὸ μισητὴ ἐνσάρκωση τοῦ καθεστῶτος τῆς ἐθνικῆς τους καταπίεσης.

11. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ ἔδαφος, οἰκονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, δὲ σηκώνει τὶς φασιστικὲς ἀπομιμήσεις τοῦ στρατηγοῦ Μεταξᾶ, γι' αὐτὸ ὅλο τὸ «ὁλοκληρωτικὸ» εὐαγγέλιο, ποὺ ἀκούραστα εὐαγγελίζεται τρία

χρόνια τώρα, δὲ βρίσκει ἀπήχηση ὅπως βρῆκε ἀλλοῦ, ἀλλὰ γίνεται δεχτὸ μὲ μειδιάματα ἢ μὲ σκεπτικισμὸ ἀπὸ τὴν ἀστικὴ καὶ μικροαστικὴ διανόηση. Κανένας σοβαρὸς διανοούμενος, ἐπιστήμονας, τῆς ἀστικῆς τάξης δὲν καταχτήθηκε ἀπὸ τὴ Διχτατορία, ποὺ κυβέρνησε ὥς τώρα δίχως δικό της ἐπιτελεῖο ἢ μὲ δανεικὲς ὑπηρεσίες καὶ μὲ ἕνα-δυὸ ὑπαλλήλους τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας σὰν βοηθοὺς καὶ παρατηρητὲς τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου μέσα στὸ ὑπουργεῖο. Τόσον ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς ἑλληνικῆς κεφαλαιοκρατίας στὸ Μεταξᾶ ποὺ διάλυσε τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις κι ἄφησε παντοδύναμο τὸν ἐργοδότη στὴν ἐπιχείρηση μὲ τὴ βοήθεια τοῦ χωροφύλακα καὶ τοῦ χαφιέ, ὅσο κ᾽ ἡ ἀνοχή της καὶ ὑποστήριξή της ἀκόμα σ᾽ ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἀσφαλίσανε τὸ μεγάλωμα τῶν κερδῶν της—λ. χ. συνέχιση καὶ ἔνταση μιᾶς σκανδαλώδους δασμολογικῆς προστασίας—εἶναι δίχως ἄλλο πολὺ μικρότερες ἀπὸ τὴ δυσπιστία της στὴν τυχοδιωχτικὴ καὶ σπάταλη οἰκονομικὴ πολιτική του καί, σήμερα προπαντός, στὴν ἐξωτερική του πολιτικὴ καὶ στὴν ἱκανότητά του νὰ τὴ βγάλει ἀπὸ μιὰ ἐξαιρετικὰ κρίσιμη καὶ ἐπικίνδυνη διεθνῆ θέση.

12. Ὁ Μεταξᾶς ἔκανε ἐπιτέλους καὶ τὸ μεγάλο πείραμα: νὰ δημιουργήσει τὶς δικές του πολιτικοστρατιωτικὲς μαζικὲς ὀργανώσεις πάλης. Ἔκανε τὴν πρώτη κρούση στὴν Ἀθήνα τὸ Μάρτη τοῦ 1938 ἐξοπλίζοντας ὁμάδες φαλαγγιτῶν. Τὸ πείραμα ἀπότυχε οἰκτρὰ ἐμπρὸς στὴν ἀντίσταση τῶν φαντάρων, ποὺ τοὺς ξυλοκοπήσανε καὶ ἀπειλήσανε τὰ γραφεῖα τους, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν. Ἀπὸ τότε ἡ Ε.Ο.Ν.(*) περιορίστηκε σὲ μιὰ κίνηση ἐθνικιστική, μορφωτική, ἑορταστικὴ καὶ ἀθλητικὴ τῆς νεολαίας, σχολικῆς καὶ πανεπιστημιακῆς ἰδίως, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τῶν σχολείων. Ἡ ἐθνικιστικὴ προπαγάνδα, ποὺ διεξάγεται μέσα σ᾽ αὐτοὺς τοὺς σχηματισμούς, εἶναι ἀξιοπαρατήρητη καὶ ὁ Μεταξᾶς, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν ἄλλων του προσπαθειῶν σ᾽ αὐτὸ τὸ πεδίο, ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ θεμελιώσει μαζικὰ τὸ «νέο κράτος» του μετὰ μιὰ 10ετία, ὅταν ἡ Ε.Ο.Ν., ποὺ διαπαιδαγωγεῖ τώρα, θὰ ἔχει ἀνδρωθεῖ! Ἂν ὅμως ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ δημιουργήσει ὁ Μεταξᾶς μετὰ μιὰ 10ετία τὸ «φασιστικὸ» του κράτος, ὡστόσο τὴν Ε.Ο.Ν. πρέπει οἱ κομμουνιστὲς νὰ τὴν ἀντικρύσουνε σὰν ἕνα πραγματικὸ κίνδυνο, πού, ἂν δὲν καταπολεμηθεῖ σωστὰ καὶ δραστήρια, θὰ μποροῦσε κάτω ἀπὸ εὐνοϊκὲς συνθῆκες νὰ προμηθεύσει αὔριο στοὺς ἐργοδότες ὑλικὸ γιὰ τὴν κατάπνιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πολὺ χειρότερο ἴσως ἀπὸ τὰ παλιὰ Ε.Ε.Ε. (**).

13. Οἱ πολιτικὲς βάσεις τῆς Διχτατορίας, τὸ μηχανικό της στήριγμα, οἱ αὐλικοὶ ἀξιωματικοί, ἔχουν ἀλληλεγγύη μὲ τὸ Βασιλιά, φο-

---

(*) Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις Νεολαίας. (Σημ. «Πρωτ. Βιβλ.»).

(**) Τὰ Ε.Ε.Ε. εἶναι τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῆς «Ἐθνικῆς Ἑνώσεως Ἑλλάς», τρομοκρατικῆς, ἀντεργατικῆς, ἀπεργοσπαστικῆς καὶ ἀντικομμουνιστικῆς ὀργάνωσης μὲ φασιστικοὺς ἐπηρεασμούς. Τὰ τρία ἔψιλον εἶναι γνωστὰ ἐπίσης καὶ γιὰ τὸν τρομοκρατικὸ ἐμπρησμὸ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαϊκοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Κάμπελ στὴ Σαλονίκη. (Σημ. «Πρωτοποριακῆς Βιβλιοθήκης»).

βοῦνται τὸν κλονισμὸ τοῦ θρόνου του ποὺ θᾶτανε κίνδυνος καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν ξεχωριστὴ κάστα τους. Ἀλλὰ εἶναι πολλὲς οἱ περιπτώσεις ποὺ φανερώσανε πολὺ χαραχτηριστικὰ τὴν ἐχθρότητά τους στὸ στρατηγὸ Μεταξᾶ. Ἡ ἐναντίωσή τους αὐτὴ εἶναι πολὺ παλιά, συνεχίστηκε κατὰ τὴ διχτατορικὴ τριετία καὶ ἐντάθηκε τώρα μὲ τὶς ἀγωνιώδεις ἀνησυχίες καὶ τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ θέση τῆς χώρας (ὀργάνωση σειρᾶς συνωμοτικῶν κινήσεων καὶ ἀποτυχημένων πραξικοπημάτων, προσέγγιση μερίδων βασιλικῶν καὶ δημοκρατικῶν καὶ ἀποτάχτων ἀξιωματικῶν).

Ἔτσι ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου στὴν Ἑλλάδα παρουσιάζεται καί στὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔδαφος ὅπου κυβερνάει, καὶ στὴ μηχανικὴ ἀκόμα βάση ὅπου στηρίζεται, πολὺ πιὸ ἀδύνατη καὶ ἀσταθὴς ἀπὸ ὅσο φαίνεται, ἴσως ἡ πιὸ ἀδύνατη ἀπὸ ὅλες τὶς βαλκανικὲς διχτατορίες. Κι αὐτὸ μόλο ποὺ ἔκλεισε τὰ τρία της χρόνια. Εἶναι γνωστὸ ὅτι σ' ἄλλες βαλκανικὲς χῶρες ἡ βοναπαρτιστικὴ Διχτατορία μετράει περισσότερες ἀπὸ μιὰ τριετίες (ὁ ἀνιψιὸς Βοναπάρτης μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ 1850 χρειάστηκε 20 χρόνια γιὰ νὰ πέσει).

14. Ὁ σ. Τρότσκι διαπίστωσε, καθὼς ξέρουμε, πολλὲς ὁμοιότητες ἀνάμεσα στὴ βοναπαρτιστικὴ ἀπολυταρχία τοῦ Στάλιν καὶ στὴ φασιστικὴ διχτατορία, μόλο τὸ βασικὰ διαφορετικό τους χαραχτήρα. Ὁ ἴδιος εἶπε ὅτι ὁ φασισμὸς μετὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας γίνεται μιὰ σύγχρονη μορφὴ βοναπαρτισμοῦ ποὺ στηρίζεται στὸν ἀστυνομικογραφειοκρατικὸ μηχανισμὸ τοῦ κράτους καὶ παρουσιάζεται σὰν ὑπέρτατος διαιτητὴς τῶν ἀντίπαλων ταξικῶν δυνάμεων. Στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομε ἕνα φασισμὸ ποὺ κατέλαβε τὴν ἐξουσία, ἀλλὰ ἔχομε μιὰ αὐλικὴ μηχανορραφία ποὺ ἀνέβασε στὴν κυβέρνηση ἕνα ραδιοῦργο, στερημένο ἀπὸ κάθε πολιτικὴ δύναμη, ἀφοῦ οἱ δυὸ μεγάλες ἀστικὲς πολιτικὲς παρατάξεις ἰσορροπούσανε στὸ κοινοβούλιο ἀνίκανες νὰ δώσουνε κυβέρνηση συνταγματικὴ καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη, προδομένη ἀπὸ τὸ κόμμα της, εἶταν ἀνίκανη νὰ ἀντισταθεῖ. Ἂν ὁ Μεταξᾶς παρουσίασε τὸν ἑαυτό του σὰν σωτήρα τῆς χώρας ἀπὸ μιὰ ἐπικείμενη τότε κοινωνικὴ ἐπανάσταση—ὅπως αὐτὸ ἔγινε μὲ τὸ φασισμὸ στὴ Γερμανία, Ἰταλία — αὐτὸ εἶταν ἕνα ψέμα γιὰ νὰ σκεπάσει τὸ πραξικόπημά της ἡ Αὐλή. Ὅταν ὅμως ἀκοῦμε ἡγέτες τῆς Κ.Δ.Ε.Ε. νὰ λένε τὸ ἴδιο ποὺ λέει ὁ Μεταξᾶς, ὅτι δηλαδὴ στὰ 1936 εἴχαμε στὴν Ἑλλάδα μιὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση, τότε πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι οἱ σύντροφοι αὐτοὶ εἶναι καταπληχτικὰ ὑπερβολικοὶ καὶ δὲν μᾶς δίνουν ἔτσι καθόλου δείγματα ρεαλιστικοῦ πνεύματος. Τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης (Μάης 1936) καὶ ἡ προηγούμενη καὶ κατοπινὴ ζύμωση δείξανε μόνο ὅτι, ἂν τὸ ΚΚΕ δὲν πρόδινε τὶς ἐξεγερμένες μάζες στοὺς βοηθοὺς τοῦ Μεταξᾶ Φιλελεύθερους (Ζάννα, Μαυρογορδάτο) ἡ ἐργατικὴ τάξη μποροῦσε νὰ κερδίσει τότε μιὰ μεγάλη νίκη, νὰ στερεώσει καὶ μεγαλώσει τὶς καταχτημένες θέσεις της καὶ νὰ δημιουργήσει καλλίτερες συνθῆκες γιὰ τοὺς τελικούς της ἀγῶνες. Προπαντὸς ***μποροῦσε τότε ἀσφαλῶς νὰ τσακίσει τὰ σχέδια γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς διχταορίας***. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔγκλημα τοῦ σταλινισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, τὸ πιὸ

μεγάλο ὥς τὸν καιρὸ τοῦ ἐρχόμενου πολέμου: ***τὴ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου τὴν ἔκανε δυνατὴ ἡ προδοσία τοῦ ΚΚΕ.*** Δὲν ὑπῆρχαν ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα τὸ 1936 ἀντικειμενικὲς καὶ ὑποκειμενικὲς συνθῆκες γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ προλεταριάτο καὶ δὲν εἶναι σωστὸ ὑπεύθυνα στελέχη τοῦ Κόμματός μας νὰ τολμοῦνε μὲ τόση ἐλαφρότητα τὴν ἀντίθετη διαπίστωση, ὅπως τ' ἀκούσαμε μιὰ νύχτα στὴ Βάρκιζα μπροστὰ σ' ἕνα Γάλλο σύντροφο.

15. Εἶναι λοιπὸν ἡ σημερινὴ διχτατορία στὴν Ἑλλάδα μιὰ ***βασιλικὴ*** διχτατορία, μιὰ σύγχρονη μορφὴ βοναπαρτισμοῦ, ποὺ παρουσιάζεται σὰν «ἐθνικός», ἀνώτερος ἰσορροπητὴς ἀντιπάλων δυνάμεων ποὺ ὁ ἄκριτος ἀνταγωνισμός τους ἔφτασε σὲ ἀδιέξοδο. Εἶναι μιὰ διχτατορία ποὺ διαλύει τὸ ἐργατικὸ κίνημα μὲ μιὰ ἀχαλίνωτη τρομοκρατία γιὰ νὰ συντηρήσει καὶ ἀναπτύξει τοὺς ὅρους τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς κυρίαρχης τάξης πάνω στὶς μάζες καὶ προπαντὸς γιὰ νὰ τὶς ἑτοιμάσει ὁλόπλευρα γιὰ τὸ νέο ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Στηρίζεται στὴ βασιλικὴ χωροφυλακή, στὴν ἀστυνομία καὶ στὸ σῶμα τῶν βασιλικῶν ἀξιωματικῶν. Οἱ ἐπιτυχίες τῆς ἀντίδρασης στὸ ἐξωτερικὸ ἐνισχύσανε καὶ τὴν ἑλληνικὴ διχτατορία, ὅπως οἱ ἀντίστοιχες ἧττες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου ἔρριξαν περισσότερο τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν καὶ συντελέσανε στὴν παράταση τῆς παθητικότητάς τους.

16. Οἱ ἐσωτερικοὶ κ' οἱ ἐξωτερικοὶ λόγοι, ποὺ ἐξηγηθήκανε παραπάνω, ἔκαναν ὥστε ἡ παθητικότητα τῶν μαζῶν ἀπέναντι στὴ Διχτατορία νὰ παραταθεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅσο πολλοὶ ἀπὸ μᾶς περιμένανε. Τὰ γεγονότα ὅμως αὐτά, χωρὶς καθόλου νὰ ἀλλάζουνε τὸ χαραχτήρα τῆς κυβέρνησης τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ ἄρα τὰ βασικά μας ἀπέναντί της καθήκοντα, ἐπιβεβαιώνουν ἴσα-ἴσα τὴ διαπίστωση τῆς Ἑνωτικῆς Συνδιάσκεψης τῆς Ε.Ο.Κ.Δ.Ε. (Φλεβάρης 1937) ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ὅλοι πρέπει μὲ τὸ ἑνιαῖο μέτωπο πάλης στὶς ἐπιχειρήσεις, στὴ συνοικία, στὰ χωριὰ νὰ μὴν ἀφήσουν οὔτε τὴν παραμικρὴ δυνατότητα, νόμιμη καὶ μή, γιὰ νὰ διεκδικήσουνε καθημερινὰ τὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτικές τους ἀπαιτήσεις καὶ νὰ συντονίσουνε τοὺς μερικοὺς ἀγῶνες τους πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀνατροπῆς τῆς Διχτατορίας, ***χωρὶς καθόλου νὰ ἐξαρτοῦνε τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀμέσων αὐτῶν καθηκόντων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.*** Καὶ εἶναι αὐτονόητη ἡ ἀνάγκη γιὰ μιὰ ἀκριβῆ κάθε φορὰ ἐκτίμηση τῶν συγκεκριμένων δυνατοτήτων τῆς ἀντιδιχτατορικῆς πάλης.

17. Μερικοὶ σύντροφοι τεταρτοδιεθνιστές, γιὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι τέτοια καθήκοντα δὲ μπαίνουν ἀπὸ τὴ νέα πραγματικότητα, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Συνδιάσκεψή μας ἔρριψε τὸ ἀνεδαφικὸ σύνθημα τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας κατὰ τῆς Διχτατορίας, ὅτι σήμερα ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο εἶναι ἀδύνατο μὲ τὴν ἀνυπαρξία ὀργανώσεων κι ὅτι ἡ Ε.Ο.Κ.Δ.Ε. σ' αὐτὸ τὸ πεδίο δὲ μπόρεσε νὰ κάνει τίποτε ὥς τώρα. Ἀλλὰ τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἀπεργίας δὲ ρίχτηκε σὰν σύνθημα δράσης, ὅπως καθαρὰ αὐτὸ φαίνεται στὰ ντοκουμέντα, ἀλλὰ ἁπλῶς σὰν ὑπόδειξη τῆς

τελικῆς μορφῆς ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κορυφώσει ὅλους τοὺς μερικότερους ἀντιδιχτατορικοὺς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν ἂν αὐτοὶ ὁδηγούσανε σὲ ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα. Ἡ Συνδιάσκεψη δὲ μποροῦσε νὰ καθορίσει οὔτε καθόρισε διαστήματα γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας. Διαπιστώνοντας ὅμως καθαρὰ τὴν «ἥττα» καὶ τὴν «παρατεινόμενη παθητικότητα» τῆς ἐργατικῆς τάξης, δὲν παρέλειπε νὰ καθορίσει σὰν ἄμεσο καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν νὰ συμμετάσχουν ἐνσυνείδητα μὲ τὴν πολιτική τους ζύμωση καὶ προπαγάνδα καὶ μὲ τὸ παράδειγμά τους στὴν προετοιμασία μιᾶς ἀναζωπύρωσης. Καὶ θὰ ἔφτανε μόνο νὰ διαβάσει κανεὶς τὶς προκηρύξεις καὶ τὰ φύλλα τοῦ «Προλεταριάτου» ποὺ κανονικὰ κάθε μήνα κυκλοφόρησε σ᾽ ὅλο τὸ διάστημα τῆς Διχτατορίας, γιὰ νὰ γνωρίσει ἀπὸ ἐκεῖ τὴ συγκεκριμένη πραχτικὴ πάλη κατὰ τῆς Διχτατορίας ποὺ ἔκανε ἡ Ε.Ο.Κ.Δ.Ε. μέσα σὲ ἀνείπωτες δυσχέρειες καὶ ποὺ αὐτὴ προκάλεσε τὴ λύσσα τῆς μεταξικῆς Ὀχράνας κατὰ τῶν ἀγωνιστῶν της. Ἐνῶ οἱ σύντροφοι τῆς Κ.Δ.Ε.Ε., παρόλη τὴ «ρεαλιστικότερη» στάση τους, ὀφείλουνε νὰ ὁμολογήσουν ὅτι ὄχι ἁπλῶς δὲν ἔδρασαν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1937, ἀλλὰ ***δὲν ὑπήρξανε*** κἂν σὰν μιὰ ἀντιδιχτατορικὴ πολιτικὴ ὀργάνωση. Νὰ ἡ διαφορὰ τῶν δύο πολιτικῶν στὸ πεδίο τῆς πράξης.

Μιὰ τέτοια κριτικὴ κατὰ τῆς Συνδιάσκεψής μας θὰ εἴταν ἄξια προσοχῆς μόνον ἂν μᾶς ὑποδείκνυαν ἐξτρεμιστικὲς τυχὸν ἐνέργειες ἢ ἀλλιώτικα σφαλερὲς ὅπου ὁδηγήθηκε ἡ Ε.Ο.Κ.Δ.Ε. ἐξαιτίας μιᾶς ὑπερτίμησης τῶν δυνατοτήτων ἀντιδιχτατορικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου. Τέτοια ὅμως κριτικὴ οὔτε μᾶς γίνεται οὔτε μπορεῖ νὰ μᾶς γίνει (ἰδιαίτερα μάλιστα ἀπὸ συντρόφους ποὺ βλέπανε τὸ ξέσπασμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης τὸ 1936 στὴν Ἑλλάδα).

18. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἑνιαίου μετώπου, μετὰ τὴν ἀξιοθρήνητη κατάπτωση τοῦ ΚΚΕ — ποὺ προβλέφτηκε ἀπὸ τὴ Συνδιάσκεψή μας — καὶ τὰ χτυπήματα ποὺ δέχτηκαν ὅλες οἱ ὀργανώσεις, οἱ δυνατότητές του περιορίζονται τώρα. Δὲ χάνονται. Καὶ θἄτανε πολιτικὴ ἀπερισκεψία νὰ ἀποκλείσομε, μὲ μιὰ ἀντίθετη ἀπόφασή μας τώρα, ὅλες τὶς περιπτώσεις ἑνιαιομετωπικῆς συμπαράταξής μας μὲ σταλινικούς, ἀρχειομαρξιστές, σοσιαλιστές, ἀκομμάτιστους ἐργάτες στὶς ἐπιχειρήσεις, στὴ συνοικία, παντοῦ, σὲ κοινὲς κινήσεις εἴτε διεκδικητικὲς ἀμέσων πολιτικοοικονομικῶν ἀπαιτήσεων, εἴτε σὲ ζυμώσεις ὑπογραφῶν, εἴτε σὲ συγκεντρώσεις ἀντιδιχτατορικὲς κλπ. Ἄλλωστε πρέπει νἄχομε ὑπόψη ὅτι ἡ πάλη γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας ὄχι μόνο τὸ ἑνιαῖο ταξικὸ μέτωπο περιλαβαίνει, ἀλλὰ πιθανὸ νὰ μᾶς βάλει μπροστὰ στὴν ἀνάγκη, γιὰ συγκεκριμένους πραχτικοὺς σκοπούς, νὰ ἐφαρμόσομε καὶ τὴν ταχτικὴ «χτυπᾶμε μαζί, προχωροῦμε χωριστὰ» μὲ δημοκράτες ἀντιδιχτατορικούς. (Βλέπε σχετικὴ ἀνάλυση σὲ ἄρθρο τοῦ «Προλετάριου»).

19. Ἡ μεγάλη μπουρζουαζία τῆς χώρας, ἐνῶ ἔχει κάθε λόγο νὰ εἶναι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν κυβέρνηση Μεταξᾶ γιὰ τὴν κατάπνιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς συστηματικῆς ἐθνικιστικῆς διαπαιδαγώγησης τῆς νεολαίας, διατηρεῖ ὡστόσο ἀμείωτες τὶς παλιές της ἀνησυχίες γιὰ τὸ χειρισμὸ τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς

ἀπὸ τὸ Μεταξᾶ στὴν περίπτωση τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ βλέπει ὅτι θὰ εἴτανε πολὺ δύσκολο γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ ἀτμόσφαιρα «ἐθνικῆς ἑνότητας» καὶ ἐνθουσιασμοῦ πολεμικοῦ μέσα στὶς μάζες μὲ μιὰ κυβέρνηση τόσο ἀπομονωμένη ἀπὸ τὶς μάζες, δίχως δική της πολιτικὴ μαζικὴ ὀργάνωση, δίχως ἀξιόλογο πολιτικὸ ἐπιτελεῖο δοκιμασμένο, ὅπως εἶναι ἡ σημερινή, καὶ —ποὺ εἶναι σπουδαιότατο σήμερα—δίχως τὸ πιὸ μορφωμένο καὶ ἐμπειροπόλεμο τμῆμα τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ στρατὸ συνδεμένος μὲ τὰ κοινοβουλευτικὰ κόμματα. Μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Ἀλβανίας τὴν ἄνοιξη 1939 καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀγγλοτουρκικὴ πολεμικὴ συμφωνία, ὁ στρατηγὸς Μεταξᾶς ἀναγκάστηκε νὰ δεχτεῖ νὰ ὑπηρετήσει τὴν ἀνεπιφύλαχτα ἀγγλόδουλη πολιτικὴ τοῦ Βασιλιᾶ γιὰ νὰ μείνει στὴν ἐξουσία. Φαίνεται ὅτι ἡ δυσπιστία τῶν πολιτικῶν κύκλων τῆς Ἀγγλίας - Γαλλίας πρὸς τὸν παλιὸ φίλο τοῦ καϊζερισμοῦ καὶ καινούργιο φίλο τοῦ χιτλερισμοῦ Μεταξᾶ δὲν ἔχει σβήσει. Ὡστόσο ἡ σχετικῶς μακρὰ ἐξαφάνιση τῶν κοινοβουλευτικῶν κομμάτων ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκηνὴ καὶ ἡ ἀπουσία κάθε πολιτικῆς δραστηριότητάς τους ἔκαναν τὴν ἀγγλογαλλικὴ διπλωματία διστακτικὴ σὲ ἀποφασιστικὲς ἐπεμβάσεις γιὰ τὸ σχηματισμὸ μιᾶς κυβέρνησης ποὺ νὰ ἐμπνέει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὶς δυτικὲς δημοκρατίες. Μιὰ τέτοια ἐπέμβαση ὅμως δὲ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποκλειστεῖ ἂν ξεσποῦσε ὁ πόλεμος ἢ ἀκόμα ἂν ἡ ἔνταση στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο ἢ στὰ Βαλκάνια χειροτέρευε πιὸ ἀπειλητικά. Ἡ Αὐλὴ θὰ ἐπιδίωκε σὲ τέτοιες κρίσιμες στιγμὲς—ὅπως καὶ στὶς ἡμέρες τῆς ἄμεσης πολεμικῆς ἀπειλῆς ἐξαιτίας τοῦ ἀλβανικοῦ τὸν περασμένο Ἀπρίλη— μιὰ συνεργασία τῶν κομμάτων μὲ τὸ Μεταξᾶ. Ὁποιαδήποτε ὅμως ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐνδεχόμενες κυβερνητικὲς μεταβολὲς δὲ θὰ ἄλλαζε οὐσιωδῶς τὸ συγκεντρωτικὸ καθεστὼς τῆς ἀστυνομικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταπίεσης πάνω στοὺς ἐργαζόμενους, ἀλλὰ μόνο θὰ ζητοῦσε νὰ τὸ σκεπάσει γιὰ νὰ τραβήξει εὐκολότερα τὶς μάζες στὸν πόλεμο. ***Στὴν προλεταριακὴ πρωτοπορία καθήκοντα ξεχωριστὰ*** θὰ βάλει ἡ σὲ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμὸ ***ἀναζωογόνηση τῆς πολιτικῆς δραστηριότητας τῶν μαζῶν*** ποὺ θὰ συνόδευε τὸ συνδυασμὸ μιᾶς πολεμικῆς κρίσης μὲ μιὰ κρίση τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ.

Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας στὰ Βαλκάνια οἱ ἀνταγωνισμοὶ καὶ οἱ ἰμπεριαλιστικὲς δολοπλοκίες στὴ χερσόνησο πήρανε ἀκόμα μεγαλύτερη ἔχταση. Ἡ θέση τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας στὸ πεδίο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἔγινε ἐξαιρετικὰ μειονεχτικὴ ἰδίως ὕστερ' ἀπὸ τὴν τέλεια διπλωματικὴ ἀπομόνωση ὅπου ἀπείλησε νὰ τὴ φέρει ἡ ὥς τότε ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν ἑλιγμῶν τοῦ Μεταξᾶ: Σχετικὰ πολὺ μεγάλη ἔχταση συνόρων εὐπαθῶν στὴ Θράκη, Μακεδονία, Ἤπειρο—μεγαλοσερβικὴ ἀπειλὴ στὸ λιμάνι τῆς Θεσ)νίκης μὲ ἀπειλούμενη συνεργασία τῆς Ἰταλίας—βουλγαρικὴ ἀπειλὴ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Αὐτὴ ἡ κατάσταση θὰ ἔκανε τὸν ἀγγλογαλλικὸ προσανατολισμὸ ἀναπότρεπτο γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μπουρζουαζία, ἀνεξάρτητα ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόγους ποὺ ὑπήρχανε. Μιὰ ἀνοιχτὰ φιλικὴ πρὸς τὸν Ἄξονα πολιτικὴ εἶναι σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἀκατανόητη

στὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς μόνο μὲ τὸ περικάλυμμα τῆς «οὐδετερότητας» ὅπως στὰ χρόνια τοῦ κωνσταντινισμοῦ. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια πολιτικὴ—δημαγωγικὴ γιατὶ θὰ χάϊδευε δόλια τὴν ἀντιπολεμικὴ διάθεση τῶν μαζῶν—θὰ εἴτανε κι αὐτὴ στὴν οὐσία μιὰ πολεμικὴ πολιτικὴ λακέδων τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ (γερμανοϊταλικοῦ) καὶ θἄπρεπε ἀμέσως ν' ἀποκαλυφτεῖ σὰν τέτοια μπροστὰ στοὺς ἐργαζόμενους. Ἡ ἄλλη πολιτικὴ τοῦ πολέμου στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐνῶ θὰ χρησιμοποιεῖ σὰν κρέας γιὰ κανόνια τοὺς ἐργάτες καὶ χωρικοὺς τῆς χώρας στὴ σύγκρουση τῶν δυὸ μεγάλων ἰμπεριαλιστικῶν συνασπισμῶν γιὰ τὴν ἡγεμονία τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ ἐπιδιώκει τὶς εἰδικὲς βλέψεις καὶ τῆς ντόπιας κυρίαρχης τάξης, τὴ διατήρηση τῶν ἐδαφῶν ἐκμετάλλευσης ποὺ κατάχτησε μὲ τοὺς παλιοὺς πολέμους στὴ Μακεδονία, Θράκη, νησιὰ καὶ ταυτόχρονα τὴν ἐπέχτασή τους στὴ ***Μακεδονία, Ἀλβανία***, στὰ ***Δωδεκάνησα***, στὴν ***Κύπρο***.

20. Κεντρικὰ πολιτικὰ καθήκοντα ποὺ μπαίνουνε στὸ συγκροτούμενο νέο Κομμουνιστικὸ Κόμμα εἶναι ἡ ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας καὶ ἡ πάλη κατὰ τοῦ πολέμου. Μέσα στὶς σημερινὲς συνθῆκες τῆς πιὸ ἄγριας τρομοκρατίας οἱ κομμουνιστὲς - διεθνιστὲς ὀφείλουνε νὰ ὀργανώσουνε τὸν ἀγώνα κατὰ τῆς Διχτατορίας ξεκινώντας ἀπὸ τὶς ἄμεσες οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς διεκδικήσεις τῶν ἐργαζομένων καὶ νὰ συνδέσουνε στενὰ τὴν ὅλη ἀντιδιχτατορικὴ πάλη μὲ τὴν πάλη κατὰ τοῦ πολέμου. Ἀποκαλύπτοντας στὶς μάζες τὰ πολεμικὰ σχέδια τῆς Διχτατορίας καὶ τῶν ἄλλων ἀστικῶν κομμάτων, καταγγέλλοντας τὴν προδοσία τοῦ σταλινικοῦ κόμματος, τὶς καλοῦμε, μὲ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἑνιαίου ἐργατικοῦ μετώπου, στὸν ἀγώνα γιὰ τὶς συνδικαλιστικὲς καὶ πολιτικὲς ἐλευθερίες, γιὰ τὶς ἄμεσες διεκδικήσεις τους. Μὲ τὴν ὀργάνωση παράνομων ἐπιτροπῶν (ἑνιαιομετωπικῶν ὅπου εἶναι δυνατὸ) στὰ ἐργοστάσια, στὶς στρατιωτικὲς μονάδες, στὶς συνοικίες, παντοῦ ὅπου μποροῦμε, νὰ ὁδηγήσουμε τὸ προλεταριάτο κι ὅλες τὶς ἐργαζόμενες μάζες γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν πολεμικῶν σχεδίων τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας καὶ τὴν ὑπεράσπιση τῶν μειονοτήτων ἀπὸ τὴν ἐξουθενωτικὴ καταπίεση ποὺ ὑφίστανται. Νὰ τὶς ὁδηγήσομε ὅταν θὰ ξεσπάσει ὁ πόλεμος στὴ μετατροπή του σ' ἐμφύλιο γιὰ τὴ Σοσιαλιστικὴ Ἑλλάδα, τὴ Βαλκανικὴ Σοσιαλιστικὴ Ὁμοσπονδία καὶ τὶς Ἑνωμένες Σοσιαλιστικὲς Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης.

Ἀκροναυπλία, Ἰούλης 1939.

Η 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΚΡΟΥΣΤΗ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΝΕΚΡΑ ΜΗΧΑΝΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

(Γράφτηκε τὸν Ἰούλη τοῦ 1940)

I. Στροφή;

1. Ἡ κομματική μας συζήτηση γίνεται κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ δύσκολες συνθῆκες ποὺ μποροῦσε νὰ φανταστεῖ κανείς. Καὶ ὅμως κάναμε κιόλας ἀξιοσημείωτα δήματα πρὸς τὰ ἐμπρός, δηλαδὴ πρὸς τὴ διευκρίνηση τῶν ἀμοιβαίων ἀπόψεων. Σ' αὐτὸ τὸ πεδίο ἡ πρόοδος ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ κυριότερου πυρήνα τῆς ΚΔΕΕ (Ἄη Στράτη) ἐναντίον τοῦ ἐπαναστατικοῦ ντεφαιτισμοῦ στὴν ΕΣΣΔ, καὶ μὲ τὴν προσπάθεια τῶν ἐδῶ ἐκπροσώπων τῆς τάσης αὐτῆς νὰ πλησιάσουνε σὲ διατυπώσεις πιὸ σύμφωνες μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ τὶς πιὸ ἐπιταχτικὲς ἀνάγκες της.
Ποῦ στέκει αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ συζήτησή μας;

2. Ὁ σ. Σ. συμφωνεῖ — λέει — πὼς στὴ «φασιστικὴ» Ἑλλάδα τῆς 4ης Αὐγούστου «ὑπάρχουνε περισσότερες δυνατότητες πάλης ἀπ' ὅ,τι στὴ Γερμανία καὶ Ἰταλία». Ποιὲς δυνατότητες, ποιὰ ἀπὸ τίς ἰδιαίτερες αὐτὲς δυνατότητες πηγάζουν ἰδιαίτερα καθήκοντα, μένει ἀκαθόριστο στὸ ἄρθρο τοῦ σ. Σ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐδῶ μοναδικοὺς ντεφαιτιστές, ὁ σ. Δ., μᾶς λέει τώρα ξαφνικὰ ὅτι ποτὲ δὲν ὑποστήριξε τὴν ἥττα τῆς ΕΣΣΔ σ' ἕναν πόλεμο μὲ τοὺς ἰμπεριαλιστές. Δὲν ὑποστήριξε — λέει — τὴν ἥττα τῆς ΕΣΣΔ ***ἀλλὰ*** τὴν ἥττα τοῦ Στάλιν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες. Μὰ ὅλοι ξέρουμε («Δελτίο Συζήτησης» ἀρ. 1) ὅτι ὁ σύντροφος αὐτὸς στὴ διαπασῶν διακήρυξε ὄχι μόνο τὴν ἥττα τοῦ ἐργατικοῦ κράτους ἀπὸ τοὺς ἰμπεριαλιστὲς ἀλλὰ καὶ τὴν καταδίκη τῆς ὑποθετικῆς ἰδέας «οὔτε ἥττα οὔτε νίκη». Ὑπεράσπισε καθαρὰ γιὰ τὴ Σ.Ε. τὴν ταχτικὴ τοῦ «ἐπαναστατικοῦ» ντεφαιτισμοῦ καὶ ρητὰ ἀρνήθηκε τὴν ταχτικὴ τῆς ὑπεράσπισης τοῦ ἐργατικοῦ κράτους ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Τὰ δύο αὐτὰ πράματα — ἥττα, τῆς ΕΣΣΔ καὶ νίκη τῆς πολιτικῆς ἐπανάστασης μέσα σ' αὐτὴ — στὴ σκέψη του εἴτανε πρωτύτερα ***ὄχι ἀσυμβίβαστα*** ἀλλὰ συμπληρωματικὰ τὸ ἕνα τοῦ ἄλλου: ἥττα στὸν πόλεμο ***σὰ μέσο γιὰ νὰ*** ἀνατραπεῖ ὁ Στάλιν. Καὶ τὰ δυὸ μαζί, ὁλοκληρωτικὰ στοιχεῖα μιᾶς ἑνιαίας πολιτικῆς στὸ ρωσικὸ ζήτημα. Τώρα μᾶς τὰ παρουσιάζει σὰν ἀντιθετικά. Ἀλλὰ γιὰ τὴ νίκη τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς ἐπανάστασης ***καὶ ὄχι*** γιὰ τὴν ἥττα τῆς ΕΣΣΔ ἀπὸ τοὺς ἰμπεριαλιστὲς εἴμασταν καὶ εἴμαστε ὅλοι καθὼς εἶναι γνωστό.

3. Καὶ οἱ δυὸ αὐτοὶ σύντροφοι παρουσιάσανε ὥς τώρα μιὰ ἄποψη ἀτόφια ποὺ περνάει σὰ μαύρη γραμμὴ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη στὴ Ρωσία καὶ κατεβαίνει στὴν Ἑλλάδα. Σ' αὐτὴ τὴν ἰδεολογικὴ «μονολιθικότητα» δὲν τοὺς ἀκολούθησε ὁ Ἄη Στράτης. Περιμένουμε τὴν ἀπόφασή του γιὰ νὰ ἰδοῦμε πῶς οἱ 4διεθνιστὲς ἐκεῖ πέρα, ἀπορρίπτοντας τὸ ντεφαιτισμὸ διεθνῶς, βλέπουνε τὰ πράματα στὴν Ἑλλάδα καὶ σὲ ποιὸ βαθμὸ τυχόν εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴ ντεφαιτιστικὴ νοοτροπία ὄχι τόσο στὶς ὀνοματολογίες ὅσο στὰ πραχτικά μας καθήκοντα.

4. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ ἀπαρχὴ στροφῆς τῶν ἐδῶ συζητητῶν μας; Θὰ τὸ ἰδοῦμε στὴν πορεία τῆς συζήτησης, ποὺ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ μὴν ἀφήσει θολὸ τίποτα. Μόλο ποὺ δὲ λείπουνε κάποια μελανὰ σημάδια, ἡ συζήτησή μας βρίσκεται σὲ ἰδεολογικὸ ὕψος ἀρκετὰ ἱκανοποιητικό. Εἶναι κρίμα ποὺ οἱ τεχνικὲς καὶ συνωμοτικὲς συνθῆκες δὲν ἐπιτρέπουνε σὲ ὅλα τὰ στρατόπεδα καὶ στοὺς ἔξω συντρόφους μας νὰ γνωρίσουνε πρὶν ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῆς συζήτησης, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ εἰσηγητικά, καὶ ὅλα τὰ σοβαρὰ συζητητικὰ ντοκουμέντα τῆς Ἀκροναυπλίας.

II. Θεωρία

5. Ὁ σ. Σ. ἐπεμβαίνει στὴ συζήτηση μὲ σκοπὸ νὰ τῆς δώσει θεωρητικὲς βάσεις, ποὺ φαίνεται τῆς ἔλειψαν ὥς τώρα. Ἐσεῖς, λέει, ἀπὸ τὴν ΕΟΚΔΕ ἀποφεύγετε τὶς θεωρητικὲς ἀναλύσεις καὶ καμιὰ προσπάθεια δὲν ἐκάνατε γιὰ νὰ δικαιολογήσετε μὲ τὴ θεωρία τὶς γνῶμες σας γιὰ τὴν κατάσταση στὴν Ἑλλάδα. Ἂν εἶταν, ἔτσι θἄχαμε μπροστά μας ἕνα πολὺ κακὸ σημάδι: ἡ περιφρόνηση τῆς θεωρίας χαραχτήρισε πάντοτε τὸν ὀπορτουνισμὸ στὸ ἐργατικὸ κίνημα, ὄχι τὶς ἐπαναστατικές του τάσεις. Ἄς δοῦμε πῶς ὁ σ. Σ. ἀποδείχνει μιὰ τέτοια σπουδαία ἔλλειψη καὶ τὶ κάνει γιὰ νὰ γεμίσει τὸ κενό.

6. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβάλλει στοὺς ἐπαναστάτες μαρξιστὲς νὰ δεχτοῦν ὅτι τὸ πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου 1936 ἐγκαθίδρυσε στὴ χώρα τὸ φασισμό, εἶναι ἡ «ἁρμονικὴ σχέση τῶν ἐκτιμήσεων μας μὲ τὶς βασικές μας ἀρχὲς»—τέτοια ἡ πρωταρχικὴ ἰδέα τοῦ σ. Σ. Ὁ καπιταλισμὸς πέρασε τὴν ἐποχή του, ἡ ἱστορικὴ βάση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ χάθηκε. Μπήκαμε στὴν ἐποχὴ τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν πολέμων. Ἄρα καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ στὴ Γερμανία καὶ Ἰταλία, ὁ ἴδιος ἱστορικὸς νόμος ἰσχύει καὶ ἑπομένως οἱ ἴδιες «πολιτικὲς ἐξελίξεις» γίνονται. «Ἰδιομορφίες» ὑπάρχουν, ἀλλὰ ὄχι σὲ ὅ,τι ἔχει βασικὴ σημασία. Λοιπόν, ἂν μ' αὐτὸ τὸ πρίσμα κρίνουμε καὶ τὰ ἑλληνικὰ γεγονότα, βρίσκουμε ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴν 4η Αὐγούστου εἴχαμε ἐδῶ μιὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση καὶ μετὰ τὴν 4η Αὐγούστου τὸ φασισμό. Γιὰ νὰ τ' ἀρνιόμαστε ἐμεῖς αὐτό, θὰ πεῖ ὅτι περιφρονοῦμε τὶς γενικὲς ἀρχὲς τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

7. Ἂν σ' αὐτὰ μόνο περιοριζόταν ὁ σ. Σ., ἡ θεωρητική του συμβολὴ στὴ συζήτηση θἄτανε μηδαμινή. Ἂς ὑποθέσουμε γιὰ μιὰ στιγμὴ ὅτι οἱ δυὸ τεταρτοδιεθνιστικὲς ὀργανώσεις εἶχαν ἀνάγκη σήμερα νὰ τοὺς ἀποδειχτεῖ ὅτι ὁ γενικὸς ἱστορικὸς νόμος τῆς καπιταλιστικῆς παρακμῆς καὶ ἡ βασικὴ τάση τῆς πολιτικῆς ἐξέλιξης τῆς περιόδου ὁδηγεῖ καὶ τὴ χώρα μας στὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση καὶ ὄχι πουθενὰ ἀλλοῦ. Καὶ τότε ὅμως δὲ θἄτανε καμιὰ «θεωρητικὴ ἀνάλυση» ***νὰ ξαναποῦμε ἁπλῶς*** τὴ θεμελιακὴ αὐτὴ ἰδέα τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, ὅπως κάνει ὁ σ. Σ. Τέτοια ἀνάλυση θἄτανε πραγματικὰ μόνο μιὰ ἔρευνα τῶν ὅρων τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ γενικὰ ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας στὴν ἐθνική τους ὑφὴ καὶ στοὺς διεθνικούς των σχετισμούς, ὥστε ν' ἀποδειχτεῖ ἐπιστημονικά, μὲ θεωρητικὴ δηλαδὴ γενίκευση, ἡ ἀδάμαστη ἀναγκαιότητα τοῦ γενικοῦ ἐκείνου ἱστορικοῦ νόμου καὶ γιὰ τὴ σχετικὰ καθυστερημένη Ἑλλάδα. Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι μιὰ τέτοια θεωρητικὴ προσπάθεια ἔγινε ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ μεριὰ ἐκείνων ποὺ ὁ σ. Σ. μὲ τόση ἔνταση κατηγορεῖ στὸ ἄρθρο του ὅτι παραμελοῦνε τὶς θεωρητικὲς ἀναλύσεις. Κ' ἔγινε τότε ἀκριβῶς ποὺ παρουσιάστηκε σὰ μιὰ ἄμεση ἀνάγκη γιὰ τὸ κίνημα τῆς μαρξιστικῆς ἀριστερᾶς στὴ χώρα: σὰν προσπάθεια θεωρητικῆς ἀνασκευῆς τοῦ σταλινικοῦ σχήματος τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στὶς ἀρχὲς τοῦ 1934, ὅταν εἴδανε τὸ φῶς οἱ περιβόητες ἀποφάσεις τῆς 6ης Ὁλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ. Ὅπως ξέρουμε, οὔτε ἀτέλειες τῆς προσπάθειας ἐκείνης πάσκισε ποτὲ ὥς τώρα νὰ ὑποδείξει ὁ σ. Σ., οὔτε αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ παρουσιάσει ὁποιεσδήποτε συμπληρώσεις ἢ διορθώσεις ποὺ νὰ πλουτίζουνε τὴ θεωρία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ στὴν Ἑλλάδα.

8. Ἀλλὰ καὶ τὶς βασικὲς αὐτὲς διαπιστώσεις καὶ ἀρχὲς τῆς ἐπαναστατικῆς μας πολιτικῆς ὁ σ. Σ. τὶς βλέπει μὲ ἐντελῶς στοιχειώδη τρόπο. Ἂν ἔφτανε μόνο ἡ γενικὴ διαπίστωση ὅτι ὁ καπιταλισμὸς καὶ ὁ κοινοβουλευτισμὸς ξέζησαν γενικὰ τὴν ἐποχή τους γιὰ νὰ καθορίσουμε σὲ κάθε στιγμὴ καὶ σὲ κάθε χώρα τὴ συγκεκριμένη θέση τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας, τότε ἡ ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ θἄτανε δουλειὰ πιὸ εὔκολη καὶ ἀπὸ μιὰ ἁπλὴ ἀριθμητικὴ πράξη. Μὰ ἡ συγκεκριμένη σὲ τόπο καὶ χρόνο ἐξέλιξη εἶναι πολὺ πιὸ σύνθετη καὶ παρδαλή, πρωτότυπη καὶ ἀντιφατική, ἀπὸ τὶς γενικὲς θεωρητικὲς διατυπώσεις, δηλαδὴ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχὲς στὴν πολιτική, ποὺ μᾶς δείχνουνε μόνο μιὰ γενίκευση, ἀπαραίτητη γιὰ νὰ γίνει ὁδηγὸς τῆς ζωντανῆς μας δράσης πρὸς μιὰ καθορισμένη κεντρικὴ κατεύθυνση, καὶ ἐκφράζουνε τὴν τάση τῆς καθολικῆς ἐξέλιξης. Δὲ μᾶς ἀπαλλάσσουνε δυστυχῶς — ἴσα-ἴσα τὸ ἀντίθετο — ἀπὸ τὸ μόχθο νά ψάξουμε μὲ αὐτὸ τὸ πρίσμα καὶ νὰ βροῦμε κάθε φορὰ ἐκεῖνο ποὺ ὁ σ. Σ. λέει «ἰδιομορφίες».

9. Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ τέταρτο αἰώνα, ἀπὸ τότε ποὺ ἄνοιξε ἡ περίοδο τῶν πολέμων καὶ ἐπαναστάσεων καὶ τῆς κατάρρευσης τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος, γνωρίσαμε στὶς διάφορες χῶρες, μαζὶ μὲ μερικότερες ἀνυψώσεις καὶ κάθοδες, μορφὲς ἀστικῆς κυβέρνησης ποικι-

λότατες, ἀπὸ τὶς πιὸ «δημοκρατικὲς» ὡς τὶς πιὸ ἀπολυταρχικές, ποὺ ἐναλλάσσονταν συχνὰ μὲ ἀπότομες καμπές. Οἱ μεταπτώσεις αὐτὲς γίνονταν ἀνάλογα μὲ τὴν πορεία τῆς πάλης τῶν τάξεων καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκταση τῆς «παράδοσης», δηλαδὴ τῶν κοινοβουλευτικῶν αὐταπατῶν στὶς μάζες. Ἡ γενικὴ ὅμως τάση τῆς συγκεκριμένης ἐξέλιξης σ' ὅλο τὸν καπιταλιστικὸ κόσμο ἐπαληθεύει τὶς βασικές μας ἀρχές: παρακμὴ τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ — κοινωνικὴ ἐπανάσταση — μόνη ἀληθινὴ δημοκρατία ἡ σοσιαλιστική. Ἀλλὰ ἀκριβῶς γιὰ νἆναι σύμφωνη μὲ αὐτὴ τὴν ἀρχὴ ἡ δράση τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας, δηλαδὴ γιὰ νὰ ὀργανώνει τὶς συνειδητὲς δυνάμεις τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης πρὸς αὐτὸ τὸ σκοπό, πρέπει νἆναι σὲ θέση νὰ ἀντικρύζει τὶς ἐναλλασσόμενες κάθε φορὰ **συγκεκριμένες** ἐξελίξεις μὲ τὸν ἀντίστοιχο τρόπο καὶ νὰ βγάζει κάθε φορά, ἁρμονικὰ ταιριασμένα μὲ τὸ βασικὸ σκοπό, τὰ **ἰδιαίτερα** πολιτικὰ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, ποὖναι ζωή, ὁδηγὸς ἐπαναστατικῆς πράξης, ἀπὸ τὰ μηχανικὰ σχήματα, ποὖναι νεκρὰ κατασκευάσματα τοῦ γραφείου.

10. Ὅσο σωστὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει ὁ σ. Σ., πὼς οἱ ἰδιομορφίες ἀφοροῦν ὄχι τὰ βασικά, ἄλλο τόσο λίγο μᾶς κάνει νὰ προχωρήσουμε. Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς κάθε φορὰ ἔχει ἕνα συντελεστὴ γνωστό, τὸ γενικὸ ἐπαναστατικὸ προσανατολισμὸ μαζὶ μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ μέθοδό μας, κ' ἕναν συντελεστὴ ἄγνωστο, καλλίτερα πολλοὺς ἄγνωστους συντελεστές, τὶς συγκεκριμένες ἰδιαίτερες συνθῆκες μιᾶς ὁρισμένης χώρας, μιᾶς ὁρισμένης στιγμῆς. Κι αὐτὲς μάλιστα στὴν πορεία ἀκριβῶς τῶν συχνὰ ἀπότομων μεταβολῶν τους. Ἡ διάγνωση τῶν ἀγνώστων αὐτῶν καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἀντίστοιχης πραχτικῆς δράσης, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης ποὺ ὁ σ. Σ. τὴν ὀνοματίζει «πολιτικὴ ἐπιστήμη», μὲ ἄλλα λόγια, τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς τοῦ προλεταριάτου. Ἀπὸ ὅλο τὸ ἄρθρο του φαίνεται πὼς ὁ σ. Σ. αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ δύσκολο ἔργο θέλει νὰ ἀποφύγει, νομίζοντας πὼς φτάνει γιὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματος ὁ γνωστὸς συντελεστὴς μονάχα. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ νομίζω ὅτι πολὺ πιὸ ἀξιόλογη καὶ δίχως ἄλλο ὠφελιμότερη στὴν τωρινή μας συζήτηση, παρὰ οἱ σχηματοποιήσεις τοῦ σ. Σ., εἶναι ἡ ἐμβαθυντικὴ προσπάθεια ποὺ κάνει ὁ σ. Ξ. («Δελτ. Συζ.» ἀριθ. 3) στὰ σημεῖα ἐκεῖνα ὅπου διατυπώνει θεωρητικὲς γενικεύσεις γιὰ τὸ νόμο τῆς ἐναλλασσόμενης μετὰ τὸ 1918 ἀνοιχτῆς καὶ σκεπασμένης βίας στὸν καπιταλισμό, γιὰ τὴν πολυμορφία τῶν μεθόδων μερικῆς ἢ πλέριας κατάργησης τοῦ ἀστικοῦ δημοκρατικοῦ συστήματος καὶ ἰδίως γιὰ τὸ διαλεχτικὸ σχετισμὸ ἐπαναστατικῆς πράξης μὲ τὶς σύγχρονες πολιτικὲς ἐξελίξεις.

11. Βασικὰ ὅλες οἱ ἐξελίξεις τῆς περιόδου ὁδηγοῦνε ἀναπότρεπτα στὴν ἐπανάσταση. Αὐτὸ τὸ προτσέσο γίνεται ὄχι μονάχο του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπέμβασης τοῦ προλεταριάτου. Ἀντίθετα, ἡ δράση του εἶναι ἀκριβῶς ἕνας βασικὸς συντελεστὴς τῆς ἱστορικὰ ἀναπότρεπτης

ἐξέλιξης. Γιὰ νὰ συμμορφωθεῖ ἀκριβῶς ἡ δράση αὐτὴ στὴ θεμελιώδη τάση τῆς περιόδου, πρέπει ἡ ἡγεσία τοῦ προλεταριάτου νἆναι σὲ θέση νὰ ξεχωρίσει τὶς εἰδικότερες σὲ κάθε χρόνο καὶ σὲ κάθε τόπο ἐκδηλώσεις τῆς γενικῆς τάσης, νὰ ξεχωρίσει μέσα στὸ γενικὸ τὸ ἰδιαίτερο, μέσα στὸ βασικὸ τὰ συγκεκριμένα του ἐξωτερικὰ φανερώματα. Καὶ ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ θὰ πεῖ πρῶτ᾽ ἀπ᾽ ὅλα διάγνωση καὶ πρόγνωση αὐτῶν τῶν συγκεκριμένων ἰδιαίτερων ἐκδηλώσεων, ποὺ τὸ σύνολό τους, στὴ λογικὴ ἀλληλουχία τους, ἀποτελεῖ ἐκεῖνο ποὺ λέμε «βασικό». Ἱστορικὸς νόμος γενικός, ἀλλὰ ὄχι παντοῦ οἱ ***ἴδιες*** πολιτικὲς ἐξελίξεις, οὔτε ἑπομένως τὰ ***ἴδια ἀκριβῶς*** πολιτικὰ καθήκοντα. Δὲν εἶναι δρόμος τόσο πολὺ ἴσιος ἡ ἐπαναστατικὴ πολιτική, ἀλλὰ πιὸ δύσκολος. Ἡ θεωρία καὶ οἱ βασικές μας ἀρχὲς εἶναι ὄχι σχήματα μηχανικά, τίποτα ξύλινα καλούπια, ἀλλὰ μιὰ ζωντανὴ μέθοδος γιὰ δράση μέσα σὲ μεταβαλλόμενες τοπικὰ καὶ χρονικὰ συνθῆκες. Ὅποιος τὴν παίρνει τὴ θεωρία μας σὰν τέτοιο σχῆμα διατρέχει μεγάλους κινδύνους.

12. Κατὰ ἕνα γενικὸ τρόπο ἡ ὕπαρξη τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος ἔχει γίνει «ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς ὁποιεσδήποτε δημοκρατικὲς ἐλευθερίες τῶν μαζῶν». Αὐτὴ ὅμως ἡ γενικὴ διαπίστωση δὲν ἐμπόδισε σ᾽ ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια νὰ βρεθοῦνε σ᾽ ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες τὶς καπιταλιστικὲς ὑπολείμματα, κάποτε σημαντικά, τέτοιων ἐλευθεριῶν, ποὺ μπορούσανε σὲ κατάλληλες περιστάσεις νὰ χρησιμοποιηθοῦνε ἀπὸ τὴν πρωτοπορία γιὰ τὴν καλλίτερη κινητοποίηση τῶν μαζῶν καὶ προετοιμασία τῆς ἐπανάστασης—ἄλλο ζήτημα ἂν ἡ πρωτοπορία στὸ τέλος προδόθηκε ἀπὸ τὴν ἡγεσία της, τὴ σταλινισμένη Κ.Δ. Γιὰ πολλὰ χρόνια στὴν πρώτη σειρὰ τῶν ἀμέσων ταχτικῶν μας ἐπιδιώξεων βάλαμε τὴν κατάχτηση ὄχι μόνο οἰκονομικῶν καλλιτερεύσεων ἀλλὰ καὶ δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν ***γιὰ τὸν παραπάνω σκοπό***, δηλαδὴ ὄχι σὰν αὐτοσκοπό, ὅπως κάνει ὁ ρεφορμισμός. Καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις γνωρίσαμε πόσο τέτοιες μερικὲς ἐπιτυχίες ἔπαιξαν ρόλο σημαντικὸ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος προτοῦ αὐτὸ ἐκφυλιστεῖ τελειωτικά.

13. Μέχρις ὅτου τὸ προλεταριάτο πάρει τὰ ὅπλα γιὰ τὴν ἐξουσία, ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα μέσα τῆς ἐπαναστατικῆς του πολιτικῆς εἶναι ἀκριβῶς νὰ ἐκμεταλλευτεῖ ὅλες ἐκεῖνες τὶς εἰδικές, σχετικές, μερικὲς δυνατότητες ποὺ ἀφήνει ἡ ἀντιφατικὴ ἐξέλιξη τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος γιὰ νὰ γρηγορέψει τὴ στιγμὴ τῆς νικηφόρας τελικῆς του ἐφόδου. Ὁ τωρινὸς ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος, ποὺ γίνεται κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας παγκόσμιος καὶ κάνει τὴν ἤπειρο καὶ τὸν κόσμον ὅλο ἕνα ἀπέραντο ἡφαίστειο σὲ διαρκῆ ἔκρηξη, δὲν ἀφήνει ἀντικειμενικὰ ἄλλη διέξοδο στὴν ἐπαναστατικὴ τάξη ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μετατροπὴ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σὲ κοινωνικό, τοῦ πολέμου σὲ ἐπανάσταση. Καὶ στὶς πιὸ δημοκρατικὲς χῶρες ἡ διχτατορία τοῦ κεφαλαίου παίρνει τὶς ὠμότερες μορφὲς τῆς βίας πάνω στοὺς ἐργαζόμενους, ξεσκίζοντας μονάχη της τὰ παλιὰ δημοκρατικὰ σκηνικά της. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἡ Εἰσήγηση μὲ τρόπο καθαρὸ τονίζει ὅτι ὁποιαδήποτε τυχὸν πολιτικὴ μεταβολὴ στὴν Ἑλλάδα

ἐξαιτίας τοῦ πολέμου, δὲ θἄλλαζε οὐσιωδῶς τὴν κατάσταση. Ἀλλὰ καὶ ἡ προετοιμασία μας γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς διχτατορίας τοῦ κεφαλαίου κάθε μορφῆς καὶ γιὰ τὴ μετατροπὴ τοῦ πολέμου σὲ ἐπανάσταση, οἱ μορφὲς καὶ οἱ ρυθμοὶ τῆς πολιτικῆς πορείας πρὸς τὰ κεῖ, θὰ παρουσιάσουνε μεγάλες ποικιλομορφίες καὶ ἀντιφατικότητες. Κι αὐτό, ἀνάλογα μὲ τὶς ἰδιαίτερες οἰκονομικές, κοινωνικές, ἱστορικὲς προϋποθέσεις, ἰδίως ἀνάλογα μὲ τοὺς ρυθμοὺς τῆς διάλυσης τῶν παλιῶν πολιτικῶν αὐταπατῶν στὶς μάζες, τὶς ἐργατικές, μικροαστικές, χωρικές. Παρὰ τὴ γενικὴ χρεοκοπία τῆς δημοκρατίας, ἡ ἐπαναστατικὴ κρίση στὴ Ρωσία ἔβαλε τοὺς Μπολσεβίκους μπροστὰ στὸ καθῆκον ν᾽ ἀντιμετωπίσουνε στὴν ἀρχὴ τὸ πρόβλημα τῆς προσκόλλησης πλατιῶν ἐργατοαγροτικῶν μαζῶν στὰ κόμματα τῶν δημοκρατικῶν λακέδων τῆς ἀντεπανάστασης. Στὴν Ἱσπανία μιὰ ἐπαναστατικὴ κρίση, ποὺ βάσταξε χρόνια, μετατράπηκε σὲ ἀντεπαναστατικὴ ἀκριβῶς γιατὶ πλατιὲς μάζες μείνανε ἀπὸ τὴν παράδοση κολλημένες σ᾽ αὐτὸ τὸ μορμολύκειο ποὺ τὸ λέμε δημοκρατικὲς κοινοβουλευτικὲς αὐταπάτες—αὐτὲς εἶτανε τὸ ἔδαφος ὅπου ἄντλησε ὁ σοσιαλπροδοτικὸς συνασπισμὸς ἀναρχικῶν, σοσιαλιστῶν καὶ σταλινικῶν τὴν ἱκανότητα νὰ παραδώσει τὴν ἐπαναστατημένη Ἱσπανία στὸν ταξικὸ ἐχθρό. Στὴ Γαλλία μιὰ προεπαναστατικὴ κρίση, ἀντὶ νὰ περάσει σὲ ἐπανάσταση, ἀναχαιτίστηκε ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ πραχτορεῖα τῶν δυὸ προδοτικῶν Διεθνῶν ποὺ παραδώσανε τὴν ἐξουσία, μὲ τὸ Λαϊκὸ Μέτωπο, πρῶτα στοὺς λακέδες τοῦ Χρηματιστηρίου καὶ τοῦ Ἐπιτελείου Νταλαντιέ, Μπλούμ, Ρενὼ καὶ ὕστερα στὸ στρατηγὸ τῆς φιλοχιτλερικῆς μπουρζουαζίας Πεταίν. Στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Ἀμερικὴ οἱ ἐνδεχόμενες ἐξελίξεις μέσα σὲ μιὰ ἐπαναστατικὴ κρίση θἄχουνε καὶ κεῖ τὶς ἰδιομορφίες τους καὶ τὶς μεταπτώσεις τους, μόλο ποὺ θὰ ἐπιβεβαιωθεῖ παντοῦ ὁ γενικὸς ἱστορικὸς νόμος τῆς κατάρρευσης τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

14. «Κρίση ἐπαναστατικῆς ἡγεσίας» εἶναι σήμερα ἡ κυριότερη αἰτία ποὺ στέκει ὁ καπιταλισμὸς ἀκόμα, παρὰ τὴ γενικὴ κατάρρευση τῶν ἀντικειμενικῶν ὅρων τῆς κυριαρχίας του. Ἡ κρίση αὐτὴ εἶναι ἔλλειψη ὄχι ἡγεσίας ἱκανῆς νὰ γνωρίζει καὶ νὰ ξαναλέει τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ κομμουνισμοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔλλειψη ἡγεσίας ἱκανῆς νὰ διαγινώσκει τὶς ἰδιόμορφες καταστάσεις καὶ ἔγκαιρα νὰ προσαρμόζει τὴν πραχτική της δράση στίς, συχνὰ ἀπότομες, καμπές της πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ βασικοῦ ἐπαναστατικοῦ σκοποῦ. Οὔτε λοιπὸν κ᾽ ἐδῶ μᾶς ὠφελοῦνε—καὶ μάλιστα ἐδῶ ἀκόμη λιγότερο—τὰ μηχανικὰ σχήματα.

15. Ὁ σ. Σ. καβαλλίκεψε ἕνα μηχανικὸ σχῆμα: ἀφοῦ βρισκόμαστε στὴν ἐποχὴ τῆς χρεοκοπίας τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, θὰ πεῖ πὼς ὅ,τι ἔγινε στὴ Γερμανία καὶ Ἰταλία, βασικὰ ἔγινε καὶ στὴν Ἑλλάδα τὸ 1936: φασισμός. Αὐτὸ τὸ σχῆμα, ποὺ οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο ὅλων τῶν θεωρητικῶν κατασκευασμάτων τοῦ σ. Σ. γιὰ τὴν ἑλληνικὴ κατάσταση, εἶναι αὐτούσιο τὸ ἀρκετὰ παλιὸ καὶ πολὺ γνωστὸ σταλινικὸ κατασκεύασμα τοῦ σοσιαλφασισμοῦ, τοῦ παμφασισμοῦ κ.τ.τ.: κάθε καθεστὼς ποὺ διαλύει στὴν ἐποχή μας τὸ κοινοβούλιο καὶ χτυπάει

τοὺς ἐργάτες=φασισμός. Μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ χρόνια ἡ τάση τῆς μαρξιστικῆς ἀριστερᾶς σ' ὅλο τὸν κόσμο ἀφιέρωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θεωρητικῆς της προσπάθειας γιὰ τὴν πάλη ἐνάντια στὴν ἀνόητη αὐτὴ σταλινικὴ σχηματοποίηση ποὺ στάθηκε ἡ θεωρία τῆς καταστροφῆς τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι μιὰ σειρὰ ἀπὸ τὰ καλλίτερα πολιτικὰ ντοκουμέντα τῆς Δ.Α.Α. καὶ τοῦ σ. Τρότσκι ὀφείλονται σὲ κείνην ἀκριβῶς τὴν πάλη μας.

16. Ὅσα ἱστορικὰ γεγονότα δὲ μποροῦνε νὰ χωρέσουνε στὸ παραπάνω καλούπι τοῦ σ. Σ. ἢ τὰ παραμερίζει σὰ νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἢ τὰ βάζει στὴν κλίνη τοῦ Προκρούστη. Τὰ τραβάει ἀπὸ τὰ πόδια καὶ ἀπὸ τὰ χέρια σὰ νἄτανε λάστιχο ὥσπου σώνει καὶ καλὰ νὰ χωρέσουνε. Θὰ μᾶς δείξει παρακάτω ὁ ἴδιος, τόσο ἀναγλυφικὰ ὅσο δὲ θὰ περίμενε κανένας, ὅτι παθαίνει κι αὐτὸς ἀπαράλλαχτα τὸ ἴδιο ποὺ παθαίνουν ὅλοι ὅσοι χειρίζονται μηχανικὰ σχήματα στὴ θεωρία: θὰ ἀναγκαστεῖ εἴτε νὰ ἐκβιάσει τὰ συγκεκριμένα γεγονότα καὶ τὶς καταστάσεις νὰ χωρέσουνε στὸ ξύλινό του καλούπι, κουτσουρεύοντάς τις ἢ ἐξαφανίζοντάς τις μὲ τὴν αὐθαιρεσία τῆς φαντασίας, εἴτε θὰ πετάξει στὸ τέλος τὸ ἀχάριστο καλούπι του. Δηλαδὴ θεωρητικὸ ἀδιέξοδο. Στὴν πολιτικὴ αὐτὸ ὁδηγεῖ, γενικὰ στὸ **φαταλισμὸ** καὶ στὴν **πολιτικὴ ἀπάθεια**, ὅταν δὲν ξεσπᾶ ξαφνικὰ σὲ **ἐξτρεμιστικὲς παιδαριωδίες**. Φαταλισμὸς στὸ ἐργατικὸ κίνημα εἶναι ἡ θέση τοῦ ὀπορτουνισμοῦ : αὐτὸς δέχεται σὰ γενικὴ ἀρχὴ τὸ σοσιαλισμό, ἀλλὰ περιμένει τὴ νίκη του μοιρολατρικὰ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων, ἐμποδίζοντας στὸ μεταξὺ μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς ἀντεπαναστατικῆς παθητικότητας στὶς μάζες τὴν ἐνσυνείδητη πρακτικὴ ἑτοιμασία τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Καὶ ἴσα - ἴσα σὲ περίοδες ἀπότομων καμπῶν, ἐκεῖνος ποὺ τὴ θεωρία τὴν ἔκανε μηχανικὸ σχῆμα εἶναι ὀργανικὰ ἀνίκανος νὰ προσαρμόσει ἀντίστοιχα τὴν πολιτικὴ δράση.

17. Μὲ τὰ μηχανικά του σχήματα ὁ σ. Σ. κατέληξε καὶ στὶς δυὸ προαναφερμένες λογικές τους συνέπειες: καὶ στὴ φαταλιστικὴ ἀπάθεια καὶ στὴν ἐξτρεμιστικὴ παιδαριωδία (παιδικὴ ἀρρώστια).Μονάχα ποὺ ἐνῶ ἡ πρώτη, ὁ φαταλισμός, εἶναι ἐπίκαιρη, ἡ δεύτερη, ὁ ἐξτρεμισμός, μένει τώρα πρακτικὰ ἀκίνδυνη, σὰν ἁπλὴ ἀνεύθυνη παρελθοντολογία στὸ ἄρθρο του.

III. Φασισμός

18. Στὸ πιὸ οὐσιῶδες γνώρισμα τοῦ φασισμοῦ ὁ σ. Σ. δὲ μπορεῖ νὰ κάνει ἀλλιῶς παρὰ νὰ ξαναπάρει μαζί μας τοὺς γνωστοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Τρότσκι, ποὺ τόσο τρανὰ ἐπαληθεύτηκαν ἀπὸ τὴν ἱστορία. Ὅταν, γράφει, τὸ προλεταριάτο διστάζει ἢ ὑποχωρεῖ, τὰ μικροαστικὰ στρώματα παρασύρονται ἀπὸ τὴν ἀντίδραση, τραβώντας μαζί τους καὶ ἐργατικὰ στρώματα. Τότε τὸ σύγχρονο κόμμα τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, ὁ φασισμός, ἀποχτᾶ τεράστια δύναμη ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ πραγματοποιήσει τὸ πραξικόπημά του. Ἔτσι ἔγινε στὴν Ἰταλία

καὶ στὴ Γερμανία. Θὰ εἴτανε πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ μάθουμε, ἔστω καὶ μὲ καθυστέρηση μιᾶς τετραετίας, τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ δείχνουν ὅτι μικροαστικὰ στρώματα καὶ ταξικῶς συγγενικά τους ἐργατικὰ στρώματα τὸ καλοκαίρι τοῦ 1936 περάσανε στὸ φασιστικὸ κόμμα τοῦ Μεταξᾶ ἢ σὲ ὁποιαν ἄλλη τέτοια μερίδα τῆς ἀντίδρασης καὶ τοὺς δώσανε τεράστια δύναμη γιὰ νὰ κάνουνε τὸ πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου. Δὲ μᾶς τὰ λέει ὅμως ὁ σ. Σ. Γιατὶ ἁπλούστατα δὲν ὑπάρχουνε καὶ εἶναι δύσκολο νὰ πλαστοῦνε μὲ τὴ φαντασία. Ὅσο καὶ νὰ τεντώσει τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, αὐτὴ δὲ χωράει στὴ σιδερένια κλίνη τοῦ Προκρούστη του. Σ' ἀντάλλαγμα ὅμως ὁ σ. Σ. μᾶς δίνει κάτι ποὺ εἶναι εὐκολότερο, μιὰ ὑπόθεσή του: ἂς ἔκανε ὁ Μεταξᾶς ἐκλογὲς τὸ καλοκαίρι τοῦ 1936 καὶ τότε θὰ τὸ βλέπατε! Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι ὁ σ. Σ. στὴν ἴδια σελίδα μᾶς ἐκτοξεύει τὴν κατηγορία ὅτι μετροῦμε τὴ δυναμικὴ τῆς πάλης τῶν τάξεων μὲ τοὺς πίνακες τῶν ἐκλογῶν. Ἀλλὰ τὸ ἀκόμα περιεργότερο εἶναι ὅτι δὲν κάνει τὴν παραμικρὴ ἀπόπειρα νὰ μᾶς ἀποδείξει ἔστω καὶ ἕνα μόνο ἱστορικὸ γεγονός, ὅπου νὰ φαίνεται ὅτι «μικροαστικὰ καὶ ταξικῶς συγγενικὰ ἐργατικὰ στρώματα» ὁποιαδήποτε δώσανε τὴν ὑποστήριξή τους στὸ νέο καθεστώς. Κρατάει καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα χαραχτηριστικὴ σιωπή, ἐνῶ ἔτσι θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς παρουσιάσει μιὰ εὐλογοφανῆ ἐπιτέλους ἀπόδειξη καὶ γιὰ τὴν ὑπόθεση ἐκείνη ποὔκανε σχετικὰ μὲ τὴ γένεση τῆς φασιστικῆς κυριαρχίας στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὑπόθεση λοιπὸν αὐτὴ μένει ἕνας αὐθαίρετος ἰσχυρισμός, ἕνα ἁπλὸ καὶ καθαρὸ σόφισμα: ἀφοῦ τὸ καθεστὼς εἶναι φασισμός, θὰ πεῖ ὅτι τὸ καλοκαίρι τοῦ 1936 μάζες μικροαστικὲς καὶ ἐργατικὲς πήγανε μὲ κείνους ποὺ τὸ ἐγκαθίδρυσαν καὶ αὐτὲς εἶναι ποὺ τοὺς ἔδωσαν τὴ δύναμη νὰ τὸ ἐγκαθιδρύσουν! Μὰ τοῦτο εἶναι ἴσα ἴσα ποὺ χρειάζεται ἀπόδειξη: εἶναι ἢ ὄχι τὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου φασιστικό;

19. Στὸ τέλος τοῦ ἄρθρου του ὁ σ. Σ. κάνει γιὰ πρώτη φορὰ ὣς τώρα μιὰ σημαντικὴ ὁμολογία. Δέχεται ἁπλὰ καὶ καθαρὰ ὅτι ὑπάρχουνε στὴν Ἑλλάδα περισσότερες δυνατότητες δράσης ἀπ' ὅ,τι στὴ Γερμανία καὶ Ἰταλία, ἂν καὶ ἐπιμελῶς ἀποφεύγει νὰ τὶς καθορίσει συγκεκριμένα. Γιὰ ποιόνε λοιπὸν ἄλλο λόγο θὰ ὑπῆρχαν αὐτὲς «οἱ περισσότερες δυνατότητες πάλης», ἂν δὲν ἔλειπε ἐδῶ αὐτὴ ἡ προϋπόθεση τοῦ φασισμοῦ, ὅπως τήνε λέει ὁ ἴδιος ὁ σ. Σ., «ἡ ἀντιδραστικοποίηση τῶν πνευμάτων πλατιῶν λαϊκῶν στρωμάτων», μικροαστικῶν πρῶτ' ἀπ' ὅλα; Ὁ σ. Σ. ἀναφέρει καὶ τὸ λογικὸ συμπέρασμα καὶ τὴν αἰτιολογία του ποὺ ἰδιαιτέρως ἐξονυχιστικὰ ὁ σ. Ξ. τὴν ἀναλύει στὸ δικό του ἄρθρο. Καὶ δέχεται τὸ συμπέρασμα μονάχο του, χωρὶς νὰ ἀποπειραθεῖ νὰ τοῦ δώσει οὔτε ἴχνος δικῆς του ἄλλης ὁποιασδήποτε αἰτιολογίας. Οἱ ἀρκετὰ φανερὲς ἀντιφάσεις ὅπου ὁδηγεῖ τὸ μηχανικό του σχῆμα στὴν περιοχὴ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τοῦ φασισμοῦ, ἀναγκάζουνε τὸ σ. Σ. νὰ γυρίσει ὁριστικὰ τὴν πλάτη του στὴν ἄχαρη αὐτὴ μὰ τόσο οὐσιώδη ὄψη τοῦ ζητήματος. Νοιώθοντας ὅτι ὁδηγεῖται σὲ θεωρητικὸ ἀδιέξοδο, ἀφήνει ἔκθετο καὶ τὸ σχῆμα του καὶ τὴ μικροαστικὴ σκόνη ποὺ πλημμύρισε τὸ φανταστικὸ φασιστικὸ κόμμα τῶν κ.κ. Γλύξμπουργκ—Μεταξᾶ καὶ ἀπο-

φαίνεται μὲ δογματικὴ ἔμφαση: «Τὸ ἔργο ποὺ πραγματοποιεῖ ὁ Μεταξᾶς, οἱ ἀνάγκες καὶ οἱ περιστάσεις ποὺ τὸ ἐπέβαλαν, **ἀρκοῦν** (δηλαδὴ δὲ μᾶς χρειάζονται ἐπιτέλους αὐτοὶ οἱ μικροαστοὶ τοῦ καταραμένου τροτσκικοῦ ὁρισμοῦ—Π.) γιὰ νὰ χαραχτηριστεῖ φασιστικό». Τὸ κεφάλαιο τῶν «ἀναγκῶν καὶ περιστάσεων» ποὺ ἔφεραν τὸ 1936 τὸ φασισμὸ στὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἐκεῖ ὅπου τὰ μηχανικὰ σχήματα τοῦ σ. Σ. κάνουνε τὶς πιὸ μεγάλες βιαιοπραγίες στὰ ἱστορικὰ ζητήματα. Θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ἰδιαίτερα. Σ' αὐτὰ ἄλλωστε φαίνεται νὰ δίνει καὶ τὴν πιὸ μεγάλη σημασία ὁ σ. Σ.

20. Εἶναι πραγματικὰ καταπληχτικὸ ὅτι ὁ σ. Σ., μόλο ποὺ στηρίζει τὸ χαραχτηρισμὸ τοῦ καθεστῶτος στὸ «ἔργο» του, ὡστόσο γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔργο, γιὰ τὴν πολύπλευρη δράση τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ σὲ μιὰ τετραετία, γιὰ τ' ἀποτελέσματά της στὴ ζωὴ καὶ στὸ πνεῦμα τῶν μαζῶν, γιὰ τὸ κόμμα του καὶ τὰ φασιστικά του ἐπιτελεῖα, γιὰ τὶς μαζικὲς ὀργανώσεις ποὺ ἀποπειράθηκε νὰ φτιάξει ἢ ποὺ ἔφτιαξε, γιὰ τὶς δυσχέρειες καὶ τὶς ἀντιδράσεις ποὺ συνάντησε κλπ., δὲ λέει ***οὔτε μιὰ λέξη***. Φτάνει ὅμως νὰ ποῦμε ὅτι διάλυσε τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις γιὰ νὰ κρίνουμε ἕνα πολιτικὸ καθεστὼς καὶ γιὰ νᾆμαστε σὲ θέση νὰ καθορίσουμε τὰ ταχτικά μας καθήκοντα ἀπέναντί του; Εἶναι φανερὸ ὅτι ἕνα τέτοιο ἀντίκρυσμα, ὄχι μόνο δὲ διαφωτίζει τὰ συζητούμενα ζητήματα ἀλλὰ μᾶς ξαναγυρίζει στὴν ἐποχὴ τὴν πολὺ μακρυνὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πρωτογονισμοῦ μας, ὁπόταν τὰ στελέχη τοῦ κινήματος νομίζανε πὼς ὅποιος διάβασε τοὺς 21 ὅρους κρατεῖ στὴν τσέπη του τὸ κλειδὶ γιὰ τὴ λύση ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτικῶν προβλημάτων ποὺ μποροῦνε ποτὲ νὰ παρουσιαστοῦνε στὸ μέλλον.

21. Καὶ μιὰ ποὺ ἡ ἀνάλυση τῆς πραγματικότητας, ποὖναι πάντα σύνθετη, παρουσιάζει δυσκολίες, ὁ Σ. προτιμᾶ τὸν εὐκολότερο δρόμο: ἰσχυρίζεται πὼς τάχα ὁ εἰσηγητής, φασισμὸ λέγοντας, ἐννοεῖ τὸ συντεχνιακὸ κράτος (1). Καὶ ἐπιμένει σώνει καὶ καλὰ νὰ ἀποδείξει ὅτι μύθος εἶναι τὸ συντεχνιακὸ κράτος ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα τῆς 4ης Αὐγούστου ἀλλὰ καὶ στὴν Ἰταλία καὶ στὴ Γερμανία. Ἡ Εἰσήγηση ὅμως (παράγρ. 5), μὲ σαφήνεια ποὺ δὲν ἐπιτρέπει καμιὰ παρεξήγηση, διατυπώνει τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τοῦ φασισμοῦ καὶ πουθενὰ δὲν παρουσιάζει τὸ λεγόμενο συντεχνιακὸ κράτος ἀνάμεσά τους. Μάλιστα ὁ εἰσηγητὴς προσωπικὰ εἶχε, καθὼς εἶναι γνωστό, ἀντικρούσει στὸ «Σπάρτακο» ἐδῶ καὶ 10 χρόνια τοὺς ἀρχειομαρξιστὲς ποὺ πρωτοδιατυπώσανε μιὰ τέτοια ἐσφαλμένη ἀντίληψη, παίρνοντας τὴν ἀπατηλὴ σκηνοθεσία γιὰ οὐσία τοῦ φασισμοῦ.

Ἐκεῖνο ποὺ λέει ἡ Εἰσήγηση εἶναι ὅτι μία ἀκόμα κοντὰ στὶς τόσες ἄλλες ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἀνικανότητα τοῦ καθεστῶτος νὰ ἀποχτήσει ὥς τώρα μιὰ μαζικὴ βάση εἶναι καὶ τούτη: διάλυσε ἀπὸ τὴν πρώτη νύχτα τῆς ἀνακήρυξής του τὸ ἀστικὸ κοινοβούλιο καὶ μέχρι σήμερα δὲν τολμᾶ νὰ παρουσιάσει ἔστω καὶ ἕνα ψεύτικο φαινόμενο νέας «ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας» καὶ οἱ πρῶτες μεγαλόστομες ὑποσχέσεις γιὰ «συντε-

χνιακὴ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεία» λησμονήθηκαν πολὺ γρήγορα. Ἀντίθετα, μετὰ 4 χρόνων ἀπόλυτη κυριαρχία, ἡ κυβέρνηση τῆς Διχτατορίας βρίσκεται ἀκόμα στὴν ἀνάγκη νὰ καθαιρεῖ ὄχι μόνο τὰ παλιὰ ἐκλεγμένα δημοτικὰ καὶ κοινοτικὰ συμβούλια, ἀλλὰ καὶ παραπολλὰ ἀπ᾽ ὅσα ἡ ἴδια διόρισε. Ἡ Διχτατορία Γλύξμπουργκ—Μεταξᾶ εἶναι ἡ **μοναδικὴ** στὰ Βαλκάνια καὶ στὴν Εὐρώπη ποὺ δὲν τολμᾶ νὰ δημιουργήσει οὔτε ἕνα ψεύτικο δημοψηφιστικὸ τύπο «λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας», τόσο πολὺ τρέμει μιὰ ὁποιαδήποτε κίνηση στὶς μάζες, ἔστω κι ἂν αὐτὴ γινότανε ἀνάμεσα ἀπὸ διπλὲς σειρὲς ὑποκοπάνων καὶ χαφιέδων, ὅπως γνωρίζουμε ὅτι γίνονται οἱ ἐκλογὲς στὶς φασιστικὲς καὶ στὶς βαλκανικὲς χῶρες. Τόσο γυμνὴ εἶναι ἀπὸ λαϊκὴ βάση. Παρουσιάζεται σὰν ἡ πιὸ κυνικὴ ἀπ᾽ ὅλες τὶς σύγχρονες διχτατορίες, φασιστικὲς καὶ ἄλλες. Σ᾽ ὅλες τὶς βαλκανικὲς χῶρες οἱ ποικίλες κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις τῶν Αὐλικῶν Διχτατοριῶν ἔχουνε μιὰ Βουλή. Στὴν Ἰταλία ὁ Μουσολίνι, ὡς τὴν κρίση Ματεότι (1924), εἶχε τήν, ἐξαναγκασμένη ἔστω μὲ τὸ φασιστικὸ πιστόλι, ὑποστήριξη τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλίου, ὅπου κι ὁ ἴδιος συμμετεῖχε μ᾽ ἕνα πολιτικὸ κόμμα, ἀργότερα τὴ Γερουσία καὶ τὴ Βουλή, τέλος καὶ τὴ «Β.υλὴ τῶν Συντεχνιῶν», διακοσμητικὸ ἐξάρτημα τοῦ φασιστικοῦ κόμματος, δηλαδὴ τῶν συμμοριῶν τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, κι ὄχι κανένα «νέο Κράτος»—αὐτὲς τὶς ἀνοησίες εἶναι περίεργο πῶς τὶς βάζει στὸ στόμα μας ὁ σ. Σ., σοβαρὸς κατὰ τ᾽ ἄλλα συζητητής. Στὴ Γερμανία ὁ Χίτλερ δὲν ἐμφανίζεται ξεκρέμαστος καὶ σὰ νὰ ἀντλεῖ τὴν ἐξουσία μόνο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ἀρχηγὸς μεγάλου κοινοβουλευτικοῦ καὶ μαζικοῦ κόμματος πρῶτα, πῆρε μετὰ τὸ πραξικόπημα τὴν ψῆφο τοῦ Ράϊχσταγ (καὶ 72 σοσιαλδημοκράτες βουλευτὲς) καὶ σήμερα παρουσιάζεται σὰν ἀρχηγὸς ἑνὸς νέου ἐθνικοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος, τοῦ νέου Ράϊχσταγ, ποὺ βγῆκε φυσικὰ ἀπὸ δημοψήφισμα μὲ χιτλερικὲς μεθόδους ὀργανωμένο. Τὸ ἴδιο ὁ Σαλαζὰρ στὴν Πορτογαλία, οἱ διχτατορικὲς κυβερνήσεις τοῦ Χόρτυ στὴν Οὐγγαρία κλπ.

22. Ἀνάλογη εἶναι ἡ παραμόρφωση ποὺ κάνει ὁ σ. Σ. στὶς σκέψεις τῆς Εἰσήγησης γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ὑφὴ τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν «ὁλοκληρωτικῶν οἰκονομικῶν πειραματισμῶν». Ἐνῶ πολὺ καθαρὰ εἶναι γραμμένο στὶς παραγρ. 8 καὶ 11 τῆς Εἰσήγησης ὅτι τὰ πειράματα αὐτὰ εἶναι ἀντιδραστικὴ χίμαιρα, ὁ σ. Σ. ἐπιμένει ν᾽ ἀποδείξει σώνει καὶ καλὰ τὴ χιμαιρικότητά τους ἐνάντια σὲ δῆθεν ἀμφισβητήσεις μας. Ἀλφαβητικὴ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ πιὸ προοδευμένες χῶρες εἶναι γενικὰ πολὺ πιὸ βαθιὰ μπασμένες στὸ διεθνῆ καταμερισμό τῶν ἔργων καὶ ἄρα πιὸ πολὺ ἐξαρτημένες ἀπὸ τὶς διεθνεῖς σχέσεις. Αὐτὸ εἶναι ποὺ σὰ γενικὸς νόμος ἐξηγεῖ γιατὶ ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία, μὴ μπορώντας νὰ καταργήσουνε τὴν ἀδάμαστη ἰσχύ του, θὰ κατέφευγαν ἀναπότρεπτα σ᾽ ἕναν πόλεμο γιὰ ν᾽ ἀποφύγουνε τὴν οἰκονομικὴ ἀσφυξία. Ἡ Εἰσήγηση ρητὰ συνδυάζει τὸ φαινόμενο τοῦ φασισμοῦ σ᾽ αὐτὲς τὶς χῶρες καὶ τὴ φασιστικὴ «οἰκονομικὴ πολιτικὴ» μὲ τὴν ἀχόρταστη φύση καὶ ἐπιθετικότητα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ τους.

Τὸ ζήτημα ὅμως ποὺ ἡ Εἰσήγηση ἔθεσε εἴτανε κάποιο ἄλλο, κάπως

δυσκολότερο: ἂν καὶ ὣς πότε μπορεῖ νὰ ἀνθέξει κάθε μιὰ ξεχωριστὴ ἐθνικὴ οἰκονομία σὲ τέτοιας λογῆς πειράματα. Αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ λύνουν ὄχι οἱ γενικοὶ ὅροι τῆς ἐξέλιξης τῆς σύγχρονης καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ οἱ ἰδιομορφίες τῆς κάθε μιᾶς χώρας. Μπορεῖ ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδας νὰ ἀνθέξει σὲ ἕνα τέτοιο πειραματισμό, ὅπως γιὰ ἕνα ὁρισμένο διάστημα ἀντέχει ἡ γερμανικὴ τεχνικὴ καὶ οἰκονομία; Ὁ σ. Σ. φαίνεται σὰ νὰ θέλει νὰ ἀμφισβητήσει αὐτὴ τὴν προσωρινὴ ἀντοχή καὶ γιὰ τὴ Γερμανία. Ἀλλὰ εἶναι μιὰ πραγματικότητα 8 ἐτῶν. Καὶ μάλιστα ἡ πρώτη φάση τοῦ τωρινοῦ πολέμου, διαψεύδοντας ἐδῶ παταγωδῶς καὶ εἰδικοὺς καὶ μὴ εἰδικοὺς στὶς προβλέψεις τους—ὁ φοβερότερος ἴσαμε χτὲς στρατιωτικὸς μηχανισμὸς τῆς Εὐρώπης, ὁ γαλλικός, ἔγινε θρύψαλα σὲ μερικὲς βδομάδες—ἀποδείχνει μὲ πολὺ ἀναγλυφικὸ τρόπο ὅτι τὸ πείραμα αὐτὸ ἐπέτυχε ἕνα πράμα, τὸν κύριο ἄλλωστε σκοπό του, ποὺ σωστὰ τόνε καταλαβαίνει κι ὁ σ. Σ.: νὰ δώσει στὸ γερμανικὸ ἰμπεριαλισμὸ τὴν ὑπεροχὴ στὴν πολεμικὴ τεχνικὴ ποιοτικὰ καὶ ποσοτικά, στὸν ἀέρα πρωτίστως καὶ στὴ μηχανοκίνητη φάλαγγα τῆς ξηρᾶς, δὲν ξέρομε ἂν ἐπίσης καὶ στὴν τεχνικὴ τοῦ χημικοῦ πολέμου καὶ τῶν βακτηριδίων—οἱ ἐρχόμενες φάσεις τοῦ πολέμου θὰ μᾶς δείξουνε τὴ φρικαλέα σύγκριση καὶ σ᾿ αὐτὸ τὸ πεδίο. Ἡ σχετικὴ ἀντοχὴ ὀφείλεται κυρίως στὴν τελειοποιημένη βιομηχανικὴ τεχνική, στὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας, στὴν αὐστηρὰ στρατιωτικὴ ὀργάνωση ὅπου μόνο μιὰ ὑπερσυγκεντρωμένη σύγχρονη βιομηχανία μποροῦσε νὰ ὑποβληθεῖ, στὴν ἱκανότητα τῶν γοργῶν βιομηχανικῶν ἀναπροσαρμογῶν καὶ ἀναπληρώσεων (ἐρζάτς), στὸ ἀπότομο ξεφόρτωμα τῆς ἐθνικοσοσιαλιστικῆς Γερμανίας ἀπὸ τὴν παλιὰ αἱμορραγία ποὺ τῆς ἔφερνε ὁ ξένος δημοσιονομικὸς ζυγός, στὴ δυνατότητα τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου πολλῶν ἄλλων χωρῶν κλπ. Σὲ μικρότερο βαθμό, ἀλλὰ πάντα σ᾿ ἕνα σοβαρὸ βαθμό, τὴν ἀντοχὴ αὐτὴ τὴν ἀπόδειξε καὶ ἡ ἰταλικὴ οἰκονομία. Δίχως αὐτὲς τὶς ἀντικειμενικὲς δυνατότητες ἡ ἀσφυξία μέσα στὸ μάγγανο τοῦ λεγόμενου «ὁλοκληρωτικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος» θἄχε πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξη τοῦ πολέμου προκαλέσει τὴν ἔκρηξη οἰκονομικῶν καταστροφῶν ποὺ καὶ τὰ φασιστικὰ καθεστῶτα δὲν θὰ ἐπιζοῦσαν ὕστερ᾿ ἀπ᾿ αὐτές.

23. Νὰ γιατὶ ἐνσαρκωτὴς τῆς οἰκονομικῆς διχτατορίας στὴν ἐθνικοσοσιαλιστικὴ Γερμανία στάθηκε ὣς τότε ποὺ χρειάστηκε, δηλαδὴ ὣς τὴν παραμονή τῆς πολεμικῆς ἐξόρμησης, ὁ αὐθεντικότερος ἐκπρόσωπος τῆς κεφαλαιοκρατίας Γιάλμαρ Σάχτ, διοικητὴς τῆς Ράϊχσμπανκ, ἔχοντας γιὰ ἐπιτελεῖο του τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν κυριότερων οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων καὶ χρηματιστικῶν κοντσὲρν τῆς χώρας. Ἀπαράλλαχτα τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὴν Ἰταλία.

Εἶναι πολὺ γνωστὰ τὰ ὑπομνήματα τῶν βιομηχάνων τῆς Βορειοδυτικῆς Γερμανίας ποὺ ζητούσανε τὴν ἐλευθέρωση τῆς γερμανικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὰ ἀσφυχτικὰ δεσμὰ τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ προπολεμικοῦ ἐλέγχου καὶ ὑποδείχνανε τὴν ἀνάγκη μιᾶς συνεννόησης μὲ τὴν Ἀγγλία γιὰ τὸ εἰρηνικὸ ἄνοιγμα τῶν διεθνῶν ἀγορῶν στὶς γερμανικὲς ἐξαγωγές.

Γνωστὴ ἐπίσης ἡ ἀρθρογραφία τοῦ οἰκονομικοῦ τύπου τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν πάνω στὶς φιλελεύθερες κριτικὲς Γερμανῶν βιομηχάνων στὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ Χίτλερ. Τέτοιες περιπτώσεις θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε ἄφθονες μαζὶ μὲ τὸ φύλλο τῆς «Ἐργασίας» ποὺ διάβασε ὁ σ. Σ. Ἀλλὰ πάντα θάφηναν ἀπείραχτο τὸ ἑξῆς γεγονός: ὅτι ποτὲ δὲν παρουσιάστηκε καὶ θὰ εἴτανε ἀδύνατο νὰ παρουσιαστεῖ τὸ φαινόμενο ποὺ παρουσιάστηκε στὴ «φασιστικὴ» Ἑλλάδα: Οἱ διοικητὲς τῶν ἀνωτάτων κρατικῶν καὶ ἡμικρατικῶν τραπεζικῶν ἱδρυμάτων (Ἐθνικὴ Τράπεζα, Ἐκδοτικὴ Τράπεζα), στὶς ἐπίσημες ἐκθέσεις τους νὰ χαρακτηρίζουνε σὰν οἰκονομικὸ παραλογισμὸ τὴν ὁλοκληρωτικὴ πολιτικὴ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐθνικισμοῦ, ἐνῶ ὁ διχτάτορας κηρύσσει τὸ εὐαγγέλιό της σὰν τὴν ἀνώτερη σοφία! Αὐτὴ τὴν κατάφωρη ἀντίφαση τῆς φασιστικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς μὲ τὴν ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ πραγματικότητα ὑπογράμμισε ἡ Εἰσήγηση. Ὁ σ. Σ. νομίζει ὅτι θὰ ξεφύγει τὴν οὐσία αὐτὴ τοῦ ζητήματος μὲ τὸ νὰ παρουσιάζει σὰν οἰκονομικοὺς ἐκπρόσωπους τοῦ Χίτλερ στὴ Γερμανία τοὺς προαναφερμένους φιλελεύθερους κριτικούς του. Εἶναι ἀνακριβέστατο (2) ὅτι καὶ στὴ Γερμανία τάχα ἄλλα λέγει ὁ Φύρερ καὶ ἄλλα οἱ οἰκονομικοί του ἐκπρόσωποι. Αὐτὴ ἡ φάρσα μονάχα στὴν Ἑλλάδα τῆς 4ης Αὐγούστου γίνεται. Τοῦ Χίτλερ ἡ τσαρλατανιὰ καὶ ἡ ἀντιφατικότητα βρίσκεται ἀλλοῦ, δηλαδὴ πιὸ βαθιά.

24. Ὁ τεχνικὸς καὶ οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἑλλάδας δὲν ἀντέχει σὲ τέτοια πειράματα. Εἶναι χώρα μικρή, μὲ ἀναιμία οἰκονομική, μὲ ἀπόλυτη ἐξάρτηση τῆς ζωῆς της ἀπὸ τὶς ξένες ἀγορὲς γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν εὐγενῶν προϊόντων της, μὲ χαμηλὸ βαθμὸ βιομηχανικῆς καὶ γενικότερα οἰκονομικῆς ὀργάνωσης, κάτω ἀπὸ ἕναν ἀσήκωτο ζυγὸ στὸ ξένο χρηματιστικὸ κεφάλαιο, χώρα ποὺ ἔζησε ὅλο τὸν καιρὸ μὲ δάνεια ἐξωτερικὰ κλπ. Θάφτανε μόνο νὰ βάλει κανεὶς στὸ νοῦ του τὴν ἀπόπειρα τοῦ Μεταξᾶ νὰ κάνει τὴν Ἑλλάδα ἐπισιτιστικὰ αὐτάρκη μὲ τὴν πατατοκαλλιέργεια τῶν πεζοδρομίων ἢ μιὰ φανταστικὴ ἀπόπειρά του νὰ ἐξοπλίσει, ὅπως ὁ Χίτλερ, μὲ ἀναπροσαρμογὲς τῆς ἐγχώριας βιομηχανίας τὴν Ἑλλάδα ἢ νὰ τινάξει αὐτοδύναμα τὸν ξένο δημοσιονομικὸ ζυγὸ—γιὰ νὰ πεισθεῖ ὅτι τὸ νὰ λέμε πὼς ἡ κατάσταση εἶναι ἡ ἴδια ἢ ἀνάλογη μὲ τὴ Γερμανία καὶ Ἰταλία, εἶναι ἡ ἔσχατη οἰκονομικὴ ἀφέλεια.

25. Τὴν ἴδια ἀξία ἔχει καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι στὰ φασιστικὰ καθεστῶτα δὲν προσχωρήσανε στελέχη τῆς ἀστικῆς καὶ μικροαστικῆς διανόησης. Βέβαια στὶς φασιστικὲς κυβερνήσεις δὲν πήρανε μέρος ἐκπρόσωποι τῶν παλιῶν ἀστικῶν κομμάτων, ἀλλιώτικα θὰ ξεγυμνωνότανε στὶς μικροαστικὲς μάζες τὸ νέο καθεστὼς σὰν ἁπλὴ ἀλλαγὴ τῆς παλιᾶς καπιταλιστικῆς σκηνοθεσίας. Ὡστόσο κι ἀπὸ τότε ἀκόμα πολλὰ στελέχη προσχωρήσανε στὸ «νέο Κράτος», ἀρκεῖ καὶ μόνο τὴ στάση τῶν παλιῶν βουλευτῶν στὴν Ἰταλία καὶ Γερμανία νὰ ἰδοῦμε ὕστερ' ἀπὸ τὸ πραξικόπημα. Μέχρι σήμερα τὰ συντακάτι καὶ οἱ κορπορατσιόνι τῶν

καπιταλιστῶν στὴν Ἰταλία μ᾿ ἐπικεφαλῆς τὰ καλύτερα στελέχη τῆς ντόπιας μπουρζουαζίας, ἡ Γερουσία καὶ ἡ Βουλή, στὴ Γερμανία τὸ Ράϊχσταγ καὶ ὅλα τὰ οἰκονομικά, πολιτικὰ καὶ ἐκπολιτιστικὰ ἱδρύματα τοῦ κράτους, φημισμένοι ἄλλοτε μέσ᾿ τὴν ἀστικὴ δημοκρατία σοφοὶ στὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα κλπ. ἀποτελοῦνε σήμερα σημαντικότατο τμῆμα τῆς φασιστικῆς καὶ ἐθνικοσοσιαλιστικῆς «ἱεραρχίας» ποὺ προπαγανδίζει στὶς μάζες τὴν ἰδεολογία τοῦ «νέου Κράτους». Ἂν οἱ ἀντιφασίστες διανοούμενοι ἐκπατριστήκανε, σημαντικότατο ὡστόσο τμῆμα τους ἔγιναν ἐνεργητικὰ στελέχη καὶ οἱ φανατικοὶ προπαγανδιστὲς τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Μουσουλίνι. Ἐδῶ τίποτε ἀπ᾿ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔγινε. Καὶ στὴν προσπάθεια του ἀκόμη νὰ φτιάξει ἀπὸ τὸ μηδὲν ἕνα «φασιστικὸ» ἐπιτελεῖο του, τὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου ἔδειξε πόσο λίγο φασιστικὸ εἶναι: Γιὰ ἀντιπρόεδρο τῆς κυβέρνησης ἔβαλε ἕναν ἀπὸ τοὺς παλιοὺς τυπικοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἡγέτες, τὸν παλιὸ πρόεδρο τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς Ζαβιτσιάνο. Μ᾿ ἕνα τετράχρονο ὥς τώρα μονοπώλιο τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δὲν κατόρθωσε νὰ ἀποχτήσει γιὰ καλλίτερο θεωρητικὸ ἐκπρόσωπό του μέσ᾿ στὴν ἀστικὴ διανόηση ἄλλον ἀπὸ ἕναν ἀσήμαντο δικηγοράκο, γαμπρὸ τοῦ Μεταξᾶ, ἕναν ξεπεσμένο δίχως ἀναγνῶστες ἐφημεριδογράφο, τὸ Νικολούδη, καὶ ἀσήμαντα ἢ ἀστεῖα στοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ φιλολογικοὺς κύκλους πρόσωπα σὰν τὸν Βεζανῆ(*) καὶ τὸ Χαριτάκη.

26. Ἔξω ἀπὸ τὰ τόσο πενιχρὰ καὶ τόσο μπόσικα αὐτὰ σημεῖα, ὁ σ. Σ. δὲν ξέρει τίποτε νὰ μᾶς πεῖ γιὰ τὸ ἔργο τῆς Διχτατορίας. Καὶ ὅμως αὐτὸ ρητὰ ἐπικαλεῖται σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ ἀποδείξεις τοῦ φασιστικοῦ της χαραχτήρα. Εἶναι φανερὸ ὅτι περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο τὸ χαραχτῆρα ἑνὸς πολιτικοῦ καθεστῶτος τόνε δείχνει ἡ πράξη του, ἡ ἐφαρμοσμένη πολιτική του, ὄχι ἡ σκηνοθεσία του ποὺ ἐδῶ κατὰ ἕνα γενικὸ τρόπο εἶναι κακέκτυπες ἀπομιμήσεις. Σωστὰ λοιπὸν καὶ ἡ Εἰσήγηση ἐπέμεινε ἰδιαίτερα σ᾿ αὐτὴ τὴν πράξη καὶ τὴν ἀνέλυσε ὅσο ἡ τεχνικὰ δυνατὴ σήμερα ἔχτασή της ἐπέτρεπε διεξοδικὰ (παράγ. 9 — 10).

Ὁ σ. Σ. βλέπει τὴν ἀδυναμία του νὰ στηριχτεῖ στὴν ἱστορία τοῦ πραξικοπήματος καὶ γι᾿ αὐτὸ καταφεύγει στὴν προϊστορία του. Ἐδῶ βάζει ὅλα τὰ δυνατά του. Θὰ ζητήσει νὰ σώσει τὸ μηχανικό του σχῆμα μὲ τὴ βοήθεια τῆς προσθετικῆς καὶ διορθωτικῆς φαντασίας. Αὐτὸ εἴταν ἑπόμενο νὰ τὸν ὁδηγήσει σ᾿ ἕνα νέο καὶ ἀκόμη βαρύτερο θεωρητικὸ σφάλ-

(*) Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1938 τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τοῦ διχτάτορα ἀνακοίνωνε ὅτι ὁ θεωρητικὸς αὐτὸς τοῦ «νέου Κράτους» θὰ ἔκανε τὴν πρώτη ἀξιωματική διάλεξη γιὰ τὶς ἰδέες τοῦ «νέου Κράτους» ἀπὸ τὴν ἕδρα τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Θά τὴν τιμοῦσε μὲ τὴν παρουσία του ὁ Ι. Μεταξᾶς καὶ ἐκπρόσωπος τῆς Αὐλῆς. Τὸ ἴδιο βράδυ συνέρχεται ἡ ὁλομέλεια τῆς Σχολῆς καὶ στέλνει ἐπειγόντως στό Πολιτικὸ Γραφεῖο τὸν καθηγητὴ Βαρβαρέσο ποὺ δήλωσε ὅτι λόγω τῆς πολιτικῆς ἀστειότητας τοῦ διαλεξία ὁ Σύλλογος τῶν καθηγητῶν παμψηφεὶ ἀποφάσισε νὰ μὴν παρευρεθεῖ. Τὴν ἄλλη μέρα ἀνακοινώθηκε ὅτι ὁ κύριος πρωθυπουργὸς δὲ θὰ παρευρεθεῖ. Ἡ διάλεξη ἔγινε μπρὸς σὲ κενὰ καθίσματα. Σὲ φασιστικὰ καθεστῶτα τέτοια καραγκιοζλίκια θἆταν ἀκατανόητα.

μα, στὴν ὁλοκληρωτικὴ σχηματοποίηση τῆς μαρξιστικῆς - λενινιστικῆς θεωρίας γιὰ τὸ τί εἶναι ἐπαναστατικὴ κατάσταση.

IV. Ἐπαναστατικὴ κατάσταση

27. Ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐπαναστατικῆς κατάστασης βγαίνει καθαρὰ ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἔργα τοῦ Μὰρξ καὶ Ἔνγκελς καὶ κυρίως τοῦ Λένιν καὶ Τρότσκι. Ἂν ὑπῆρχαν ἐδῶ τὰ κείμενα θὰ ἀναφέραμε καὶ πολλὰ εἰδικὰ χωρία. Τέσσερα πράματα χρειάζονται γιὰ νἄχουμε ἐπαναστατικὴ κατάσταση σὲ μιὰ χώρα. Μιὰ γενικὴ ἐθνικὴ κρίση ποὺ νὰ κάνει τὶς μάζες νὰ μὴ θέλουνε πιὰ νὰ ζήσουνε μὲ τὸ παλιὸ κοινωνικὸ καθεστὼς καὶ νὰ ζητᾶνε θαμπὰ κάτι καινούργιο. Οἱ κυρίαρχες τάξεις νὰ βρίσκονται στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἀμηχανίας καὶ σύγχυσης γιὰ τὸ πῶς θὰ κρατήσουνε τὴν κυριαρχία τους ποὺ ἀπειλεῖται ἄμεσα. Τὰ μεσαῖα στρώματα τῆς κοινωνίας νὰ ταλαντεύονται ὅλο καὶ ἀποφασιστικότερα πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴ τάξη. Ἡ τάξη αὐτή, παίρνοντας ὅλο καὶ μεγαλύτερη αὐτοπεποίθηση, νὰ συγκεντρώνεται μὲ ἐξαιρετικὰ γοργὸ ρυθμὸ γύρω ἀπὸ τὴν ἐπαναστατική της πρωτοπορία. Ὁ βαθμὸς τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος δὲν ἐμποδίζει νὰ ἐμφανιστεῖ μιὰ τέτοια κατάσταση στὴν κοινωνία καὶ μάλιστα μιὰ τέτοια ἀντίφαση θἆναι ὄχι ἀσυνήθιστη στὴν περίοδο πού ζοῦμε τῆς «κρίσης ἡγεσίας» μέσα τὸ προλεταριάτο. Ὅταν λείπει τὸ πρωτοποριακὸ κόμμα, ἀλλὰ τὰ πράματα εἶναι ἔτσι πού, ἂν αὐτὸ ὑπῆρχε, θἄπρεπε νὰ θέσει σὰν ἄμεσο καθῆκον τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, τότε ἔχουμε μιὰ ἀντικειμενικὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση σύμφωνα μὲ τὴν ὁρολογία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καὶ τῆς Κ.Δ. ὅταν σ' αὐτὴν ὑπῆρχε ἀκόμα ἕνας μαρξιστικὸς ἐγκέφαλος. Ὁ σ. Σ. ἐπιμένει μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμονὴ στὴν αὐστηρὴ ἀκρίβεια τῶν ὅρων καὶ τῶν θεωρητικῶν ὁρισμῶν. Μὰ τὸν κανόνα ὁ ἴδιος δὲν τὸν κρατάει.

28. Τέτοιες ἀντικειμενικὰ ἐπαναστατικὲς καταστάσεις γνωρίσαμε, ὅπως λ.χ. στὴν Ἑλλάδα τὸ φθινόπωρο τοῦ 1922, ἀμέσως μετὰ τὴ μικρασιατικὴ καταστροφή, καθὼς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη χαραχτήρισε τὴν κατάσταση στὴν Ἑλλάδα ἡ Κ.Δ. Ὅμοια ἐπίσης κατάσταση γνώρισε ἡ Βουλγαρία στὰ 1918 μὲ τὴν πολεμική της κατάρρευση. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις τὸ ἀστικὸ καθεστὼς πέρασε σῶο ἀπὸ τὸν ἐπικίνδυνό του κλονισμὸ γιατὶ ἔλειπε ἕνα ἀρκετὰ προετοιμασμένο ἐπαναστατικὸ κόμμα (στὴν Ἑλλάδα τὸ Σοσιαλεργατικό, στὴ Βουλγαρία οἱ «τεσνιάκοι», στενοὶ σοσιαλιστές, τὸ ὕστερα Κ.Κ.Β.). Ἡ ἐπαναστατικὴ κατάσταση στὴν Ἱσπανία ὥς τὸ 1938 εἴτανε στὴν οὐσία της ἀντικειμενική, ἔλειπε ἡ προοδευτικὴ συγκέντρωση τοῦ προλεταριάτου γύρω ἀπὸ ἕνα πραγματικὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα.

Ἐπαναστατικὴ κατάσταση γνώρισε ἡ Ρωσσία τὸ 1917, ἡ Γερμανία τὸ 1923, ἡ Βουλγαρία τὸ 1923. Μέσα σὲ 7 μῆνες τὸ Μπολσεβίκικο κόμμα πολλαπλασίασε ὄχι δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς ἀλλὰ πιότερο τὶς δυνάμεις του σὲ μέλη καὶ ἐπιρροή. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1923 ὁ Στρέζεμαν ἐφώναζε :

«Εἴμαστε ἡ τελευταία ἀστικὴ κυβέρνηση τῆς Γερμανίας» καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα τοῦ Κ.Κ.Γ. συγκεντρώνανε κάθε μήνα σὲ κάθε βῆμα δεκάδες χιλιάδες νέους ὀπαδοὺς στὸ ἐπαναστατικὸ προλεταριάτο. Ἀνάλογα ἔγινε μὲ τὸ Κ.Κ. Βουλγαρίας στὴ μεγάλη οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ κρίση τοῦ 1923. Τὸ κεφάλι καὶ τῶν δυὸ αὐτῶν μεγάλων ἐπαναστατικῶν κομμάτων ἀποδείχτηκε ὀπορτουνιστικὸ καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1923 βρῆκε τὴ Βουλγαρία μὲ τὸν Τσαγκώφ, τὴ Γερμανία μὲ τὸν Φὸν Ζέκτ, ἀντὶ νὰ τὶς βρεῖ μὲ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση.

Τὸ 1936 ἄρχισε στὴ Γαλλία μιὰ κατάσταση προεπαναστατικὴ (*), δηλαδὴ μιὰ κατάσταση ποὺ πήγαινε νὰ ὡριμάσει τελειωτικά, καὶ μόνο ἀπὸ τὴ σωστὴ δράση τῆς πρωτοπορίας ἐξαρτιότανε νὰ συμπληρωθεῖ αὐτὸ τὸ ὡρίμασμα. Ἡ ἔλλειψη μιᾶς ἱκανῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας, δηλαδὴ ἡ κρίση ἡγεσίας στὸ γαλλικὸ ἐργατικὸ κίνημα, ἔκανε ὥστε τὴν προεπαναστατικὴ περίοδο νὰ τήνε διαδεχτεῖ ὁ σταλινοσοσιαλριζοσπαστικὸς ἀστικὸς συνασπισμὸς ποὺ ἑτοίμασε καὶ τὴν ἰμπεριαλιστικὴ σφαγὴ τοῦ 1939.

29. Στὴν Ἑλλάδα πρὶν ἀπὸ τὴν 4η Αὐγούστου εἴχαμε μιὰν ἐπαναστατικὴ κατάσταση ποὺ μάλιστα ἄρχισε τὸ Μάρτη τοῦ 1935—λέει ὁ σ. Σ. Ἀπὸ τότε ἀνοίγει γιὰ τὴ χώρα μιὰ περίοδο—γράφει—ποὺ θὰ κλείσει εἴτε μὲ τὴ νίκη τῆς ἐργατικῆς τάξης εἴτε μὲ τὴν ἐπικράτητη τοῦ φασισμοῦ. Αὐτὴ ἔγινε μετὰ ἑνάμισυ ἔτος. Καὶ μάλιστα—προσθέτει—ἀπὸ τότε τὸ εἶχε πεῖ αὐτὸς καὶ ἡ ὀργάνωσή του καθαρὰ καὶ εἴχανε μὲ ἀντίστοιχα συνθήματα δράσει. Καί ὅλα τους ἐπαληθεύσανε κατὰ γράμμα. Τὴν πρόβλεψή τους τήνε στηρίξανε, καθὼς ὁ σ. Σ. μᾶς ἐξηγάει τώρα, στὸ κίνημα τοῦ 1935, στὴ συσσώρευση ἀπὸ τὸ 1933 ὀξύτατων ἀντιθέσεων, στοὺς προηγούμενους μεγάλους ἀπεργιακοὺς ἀγῶνες, στὰ στρατιωτικὰ κινήματα καὶ στὴ μόνιμη πολιτικὴ κρίση τῆς χώρας.

Ἀλλὰ ἀνάλογα φαινόμενα κρίσιμα, κάποτε βαθύτερα καὶ πλατύτερα, παρουσιάσανε ἀπὸ τὸ 1917 καὶ ἡ Ἑλλάδα πρὶν ἀπὸ τὸ 1935 (αἱματηρὴ γενικὴ ἀπεργία τὸ 1923, γενικὰ ἀπεργιακὰ κινήματα ἢ ἐξαιρετικῆς εὐρύτητας καὶ μαχητικότητας 1926, 1927, 1928 κλπ.) καὶ μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἀπὸ ἄλλες ἀστικὲς χῶρες στὴν Εὐρώπη, χωρὶς ποτὲ κανένας νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι φτάνουνε αὐτὰ μονάχα, παρόλη τὴν περιπλοκή τους μὲ τὴ χρόνια γενικὴ κρίση τοῦ παρακμασμένου οἰκονομικοῦ συστήματος, γιὰ νὰ δημιουργήσουνε μιὰ ἀντικειμενικὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση. Ἐκτὸς ἂν τέτοια ἐννοοῦσε γενικὰ τὴν κατάσταση τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος στὴν περίοδο ποὺ ἄνοιξε ὁ πόλεμος τοῦ 1914 καὶ ἡ Ὀχτωβριανὴ Ἐπανάσταση. Καὶ πραγματικὰ σὲ μερικὰ σημεῖα τοῦ ἄρθρου του κάποια τέτοια ἀόριστη σκέψη φαίνεται νὰ θαμποφέγγει στὸ νοῦ τοῦ σ. Σ.

30. Ἡ βαρύτερη κατηγορία τοῦ σ. Σ. ἐνάντια στὴν Εἰσήγηση εἶναι ὅτι παρασιωπᾶ τὰ πρὸ τοῦ πραξικοπήματος γεγονότα. Δὲν εἶναι ἀλήθεια.

(*) Τὴν πηγὴ καὶ τὸ προοίμιό της ὁ Τρότσκι ἔγκαιρα τὴν εἶδε ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς κρίσης Σταβίνσκι.

Πείθεται κανείς, φτάνει μόνο νὰ ξαναδιαβάσει τὶς παραγρ. 8, 14 (3). Ἁπλὸ ἐπίσης διάβασμα τῶν ντοκουμέντων πείθει τὸν καθένα πόσο τερατώδης εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τάχα τὸ πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου ζητήσαμε νὰ τὸ ἐξηγήσομε ὄχι μὲ τὴ λογικὴ τῆς πάλης τῶν τάξεων (4). ***Ἄμεσα*** τὸ πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου βγῆκε ἀπὸ μιὰ μηχανορραφία Αὐλῆς—Μεταξᾶ. Εἶναι τόσο φανερὸ ποὺ ὁ ἴδιος ὁ σ. Σ. τὸ λέγει στὸ ἄρθρο του ἐκεῖ ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσει τὶ εἴτανε ἐκεῖνο ποὺ ἐπέτρεψε ὥστε «ἡ κλίκα τοῦ Μεταξᾶ νὰ κάνει τὸ πραξικόπημά της». Ὅλο τὸ ζήτημα εἶναι ποιὸς συσχετισμὸς ταξικῶν δυνάμεων ἔκανε δυνατὴ τὴν πραγματοποίηση τῶν σχεδίων τῆς κλίκας ἐκείνης καὶ τὴ νίκη της. Ὁ σ. Σ. εἶδε μιὰ κατάσταση ἐπαναστατικὴ ποὖφερε τὸ φασισμό. Ἐμεῖς βλέπουμε τὶς ταξικὲς σχέσεις τότε, ὄχι τόσο μηχανικὰ καὶ αὐθαίρετα, ἀλλὰ στὴν πραγματική τους πολυπλοκότητα. Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Ἀπὸ τὴ δική μας τὴ μεριὰ ὑπάρχουνε τρία πολὺ διεξοδικὰ ντοκουμέντα, τρία ὁλάκαιρα βιβλία, ἕνα μεγάλο καὶ δυὸ μπροσοῦρες (*), ποὺ μὲ λεπτομέρεια ἐξηγοῦνε ὅλες τὶς τάσεις τῆς ταξικῆς πάλης καὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξέλιξης στὴ χώρα. Ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ καλοκαίρι κιόλας τοῦ 1935, εἰδικὰ ἀντικρύζεται ἡ παλινορθωτικὴ πρωτοβουλία τοῦ Μεταξᾶ καὶ τῆς τότε «τρίτης κατάστασης» στὴν ἀκριβῆ της ταξικὴ οὐσία: διχτατορία ὠμὴ τοῦ κεφαλαίου καὶ τυπικὴ κατάργηση κάθε δημοκρατικοῦ θεσμοῦ.

31. Στὴν ἔκθεση καὶ στὴν ἐκτίμηση τῶν γεγονότων τοῦ 1935 ὑπάρχει μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἱστορικὲς ἀνακρίβειες. Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι «παντοῦ» οἱ ἀπεργίες τότε ἐξελιχτήκανε σὲ αἱματηρὲς συγκρούσεις, αὐτὸ ἔγινε σὲ κάποιες μόνο περιπτώσεις σποραδικὰ (5). Οἱ ἔνοπλες σὲ μερικὰ μέρη σταφιδοπαραγωγικὲς ἐκδηλώσεις εἶναι κάτι ὄχι ἄγνωστο ἀπὸ πολὺ παλιὰ ἐκεῖ κάτω καὶ ἡ σημασία τους δὲν εἶναι τέτοια ποὺ νὰ δημιουργοῦνε ἐπαναστατικὴ κατάσταση, ὅσο κι ἂν ὑπογραμμίσουμε τὴν ἰδιαίτερή τους τότε ἔνταση. Ὅλες οἱ λεπτομέρειες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καὶ τῶν πρὶν ἀπὸ τὴν παλινόρθωση γεγονότων («ὁπλαποθῆκες ποὔσπασαν οἱ ἐργάτες», ἕνα τσιφλίκι ποὺ «διενεμήθη βίαια» (;), ἀπειλητικὰ συλλαλητήρια κ.τ.τ.) εἶναι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μὲ φανερὴ ὑπερβολικότητα γραμμένα καὶ πολὺ τραβηγμένα, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἐπεισόδια ζωηρὰ ἀλλὰ μεμονωμένα, ὄχι συμπτώματα γενικῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης στὴ χώρα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι φωνὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔμειναν οἱ ἐκκλήσεις τῶν λιγοστῶν στελεχῶν μας μέσα στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα νὰ γίνει συνειδητὴ προσπάθεια γιὰ νὰ χάσει ὅλη ἡ ἀπεργιακὴ ἐκείνη ζύμωση τὸ σποραδικό της χαραχτῆρα καὶ ν' ἀποχτήσει κοινὴ κατεύθυνση καὶ ἑνότητα.

(*) α΄) «Δημοκρατικὴ ἢ Σοσιαλιστικὴ Ἐπανάσταση;» 1934, β΄) «Βασιλεία, Δημοκρατία, Κομμουνισμός» 1935, γ΄) τὸ σχέδιο τοῦ μεγάλου Μανιφέστου γιὰ τὸ ταξικὸ μέτωπο κατὰ τῆς παλινόρθωσης (Σεπτέμβρης 1935) ποὺ ὑπογράφτηκε καὶ ἀπὸ τὴν ΚΔΕΕ.

32. Τὴν «ἐπαναστατικὴ» ἐκείνη κατάσταση τὴν... ἀναστέλλει (!) προσωρινὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Κονδύλη. Εἶναι τὸ πραξικόπημα πού, καθὼς ξαίρομε, κατάργησε καὶ τυπικὰ τὴ Δημοκρατία δίχως κανένα ἐμπόδιο, μ' ἕνα καλποδημοψήφισμα. Τὸ πραξικόπημα ἐκεῖνο, λέει ὁ σ. Σ., εἴταν ἕνα ἁπλὸ ἐπεισόδιο «δίχως μιὰ γενικότερη σημασία». Ἀλλὰ ταυτόχρονα, τονίζει ὁ ἴδιος, τὸ πραξικόπημα αὐτὸ εἶναι ποὺ ἀνέστειλε προσωρινὰ τὸ ἀπεργιακὸ κύμα κ' ἡ ἀναστολὴ αὐτὴ ἐπέτρεψε τὴν παλινόρθωση, χωρὶς τὴν ὁποία ἡ 4η Αὐγούστου, ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ σὰν συγκεκριμένο ἱστορικὸ φαινόμενο, θὰ εἴταν ἀδύνατη. Πῶς ὅμως τὸ ἐπεισόδιο ἐκεῖνο εἴτανε τότε δίχως γενικότερη σημασία ;

Μὰ ἡ κατάργηση τῆς Δημοκρατίας δὲν ἔγινε δυνατὴ ἐπειδὴ σταματήσανε γιὰ ἕνα - δυὸ μῆνες τὸ φθινόπωρο τοῦ 1935 οἱ μερικὲς καὶ τοπικοῦ χαραχτήρα, ἀλλεπάλληλες ὅμως, ἀπεργίες. Ἡ τύχη τῆς Δημοκρατίας εἶχε ἤδη κριθεῖ τὸ Μάρτη τοῦ 1935 μὲ τὴ νίκη τῶν βασιλικῶν ἀξιωματικῶν καὶ σὲ λίγους μῆνες μὲ τὸ τράβηγμα τῆς ἐργατικῆς τάξης στὸ «Δημοκρατικὸ Συνασπισμὸ», δηλαδὴ στὸν προδοτικὸ ταξικὸ συνασπισμὸ μὲ τὴ φιλελεύθερη μπουρζουαζία ποὺ εἶχε κιόλας μὲ τὸν ἀρχηγό της Βενιζέλο στὸ Λονδίνο προσκυνήσει τὸ Θρόνο ἀπὸ τὸ Μάη τοῦ 1935. Τὸ ΚΚΕ καὶ οἱ συνομοσπονδίες, σταλινικὴ καὶ ρεφορμιστική, προδώσανε τὸν ἀντιμοναρχικὸ ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν δημοκρατῶν μικροαστῶν τραβώντας τους στὴν οὐρὰ μιᾶς δόλιας μπουρζουαζίας ποὺ τὸ μεγαλύτερο της κόμμα πάντοτε μίσησε τὴ δημοκρατία ἀπὸ ἐνστιχτώδη ταξικὸ φόβο μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ τήνε χρησιμοποιήσει τὸ προλεταριάτο γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

33. Ὅλα τὰ γεγονότα τοῦ 1935, ἀντικρυσμένα στὴ λογική τους ἀλληλουχία, ἀπόδειξαν ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβεβαιώθηκε καὶ στὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1936 : οἱ ἀγῶνες τῶν μαζῶν, ἂν καὶ οἰκονομικοὶ στὰ πρῶτα τους αἰτήματα, εἴχανε βαθύτατο πολιτικὸ χαραχτήρα, φανερώνανε τὸ διεγερμένο πολιτικὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μικροαστικῶν καὶ ἐργατικῶν, ἐνάντια στὸν κίνδυνο μιᾶς βασιλικῆς διχτατορίας ποὺ τὸ μούτσουνό της ἄρχισε κιόλας νὰ προβάλλει ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπνιξη τοῦ κινήματος τοῦ 1935, δηλαδὴ μετὰ τὴ ματαίωση τοῦ κινδύνου μιᾶς «δημοκρατικῆς» διχτατορίας. Στὸ βάθος «τοῦ πνεύματος τῶν μαζῶν» εἴτανε ὄχι ν' ἀλλάξουνε κανένα καθεστώς, ἀλλὰ νὰ σώσουνε τὸ δημοκρατικὸ καθεστὼς ποὺ κινδύνευε. Ὁ πολιτικὸς χαραχτήρας ποὺ παίρνανε οἱ οἰκονομικοὶ ἀγῶνες τῶν μαζῶν περιορίζονταν τότε κυρίως στὴν ἀπόκρουση τοῦ κινδύνου τῆς παλινόρθωσης μιᾶς ἀπολυταρχίας. Νὰ γιατὶ οἱ μάζες συγκεντρώνονταν γύρω ἀπὸ τὸ ἀστικὸ δημοκρατικὸ κόμμα (βενιζελικὸ) καὶ τὶς περισσότερο ἢ λιγότερο ριζοσπαστικὲς μερίδες τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας (ΚΚΕ — Παπαναστάσης — ἀγροτικοὶ — «ἀντιφασιστικὸς συνασπισμός»). Νὰ πάνω σὲ ποιὸ ἱστορικὸ ἔδαφος πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὶς ἀντικειμενικὲς αἰτίες ποὺ κάνανε ἀποτελεσματικὴ τὴν προδοσία τοῦ σταλινισμοῦ στὶς κρίσιμες ἐκεῖνες στιγμὲς καὶ—τὸ σπουδαιότερο—τὶς αἰτίες ποὺ τὸ αὐθόρμητο ἐκεῖνο μαζικὸ κίνημα δὲ μπόρεσε νὰ πάρει ἀνώτερες μορφές. Νὰ ἐπιτέλους γιατὶ εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλ-

μένος ὁ χαραχτηρισμὸς ποὺ ἔδωσε ἕνας ἀπὸ τοὺς συζητητές μας τώρα στοὺς ἀγῶνες ἐκείνους σὰν ἀγῶνες μόνον οἰκονομικούς.

34. Οὐσιαστικὰ ἡ κατάσταση στὸ πνεῦμα τῶν μαζῶν δὲν εἴτανε ἀλλαγμένη ποιοτικὰ στὶς 8 Μαΐου 1936. Μόνο ποσοτικὰ ἡ αὐθόρμητη ἀγανάχτηση τῶν μαζῶν ἄρχισε νὰ μεγαλώνει ὅσο πύκνωναν οἱ θρασύτατες προκλήσεις ἀπὸ τὸ διάδοχο τοῦ Δεμερτζῆ. Τὰ πτώματα ἀόπλων ἐργατῶν, ποὺ ἔστρωσε στοὺς δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μεταξᾶς, δώσανε ὁρμητικὴ διέξοδο στὴ συσσωρευμένη μέσα στὶς ἐργατικὲς καὶ μικροαστικὲς μάζες μοριακὴ ἐνέργεια. Τὴν ἀφορμὴ τὴν ἔδωσε ἡ ἐφαρμογὴ καὶ τώρα τῆς παλιᾶς ταχτικῆς ὅλων τῶν παγκαπνεργατικῶν οἰκονομικῶν ἀγώνων τῆς περασμένης 20ετίας: ὅταν ὕστερ' ἀπὸ μερικὲς μέρες ἡ πάλη φτάνει στὸ κατακόρυφο δίχως ὑποχώρηση τοῦ καπνεμπορικοῦ κεφαλαίου, ἡ πρώτη ἀπάντηση ἀναγκαστικὰ ἔπρεπε νἆναι μιὰ ἐντονότερη μαχητικὴ διαδήλωση στὰ πιὸ μεγάλα κέντρα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Βόλο. Ἡ σφαγὴ τῶν ἀπεργῶν ποὺ ἐπακολούθησε καὶ ἡ πάνδημη ἐξαγρίωση τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τὸ αἷμα ἀόπλων, συγκινήσανε τόσο βαθιὰ τὶς μάζες παντοῦ, μέσα στὴν τεταμένη γενικὴ κατάσταση, καὶ ἀνοίξανε τὸ δρόμο σ' ἕνα κύμα διαμαρτυρίας ποὺ κυλοῦσε νὰ πλημμυρίσει ὅλη τὴ χώρα. Ἡ ὑποψήφια Διχτατορία γνώρισε δυὸ μερόνυχτα ἀγωνίας. Τὸ σπουδαιότερο σημάδι τῆς κατάστασης εἴτανε ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη ἐρχότανε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ λογικὴ τῶν πραγμάτων ἐπικεφαλῆς τοῦ κύματος διαμαρτυρίας κατὰ τῆς κυβέρνησης. Νὰ τί μποροῦσε νὰ μεταβάλει τὶς στιγμὲς ἐκεῖνες τὴν ποσότητα σὲ ποιότητα. Μὲ τὰ ἀληθινὰ δεδομένα τῆς τότε κατάστασης ἅμα τὰ ἐξετάσομε ὄχι σχηματικὰ ἀλλὰ μαρξιστικὰ («ἐπιστημονικά», ποὺ λέει τόσο συχνά, χωρὶς νὰ τὸ κάνει ὁ σ. Σ.), ἡ ποιοτική ἐκείνη μεταβολή τῆς κατάστασης μποροῦσε νἆναι ἡ ἀκόλουθη: Ἂν στή Θεσσαλονίκη τὶς μέρες τοῦ Μάη διευθύνανε ὄχι οἱ προδότες τοῦ ταξικοῦ μετώπου ἀλλὰ μιὰ ταξική ἡγεσία, αὐτή δὲ θὰ ἄφηνε τὸ κίνημα νὰ ξεθυμάνει καὶ νὰ φτάσει σὲ ἀδιέξοδο μὲ ἄκαρπες συνεννοήσεις καὶ «συναδελφώσεις» μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ ποὺ ἀντικαταστήσανε τοὺς ἀμπαρωμένους ἀπὸ τὴν ὀργή τῆς μάζας στ' ἀστυνομικὰ τμήματα δολοφόνους τῶν ἐργατῶν. Σύνθημα ἄμεσης δράσης γιὰ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἐργάτες μποροῦσε νὰ ρίξει τότε μόνον ἕνας ποὺ θὰ τοῦ ἔλειπε κάθε αἴσθημα πολιτικῆς εὐθύνης. Τὸ σύνθημα αὐτὸ ἔμενε καὶ τότε ἀκόμα σύνθημα πολιτικῆς προπαγάνδας καὶ ζύμωσης. Μιά ταξικὴ ἡγεσία θὰ ἐβάθαινε τὸ αὐθόρμητο κίνημα στὴ Θεσσαλονίκη, θὰ τὸ ἐφάρδαινε μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα σὲ μαχητικότατες διαδηλώσεις σ' ὅλα τὰ ἐργατικὰ κέντρα τῆς Βόρειας Ἑλλάδας καὶ στήν Ἀθήνα, δίνοντάς του ἕνα κεντρικὸ πολιτικὸ σύνθημα τελεσιγραφικοῦ χαραχτήρα: «Κάτω ὁ δολοφόνος Μεταξᾶς!—Ἄμεση ἀποδοχὴ ὅλων τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν διεκδικήσεων!» Ἀποτέλεσμα ἄμεσο θὰ εἴτανε ἡ μεγαλύτερη νίκη ποὺ γνώρισε ὥς τότε τὸ ἑλληνικὸ προλεταριάτο κ' ἕνα πρωτάκουστο μεγάλωμα τοῦ πολιτικοῦ του γοήτρου μέσα στὰ μὴ προλεταριακὰ ἐργαζόμενα στρώματα τῆς χώρας.

35. Μιὰ τέτοια τροπὴ θ' ἄνοιγε τὴν πόρτα σὲ κάθε ἄλλο παρὰ «ὁ-

μαλὲς» ἐξελίξεις — ὁ χαραχτηρισμὸς εἶναι αὐτόχρημα ἀφελής. Μὲ τὰ πραγματικὰ τότε ἱστορικὰ δεδομένα τῆς κατάστασης ἡ πιθανότερη μορφὴ ποὺ θὰ μποροῦσαν ἐνδεχομένως νὰ πάρουνε τὰ πράματα δὲν εἴταν ὁ **ἄμεσος** ἀγώνας τοῦ προλεταριάτου γιὰ τὴν ἐξουσία, ἀλλά, μὲ τὴν ἀνυπαρξία ἐπαναστατικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, τὸ σταλινικὸ κόμμα ποὺ εἴταν ἐπικεφαλῆς τῶν μαζῶν μποροῦσε νὰ σπρωχτεῖ σοβαρὰ ἀπὸ τὸ αὐθόρμητο κίνημα καὶ νὰ θέσει, κι ἂν ἀκόμη δὲν τὄθελε ἡ ἡγεσία του, σὰν ἄμεση διεκδίκηση τὸ σχηματισμὸ μιᾶς κυβέρνησης ἀστικοῦ συνασπισμοῦ σὰν ἐκείνη ποὺ εἶχε ζητήσει ὁ «Ριζοσπάστης»: Νεφελούδης, Παπαναστάσης, ἀντιφασίστες ἀξιωματικοί. Καὶ μόνο ἂν τὸ δικό μας, τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα στέκονταν ἱκανὸ νὰ ἀνδρωθεῖ μαζικὰ μὲ γοργοὺς ρυθμοὺς βασισμένο στὴν ἴδια τῶν μαζῶν τὴ ζωντανὴ πεῖρα καὶ νὰ ξεσκίσει ἔγκαιρα τὴν ἀπάτη εἴτε τῆς προπαγάνδας, εἴτε καὶ μιᾶς τυχὸν προσωρινῆς πραγματοποίησης μιᾶς τέτοιας κυβέρνησης ἀστικοῦ συνασπισμοῦ, μόνο τότε ἡ κατάσταση θὰ μποροῦσε ν' ἀνοίξει τὴν πόρτα σὲ μιὰν ἀνώτερη ἐξέλιξη, νὰ παραχωρήσει δηλαδὴ τὴ θέση της σὲ μιὰ ἀληθινὴ ἐπαναστατικὴ κατάσταση. Ἐννοεῖται ὅτι μιὰ ἀπότομη στροφὴ στὸ διεθνῆ, ἢ ἔστω καὶ μόνο τὸ βαλκανικὸ ἀρχικά, συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων θὰ μποροῦσε νὰ δώσει ἀλλιώτικα γοργοὺς ρυθμοὺς σὲ μιὰ τέτοια ἐξέλιξη ἢ καὶ ν' ἀλλάξει ἀκόμη ριζικὰ τὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν φάσεών της.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ στηρίζονται σὲ μιὰ ὑστερνὴ ὑπόθεση γιὰ τὴ συνεννόηση μεταξύ μας. Ἡ διεύθυνση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἴταν ἀνωρίμαστες οἱ ἐπαναστατικὲς προϋποθέσεις μέσ' τὶς μάζες, μπόρεσε καὶ μετέτρεψε τὸ ἰσχυρὸ αὐθόρμητο κίνημα σὲ μιὰ ἄτιμη φάρσα, τὸ τραινάρισε καὶ παράδωσε τὴ διεύθυνσή του στοὺς βενιζελικοὺς βουλευτὲς πού, καθὼς οἱ ἴδιοι ἀποκάλυψαν ἔπειτα, δώσανε στὸ Μεταξᾶ ἔγκαιρα (νύχτα 9ης — 10ης Μαΐου) τὴ δυνατότητα νὰ ξανασηκώσει τὴ γροθιά του στὴ Θεσσαλονίκη, νὰ κάνει μετακινήσεις σωμάτων χωροφυλακῆς, νὰ σπάσει τὸ ἠθικὸ τῆς ἀπεργίας καὶ νὰ τιθασεύσει τοὺς ἐργάτες καὶ μικροαστοὺς τῆς Μακεδονίας. Ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς Διχτατορίας στὴν Ἑλλάδα εἶχε οὐσιαστικὰ κριθεῖ κιόλας ἀπὸ τὴν ἑπομένη τῆς 10ης Μαΐου. Οὔτε τὰ γεγονότα τοῦ Βόλου, οὔτε ἡ δήλωση τῶν ἀστικῶν κομμάτων τὴν παραμονὴ τῆς 4ης Αὐγούστου ὅτι ἐπιτέλους συνεννοήθηκαν, οὔτε ἡ συνέχιση τῆς ἄτιμης φάρσας σὲ βάρος τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπὸ τοὺς Θέο καὶ Καλομοίρη, δηλαδὴ τὸ ἐξάμβλωμα τῆς «γενικῆς ἀπεργίας» τοῦ Αὐγούστου, μπορούσανε νὰ ἐμποδίσουνε τὸ πραξικόπημα.

36. Ἂν τὸ 1935 καὶ 1936 ἡ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα εἴταν ἐπαναστατική, ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι ἁπλῶς φράση ἀνεύθυνη, τότε ἡ Ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατῶν εἶχε καθῆκον ἐπιταχτικὸ νὰ ρίξει σὰν κεντρικὸ ἄμεσο σύνθημα δράσης τὸν ἐξοπλισμὸ τῶν ἐργατῶν καὶ τὴ δημιουργία σοβιὲτ στὴν κρίσιμη φάση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προτσές(*). Ἐντελῶς ὅμως ἀντί-

(*) Γιὰ ἐξοπλισμὸ ἀκούσαμε ἀπὸ τοὺς διευθύνοντες τὴν ΚΔΕΕ μονάχα μέσα στὸ κίνημα τοῦ Μάρτη 1935. Ὅλη ἡ ὑπόθεση σταμάτησε ὅταν τὸ κίνημα κατεστάλη. Κι ἀπὸ τότε ἔμεινε μονάχα σὰν ἱστορικὸ φόντο στὶς διαφωνίες ποὺ ὁδήγησαν ἔξω ἀπὸ τὴν ΚΔΕΕ τὴν πλειονοψηφία της (τὸ «Νέο Δρόμο»).

θετα ὁ σ. Σ. καὶ ἡ Ὀργάνωσή του, ποὺ ἔτσι, μᾶς λέει, διαπιστώνανε τὰ πράγματα τότε, τὸ 1935, καλοῦσε τοὺς ἐργάτες νὰ μποῦνε στὸ βενιζελοσταλινικὸ Δημοκρατικὸ Συνασπισμό, πρόπλασμα τοῦ κατόπι Λαϊκοῦ Μετώπου καὶ προκαλοῦσε τὴ γνωστὴ πολεμικὴ τῆς ΟΚΔΕ (βλ. βιβλίο «Βασιλεία, Δημοκρατία, Κομμουνισμὸς») καὶ τὸ 1936 στὶς συζητήσεις μας γιὰ τὴν πάλη ἐνάντια στὴν ἀπειλούμενη Διχτατορία ἤρθανε σὲ ὀξύτατη διάσταση μὲ τὴν ΟΚΔΕ καὶ τὸ «Νέο Δρόμο», ἐπιμένοντας στὴν ἀκατανόητη ἀντίληψη γιὰ ἕνα ἑνιαῖο ταξικὸ μέτωπο μὲ τὸ ΚΚΕ, ἐλεύθερο νὰ παραμένει καὶ νὰ ὑπερασπίζει τὸ βενιζελοσταλινικὸ μπλόκ του!

37. Στὴν τρέχουσα ὁρολογία τῶν κομμουνιστῶν, νὰ λὲς ἀριστερὰ—ἢ καὶ ὑπεραριστερὰ ἀκόμα—λόγια καὶ νὰ κάνεις καιροσκοπικὲς πράξεις λέγεται **κεντρισμός**. Σχετικὰ μὲ τὴν εἰσήγηση γιὰ τὴν ἑνοποίηση τῶν δυὸ ὀργανώσεων ΟΚΔΕ καὶ «Νέου Δρόμου» καὶ τὴ σχέση της μὲ τὴ γεωργιαδικὴ «θεωρία περὶ ἑλληνικῆς πραγματικότητος» θὰ εἴτανε πολὺ ἐνδιαφέρον ἂν εἴχαμε τὰ μέσα ν' ἀκούσουμε διεξοδικὰ τὸ σ. Σ. Σὲ μιὰ τέτοια συζήτηση θἄβρισκε ἴσως τὴν εὐκαιρία καὶ ὁ σ. Δ., ποὺ μὲ ὁρμὴ ἄλλοτε κι αὐτὸς ἀντίκρουσε τὴν καιροσκοπία τῆς προαυγουστιανῆς ἄποψης ΚΔΕΕ γιὰ τὸ ἑνιαῖο μέτωπο, νὰ μᾶς παρουσιάσει κάποιες ἀποδείξεις γιὰ τὸν «κεντρισμὸ» τὸν ὁποῖο βλέπει τόσο ὄψιμα, μὲ τὴ συνηθισμένη ζέση τοῦ νεοφώτιστου, στὴν ΕΟΚΔΕ.

Καὶ μέσα στὴ φωτιὰ τῶν γεγονότων τῆς Θεσσαλονίκης τότε ὁ συνδικαλιστικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Ὀργάνωσης τοῦ σ. Σ. καὶ ὕστερα στέλεχος τῆς ΕΟΚΔΕ σ. Τ. μπροστὰ στὶς ἐξεγερμένες μάζες ὄχι μόνο δὲν εἶχε καμιὰ ἐντολὴ ἀπὸ τὴν Ὀργάνωσή του νὰ ρίξει, οὔτε ἔρριξε, τὰ συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς κατάστασης, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς ἐκεῖ συνδικαλιστικοὺς ἐκπροσώπους τῆς ΟΚΔΕ ἔρριξαν στὶς διαδηλώσεις τῶν δρόμων συνθήματα γενικῶς ὀρθά, τὰ ἐπαναστατικὰ συνθήματα τῆς ταξικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πάλης γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς διχτατορίας τοῦ κεφαλαίου, κάνοντας μόνο καὶ οἱ δυὸ τὸ ἴδιο οὐσιῶδες λάθος, ὅτι μπροστὰ στὴν ἴδια τὴ συγκεντρωμένη μάζα δὲν καταγγείλανε δημόσια καὶ ἔγκαιρα τὶς προδοτικὲς μανοῦβρες τῶν βουλευτῶν τοῦ ΚΚΕ μὲ τοὺς βιομήχανους βουλευτὲς Ζάννα καὶ Μαυρογορδάτο, κρυφοὺς βοηθοὺς τῆς κυβέρνησης. Πολύπλευρη ἐξέταση τῶν γεγονότων ἔκανε τὴν ἄλλη μέρα τὸ εἰδικὸ Μανιφέστο τῆς ΟΚΔΕ ποὺ βγῆκε στὴ Θεσσαλονίκη.

38. Εἶναι εὔκολο νὰ μιλοῦμε ἐδῶ μέσα τώρα γιὰ ἐπαναστατικὲς καταστάσεις γενικά, ἀλλὰ πολὺ δύσκολο νὰ κάνουμε ὅ,τι ἐπιβάλλεται μπροστὰ σὲ μιὰ ἀληθινὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση, σ. Σ. Ὁ χαραχτηρισμὸς καὶ ἡ πραχτικὴ ἀντιμετώπιση μιᾶς ἐπαναστατικῆς κατάστασης εἶναι τὸ πιὸ βαρὺ καὶ τὸ πιὸ δύσκολο καὶ τὸ πιὸ **ὑπεύθυνο** ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς ἡγεσίας. Δὲν εἶναι φράσεις γιὰ νὰ γεμίζουμε τὰ τετράδια τοῦ «Δελτίου». Τὸ Κόμμα μας δὲν πρέπει ν' ἀρχίσει τὴ σταδιοδρομία του μὲ προχειρολογίες πάνω σὲ τέτοια ζητήματα ζωῆς ἢ θανάτου γιὰ τὸ προλεταριάτο.

39. Τὸ ἴδιο ἀληθεύει καὶ γιὰ τὴν ὄψιμη ἄποψη τοῦ σ. Δ. ὅτι τὸ 1936 εἴχαμε μιὰ προεπαναστατικὴ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα. Ὁ σ. αὐτὸς σ' ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπίμαχα ζητήματα ἐπιφύλαξε, στὴν ἀρχὴ τουλάχιστο, γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴ θέση ἑνὸς εἴδους ἀνώτερου ἐπιδιαιτητῆ καὶ ἐλεγκτῆ ποὺ πάνω ἀπὸ τὴ διαμάχη τῶν ὁμάδων αὐτὸς μόνος θἄβρισκε τὸ σωστὸ δρόμο : οὔτε ἐπαναστατικὴ κατάσταση, οὔτε μὴ ἐπαναστατική, ἀλλὰ προεπαναστατική—οὔτε ἐντελῶς φασισμός, οὔτε ἐντελῶς βοναπαρτισμός, ἀλλὰ βοναπαρτισμὸς ποὺ εἶναι μὲ κάποιον τρόπο καὶ φασισμὸς—ἐξτρεμισμὸς στὴν ΚΔΕΕ, ἀλλὰ τέτοιος ποὺ «μοῦδειξε τὸ σωστὸ δρόμο»—οὔτε ντεφαιτισμός, οὔτε ἄμυνα τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, ἀλλά...;

Προεπαναστατικὴ κατάσταση χαραχτήρισε ὁ Τρότσκι ἐκείνη ποὺ ἄνοιγε μὲ τίς ὁμαδικὲς καταλήψεις μεγάλων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων στὴ Γαλλία (1934—1936) ἀπὸ τοὺς ἐργάτες, ἀλλὰ ἡ μεταφορὰ τοῦ σ. Δ. εἶναι ἐξίσου μηχανικὴ μὲ κεῖνες ποὺ κάνει ὁ σ. Σ. Προεπαναστατικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ κατάσταση εἶναι καταστάσεις ποὺ δὲ διαφέρουνε καὶ πολύ. Στὴν πρώτη ἔχουμε τὴ δεύτερη ἐν σπέρματι, στὴ δεύτερη τὴν πρώτη ἀναπτυγμένη. Εἶναι γνωστὸ ὅτι μιὰ τέτοια κατάσταση στὴ Γαλλία ἔφερε σύντομα τὰ δυὸ ἐργατικὰ κόμματα ἡγέτες μέσα στὸ ἀστικὸ κοινοβούλιο. Ὁ σ. Τρότσκι δὲ χαραχτήρισε μονάχα τὴν κατάσταση, καθόρισε καὶ τὰ ἀντίστοιχα συνθήματα πραχτικῆς δράσης γιὰ τὸ προλεταριάτο : ἐξοπλισμὸς τῶν ἐργατῶν, ἐργατικὲς πολιτοφυλακές, κυβέρνηση Μπλοὺμ—Κασὲν γιὰ νὰ δοῦνε μὲ τὴν πεῖρα τους οἱ ἐργάτες τὴν ἀπάτη τῶν δυὸ ἐργατικῶν κομμάτων καὶ νὰ τραβηχτοῦνε στὸ νέο, τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τους. Ὁ χαραχτηρισμὸς μιᾶς κατάστασης σὰν προεπαναστατικῆς, οὐσιαστικὰ μιὰ μόνο ἔννοια ἔχει γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα, ὅτι τοῦ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον νὰ ἐργαστεῖ πραχτικὰ γιὰ νὰ τήνε μετατρέψει σὲ ἐπαναστατική. Μήπως θυμᾶται ὁ σ. Δ. ποιὰ συνθήματα θεωροῦσε σωστὰ γιὰ τὸ ἑλληνικὸ προλεταριάτο κατὰ τὴν «προεπαναστατικὴ» ἐκείνη κατάσταση τοῦ 1936 ;

40. Θὰ πηγαίναμε πολὺ μακριὰ ἂν μπαίναμε σὲ διεξοδικὴ ἔρευνα γιὰ τὴ γερμανικὴ ἄμαχη ἥττα μας τοῦ 1923 ποὺ ὁ σ. Σ. τήνε φέρνει ἔτσι ξεκάρφωτα καὶ δίχως καμιὰ ἐξήγηση σὲ παραλληλισμὸ μὲ τὸ ἑλληνικὸ 1936. Ὁ σ. Σ. δὲν ἔχει φαίνεται ὑπόψη τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ τὶς σχετικὲς πλούσιες σὲ διδάγματα συζητήσεις τοῦ 5ου Παγκόσμιου Συνεδρίου. Ὄχι, τὸ δεξιὸ λάθος τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Γ. τότε (Μπράντλερ—Ταλχάϊμερ) δὲν εἴτανε ὅτι δὲν εἶδε τὴν ἀπότομη στροφὴ ποὺ ἄνοιγε ἡ κατάληψη τοῦ Ρούρ. Τὸ καταστρεφτικὸ σφάλμα τοῦ «ραντεκίσμους», καθὼς τὸν ὀνόμασε ἡ γερμανικὴ τότε ἀριστερὰ Μάσλωφ—Ρουθ Φίσερ—Ντέγκελ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου τότε τῆς Κ. Δ. στὴ Γερμανία, εἴταν ὅτι δὲν ἔρριξαν ἔγκαιρα (Μάης) τὸ σύνθημα τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἐργατικῶν ἑκατονταρχιῶν, ἀλλὰ πολὺ ἀργὰ (Σεπτέμβρης), ὅταν τὰ στρατεύματα τοῦ Ζὲκτ εἶχαν πιὰ κινήσει ἀπὸ τὸ Βερολίνο γιὰ τὴ Σαξωνία καὶ σὲ δυὸ μέρες διαλύανε τὸ πολιτικὸ ἔκτρωμα τῆς κομμουνιστοσοσιαλδημοκρατικῆς κυβέρνησης Μπράντλερ—Σταΐκερ, ὅπου οἱ Γερμανοὶ ραντεκιστὲς τότε στηρίζανε ὅλες τὶς ἐλπίδες τῆς προλεταριακῆς νίκης.

Τὸ περίεργο ἐδῶ εἶναι μόνο ὅτι τοῦ σ. Σ. τοῦ ξέφυγε μιὰ λεπτομέρεια: τὴν ὑποχώρηση τοῦ 1923 δὲν τήνε διαδέχτηκε στὴν ἐξουσία ὁ γερμανικὸς φασισμός, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα ἕνα δημοκρατικὸ εἰδύλλιο ποὺ κράτησε μιὰ ὁλάκαιρη δεκαετία. Ὁ σ. Σ. φέρνει τὸν παραλληλισμὸ γιὰ νὰ δείξει, ἀντίθετα, τὸ ἀναπότρεπτο τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ φασισμοῦ ὕστερ᾽ ἀπὸ παρόμοιες ἧττες.

41. Ἔτσι καὶ στὶς δυὸ περιοχές, ἔργο τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ περιστάσεις ποὺ τὴν ἔφεραν, τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ σ. Σ. προσπάθησε νὰ βιάσει τὰ ἱστορικὰ γεγονότα γιὰ νὰ χωρέσουνε στὸ μηχανικό του καλούπι. Αὐτὰ ὅμως ἀντιστέκονται. Ἡ κλίνη τοῦ Προκρούστη, ὅπου τἄβαλε τραβώντας τα ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, ἀποδείχτηκε στὸ τέλος ὄχι σιδερένια, ὅπως φαινότανε στὴν ἀρχή, ἀλλὰ χάρτινη. Κ᾽ ἔσπασε.

V. Βοναπαρτισμός

42. Μεγάλο μέρος τῆς πολεμικῆς του γύρω ἀπὸ τὸ βοναπαρτισμὸ τῆς 4ης Αὐγούστου ὁ σ. Σ. τὸ στηρίζει σὲ μιὰ δυσκολοεξήγητη παρεξήγηση. (Θεωρῶ πιὸ κομματικὸ νὰ μὴ σπεύδω νὰ ἰδῶ «παραποιήσεις» κ.τ.τ., ἀφίνω αὐτὴ τὴ βιάση στὸ σ. Σ. ἂν τοῦ ἀρέσει). Ἡ σειρὰ τῶν ἐρωτημάτων, ποὺ μὲ τόση ἔμφαση ὁ σ. Σ. βάζει στὸν εἰσηγητὴ πάνω σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐσφαλμένη βάση, πέφτει ὅλη στὸ κενό. Τὴν ἀπάντηση θὰ μποροῦσε νὰ τήνε βρεῖ ὁ καθένας εὔκολα στὸ ἴδιο τὸ κείμενο τῆς Εἰσήγησης, φτάνει νἄναι μ᾽ ἕνα μέτριο βαθμὸ προσεχτικότητας ἐφοδιασμένος (6).

Μὲ ἀρκετὴ σαφήνεια γράμμα καὶ πνεῦμα τῆς Εἰσήγησης λέγει ὅτι ἡ ἰσορροπία ἀντίθετων δυνάμεων, ποὺ δὲν κρίθηκε ἡ πάλη τους, εἶναι κάτι ἀπὸ τὸ ὁποῖο γεννήθηκε ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου, ὄχι κάτι ποὺ ὑπάρχει ἀκόμα σήμερα. Ἡ βοναπαρτιστικὴ διχτατορία, νικώντας, ἀνεβαίνει ἀρχικὰ σὰν διαιτητὴς καὶ στὸ τέλος, στὸ μέτρο ποὺ κατορθώνει νὰ παρατείνει τὴν κυριαρχία της γιὰ ἕνα μακρότερο διάστημα, καταλήγει νὰ ἀνατρέψει τὴν προβοναπαρτιστικὴ ἰσορροπία. Αὐτὸ ἀληθεύει καὶ γιὰ τὸν κλασικὸ καὶ γιὰ τὸ σύγχρονο βοναπαρτισμὸ τῆς παρακμῆς. Τώρα τσακίζει τὴν ἀντίσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὶς ὀργανώσεις της, σκορπίζει τὶς κοινοβουλευτικὲς μερίδες τῆς ἀστικῆς τάξης, δηλαδή, μὴ μπορώντας φυσικὰ νὰ καταργήσει τὶς τάξεις καὶ τὶς ἀντιθέσεις τους, τροποποιεῖ τὸ παραλληλόγραμμο τοῦ δυναμικοῦ τους συσχετισμοῦ. Μὲ ποιὸ συγκεκριμένο τρόπο θὰ μᾶς τὸ ἐξακριβώσει ἡ ἐξέταση τῶν ἰδιαιτέρων ὅρων σὲ κάθε μιὰ χώρα.

43. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ ὑπάρχει μιὰ ἀναλογία μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ φασισμοῦ ὕστερ᾽ ἀπὸ τὴν ἐπικράτησή του, ὅπως ἡ Εἰσήγηση τονίζει. Ὁ φασισμός, ὅταν ἀποτελειώσει τὴν πάλη του γιὰ τὴν ἐξουσία, ἀργότερα ἢ γρηγορότερα ἐξελίσσεται σιγὰ-σιγὰ σ᾽ ἕνα «εἶδος βοναπαρτισμοῦ» ποὺ στηρίζεται κι αὐτός, ὅπως ὁ κλασικὸς τύπος τοῦ βοναπαρτιστικοῦ καισαρισμοῦ, στὸ μηχανισμὸ τοῦ στρατοῦ, τῆς γραφειοκρατίας καὶ τῆς

ἀστυνομίας, καθὼς θεωρητικὰ ἀνάλυσε ὁ Τρότσκι ἐξετάζοντας τὸ πρόβλημα τοῦ γερμανικοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ. Ἔχομε δηλαδὴ μπροστά μας μιὰ βίαιη μετατόπιση τῶν ταξικῶν δυνάμεων πάνω στὸν πολιτικὸ στίβο τῆς πάλης τους. Ἂν οἱ ἱστορικὲς περιστάσεις ἐπιτρέψουνε σ' ἕνα σύγχρονο βοναπαρτιστικὸ καθεστὼς νὰ βασταχτεῖ περισσότερο καιρὸ—κι αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὰ σύγχρονα τέτοια καθεστῶτα, ὅπως μὲ ἰδιαίτερη καθαρότητα μᾶς δείχνει ἡ πρόσφατη βαλκανικὴ ἱστορία—τότε καὶ ἡ βοναπαρτιστικὴ ἀπολυταρχία πετυχαίνει σ' ἕνα βαθμὸ τὸ ἴδιο. Ἡ ἀντοχὴ ὅμως καὶ οἱ δυνατότητες τοῦ «σχετικὰ σταθεροποιημένου βοναπαρτισμοῦ» εἶναι ἀσύγκριτα πιὸ κάτω ἀπὸ κεῖνες ποὔχει ὁ νικηφόρος στὴν ἐξουσία φασισμός. Αὐτὸς ὁ τελευταῖος δὲν ἔχει μόνο τὴν κάστα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν ὑπαλληλοκρατία—δίχως ἄλλο πάντοτε ἕτοιμες νὰ ὑπηρετήσουνε τὸν πιὸ δυνατὸ ἀφέντη μέσα στὸ Κράτος—ἀλλὰ καὶ μιὰ **θετική**, ἐνεργητική, μαζικὴ βάση, μιὰ ἀντεπαναστατικὰ κινητοποιημένη μάζα καὶ τμήματα ἐργατῶν ἀκόμα, βάση ποὺ λείπει ἀπὸ τοὺς σύγχρονους Βοναπάρτες, ὅπως κι ἂν λέγονται αὐτοί, εἴτε Μπρύνιγκ καὶ Ντουμέργκ, εἴτε βαλκάνιοι ἐστεμμένοι. Οἱ Γλύξμπουργκ, Κάρολοι κλπ., μὲ τοὺς δικούς του καθένας αὐλικοὺς καγκελλάριους, ἔχουνε γιὰ μόνο στήριγμα στὶς μάζες ἕνα ἐντελῶς **ἀρνητικὸ** στοιχεῖο, τὸ ἀπέραντο τέλμα τῆς πολιτικῆς ἀπάθειας, ὅπου μέσα σ' αὐτὸ μικροαστοί, χωρικοὶ καὶ ἐργάτες ἔχασαν γιὰ ὁρισμένο διάστημα κάθε πολιτικὴ δραστηριότητα, κάποτε καὶ κάθε πολιτικὸ ἐνδιαφέρον ἀκόμα μέσα στὴ γενικὴ ἀπογοήτευση καὶ ἀμηχανία.

44. Στὶς χῶρες ὅπου ἡ σύγχρονη διχτατορία τοῦ κεφαλαίου δὲν εἶναι στὰ χέρια ἑνὸς νικηφόρου φασισμοῦ, ἡ ψυχολογία καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐργατικῶν καὶ μικροαστικῶν μαζῶν, παρόλη τὴν προσωρινή τους παθητικότητα, δὲν ἔχει περάσει ἀπὸ τὶς βαθιὲς μοριακὲς ἀλλοιώσεις ποὺ συντελεστήκανε στίς φασιστικὲς χῶρες πρὶν καὶ μετὰ τὴ νίκη τοῦ φασισμοῦ. Τὰ πολιτικὰ κοινοβουλευτικὰ κόμματα, ἀνάμεσά τους καὶ τὸ φασιστικὸ ὅπου ὑπάρχει (στὴν Ἑλλάδα οὔτε ἕνα τέτοιο ὑποτυπῶδες κἂν κόμμα δὲ μπόρεσε νὰ δημιουργήσει ὁ στρατηγὸς Μεταξᾶς), διατηροῦνε ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τους, μόλο ποὺ αὐτὸ οἱ μάζες δὲ μποροῦν ἀκόμα νὰ τὸ ἐκδηλώσουνε καὶ μόλη τὴν ἀπογοήτευση καὶ δυσαρέσκεια ποὺ συσσώρευσαν οἱ ἀποτυχίες τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τους, φαινόμενο ἰδιαίτερα ἔντονο στὴν Ἑλλάδα. Καὶ στὴ Βουλγαρία καὶ στὴ Σερβία καὶ στὴ Ρουμανία τὰ πολιτικὰ αὐτὰ κόμματα ὑποχρεώνουνε τὶς Αὐλὲς ποὺ διχτατορεύουν νὰ τὰ ὑπολογίζουνε σοβαρότατα ὅσες φορὲς δὲν ἀναγκάζεται ἡ καμαρίλλα νὰ ζητᾶ τὴ συνεργασία τους μέσα σὲ μιὰ πολὺ ἢ λίγο πετυχημένη γελοιογραφία κοινοβουλίου παλιοῦ τύπου. Κι ὅσες ἀκόμα φορὲς καταργήθηκαν ὁλικὰ ἢ μερικὰ οἱ κοινοβουλευτικοὶ τύποι μὲ παράλληλη αἱματηρὴ κατάπνιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (Χόρτυ στὴν Οὑγγαρία, Τσαγκὼφ στὴ Βουλγαρία, Ἀλέξανδρος στὴ Σερβία κλπ.) οἱ μαρξιστὲς ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσε ὁ Λένιν μιλήσανε γιὰ «διχτατορίες λευκῆς τρομοκρατίας» καὶ κανένας ἴσαμε τώρα δὲ σκέφτηκε νὰ συγχύσει τὰ καθεστῶτα αὐτὰ μὲ τὸ φαινόμενο τοῦ φασισμοῦ, πολὺ γνω-

στὸ ἀπὸ τότε (ἀποφάσεις τῶν 4 πρώτων συνεδρίων τῆς Κ. Δ.). Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο εἶναι ἐντελῶς φανταστικὴ ἡ ὑπόθεση μιᾶς ἐνδεχόμενης «μετατροπῆς» τῶν καθεστώτων αὐτῶν σὲ φασισμό. Ἡ ἱστορία δὲ γνωρίζει μεταμόρφωση τοῦ βοναπαρτισμοῦ σὲ φασισμὸ ἀλλὰ μόνο ἀνατροπὴ τοῦ βοναπαρτισμοῦ ἀπὸ τὸ φασισμό.

45. Ὁ σ. Σ. ἐκπλήσσεται μὲ τὴν ἰδέα πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίζει ὅτι στὴν Ἑλλάδα «οἱ ἀποφασιστικὲς μάχες δὲν ἔχουν ἀκόμα δοθεῖ» ἀνάμεσα στὶς τάξεις προλεταριάτου καὶ μπουρζουαζίας. Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι μιὰ πολὺ ἐξόφθαλμη ἀλήθεια. Ἂν ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου ἐπιβλήθηκε, τοῦτο ὀφείλεται ἀκριβῶς στὸ ὅτι τὸ ΚΚΕ ἐμπόδισε τὸ προλεταριάτο νὰ δώσει μιὰ ἀποφασιστικὴ μάχη μὲ τὴν ἀντίδραση. Ἂν τὴν ἔδινε, ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ ὅροι μᾶς πείθουν ὅτι θὰ τὴν κέρδιζε καὶ ἡ 4η Αὐγούστου δὲ θἄτανε τώρα ἕνα τετράχρονο καθεστώς, οὔτε ὁ σ. Σ. θἆχε τὴν εὐκαιρία νὰ κινητοποιήσει τὰ σχήματά του καὶ τὴν φαντασία του γιὰ ν᾽ ἀποδείξει τὸ φασισμό της. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ τῆς ὑποχώρησης ποὺ υἱοθέτησε τὸ ΚΚΕ ἀπὸ τὴν ἀρχή, καὶ ἰδίως τὸ 1936, στηρίχτηκε στὸ φόβο μήπως μιὰ ὄξυνση τῆς ταξικῆς πάλης ἔφερνε τὴ Διχτατορία, ἐνῶ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συνέβαινε: ἡ χαλάρωση τῆς πάλης τὴν ἔκανε ἀναπόφευγη. Ἡ διαλεχτικὴ τῆς ἱστορίας ἔκλεισε μὲ μιὰ τραγικὴ εἰρωνεία γιὰ τὸ ΚΚΕ: μὲ ὁρισμένα μέσα προσπάθησε νὰ μὴ φέρει τὴ Διχτατορία καὶ μὲ αὐτὰ ἀκριβῶς εἶναι ποὺ τὴν ἔφερε.

46. Ἡ ἰσορροπία καὶ τὸ ἀδιέξοδο ἀγώνων ποὺ ἔμειναν ἄκριτοι εἶναι γενικὰ τὸ ἔδαφος ἀπ᾽ ὅπου ξεπετιέται ξάφνου τὸ βοναπαρτιστικὸ πραξικόπημα σὲ ὁρισμένες καμπὲς τῆς νεώτερης ἀστικῆς δημοκρατίας. Καὶ δῶ ὁ σ. Σ. εἶναι αἰχμάλωτος στὴ δεισιδαιμονία τῶν νεκρῶν του σχημάτων. Πρῶτα, ἡ «ἀνύψωση τοῦ Κράτους πάνω ἀπὸ τὴν κοινωνία» εἶναι γενικὸ γνώρισμα τοῦ Κράτους σὰν σχηματισμοῦ συγκεντρωμένης ταξικῆς βίας. Δὲν εἶναι, ὅπως τὸ θέλει ὁ σ. Σ., τὸ εἰδικὸ γνώρισμα τῆς βοναπαρτιστικῆς μορφῆς διακυβέρνησης αὐτοῦ τοῦ Κράτους. Αὐτὴ ἐμφανίζει μόνο αὐτὸ τὸ γνώρισμα τοῦ Κράτους στὸ κορύφωμά του. Ὕστερα, ποτὲ καὶ πουθενὰ δὲν παρουσιάστηκε, οὔτε εἴτανε δυνατὸ νὰ παρουσιαστεῖ ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων μέσα στὴ νεώτερη δημοκρατία μὲ τὸ στοιχειώδη καὶ χοντροκομμένο τρόπο ποὺ τόνε φαντάζεται ὁ σ. Σ.: οἱ δυὸ βασικὲς τάξεις, προλεταριάτο καὶ μπουρζουαζία, στέκουνε ἡ μιὰ κατέναντι τῆς ἄλλης μὲ ἰσόρροπες πολιτικὲς δυνάμεις καὶ πάνω τους ὑψώνεται γιὰ μιὰ στιγμὴ διαιτητὴς ὁ σύγχρονος Βοναπάρτης! Ἡ βασικὴ ἰσορρόπηση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων παίρνει σὲ κάθε χώρα τὶς πιὸ ποικίλες ἐξωτερικὲς μορφὲς ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικοκοινωνικὴ καὶ ἱστορικὴ φυσιογνωμία τῆς κάθε μιᾶς. Ἡ ἄνοδο τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος καὶ ἡ ὄξυνση τῆς ταξικῆς σύγκρουσης καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναταραχῆς, ὅσον καιρὸ δὲ βάζουνε σὲ ἄμεσο κίνδυνο τὸ κοινωνικὸ καθεστώς, δημιουργοῦνε μιὰ ἐξαιρετικὴ ἔνταση στὶς σχέσεις τῶν πολιτικῶν μερίδων τῆς μικροαστικῆς καὶ ἀστικῆς δημοκρατίας γύρω ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ τοῦ καλλίτερου τρόπου γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν κιν-

δύνων καὶ γιὰ τὴ συγκρότηση τῆς πολιτικῆς κυβέρνησης τοῦ καθεστῶτος. Σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμὴ αὐτῆς τῆς πορείας ὁ συσχετισμὸς τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν δυνάμεων ποὺ παλέβουνε στὴ σκηνὴ—καὶ εἶναι μπλεγμένα ἐδῶ συμφέροντα καὶ ἐπιδιώξεις πολιτικὲς ὄχι μονάχα τῶν βασικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν πολυάριθμων μεσαίων ταξικῶν στρωμάτων, μὴν τὸ ξεχνᾶμε—μπορεῖ νὰ δημιουργήσει μιὰ κατάσταση προσωρινοῦ ἀδιεξόδου, ἀναποφάσιστης πάλης, ὅπου οἱ ἀστικὲς καὶ μικροαστικὲς μερίδες δὲ μποροῦνε νὰ σχηματίσουνε μιὰ «ἰσχυρὴ κυβέρνηση» ποὺ νὰ δαμάσει τὸ ἀνερχόμενο κοινωνικὸ κίνημα, ἐνῶ τὸ προλεταριάτο δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ δώσει στὴν κρίση μιὰ ἐπαναστατικὴ λύση. Ἡ κατάσταση δὲν ἔχει γίνει ἀντικειμενικὰ καὶ ὑποκειμενικὰ ὥριμη γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Μιὰ κατάσταση ποὺ ἐξωτερικὰ ἔχει ὁρισμένες ὁμοιότητες μὲ τὴν ἄμεσα προ-φασιστικὴ θἆτανε λάθος νὰ τήνε συγχέομε μ᾽ αὐτήνε. Τότε ἐμφανίζονται ἀλλοῦ οἱ Μπρύνιγκ, Ντουμὲργκ κλπ., ἀλλοῦ αὐλικομιλιταριστικὲς καμαρίλλες, ἀλλοῦ κάποια ἄλλη σύγχρονη βοναπαρτιστικὴ κλίκα ἢ προσωπικότητα.

47. Ἡ Εἰσήγηση ἐξηγεῖ τὶς ἰδιαίτερες πολιτικὲς μορφὲς ποὺ πῆρε μιὰ ἀνάλογη ***ἐξέλιξη τῆς πάλης τῶν τάξεων*** στὴ χώρα μας ὥς τὴν 4η Αὐγούστου. Ὁ σ. Σ., αὐτοϊκανοποιημένος μὲ τὴ γενικὴ μηχανικὴ σχηματοποίησή του, ἀπαλλάσσει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν κόπο νὰ συζητήσει τὶς συγκεκριμένες αὐτὲς πραγματικότητες ποὺ παρουσιάζει ὁ εἰσηγητὴς καὶ νὰ προσπαθήσει ἔτσι θετικὰ νὰ ἀνασκευάσει τὴν ἄποψή του. Ὅπως τοὺς δεισιδαίμονες ἀγρίους τοὺς ἐρεθίζουνε τὰ μαγικὰ ξόρκια, ἔτσι αὐτόνε τὸν ἐρεθίζουνε μόνο οἱ λέξεις: πολιτικὴ ἰσορροπία τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων. Καὶ ὅμως αὐτήνε μᾶς τὴν ἔδωσε ἡ προαυγουστιανὴ ἐξέλιξη στὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν πιὸ ἀναγλυφικὸ τρόπο. Μέσα στὴ Βουλὴ τοῦ Γενάρη τοῦ 1936 τὸ ἐργατικὸ κόμμα εἶχε καταντήσει ὁ ἀληθινὸς διαιτητὴς ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἰσορροποῦσες ἀστικὲς παρατάξεις καὶ αὐτὸ μόνο μὲ τὴ μικρή του δύναμη μποροῦσε νὰ ἀποφασίζει γιὰ τὸν πρόεδρο τῆς Βουλῆς καὶ γιὰ τὴν κοινοβουλευτικὴ κυβέρνηση τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὅσο ἡ κατάσταση ἔμενε ἔτσι ἀδιέξοδη καὶ ὅσο τὴν ἐξαιρετικὰ αὐτὴ εὐνοϊκὴ θέση της ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν εἴτανε σὲ θέση νὰ τὴν ἐπωφεληθεῖ γιὰ τοὺς δικούς της ἀνεξάρτητους ταξικοὺς σκοπούς, δηλαδὴ σπάζοντας τὸ ἀπατηλὸ κοινοβουλευτικὸ πλαίσιο, ὅπου τὸ ΚΚΕ τήνε περιόριζε, καὶ ἁπλώνοντας ἐξωκοινοβουλευτικὰ τοὺς ἐπαναστατικούς της ἀγῶνες—καὶ πραγματικὰ ἡ ἀδυναμία αὐτὴ ἀποδείχτηκε στὶς μέρες τοῦ Μάη—τὸ πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου γινότανε ἱστορικὰ ἀναπότρεπτο. Ἐφόσον ὁ ἕνας διαιτητὴς μὲ τὸ ὅπλο τῆς κοινοβουλευτικῆς φλυαρίας ἔστεκε ἀνίκανος, εἴτανε ἀναπότρεπτο νὰ ἐκτοπιστεῖ ἀπὸ τὸν ἄλλο διαιτητὴ ποὺ εἶχε γιὰ ὅπλο του τὸν ὑποκόπανο. Κι αὐτὸς δὲ θἀρχότανε γιὰ συμφιλιωτὴς ἀλλὰ γιὰ νὰ καθήσει κυρίαρχος στὸ σβέρκο ὁλονῶνε. Τέτοια εἶναι ἡ διαλεχτικὴ τοῦ βοναπαρτιστικοῦ πραξικοπήματος στὴν Ἑλλάδα.

48. Τί θὰ πεῖ «ὅλη ἡ ἀντίδραση» συγκεντρώθηκε στὴν Ἑλλάδα γύρω ἀπὸ τὴ βοναπαρτιστικὴ διχτατορία Γεωργίου Β΄—Μεταξᾶ; Ὅλη

ἡ ἀστικὴ τάξη; Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ἡ ἀστικὴ τάξη τῆς χώρας γενικὰ ἀνέχτηκε μονάχα, ὅταν εἶδε καλὰ ὅτι δὲ μπορεῖ νὰ κάνει ἀλλιῶς, καὶ βοήθησε χωρὶς ὄρεξη μιὰ κατάσταση ποὺ ἐπιβλήθηκε παρὰ τὴ γενικὴ θέλησή της σὰν τάξης. Γιατὶ αὐτὴ μὲ τὰ κόμματά της ζητοῦσε μιὰ διαφορετικοῦ τύπου «συγκέντρωση τῶν ἐξουσιῶν», ὄχι ἐκείνη ποὺ ἐπιβάλανε τὴ νύχτα τῆς 4ης Αὐγούστου οἱ Γλύξμπουργκ καὶ Μεταξᾶς μὲ τὴ δύναμη τῶν βασιλικῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς ἀναπάντεχα γιὰ τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῆς κυρίαρχης τάξης. Τὴ νέα κατάσταση πραγμάτων αὐτὴ τὴν ἀνέχτηκε ἀναγκαστικὰ γιατὶ ὅλα της τὰ κόμματα δὲν ἐστάθηκαν ἱκανὰ οὔτε, πρῶτα, νὰ ματαιώσουνε τὴν ἐγκαθίδρυσή της—ἀλλὰ ἀντίθετα ὅλη τους ἡ πολιτικὴ ἑτοίμαζε τὸ ἔδαφος τῆς νίκης της—οὔτε, ὕστερα, νὰ τὴν ἀνατρέψουνε: μετὰ τὴν κατάπνιξη ὅλων τῶν συνωμοσιῶν, ἡ τελευταία ἀνατρεπτικὴ κίνηση, κοινὴ ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων, ὁδήγησε κατὰ ἑκατοντάδες τὰ περισσότερα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ στελέχη τῆς μπουρζουαζίας μὲ τοὺς πρώην πρωθυπουργούς της στὸ στρατόπεδο τοῦ Ρούφ καὶ στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς πολὺ πρόσφατης ἱστορίας καὶ μόνον ὅσοι ἔχουνε καφάσια στὰ μάτια τους, δηλαδὴ ὅσων τὸ κεφάλι εἶναι γεμάτο σχηματικοὺς κυβόλιθους, μποροῦν νὰ τὸ ἀμφισβητήσουνε.

49. Σήμερα ἡ μπουρζουαζία βλέπει πολὺ καλλίτερα ἀπὸ μᾶς ἐδῶ ὅτι ἡ μεγάλη ἀδυναμία τοῦ καθεστῶτος—οὐσιώδης διαφορὰ ἀπὸ τὰ φασιστικὰ—εἶναι πὼς ἡ ὀργάνωση καὶ κινητοποίηση γιὰ τὸν πόλεμο ἀπ᾽ αὐτὸ θἆναι φοβερὰ ἐλαττωματικὴ γιατὶ λείπει σ᾽ αὐτὸ μιὰ ὀργανικὴ σύνδεση μὲ τὶς μάζες. Νά ἡ κυριότερη αἰτία τῆς δυσπιστίας της ποὺ μένει καὶ μετὰ τὸν κλονισμὸ τοῦ διπλωματικοῦ μετώπου τῶν μεγάλων Δημοκρατιῶν ὕστερ᾽ ἀπὸ τὴ γαλλικὴ κατάρρευση. Ἡ ἐπιρροή τους ἐδῶ εἴτανε ἕνας ἄλλος σοβαρὸς λόγος τῆς δυσπιστίας τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας ἀπέναντι στὴ Διχτατορία.

Οἱ ἀλλεπάλληλες πολιτικὲς μεταβολὲς ποὺ γίνανε στὶς ἄλλες τρεῖς βαλκανικὲς χῶρες ποὔχουν ἀνάλογο τύπο ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης, μεταβολὲς κάποτε πολὺ σημαντικὲς ἀνάμεσα στὰ κοινοβούλια καὶ στὶς Αὐλὲς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ στ᾽ ἀστικὰ κόμματα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐδῶ δὲν παρουσιαστήκανε. Ὄχι γιατὶ εἶναι πιὸ ἰσχυρὴ ἡ βάση τοῦ ἑλληνικοῦ καθεστῶτος, κάθε ἄλλο. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Γεώργιος ὄχι μόνο μιὰ φορὰ διαπραγματεύτηκε κι αὐτὸς μὲ τὰ κόμματα μιὰ συμφωνία. Ἐδῶ ὅμως ὑπάρχει ἄμεσος ὁ φόβος γενικότερου κλονισμοῦ ἂν μὲ ἀφορμὴ μιᾶς πολιτικῆς μεταβολῆς ἔμπαιναν σὲ κίνηση οἱ μάζες. Στὶς ἄλλες βαλκανικὲς χῶρες τὰ ἀστικὰ κόμματα ὅλα ἔχουν ἀνέκαθεν μείνει πιστὰ σ᾽ ἕνα Θρόνο, ἀκλόνητο ἴσαμε τώρα. Ἐδῶ ὁ Θρόνος μόλις χτὲς ξαναστήθηκε ὕστερ᾽ ἀπὸ μακροὺς καὶ φοβεροὺς ἐμφύλιους ἀγῶνες καὶ ξαναστήθηκε μὲ τὴ βία καὶ τὴν καλπονόθευση. Ἰδιαίτεροι λοιπὸν ἱστορικοί, πολιτικοὶ λόγοι κάνουνε πιὸ εὐαίσθητο τὸ ταξικὸ ἔνστιχτο τῆς μπουρζουαζίας καὶ πιὸ ἀγωνιώδη τὸ φόβο της μπροστὰ στὸν κίνδυνο μεγάλων λαϊκῶν σεισμῶν ποὺ μποροῦνε νὰ πάρουν ἔναυσμα ἀπὸ μεγάλες καὶ ἀπότομες πολιτικὲς μεταβολές.

50. Ὁ σ. Σ. ἀφοῦ οὔτε «ἔργα» τῆς Διχτατορίας, οὔτε ἐπαναστατικὲς καταστάσεις πρὶν ἀπ᾿ αὐτὴ μπόρεσε νὰ παρουσιάσει ὑπὲρ τῆς θέσης του, οὔτε τὸ βοναπαρτισμὸ μὲ ξόρκια νὰ διώξει, καταλήγει ἐν ὀνόματι πάντοτε τῆς «ἐπιστήμης» : ἂν ὁ Μεταξᾶς εἶναι ἕνας ραδιοῦργος, στερημένος κάθε πολιτικὴ δύναμη, μισεῖται ἀπὸ τὸ λαό, ἡ ἀστικὴ τάξη δὲν τόνε θέλει καὶ τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν δὲν τὸν ἐμπιστεύεται, τότε εἶναι γρίφος ! Ἂν ὅμως ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου στηρίζεται στὸ σῶμα τῶν βασιλικῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς, ἂν γεννήθηκε ἀπὸ μιὰ ἀντικειμενικὰ ἐξηγημένη ἐξέλιξη τῶν ταξικῶν ἀγώνων, ἂν ἡ ἀστικὴ τάξη τὴν ἀνέχεται καὶ τήνε βοηθάει ὅσο ἀσφαλίζει τοὺς γενικοὺς ὅρους τῆς ταξικῆς της κυριαρχίας καὶ στέκει μὲ τὴν κατάπνιξη τῶν ἀνατρεπτικῶν κινημάτων, τότε τὸ βοναπαρτιστικὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου δὲν εἶναι καθόλου γρίφος, εἶναι τόσο γρίφος ὅσο καὶ ὅλα τὰ γνωστὰ στὴν ἱστορία βοναπαρτιστικὰ καθεστῶτα, ποὺ κι αὐτά, χωρὶς καμιὰ δική τους αὐτοτελῆ δύναμη, βγήκανε ἀπὸ σκευωρίες κλικῶν πολιτικῶν, μιλιταριστικῶν ἢ μέσα ἀπὸ αὐλικὲς καμαρίλλες, καὶ ἐνσαρκωθήκανε πολλὲς φορὲς ἀπὸ πρόσωπα ραδιούργων καὶ χρεοκοπημένων, κάποτε πολὺ πιὸ ἀστείων ἀπὸ τὸν «πρώην ἄνθρωπο» Ι. Μεταξᾶ.

Τὸ πιὸ μεγαλειῶδες ἱστορικὸ ἔργο ποὺ εἶδε ἡ φιλολογία τοῦ περασμένου αἰώνα εἶτανε ἡ ἐξήγηση ποὺ ὁ Μάρξ ἔδωσε γιὰ τὸ πῶς ἕνας κοινὸς κανάγιας μὲ μιὰ ὀλιγάριθμη συμμορία κοινῶν λωποδυτῶν καὶ ἀλητῶν ἔγινε στὰ 1850 ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς μεγαλύτερης εὐρωπαϊκῆς Δημοκρατίας («18η Μπρυμαὶρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη»). Στὸ ἔργο του ἐκεῖνο ὁ Μάρξ, ἀντίθετα μὲ τὸν Βίκτωρ Οὐγκώ (*), ποὺ ἔβλεπε σὰν ποιητὴς καὶ αἰσθηματίας τὴ σκευωρία ἐκείνη σὰν ἕνα «κεραυνὸ μέσα σὲ ξάστερο οὐρανό», μᾶς ἔδωσε μιὰ κλασικὴ ἀνάλυση τοῦ ταξικοῦ κοινωνικοῦ ὑποστρώματος καί μιὰ λεπτομερέστατη ἔκθεση ὅλων τῶν ἰδιαίτερων καὶ ἀντιφατικῶν πολιτικῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ τοῦ ὑποστρώματος, ποὺ τὸ σύμπλεγμά τους αἰτιολογοῦσε ἱστορικὰ τὸν καταπληχτικὸ ἐκεῖνο «γρίφο» τῆς νεώτερης εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας.

Μὲ τὴν ἴδια μέθοδο, δηλαδὴ χωρὶς μηχανικὰ σχήματα, οἱ μαθητὲς τοῦ Μὰρξ πρέπει νὰ προσπαθοῦνε νὰ ἐξηγήσουνε καὶ τοὺς πολὺ περιπλοκότερους «γρίφους» τῆς σύγχρονης ἐποχῆς τοῦ καταρρέοντος καπιταλισμοῦ.

VI. Τί νὰ κάνουμε

1. Γενικὰ καθήκοντα

51. Ὁ σ. Σ. φρονεῖ ὅτι οἱ διαφωνίες μας γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ζήτημα ἔχουνε ξεπεραστεῖ πιὰ καὶ κρατοῦνε μόνο μιὰ ἱστορικὴ σημασία. Ἂν περιοριστοῦμε στὴ διαπίστωση τῆς ἀρχικῆς συμφωνίας μας γιὰ τὸ βασικό μας σημερινὸ καθῆκον τῆς μετατροπῆς τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σ᾿

(*) Β. Οὐγκώ : «Ἱστορία ἑνὸς ἐγκλήματος», «Ναπολέων ὁ Μικρός».

ἐμφύλιο, φαίνεται πὼς ἔτσι πρέπει ν᾿ ἀντικρύσουμε καὶ μεῖς τὶς ὥς τώρα διαφορές. Πραγματικὰ οἱ γενικὲς γραμμὲς τῆς Εἰσήγησης γιὰ τὸν Πόλεμο μᾶς βρῆκαν ὅλους σύμφωνους καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ κεντρικὸ πολιτικὸ πρόβλημα τοῦ Κόμματος σήμερα, ἀδιάσπαστα δεμένο μὲ τὴ θέση του ἀπέναντι τῆς διχτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου.

Μιὰ συζήτηση ὅμως ποὺ θὰ περιοριζότανε σ᾿ αὐτὲς μόνο τὶς γενικὲς διαπιστώσεις δὲ θὰ εἴτανε ἀρκετὴ καὶ δὲ θὰ εἴτανε ὅσο πρέπει καρποφόρα γιὰ τὴν ἰδεολογικὴ συγκρότηση τοῦ Κόμματος. Ὁπωσδήποτε δὲν εἶναι αὐτὸ μονάχα ποὺ χρειαζόμαστε γιὰ νὰ θεμελιώσουμε γερὰ τὴν ἑνότητα πάνω σὲ μιὰ ὀρθὴ ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ τοῦ Κόμματος.

52. Στὴν πολιτικὴ Εἰσήγηση μὲ σαφήνεια καθορίζεται ὅτι ὁ πόλεμος ὁπωσδήποτε θά ἔφερνε μιὰ ἀπόλυτη συγκέντρωση τῶν ἐξουσιῶν στὴ χώρα, μιὰ διχτατορία τοῦ κεφαλαίου. Ἀπ᾿ αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὁποιεσδήποτε κυβερνητικὲς μεταβολὲς κι ἂν γίνονταν, ἡ κατάσταση δὲ θ᾿ ἄλλαζε οὐσιωδῶς. Ἡ ἱστορία δὲ δίνει πιὰ στὸ προλεταριάτο οὔτε στὴ χώρα μας τὴ δυνατότητα ν᾿ ἀποτρέψει τὸν πόλεμο μὲ τὴν ἐπανάσταση, ὅπως δὲν τὴν ἔδωσε οὔτε στὸ ὑπόλοιπο εὐρωπαϊκὸ προλεταριάτο, Στὴν πάλη μας αὐτὴ τὴ στιγμὴ γιὰ τὴ μετατροπὴ τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σ᾿ ἐμφύλιο πόλεμο, τὴν ἀναπόσπαστη μὲ τὴν παράλληλη πάλη γιὰ τὴν ἀνατροπή τῆς Διχτατορίας, δὲν πρόκειται ν᾿ ἀλλάξουμε βασικὰ θέση οὔτε καὶ σὲ μιὰ ἐνδεχόμενη εὐρύτερη περιπλοκή τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης στήν πολεμική σύρραξη, ἢ μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο διείσδυσή της στή Νότια Εὐρώπη καὶ στὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο. Μόνο ποὺ τότε, δίπλα στὸ κεντρικό μας σύνθημα γιὰ τὸν πόλεμο, θάμπαινε ἕνα καινούργιο ἄμεσο καθῆκον: συναδέλφωση καὶ κοινὴ πάλη μὲ τοὺς σοβιετικοὺς ἐργάτες καὶ χωρικοὺς τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς βοναπαρτιστικῆς κυβέρνησης τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ὁδηγεῖ στὴν καταστροφὴ τὸ ἐργατικὸ κράτος καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸ καὶ παγκόσμιο προλεταριάτο.

53. Τὸ Κόμμα πρέπει, μαζὶ μὲ τὸ βασικό του προσανατολισμό, νὰ εἶναι ἱκανὸ μὲ καθαρὸ μάτι νὰ παρακολουθεῖ ὅλες τὶς μεταβολὲς καὶ τὶς καμπὲς στὴν πολιτικὴ κατάσταση καὶ στὴν κατάσταση τοῦ πνεύματος τῶν μαζῶν γιὰ νὰ καθορίζει κάθε φορὰ καὶ τὶς εἰδικότερες ταχτικὲς ἐπιδιώξεις του ποὺ θὰ τὸ φέρνουν ὅλο καὶ πιὸ κοντὰ στὴν κεντρική του ἐπιδίωξη: τὸν πόλεμο νὰ τόνε τερματίσουνε τὰ Συμβούλια ἐργατῶν καὶ χωρικῶν ἐδῶ καὶ σ᾿ ὅλη τὴ Βαλκανική. Μ᾿ αὐτὸ τὸ πρίσμα πρέπει νὰ ἐξετάσουμε καὶ τὶς «μεγαλύτερες δυνατότητες πάλης» καὶ τὸ ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο καὶ κάθε ἄλλο μερικότερο πρόβλημα ταχτικῆς. «Βασικὰ ἴδια» εἶναι ἡ κατάσταση στὴ Γερμανία, στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἑλλάδα μόνο ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ γενικοῦ στρατηγικοῦ σκοποῦ καὶ τῆς γενικῆς ταχτικῆς μεθόδου τῶν ἐπαναστατῶν ἀπέναντι σὲ κάθε σύγχρονη ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου. Ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅμως τῶν **μερικότερων** ταχτικῶν καθηκόντων μας ἡ πολιτικὴ κατάσταση δὲν εἶναι ἡ ἴδια στὴν Ἑλλάδα ὅπως καὶ στὶς φασιστικὲς χῶρες.

Πρέπει ν᾿ ἀκονίσουμε τὸ μυαλό μας καὶ νὰ γίνουμε ἱκανοὶ νὰ γνω-

ρίζουμε ἔγκαιρα τὸ ***νέο*** ποὺ μᾶς παρουσιάζει κάθε φορὰ ἡ κατάσταση καὶ ποὺ πολλὲς φορές, ἰδίως στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε τῶν ἀπότομων καμπῶν, εἶναι δύσκολο νὰ προβλεφτεῖ ἢ εἶναι ἐντελῶς ἀπρόβλεφτο. Ἀκόμα καὶ τὸ ἐπαναστατικὸ προτσές, ὅταν αὔριο θ' ἀρχίσουνε νὰ καταρρέουνε τὰ «νικηφόρα» καὶ τὰ ἡττημένα καπιταλιστικὰ καθεστῶτα, δὲ θἆναι εὐθύγραμμο καὶ ἁπλὸ ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ τὸ διαγνώσουμε σ' ὅλη του τὴν ἀκρίβεια μὲ γενικὰ μόνο σχήματα, καὶ ἡ κάθε χώρα θὰ μᾶς παρουσιάσει ποικίλες «δυνατότητες» ἀπ' ὅπου θὰ εἰσορμήσει τὸ ἀνερχόμενο κύμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Πῶς θὰ τὶς ἐπωφεληθοῦμε σωστὰ καὶ ἔγκαιρα, νὰ ὅλο τὸ πρόβλημα.

2. Προοπτικὲς

Α΄ Ἱστορικὰ

54. Ὁ ἁπλοϊκότερος τρόπος νὰ φαντάζεται κανεὶς σήμερα τὴν αἰσιοδοξία μιᾶς ἐπαναστατικῆς προλεταριακῆς ὀργάνωσης, σὰν τὴν ΕΟΚΔΕ, ἀπέναντι στὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου εἶναι: «Βαστᾶτε κ' ἔπεσε» (ἀπὸ τοὺς ἀστοὺς ἀντιπάλους του). Μὲ τέτοια πολιτική, δηλαδὴ μὲ τέτοια πολιτικὴ ἀπάτη, ἡ σταλινικὴ παρωδία τῶν Μαρκομποτσαραίων ἐδῶ κατάφερε νά βαστάξει στὸ στρατόπεδο ἕνα, χάνοντας δεκαπέντε «ἀντιφασίστες». Ὁ σ. Δ. στὴ φόρα τῆς πολεμικῆς του κατάντησε νὰ συσχετίσει μὲ μιὰ δῆθεν ἀνάλογη πολιτικὴ τὶς δηλώσεις μετανοίας ποὔγιναν ὥς τώρα ἀπὸ τὶς γραμμές μας. Ἂν ἐξετάσουμε ὅμως αὐτὲς τὶς δηλώσεις, ὄχι ἀτομικὰ τὴν κάθε μιά, ἀλλὰ στὴ γενικὴ πολιτικὴ αἰτιολογία τους, ἔτσι πῶς παρουσιαστήκανε γενικὰ στὴ τεταρτοδιεθνιστικὴ τάση, εὔκολα μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε ὅτι δὲν εἶναι παρὰ συνέπεια ἀπὸ τὴ μακρόχρονη ὑποχώρηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἀντίθετα, ἡ πολιτικὴ κατάρρευση τοῦ σταλινισμοῦ στὴν Ἑλλάδα ὀφείλεται στὴν παταγώδη χρεοκοπία τῆς κοινοβουλευτικῆς καὶ ἐθνικιστικῆς ἰδεολογίας, στὴ γοερὴ ἀντίφαση τῆς ἀπατηλῆς ἐκείνης πολιτικῆς μὲ τὶς πιὸ ζωντανὲς πραγματικότητες. Χρειάστηκε τὸ σιδερένιο τακούνι τῆς 4ης Αὐγούστου γιὰ νὰ ξεσκεπαστεῖ ἡ ἀπάτη ἐκείνη στὴ συνείδηση τῶν μαζῶν. Ἡ ἴδια γενικὴ αἰτιολογία—μαζὶ μὲ τὴν παταγώδη χρεοκοπία τῶν ὀργανωτικῶν μεθόδων τῆς «Ἐργασίας»: βλέπε τὸ σκάνδαλο τῶν ἀρχειομαρξιστικῶν ἐργοστασίων καὶ ταμείων ποὺ χαρίζονται στὴ Βασιλικὴ Ἀεροπορία ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἐδῶ ἀρχηγό!—ἀληθεύει καὶ γιὰ τὸ Ἀρχεῖο. Γιατὶ κι αὐτουνοῦ ὅλη ἡ πολιτικὴ μετὰ τὴν 4η Αὐγούστου εἶτανε ἕνα παραπαῖον ντροπαλὸ Λαϊκὸ Μέτωπο (*).

55. Οἱ ἐπαναστάτες μέσα στὶς γραμμές μας ποὺ τὰ νεῦρα τους τσακίσανε δὲν ἐπρόκειτο νὰ σωθοῦν ὁποιεσδήποτε κι ἂν εἴτανε οἱ προοπτικὲς τῆς Ὀργάνωσής τους γιὰ τὴν τύχη τοῦ πραξικοπήματος τῆς 4ης Αὐγούστου, ἀπὸ τὴν ὑπεραισιόδοξη ἴσαμε τὴν ὑπεραπαισιόδοξη. Ἂν

(*) Στὸ μακεδονικὸ ζήτημα, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τῶν ἐδῶ ἀρχειομαρξιστῶν, ὁ ἐθνικισμὸς τοῦ Ἀρχείου ὑπερακοντίζει καὶ αὐτόνε τὸ σταλινικό.

ἀκόμα στάθηκαν ἀνάμεσά μας ἁπλοῖ ὀπαδοὶ ἢ ἀνωρίμαστοι ἀγωνιστὲς ποὺ ἐξαρτήσανε τὴν παραμονή τους στὸν ἀγωνιζόμενο πυρήνα ἀπὸ τὴ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη διάρκεια τῆς Διχτατορίας, αὐτοὶ τὸ πολὺ θἄφευγαν γρηγορότερα, ἂν ἡ ὥς τώρα πολιτικὴ τῆς ΕΟΚΔΕ εἴτανε πιὸ «ρεαλιστικὴ» μὲ τὸ ἡττοπαθὲς πνεῦμα ποὺ ἐννοεῖ τὸ ρεαλισμό, τόσο ὄψιμα, ὁ σ. Δ. Αὐτὰ λέει ὁ κοινὸς νοῦς. Κανένας συζητητής, ὕστερα, δὲ θὰ μποροῦσε σοβαρὰ νὰ ἰσχυριστεῖ ὅτι ἡ ΕΟΚΔΕ δὲ διεξήγαγε ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ σωστὰ τὴν πάλη της κατὰ τῶν δηλώσεων ἢ δὲν προσπάθησε στὸ πολιτικὸ καὶ θεωρητικὸ πεδίο νὰ χαλυβδώσει τοὺς ἀγωνιστές της στερεώνοντας μέσα τους τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοπεποίθησης. Πρὸς αὐτὴ καὶ μόνο τὴν κατεύθυνση μποροῦσε κ' ἔπρεπε, ἂν ὑπῆρχε ἀνάγκη, νὰ στραφεῖ ἡ κριτικὴ καὶ ἡ αὐτοκριτικὴ μιᾶς κομμουνιστικῆς ὀργάνωσης. Κάθε ἄλλη μέθοδος εἶναι ξένη πρὸς τὸ ὑγιὲς κομματικὸ πνεῦμα.

56. Εἶναι ἀπίστευτη, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ ὑπερτίμηση τῆς διχτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου ὥς τώρα, ὅταν ἐκδηλώνεται μὲ ἀληθινὸ θαυμασμὸ γιὰ τὰ ἐξαιρετικὰ πνευματικὰ καὶ πολιτικὰ χαρίσματα τῆς «ὀξυδέρκειας», τῆς «ἐπιτυχημένης πολιτικῆς» τοῦ Μεταξᾶ ποὺ ἀκόμα καὶ μάζες ἄρχισε νὰ καταχτᾶ στὴ χώρα—θαυμασμὸ πού, ἀστήριχτος στὰ πράματα, παίρνει ἕνα σχεδὸν μυστικιστικὸ χαραχτήρα. Γιατὶ κανένα ἀπολύτως ἱστορικὸ γεγονὸς δὲ μᾶς παρουσιάζει στὸ ἄρθρο του ὁ σ. Δ. ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἁπλὸ καὶ μοναδικὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Διχτατορία κρατιέται 4 χρόνια τώρα.

Ἀντίθετα, θὰ εἴτανε ἐντελῶς ἀβάσιμη κάθε ἐπίκριση πὼς ἔγινε ἀπὸ τὴν ΕΟΚΔΕ καὶ τὴν Κ.Ε. της ὥς τώρα ὑποτίμηση τῆς Διχτατορίας. Δὲν ἀποτελεῖ φυσικὰ μιὰ τέτοια ὑποτίμηση τὸ ὅτι ἔλειψε κι ἀπὸ τὴ Συνδιάσκεψη κι ἀπὸ τὴν Κ.Ε. ἡ ἡττοπαθὴς ἐκείνη ἀπαισιοδοξία ποὺ προεξοφλοῦσε τὴν ἥττα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στὴν Ἰβηρικὴ χερσόνησο καὶ στὴν Εὐρώπη, ἀπαράλλαχτα ὅπως προεξόφλησε τὸ θρίαμβο τῆς ἀστικῆς ἀντιεπανάστασης στὴν ΕΣΣΔ. Καὶ εἶναι σὲ ὅλους γνωστὸ καὶ ρητὰ διατυπωμένο στὶς θέσεις τῆς Συνδιάσκεψης πόσο θὰ ἐπηρέαζε τὰ διχτατορικὰ καθεστῶτα στὴν Εὐρώπη ἕνας θρίαμβος τότε τῆς ἀντεπανάστασης ἐκεῖ πέρα, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ φαινόμενο αὐτὸ συνεχίζεται μὲ τοὺς ὥς τώρα γοργοὺς πολεμικοὺς θριάμβους τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ σ' ὅλη τὴν Κεντρικὴ καὶ Βόρεια Εὐρώπη. Μιὰ τυχὸν ὑποτίμηση θὰ τὴν ἔβλεπε κανεὶς μονάχα στὴν πολιτικὴ τῆς Ὀργάνωσης ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, στὰ ἰδιαίτερα συνθήματα δράσης, ζύμωσης καὶ προπαγάνδας της κάθε φορά. Κι οὔτε ποτὲ μπορεῖ νὰ φανερώσει ὑποτίμηση ἢ ὑπερτίμηση ὁ ἐπιθετικὸς ἢ ἐνθουσιαστικὸς τόνος μιᾶς προκήρυξης ἢ ἑνὸς ἄρθρου πολιτικοῦ, τόνος ποὺ εἶναι γενικὰ τὸ ἀναγκαῖο ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς ζύμωσης ἀκόμα καὶ στὶς πιὸ μαῦρες στιγμὲς τοῦ κινήματος. Διαπιστώσαμε στὴ Συνδιάσκεψη τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἥττα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴ χώρα καὶ τὴν ἐξηγήσαμε χωρὶς νὰ τὴ σκεπάσουμε μὲ ἡττοπαθεῖς ἱερεμιάδες. Ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς συζητητὲς ὁποιασδήποτε τάσης νὰ μᾶς δείξουν ἕνα μόνο πραχτικὸ σημεῖο ἀπὸ τὴ δράση τῆς ΕΟΚΔΕ στὰ τρία πρῶτα χρόνια τῆς παράνομής της δράσης ἔξω, στὰ τέσσερα καὶ μέσ' ἀπὸ

τὰ κάγκελα, ποὺ νὰ φανερώνει σ' ὁποιοδήποτε βαθμὸ μιὰ ὑποτίμηση τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ γενικὰ καὶ τῆς Διχτατορίας εἰδικότερα (*). Κι ἂν ἡ συζήτηση τὸ φωτίσει πειστικά, πρῶτοι ἐμεῖς θὰ τὸ δεχτοῦμε καὶ μὲ κομματική, ὄχι φατριαστική, συνείδηση θὰ κάνουμε τὴν ἀναγκαία κομμουνιστικὴ αὐτοκριτική. Γιατὶ αὐτὸ θὰ ἔχει μιὰ σημασία γιὰ τὴν αὔριανή πολιτικὴ τοῦ Κόμματος.

Β'. Καὶ τώρα ;

57. Ἀφότου συντάχτηκε ἡ Εἰσήγηση γεγονότα κοσμοϊστορικῆς σημασίας διαδραματιστήκανε. Αὐτὰ ἀνατρέψανε προβλέψεις εἰδικῶν καὶ μὴ πάνω στὸ συσχετισμὸ τῶν πολεμικῶν δυνάμεων δημοκρατικῶν καὶ φασιστικῶν ἰμπεριαλιστῶν. Ὁ πολεμικότερος ὥς τὰ χτὲς «δημοκρατικὸς» χωροφύλακας τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, ἡ Γαλλία, βρίσκεται προτοῦ κλείσει ὁ πρῶτος χρόνος τοῦ πολέμου γονατισμένος μπροστὰ στὸ γερμανικὸ μιλιταρισμό. Ὅλο τὸ γαλλικὸ ἔδαφος εἶναι τὴ στιγμὴ αὐτὴ μιὰ βάση πολεμικῆς ἐξόρμησης γιὰ τὰ βρεττανικὰ νησιά. Ὁ Χίτλερ ἔχει στὰ χέρια του τὴ Μέση καὶ ὅλη τὴ Βόρεια Εὐρώπη μαζὶ μὲ τὴ Νορβηγία. Τὸ παλιὸ γόητρο καὶ διπλωματικὸ μέτωπο τῶν «μεγάλων Δημοκρατιῶν τῆς Δύσης», ὅπου δὲν ἔχει ὁλότελα καταρρεύσει, κλονίζεται σοβαρά. Τὸ Σύμφωνο τῆς σταλινοχιτλερικῆς φιλίας—βάση του ἡ διατήρηση τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθεστῶτος ποὺ ἐγκαθίδρυσε ὁ Χίτλερ στὴ Μέση Εὐρώπη, καὶ ἡ ὑποστήριξη τῶν ἀποικιακῶν γερμανικῶν ἀξιώσεων ἀπὸ τὴν ΕΣΣΔ κατὰ τὶς ἐπίσημες κυνικὲς δηλώσεις τοῦ Μόλοτωφ—αὐτὸ εἶναι ποὺ ἔδωσε στὸ Χίτλερ τὴ δυνατότητα νὰ συγκεντρώσει ὅλες τὶς δυνάμεις του στὸ δυτικὸ ἔδαφος καὶ νὰ κερδίσει τόσο εὔκολα τὴν ἠπειρωτικὴ νίκη ἐνάντια στοὺς χτεσινοὺς συμμάχους τοῦ Στάλιν. Ἡ νέα φιλία εἶναι προορισμένη φυσικὰ ν' ἀποδειχτεῖ ἐξίσου μὲ τὶς παλιὲς ἀμφίβολη. Σπασμωδικὲς κινήσεις τῆς βοναπαρτιστικῆς κλίκας τοῦ Κρεμλίνου ἐπακολουθήσανε στὴ Βαλτικὴ καὶ στὴ Ρουμανία ἀπὸ τὸν τρόμο μπροστὰ στοὺς κινδύνους ποὺ ἀπειλεῖ ὁ ὁρμητικὸς ἀχόρταστος ἰμπεριαλισμὸς τῆς Γερμανίας. Οἱ κινήσεις αὐτὲς καὶ οἱ ἐνδεχόμενες ποὺ θ' ἀκολουθήσουνε θὰ συνοδευτοῦνε δίχως ἄλλο ἀπὸ νέες ἀποφασιστικότερες φάσεις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ποὺ σοβεῖ στὴν ΕΣΣΔ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στὶς στρατιωτικοπολιτικὲς κλίκες τοῦ διευθύνοντος στρώματος τῆς θερμιδωριανῆς γραφειοκρατίας.

(*) Τὸ ἄρθρο τοῦ σ. Κ. στηρίζεται σὲ μιὰ ἀκόμα μεγαλύτερη παρανόηση. Ἡ ΕΟΚΔΕ, γράφει, στὴν ἀρχὴ κράτησε μιὰ σωστὴ θέση ἀπέναντι τῆς Διχτατορίας. Μόλις ὅμως βγῆκαν οἱ προκηρύξεις τῶν ἀστῶν ἡγετῶν ἀμέσως ἄρχισε νὰ περιμένει ἀπὸ τὶς ἐνδοαστικὲς διενέξεις κι ὄχι ἀπὸ τὴν ταξικὴ πάλη τῶν ἐργατῶν τὸ γκρέμισμα τῆς Διχτατορίας. Ὁ σ. Κ. εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνος ποὺ θεωρεῖ οἰκονομικοὺς τοὺς ἀγῶνες τῆς ἐργατικῆς τάξης πρὶν ἀπὸ τὴν 4η Αὐγούστου. Ὁ σύντροφος λοιπὸν αὐτὸς δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες οὔτε τῆς ἐργατικῆς τάξης, οὔτε τῆς Ὀργάνωσής του. Καὶ τὸ πράμα εἶναι τόσο πιὸ περίεργο ὅσο γιατὶ ὁ σ. Κ. πῆρε ἐνεργὸ μέρος στοὺς τελευταίους αὐτοὺς ἀγῶνες.

58. Ὁ χάρτης τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου ξαναχαράζεται μὲ κινηματογραφικὸ ρυθμό. Σ᾽ ὅλες τὶς χῶρες οἱ κυβερνήσεις καὶ ἰδιαίτερα στὰ μικρὰ κράτη κοιτᾶνε νὰ καθορίσουν, ὅσο μποροῦν νὰ περιμένουνε, τὸν ἐξωτερικὸ προσανατολισμό τους ἀνάλογα μὲ τ᾽ ἀποτελέσματα τῶν μαχῶν ἢ τῶν ἀμάχων καταλήψεων. Οἱ συνθῆκες γίνονται κλωτσοσκούφια τῶν πολεμικῶν μηχανῶν. Αὐτὸ ἐφαρμόζεται ἰδιαίτερα γιὰ τὴ Βαλκανικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο ὕστερ᾽ ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς Ἰταλίας στὸν πόλεμο καὶ τὴ σοβιετικὴ κάθοδο στὴ Βεσσαραβία καὶ στὴ Βουκοβίνα (ἀποκήρυξη τοῦ ἀγγλικοῦ προσανατολισμοῦ στὴ Ρουμανία, καιροσκοπία τουρκικὴ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀγγλοτουρκικῆς Συνθήκης, διπλωματικὴ δραστηριότητα τοῦ Κρεμλίνου στὸν Αἶμο). Τὸ εἰδικὸ βάρος τῆς ἐξέλιξης τῶν πολεμικῶν γεγονότων καὶ τῆς διπλωματικῆς μηχανορραφίας πάνω στὴ διαμόρφωση τοῦ ἐσωτερικοῦ καθεστῶτος τῶν χωρῶν καὶ ἰδίως τῶν μικροτέρων γίνεται ὅλο καὶ πιὸ μεγάλο. Ἡ ἔκβαση τῶν μαχῶν στὰ βρεττανικὰ νησιά, στὴ Μεσόγειο καὶ στὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴ θὰ κρίνει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς ἐξελίξεις σὲ μιὰ σειρὰ χωρῶν καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ πόλεμος εἶναι κιόλας διεθνής, δὲ γίνεται μόνο στὴν εὐρωπαϊκὴ ἤπειρο. Οἱ ἰλιγγιώδεις πολεμικὲς ἑτοιμασίες τῶν δυὸ Ἀμερικῶν, οἱ κινήσεις στὸν Εἰρηνικὸ καὶ στὸν Ἀτλαντικὸ καὶ οἱ φιλοπόλεμες ζυμώσεις ἀπ᾽ ἀφορμὴ τῶν προεδρικῶν ἐκλογῶν στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, ἀνοίγουνε σ᾽ αὐτὸ τὸν πόλεμο τὸ παγκόσμιο πεδίο ποὺ τόνε κάνει πιὸ τεράστιο σὲ ἔχταση καὶ ἔνταση ἀπὸ κάθε τὶ πραγματικὸ ἢ φανταστικὸ ποὺ γνώρισε ὥς τώρα ἡ ἀνθρωπότητα.

59. Γενικὰ εἶναι σὲ μᾶς τώρα ἀδύνατο νὰ διατυπώσουμε ἄλλο τίποτα ἔξω ἀπὸ ὑποθέσεις γιὰ τὴν ἄμεση ἔκβαση τῶν γιγαντιαίων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων μόλο ποὺ ἀπ᾽ αὐτὴ ἐξαρτᾶται μιὰ σειρὰ πολιτικῶν ἀνακατατάξεων σὲ πολλὲς χῶρες καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὑπάρχουν ὁρισμένες μόνο πραγματικότητες καὶ τάσεις τῆς ἐξέλιξης πού, σὲ συνδυασμὸ μὲ ὅ,τι μᾶς εἶναι ἐδῶ γνωστὸ ἀπὸ τὰ ὥς τώρα γεγονότα, ἐπιτρέπουνε νὰ κάνουμε νέες ἐκτιμήσεις ἀπαραίτητες γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν ἀμέσων μας καθηκόντων. α) Βασίζουμε τὴ δράση τοῦ Κόμματός μας στὴν ἐπαναστατικὴ προοπτική: τὸν πόλεμο αὐτόνε θὰ τόνε κλείσουνε γιγαντιαῖοι ἐπίσης κοινωνικοὶ σύγκλονισμοὶ στὶς μητροπόλεις καὶ στὶς ἀποικίες ποὺ θὰ σκορπίσουνε σὰν πύργους ἀπὸ τραπουλόχαρτα ὁποιεσδήποτε σιδεροθεμέλιωτες κυριαρχίες στὴν Εὐρώπη καὶ στὸν κόσμο, εἴτε αὐτὲς εἶναι «δημοκρατικές», εἴτε φασιστικές. β) Πιστεύουμε ἀκόμα ὅτι μιὰ τέτοια ἐξέλιξη θὰ ἔχει τὴν ἀναπόφευγη ἐπίδρασή της καὶ στὴν ΕΣΣΔ, θὰ ξαναστήσει τελικὰ τὴ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς πολιτικῆς ἐπανάστασης, προλαβαίνοντας μιὰ πολεμικὴ ἢ ἐσωτερικὴ καταστροφὴ τοῦ ἐργατικοῦ κράτους, ὁπωσδήποτε ὅμως ἐπικρατώντας τελικά, ἔστω κι ἂν ἀκόμα ἡ ἱστορία δὲ μᾶς ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ ἀποσοβήσουμε τέτοιες προσωρινὲς καταστροφές. γ) Πιστεύουμε ὅτι μέσα στὴν ἐπαναστατικὴ κρίση ποὺ θὰ γεννήσει ὁ πόλεμος αὐτὸς μποροῦνε νὰ χαλυβδωθοῦνε μὲ γοργοὺς ρυθμοὺς ἰσχυρὰ πρωτοποριακὰ κόμματα καὶ νὰ ξεπεραστεῖ ἔτσι ἡ κρίση ἡγεσίας. δ) Πάνω σ᾽

αὐτὴ τὴν πεποίθηση βασίζουμε καὶ στὴν Ἑλλάδα τὴ δράση τοῦ τωρινοῦ μας κομματικοῦ πυρήνα ποὺ εἶναι μικρὸς στὸν ἀριθμό, ἀλλὰ ἔχει σημαντικὰ δοκιμασμένες ἱκανότητες.

60. Ἡ εἴσοδο τῆς Ἑλλάδας στὸ πολεμικὸ σφαγεῖο (γιατὶ μέσα στὴν ἀχτίνα τῆς πολεμικῆς δίνης βρίσκεται κιόλας: συνεχεῖς ἐπιστρατεύσεις, «πολεμικὸς σοσιαλισμός» στὸν ἐπισιτισμό, πολεμικὴ τρομοκρατία καὶ πολεμικὲς στερήσεις τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ κλπ.) εἶναι κίνδυνος ποὺ ὁποτεδήποτε μπορεῖ νὰ παρουσιαστεῖ σὰν ἄμεσος, μόλο ποὺ ὡς τώρα οἱ πολεμικοὶ θρίαμβοι τοῦ Χίτλερ τόνε παρουσιάζουνε στὴ Νότια Εὐρώπη σὰν προσωρινὸ ἰσορροπητὴ τῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ «συντηρητὴ τῆς βαλκανικῆς εἰρήνης». Μὲ τὴ σημερινὴ κατάσταση τῶν πραγμάτων πρέπει νὰ θεωροῦμε πολὺ πιθανὴ μιὰ ἀνάφλεξη στὰ Βαλκάνια ἀπὸ τὴν ὄξυνση τῶν ἐνδοβαλκανικῶν καὶ παραδουνάβιων ἰμπεριαλιστικῶν συγκρούσεων. Μιὰν ἐπιβράδυνση ἢ ἐπιτάχυνση μόνο αὐτῆς τῆς ἀνάφλεξης ἢ μετατοπισμοὺς τῶν ἀντιπάλων μετώπων θὰ μπορούσανε νὰ φέρουνε μιὰ ἥττα ἢ νίκη τοῦ Ἄξονα στὰ βρεττανικὰ νησιά, στὸ Γιβραλτάρ, στὴν Ἀνατολή, μιὰ ἐνδεχόμενη ρήξη του μὲ τὴν ΕΣΣΔ γύρω ἀπὸ τὰ Στενά, τυχὸν ἀτυχεῖς περιπέτειες γιὰ τὸ Μουσολίνι στὴν Ἀφρικὴ καὶ στὴ Μεσόγειο, ἐνδεχόμενη συμμετοχὴ τῆς Ἀμερικῆς στὸν πόλεμο τῆς Εὐρώπης ἢ μπλέξιμο της σ᾽ αὐτὸν μόνο πέρα ἀπὸ τὶς θάλασσες. Οἱ φλόγες τοῦ πολέμου θ᾽ ἀγκαλιάσουνε τὴ χώρα ἀκόμα καὶ στὴν περίπτωση ποὺ ἄμαχα τὸ ἔδαφός της θὰ τὸ καταλάμβαναν ξένοι γιὰ νὰ τὸ κάνουνε πολεμικὸ ὁρμητήριο καὶ τὸ λαό της κρέας γιὰ τὰ κανόνια.

61. Οἱ μέχρι τώρα πολεμικὲς νίκες τοῦ Χίτλερ θὰ τείνουνε νὰ δημιουργήσουνε σὲ μερικοὺς τὴν ἰδέα γιὰ μιὰ νέα ἐποχὴ «παμφασισμοῦ», γεωγραφικοῦ αὐτὴ τὴ φορά, ποὺ μέσα σ᾽ αὐτὴν ἡ 4η Αὐγούστου θὰ γινότανε κορακοζώητη. Τὰ πράγματα, ὅπως πάντα, εἶναι πολὺ διαφορετικὰ στὸ βάθος ἀπ᾽ ὅ,τι παρουσιάζονται στὴν ἐπιφάνεια. Μόνον οἱ φασίστες καὶ οἱ πανικόβλητοι μικροαστοὶ δημοκράτες ἀντικρύζουνε σήμερα σὰν τὴν πιθανότερη προοπτικὴ μιὰ καστανὴ καὶ μελανοχίτωνα ναπολεόντεια ἐποχὴ στὴν Εὐρώπη, στὴν περίπτωση ποὺ θὰ κατόρθωνε ὁ Χίτλερ νὰ γονατίσει καὶ τὴν ἀγγλικὴ αὐτοκρατορία καὶ νὰ ματαιώσει ἢ νὰ ἀναβάλει γιὰ μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἐτῶν τὴ σύγκρουσή του μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ τοῦ Νέου Κόσμου. Καὶ σὲ μιὰ τέτοια ἀκόμα ὑποθετικὴ περίπτωση ἀπόκειται στὴν πραγματικὴ πάλη μὲ τοὺς πολλοὺς ἀστάθμητους ἀκόμα παράγοντές της νὰ κρίνει ἂν οἱ «νέοι Ναπολέοντες», ἢ ὁ ἕνας ἀπ᾽ αὐτούς, θἆναι σὲ θέση νὰ τιθασεύσουνε μαζὶ μὲ τοὺς πολεμικούς τους ἀντιπάλους καὶ τὶς ἐκρηκτικὲς δυνάμεις τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἐπαναστάσεων ποὺ οἱ ἴδιοι θἆχουν ἑτοιμάσει πάνω στὰ ἐρείπια, στὸ αἷμα, στὴ λιμοχτονία καὶ στὴν ἐξαγρίωση τριῶν ἠπείρων, Εὐρώπης, Ἀφρικῆς, Ἀσίας.

Στὴν ἴδια ὑποθετικὴ περίπτωση οἱ πιθανότερες μεταβολὲς τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος στὸν ἐπιπόλαιο παρατηρητὴ θὰ φαίνονταν ὅτι εἶναι μᾶλλον «ἐξελίξεις» ὅμοιες μὲ κεῖνες ποὺ ὑπαινίσσεται ἀόριστα ὁ Μετα-

ξᾶς στοὺς λόγους του. (Χωρὶς καμιὰ ἱστορικὴ ἢ λογικὴ ἀπόδειξη τὴν «ἐξέλιξη» αὐτὴ τῆς 4ης Αὐγούστου, τὴν ἐντελῶς ἀκαθόριστη στὸ κεφάλι τοῦ ἴδιου τοῦ Μεταξᾶ, ὁ σ. Δ., μόνος αὐτὸς εὐτυχῶς ἀπὸ τοὺς συζητητές μας, τήνε παραδέχεται σὰν μιὰ ὀρθὴ προοπτικὴ κάτω ἀπὸ ὁποιεσδήποτε συνθῆκες χωρὶς κὰν νὰ τὴν ἐξαρτᾶ ἀπὸ τὴν ὑποθετικὴ περίπτωση μακρότερης φασιστικῆς ἡγεμονίας στὴν Εὐρώπη! Αὐτὸ δείχνει τὴ φοβερὴ ἔχταση τῆς σύγχυσης αὐτοῦ τοῦ συντρόφου). Μόλο ποὺ ἡ ἱστορία δὲν ἀποφάνθηκε ἀκόμα γιὰ μιὰ τέτοια λύση τῆς σημερινῆς παγκόσμιας κρίσης, πρέπει νὰ τὸ ποῦμε ἀπὸ τώρα καθαρά: Καὶ σ᾽ αὐτὴν ἀκόμα τὴν ὑποθετικὴ περίπτωση ἡ δίχως κλονισμοὺς ἐσωτερικοὺς στοὺς κόλπους τῆς κεφαλαιοκρατίας διατήρηση καὶ «ἐξέλιξη» τῆς Διχτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπὸ κάτι ἄλλο ποὖναι πολὺ πιὸ οὐσιῶδες γιὰ τὰ γενικὰ ταξικὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης: Μπορεῖ ὁ Γεώργιος Β΄ μὲ ὁποιαδήποτε σύνθεση τῆς αὐλικῆς διχτατορικῆς κυβέρνησης νὰ βγάλει ἀπὸ τὴν πολεμικὴ κρίση τὴν πατρίδα τῶν Ἑλλήνων ἀστῶν ἀκουτσούρευτη; Ὁλότελα προβληματικό. Φτάνει νἄχουμε ὑπόψη μας ὅτι ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δυὸ ὑποψήφιους Ναπολέοντες (Ἰταλία) καὶ διάφοροι παλιοὶ καὶ ὄψιμοι καὶ πιθανοὶ νέοι φίλοι τοῦ Χίτλερ ἔχουν ἐγγράψει προσημείωση στὸ ἔδαφος ἐκμετάλλευσης τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας (Ἤπειρος, Μακεδονία, Θράκη) καὶ θὰ χρειαστεῖ νὰ ἱκανοποιηθοῦνε σὲ βάρος της οἱ ἀξιώσεις τους γιὰ «ζωτικὸ χῶρο». Ἡ ἀστικὴ Ἑλλάδα εἶναι δύσκολο νὰ βγεῖ ἀκέρια ἀπὸ μιὰ ὑποθετικὴ ὁριστικὴ ἡγεμονία τοῦ Ἄξονα στὴν Εὐρώπη. Ἀντίθετα, μιὰ τυχὸν ἀποτυχία τοῦ Χίτλερ στὴν ἀγγλικὴ ἐκστρατεία, ἢ ἀποφασιστικὴ ἥττα τοῦ φασισμοῦ στὴ Μεσόγειο, ἢ ἐνδεχόμενος εὐρωπαϊκὸς προσανατολισμὸς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ἢ νέα προσέγγιση στὴν Ἀγγλία ἀπὸ τὴ βοναπαρτιστικὴ κυβέρνηση τῆς ΕΣΣΔ θὰ ἄλλαζε οὐσιωδῶς τὴν ἐσωτερικὴ κατάσταση στὰ Βαλκάνια καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἑλλάδα. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἡ ἐπιρροὴ τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας ἔχει στὴν Ἀθήνα ἐλαττωθεῖ σημαντικά. Ἀντίθετα, στὶς περιπτώσεις ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, τὸ πολιτικὸ καθεστὼς θὰ ὑποστεῖ δίχως ἄλλο ἀναπόφευγες μεταβολὲς καί ἡ πολιτικὴ ἀναζωογόνηση τῶν πολιτικῶν μερίδων τῆς μπουρζουαζίας θὰ πάρει ἀπὸ τὶς περιπέτειες τῆς πολεμικῆς κρίσης νέα ὤθηση μὲ μορφὲς ἀπρόβλεφτες. Καὶ δὲν πρέπει μέσα στὴν πορεία τῆς κρίσης αὐτῆς, ἰδίως σὲ περίπτωση πολεμικῶν καὶ διπλωματικῶν ἀποτυχιῶν, ν᾽ ἀποκλείσουμε τὸ ξαναζωντάνεμα ἀντιδυναστικῶν τάσεων τῶν μικροαστικῶν καὶ ἀστικῶν μερίδων, πολὺ ἐντονότερων ἀπ᾽ ὅ,τι τὶς γνωρίσαμε ἴσαμε σήμερα.

62. Ὁπωσδήποτε οἱ λόγοι ποὺ ἀναπτύσσει ἡ Εἰσήγηση γιὰ τὴν ἰδιαίτερη δυσπιστία τῆς ἑλληνικῆς μπουρζουαζίας ἀπέναντι στὸ Μεταξᾶ σὰν οὐσιώδη παράγοντα τῆς διχτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου, σχετικὰ μὲ τὴν ἱκανότητά του νὰ κινητοποιήσει πολεμικὰ τὶς μάζες, ἐξακολουθοῦνε νὰ ἔχουν ὅλη τους τὴ σημασία. Σήμερα ἡ ἐπίδραση τῆς πολεμικῆς ἐξέλιξης πάνω στὸ ἐσωτερικὸ καθεστὼς ἔχει δίχως ἄλλο μεγαλώσει. Κάνει λάθος ὅμως ὁ σ. Ξ., ἂν πραγματικὰ ἡ σκέψη του εἶναι, ὅτι δόθηκε ἀπὸ τὴν Κ.Ε. σημασία πρωτεύουσα στὸν ἐξωτερικὸ προσανατο-

λισμό, πεδίο ὅπου ἄλλωστε καὶ ὁ Μεταξᾶς μανουβράρισε μὲ ἀρκετὴ ἐλαστικότητα, καθὼς καὶ στὴν Εἰσήγηση διαπιστώνεται.

63. Εἶναι λοιπὸν τὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου ἡ τελευταία ἀστικὴ κυβέρνηση στὴν Ἑλλάδα ποὺ μόνο ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση θὰ τὴ διαδεχτεῖ; Κάπου φαίνεται νὰ τὸ λέει κι αὐτὸ ὁ σ. Σ. Ἀλλοῦ ὅμως δηλώνει ὅτι ποτὲ δὲν ἀποκλείει μιὰ κατάρρευση τῆς «φασιστικῆς» διχτατορίας ἀπὸ μιὰ «σοβαρὴ οἰκονομικὴ ἢ πολιτικὴ κρίση στὸ ἐσωτερικό». Οὔτε ἀκόμα ἀποκλείει μιὰ ἐπανεμφάνιση στὴ σκηνὴ τῶν κοινοβουλευτικῶν μερίδων. Ἀλλὰ οἱ δυνατότητες ἀναβίωσης τῶν κοινοβουλευτικῶν κομμάτων σημαίνει πὼς αὐτὰ δὲν ἔχουνε ὁλότελα χρεοκοπήσει, ὅτι δηλαδὴ οἱ κοινοβουλευτικὲς δημοκρατικὲς αὐταπάτες ζοῦνε ἀκόμα μέσα στὶς μάζες καὶ ἄρα γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ ἀποτελοῦνε μιὰ ὑπολογίσιμη πραγματικότητα κι ὄχι ἕναν ἐντελῶς ἀμελητέο παράγοντα, ὅπως αὐθαίρετα ἰσχυρίζεται στὸ ἄρθρο του ὁ σ. Σ.

64. Γενικὸ γιὰ τὴν προοπτική μας πόρισμα ποὺ στέκει πάνω ἀπ' ὅλα: ***Ὁποιαδήποτε πολιτικὴ μεταβολὴ στὴ χώρα ἔχει γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κόμμα τοῦ προλεταριάτου σημασία μόνο στὸ μέτρο ποὺ αὐτὴ θὰ μποροῦσε νὰ γίνει τὸ ἔναυσμα ἀναζωπύρωσης τοῦ πολιτικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς πολιτικῆς δραστηριότητας τῶν μαζῶν γύρω ἀπὸ τὰ δικά μας ἐπαναστατικὰ συνθήματα.***

3. Τὸ ζήτημα γιά τὶς δυνατότητες πάλης

65. Ὁ σ. Σ. δέχεται ἀφηρημένα ὅτι ὑπάρχουνε «περισσότερες δυνατότητες πάλης στὴν Ἑλλάδα ἀπ' ὅ,τι στὴν Ἰταλία καὶ Γερμανία». Μὰ δὲν τὶς καθορίζει οὔτε κὰν μ' ἕνα γενικὸ τρόπο. Ὅπου μποροῦμε θὰ κάνουμε δράση, λέει. Ἡ μαζικὴ ὅμως δράση εἶναι ἀδύνατη, γιατὶ τὸ ἐργατικὸ μέτωπο κατέρρευσε. Ἡ λογικὴ συνέπεια εἶναι προπαγάνδα καὶ «στελεχοποίηση», καθὼς λέει ὁ σ. Δ. μὲ τὴν παλιὰ ἀρχειομαρξιστικὴ ὁρολογία.

Ἄγνωστο σὲ ποιὸ μέρος τῆς Εἰσήγησης ὁ σ. Σ. εἶδε νὰ ὑποστηρίζουμε ὅτι στὰ φασιστικὰ καθεστῶτα ἡ ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία πρέπει νὰ τὰ παρατήσει γιατὶ δὲν ἔχει ἐλπίδα καμιὰ (7). Ποτὲ ὅμως ἕνα πολιτικὸ κόμμα, ἐπειδὴ ἐπικράτησε ἡ ἀπόλυτη ἀντίδραση κι αὐτὸ βρίσκεται στὴ παρανομία, ποτὲ δὲ μπορεῖ νὰ μετατραπεῖ θεληματικὰ σὲ προπαγανδιστικὸ σύλλογο. Ἡ ἐπαφή του ἡ πολιτικὴ μὲ τὶς μάζες σὲ ὅσο στενὴ ἢ πλατιὰ ἀχτίνα τοῦ ἐπιτρέπουνε κάθε φορὰ οἱ περιστάσεις, ἡ δραστήρια πολιτικὴ ἐξήγηση καὶ διαφώτιση τῶν μαζῶν πάνω στὰ καθημερινὰ πολιτικὰ γεγονότα, ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀγωνιστῶν του στὶς πιὸ μικρὲς καθημερινὲς κινήσεις τῶν μαζῶν καὶ ἡ μεθοδικὴ σύνδεσή τους μὲ τὴν κεντρικὴ πολιτικὴ ἐπιδίωξη τῆς ἀνατροπῆς τῆς Διχτατορίας— αὐτὰ μόνο μποροῦνε νὰ προετοιμάσουνε τὸ κόμμα ὥστε στὴν κατάλληλη στιγμὴ ποὺ ἡ ἀντίδραση θ' ἀρχίσει νὰ κλονίζεται ἢ τὸ οἰκοδόμημά της νὰ παρουσιάζει τὶς πρῶτες ρωγμές, τότε ἡ πρωτοπορία νἆναι σὲ

θέση νὰ φαρδύνει αὐτὴ τὴ μικρὴ ἐπαφή της μὲ τὶς μάζες, νὰ καταχτήσει τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ νὰ μπεῖ ἐπικεφαλῆς τους. Μέσα σὲ μιὰ τέτοια πολιτικὴ ἐργασία ἀναπτύσσονται τὰ στελέχη τοῦ Κόμματος δοκιμαζόμενα στὴν πράξη. Οἱ δυνατότητες γιὰ μαζικὴ δράση στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχουν ἐξαφανιστεῖ τελείως, ὅπως λέει ὁ σ. Σ., ἔχουνε ἁπλῶς αὐτὴ τὴ στιγμὴ περιοριστεῖ σὲ πολὺ χαμηλὸ σημεῖο. Αὔριο θὰ μεγαλώσουνε περισσότερο. Ἀλλὰ ὁσοδήποτε μικρές, ἔστω καὶ ἐλάχιστες ἀκόμα, ἂν εἶναι αὐτὲς οἱ δυνατότητες, δὲν ἐπιτρέπεται ποτὲ σ᾽ ἕνα ἐπαναστατικὸ κόμμα νὰ δεχτεῖ καὶ νὰ πεῖ ὅτι ἐπειδὴ διαλύθηκαν οἱ παλιὲς ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης κάθε προσπάθεια γιὰ μαζικὸ ἀγώνα μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας εἶναι μάταιη καὶ πρέπει νὰ τὴν ἐγκαταλείψει.

66. Οἱ διαφορετικὲς σὲ κάθε τόπο καὶ χρόνο δυνατότητες δράσης εἶναι ἀκριβῶς αὐτὲς ποὺ μᾶς ἐπιβάλλουνε τὰ εἰδικότερα πολιτικὰ καθήκοντά μας. Εἶναι λοιπὸν ἀκατανόητο ν᾽ ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ σ. Σ. πὼς οἱ διαφορὲς στὶς «δυνατότητες πάλης», οἱ «ἰδιομορφίες» ἔχουνε «μὲ μιὰ γενικότερη σημασία τῆς λέξης» (;) ἕνα «τεχνικὸ» καὶ ὄχι πολιτικὸ χαραχτήρα. Ὅποιοι δουλεύουνε μὲ μηχανικὰ σχήματα μόνο τεχνικὰ ζητήματα ξέρουν. Ἡ ἐπαναστατικὴ ὅμως πολιτικὴ ἀντικρύζει τὰ πολιτικὰ ζητήματα σὰ δυναμικὰ προβλήματα ζωντανῆς πάλης ὁμάδων καὶ τάξεων ποὺ τὰ ξεχωρίζει μὲ τὴν ἐπαναστατική της θεωρία, ὄχι μὲ νεκρὲς σχηματοποιήσεις.

4. «Χτυπᾶμε μαζί, προχωρᾶμε χωριστά»

67. Τὸ λενινικὸ ταχτικὸ μέσο ποὺ εἶναι γνωστὸ μ᾽ αὐτὸ τὸ ὄνομα καὶ ποὺ ὁ σ. Σ. ἀπασχολεῖται μαζί του τόσο πολύ, ἐνῶ εἶναι ἐξαιρετικὸ καὶ δευτερεῦον, τὸ συγχέει περίεργα μὲ τὸ ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο γιὰ νὰ τὸ ἀνακατέψει στὸ τέλος μὲ τὸ... λαϊκὸ μέτωπο! Ἂν ὁ σ. Σ. ἔχει ὑπόψη του τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ «Προλετάριου» γιὰ τὶς ἐπαναστατικὲς κινήσεις δημοκρατῶν κατὰ τῆς βασιλικῆς διχτατορίας (σ᾽ αὐτὸ παραπέμπει ἡ Εἰσήγηση παργρ. 18), τότε ἡ σύγχυση ποὺ κάνει εἶναι ἀδικαιολόγητη, τερατώδης (8).

Τὸν Αὔγουστο 1917 ὁ Λένιν μπροστὰ στὴν ἀπειλὴ πραξικοπήματος τοῦ τσαρικοῦ στρατηγοῦ Κορνίλωφ κάλεσε τὸ Κόμμα νὰ «χτυπήσει μαζὶ» μὲ ὅλους τοὺς μικροαστοὺς δημοκράτες καὶ μενσεβίκους «προχωρώντας χωριστὰ» γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς προσωρινῆς τους κυβέρνησης. Ἐφάρμοσε καὶ δῶ τὴν παλιὰ ταχτικὴ τοῦ μπολσεβικισμοῦ, τῶν μεμονωμένων πραχτικῶν γιὰ συγκεκριμένες πράξεις συμφωνιῶν, ὄχι πολιτικοῦ μπλόκ, ἀπέναντι σὲ διάφορες ἐπαναστατικὲς κατὰ τοῦ τσαρισμοῦ πολιτικὲς μερίδες καὶ ὀργανώσεις. Ἔτσι ἀποκρούστηκε τὸν Αὔγουστο τοῦ 1917 ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἀπὸ τὴν παλινόρθωση καὶ ἑτοιμάστηκε τὸ ἔδαφος γιὰ τὸν Ὀχτώβρη.

68. Τὸ 1937 καὶ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 1938 ἔβαλαν μπροστά μας ἀλλεπάλληλες συνωμοσίες καὶ ἀποτυχημένα ἀντιμεταξικὰ κινήματα, μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ στρατό. Ἡ θέση τοῦ σταλινισμοῦ εἴτανε: βοηθὸς καὶ πράχτορας σ' ὅλες αὐτὲς τὶς κινήσεις, μόνιμο πολιτικὸ μπλὸκ μαζί τους ποὺ τὸ παρουσίαζε σὰν «λαϊκὸ» μέτωπο «ἀντιφασιστικό», «ὅλων τῶν ἀντιδιχτατορικῶν δυνάμεων», κατὰ τὴ διατύπωση τῆς ἀρθρογραφίας τῆς «Πάλης τῶν Τάξεων» ποὺ ἀνοιχτὰ υἱοθέτησε τότε τὴν πολιτικὴ αὐτή. Ἕνα μπλὸκ δηλαδὴ πού, ἀπὸ τὸν ταξικὸ χαραχτήρα καὶ τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς τῆς ἡγετικῆς μέσα σ' αὐτὸ τάξης, τῆς φιλελεύθερης δημοκρατικῆς μπουρζουαζίας καὶ τῶν ἀξιωματικῶν της, ἂν νικοῦσε, θὰ ἐγκαθίδρυε στὴ χώρα μιὰ «δημοκρατικὴ» διχτατορία τοῦ κεφαλαίου στὴ θέση τῆς βασιλικῆς. Ὅλη ἡ ἀντιδιχτατορικὴ πάλη τῆς ΕΟΚΔΕ εἴτανε ταυτόχρονα ἕνα ἀκατάπαυτο ξεσκέπασμα τοῦ προδοτικοῦ χαραχτήρα μιᾶς τέτοιας ταξικῆς συνεργασίας. Ποτὲ δὲν πάψαμε νὰ διακηρύσσουμε μὲ ὅλες τὶς προκηρύξεις μας, μὲ τὸ παράνομό μας ὄργανο καὶ μὲ τὴ ζύμωση τῶν σχηματισμῶν μας καὶ τῶν ὀπαδῶν μας ὅτι τὴ Διχτατορία θὰ τὴν ἀνατρέψει ἡ κινητοποίηση τῶν μαζῶν καὶ ὄχι αὐτὰ τὰ παζαρέματα. Μὲ τὴν ἴδια σφοδρότητα χτυπήσαμε τὸν ἀνόητο καὶ ἀδιάντροπο ἐνθουσιασμὸ μὲ τὸν ὁποῖο ὁ σταλινισμὸς ὑποδέχτηκε τὶς ἀκίνδυνες καὶ ἀντεργατικὲς προκηρύξεις τῶν ἀστῶν ἡγετῶν κατὰ τοῦ Μεταξᾶ (Δεκέμβρης 1939—Γενάρης 1938).

Οἱ δημοκρατικὲς ὁμάδες τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ (Ἀμερική, Γαλλία), μὲ τὰ φύλλα τους τὰ παράνομα καὶ μὲ τὶς προκηρύξεις τους κατὰ τοῦ Θρόνου καὶ ὑπὲρ τοῦ Πλαστήρα καὶ τῆς Δημοκρατίας, μάζευαν ὅπλα καὶ ὀργανώνανε μιὰ «λαϊκὴ» καὶ προσφυγικὴ ἔνοπλη βοήθεια γιὰ ὅσους στρατῶνες εἴχανε συνωμοτικὰ πλησιαστεῖ ἀπὸ τὴν κίνησή τους. Τυπογραφεῖα παράνομα ἔβγαζαν τὸ «Δημοκράτη» κι ἄλλα τέτοια φύλλα. Τέλος στὰ Χανιὰ ἕνα ἔνοπλο καὶ ἀληθινὰ παλλαϊκὸ συλλαλητήριο, παρ' ὅλη τὴν ἀντίδραση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἡγέτη Σοφοκλῆ Βενιζέλου, ποὺ δημόσια ἀποδοκιμάστηκε στὴν πλατεῖα ἀπὸ τὶς μάζες, κατέλυε τὶς ἀρχές, ἔπαιρνε γιὰ λίγο τὴν τοπικὴ ἐξουσία καὶ ἔστελνε στὴν Αὐλὴ τελεσίγραφο.

69. Μπαίνει τὸ ἐρώτημα: Θἄπρεπε ἡ ἐπαναστατικὴ προλεταριακὴ ὀργάνωση νὰ στείλει τοὺς ὀπαδούς της νὰ πάρουνε κι αὐτοὶ ὅπλα μαζὶ μὲ τοὺς δημοκράτες καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιήσουνε γιὰ τοὺς δικούς τους ταξικοὺς σκοπούς; Θἄπρεπε, ἂν τοὺς δινότανε εὐκαιρία, νὰ πᾶνε καὶ νὰ βγάλουνε τὸ παράνομο ὄργανό τους στὰ τυπογραφεῖα ποὔβγαινε ἡ παράνομη ἐφημερίδα τῶν δημοκρατῶν καὶ θἄπρεπε νὰ συμφωνήσουνε μαζὶ μ' αὐτοὺς γιὰ μιὰ κοινὴ φρούρηση τοῦ παράνομου τυπογραφείου ἐνάντια στὶς ἐπιδρομὲς τῶν χαφιέδων; Θἄπρεπε, ἂν χρειαζότανε, νὰ συμφωνήσουνε γιὰ τὴν κοινὴ ὀργάνωση τῆς φρούρησης τῶν ἀποστολῶν παράνομης φιλολογίας ἀπὸ πόλη σὲ πόλη; Θἄπρεπε ἐπιτέλους νὰ πάρουνε μέρος στὰ ἔνοπλα συλλαλητήρια κατὰ τῆς Διχτατορίας, σὰν ἐκεῖνο τῶν Χανιῶν, καὶ μὲ τοὺς δικούς τους ρήτορες νὰ προσπαθήσουνε νὰ δώσουνε τὴ δική τους ταξικὴ σφραγίδα στὶς μαζικὲς ἐκεῖνες ἐνέργειες φωνάζοντας στὶς συγ-

κεντρωμένες μάζες ὅτι πρέπει νὰ πέσει ὁ Μεταξᾶς, μὰ ὄχι γιὰ νἄρθει ὁ Πλαστήρας, ἀλλὰ ἡ ἐργατοαγροτικὴ σοσιαλιστικὴ κυβέρνηση; Δηλαδὴ θἄπρεπε νὰ κάνουμε ὅ,τι καὶ οἱ Μπολσεβίκοι ἀπέναντι στὸν Κορνίλωφ χωρὶς οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ συγχύσουμε τὸ πρόγραμμά μας μὲ τοὺς δημοκράτες;

70. Ἐμεῖς ἀπαντοῦμε: Ναί! Κι αὐτὴ μονάχα τὴν ἔννοια ἔχουν οἱ τρεῖς σχετικὲς λέξεις ποὺ ἐντελῶς παρεκβατικὰ ἀναφέρει ἡ Εἰσήγηση καὶ ποὺ δίχως σοβαρὸ λόγο ἐπεχτάθηκε ἡ πολεμικὴ πάνω σ' αὐτές. Ἀντικρύζοντας ἐξαιρετικὲς καὶ ἀσυνήθιστες περιστάσεις, ζητοῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε ἀνάμεσά μας ὥστε κάθε ἀνάλογο μελλοντικὸ ἐνδεχόμενο, ἂν καὶ ἐφόσον ἡ ἐξέλιξη μᾶς τὸ παρουσιάσει, νὰ μὴν τὸ ἰδοῦμε μηχανικὰ καὶ παθητικά. Ὅποιος στ' ὄνομα ἑνὸς σχήματος σβήνει μὲ τὸ νοῦ του ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος, αὐτὸς θὰ δυσκολεύεται νὰ ξεχωρίσει καθαρὰ ὅλες τὶς περίπλοκες ἐσωτερικὲς καταστάσεις ποὺ ἑτοιμάζει τὸ μέλλον στὸ ἐχθρικὸ ταξικὸ στρατόπεδο.

5. Ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο

71. Τὸ ἑνιαῖο ταξικὸ μέτωπο εἶναι πολὺ διαφορετικὸ καὶ εὐρύτερο ἀπὸ τὸ ἐξαιρετικὸ ταχτικὸ μέσο ποὺ προαναλύθηκε, μόλο ποὺ καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ἀπόλυτη ταχτικὴ προϋπόθεσή μας στέκει πάντα ἡ ἀδιάλλαχτη ταξικὴ ἀνεξαρτησία τῆς πολιτικῆς φυσιογνωμίας καὶ τῆς σημαίας τοῦ Κόμματος.

Στὸ πολιτικὸ μπλὸκ τοῦ ΚΚΕ μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη ἐμεῖς ἀντιτάσσουμε τὸ ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο πάλης γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς Διχτατορίας. Τί καθαρότερο; Ὁ σ. Σ. τὸ ἀρνιέται. Γιατί, λέει, καταρρεύσανε τὸ μέτωπο τῶν ἐργατῶν καὶ οἱ μαζικές τους ὀργανώσεις. Ἕνα νέο μηχανικὸ σχῆμα ποὺ πραχτικὰ μπορεῖ νὰ γίνει ἐπικίνδυνο. Τὸ σχῆμα συμπληρώνεται μὲ τὴ δήλωση ὅτι ὑπάρχουνε περιπτώσεις ὅπου τὸ ἑνιαῖο μέτωπο γίνεται φρένο τῆς ταξικῆς πάλης γιὰ ὄφελος τοῦ ρεφορμισμοῦ καὶ τοῦ κεντρισμοῦ. Ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ περιπτώσεις ὁ σ. Σ. δὲ μᾶς τὸ καθορίζει, ἀπαράλλαχτα ὅπως, καθὼς εἴδαμε, φροντίζει νὰ ἀφήνει ἀκαθόριστα κι ὅλα τ' ἄλλα σημεῖα ὅπου τὸ χάρτινο καλούπι του φέγγει ἀπὸ τὴν ἰσχνότητα.

Ὁ κίνδυνος ποὺ λέει εἶναι ***πάντοτε*** ὑπαρκτός. Ἡ ταχτικὴ τοῦ ἑνιαίου μετώπου χαραχτηρίστηκε ἀνέκαθεν ***δίκοπο μαχαίρι*** καὶ ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπὸ τὸ σχῆμα, τὸ καλούπι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη μέθοδο τῆς πραχτικῆς του ἐφαρμογῆς ἂν τὸ ἑνιαῖο μέτωπο θὰ ὠφελήσει τελικὰ τοὺς κομμουνιστὲς—ἔμπραχτο μὲ τὴ ζωντανὴ πεῖρα τῶν μαζῶν ξεσκέπασμα τῆς ρεφορμιστικῆς καὶ κεντριστικῆς ἡγεσίας, κέρδισμα πλατύτερης μαζικῆς βάσης μὲ τὴν ὀρθότερη καθοδήγηση τῶν ἀμέσων μερικῶν ἀγώνων—ἢ τοὺς ρεφορμιστές, τοὺς ἄσπονδους ἰδεολογικούς μας ἀντιπάλους καὶ προσωρινοὺς συμμάχους. Στὴ Σαξωνία ἔγινε τὸ ἑνιαῖο μέτωπο, ὠφέλησε ὅμως τὴν ἀντίδραση. Εἶναι αὐτονόητο πὼς οἱ κίνδυνοι ἀπὸ μιὰ

ταχτική δὲ μποροῦν αὐτοὶ καὶ μόνοι νὰ ἀντιταχτοῦνε σὰν ἐπιχείρημα κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς της. Μιὰ τέτοια λογικὴ θἄχε γιὰ κατάληξή της τὴ θεωρητικὴ δικαιολόγηση τῆς πολιτικῆς ἀδράνειας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, ἀφοῦ καμιὰ γενικὰ δράση του δὲν εἶναι δίχως κινδύνους λαθῶν καὶ ἀποτυχιῶν.

72. Ἂν ὅμως ὑπάρχουν οἱ συνθῆκες ποὺ αὐτὲς καθ' ἑαυτὲς βοηθᾶνε ἰδιαίτερα τὸ ρεφορμισμὸ καὶ τὸν κεντρισμὸ νὰ κάνουνε φρένο τοῦ προλεταριάτου τὸ ἑνιαῖο μέτωπο, αὐτὲς **δὲν** εἶναι οἱ συνθῆκες τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς παρανομίας. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις τὸ ἑνιαῖο μέτωπο μονάχα τοὺς ἐπαναστάτες εὐνοεῖ (μὲ τὴν προϋπόθεση, καθὼς εἴπαμε, νὰ μὴν κόψουνε μονάχοι τὰ χέρια τους ἀπὸ τὴν ἄλλη κόψη τοῦ μαχαιριοῦ). Κάτι παραπάνω. Καὶ μόνο τὸ γεγονὸς ὅτι ἀποκαταστάθηκε μιὰ ὁποιαδήποτε ἑνιαιομετωπικὴ σύμπραξη ἐνάντια στὴν ἀντίδραση κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθῆκες, θὰ εἴτανε ἕνα καθαρὸ σύμπτωμα προοδευτικῆς ἀνόδου τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος. Νὰ γιατὶ οἱ ρεφορμιστὲς καὶ οἱ σταλινικοὶ τὸ ἀποκρούουν καὶ τὸ Ἀρχεῖο θεωρεῖ τώρα τὸ ἑνιαῖο μέτωπο περιττὸ μὲ τὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις, ἀναγκαῖο ὅμως μὲ τὶς «ἀντιδιχτατορικὲς» ἀστικές. Νὰ γιατὶ τὸ πράγμα εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο σήμερα καὶ χρειάζονται ἐπίμονες καὶ ὑπομονητικὲς προσπάθειές μας γιὰ νὰ φτάσομε σὲ κάποια ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα. Καὶ νὰ ὁ λόγος ποὺ μόνον ὅσοι δὲν ἔχουν ἀντιληφτεῖ τὴν οὐσία τοῦ ζητήματος μποροῦνε νὰ ἀντιτάξουν ἀφελῶς σὰν ἐπιχείρημα: Καὶ τί ἔκανε ἡ ΕΟΚΔΕ τόσον καιρὸ μὲ τὴν ταχτικὴ τοῦ ἑνιαίου ἐργατικοῦ μετώπου;

73. Ἡ πάλη τῆς Κ.Δ. πρὶν ἀπ' τὸν ἐκφυλισμό της στὰ χρόνια τῆς προσωρινῆς καὶ μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἡ ἴδια πάλη τῆς Δ.Α.Α. γιὰ τὸ ἑνιαῖο ἐργατικὸ μέτωπο ἔμεινε, καθὼς εἶναι γνωστό, δίχως σπουδαῖες ἄμεσες ἐπιτυχίες γιὰ μιὰ σειρὰ ἐτῶν. Κανένας ὡστόσο ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔβγαλε τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ταχτικὴ ἐκείνη εἴταν ἐσφαλμένη καὶ ὅτι δὲ στάθηκε ἕνα καλὸ ταχτικὸ ὅπλο γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση καθυστερημένων ἐργατικῶν μαζῶν καὶ γιὰ τὴν ἐπαναστατική τους κινητοποίηση. Μποροῦμε νὰ εἴμαστε λιγότερο ἀνυπόμονοι γιὰ τὶς πραχτικὲς ἐπιτυχίες σὲ μιὰ περίοδο σὰν τὴ σημερινή.

74. Ὅσο ξέρω, εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ μπαίνει σὲ συζήτηση ἀνάμεσα σὲ κομμουνιστὲς ἂν κατ' ἀρχὴν εἶναι σκόπιμο καὶ δυνατὸ νὰ ἐφαρμοστεῖ τὸ ἑνιαῖο μέτωπο σὲ περιόδους ποὺ ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίδραση καὶ ποὺ οἱ παλιὲς μαζικὲς ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν ἔχουνε διαλυθεῖ. Ὁ σ. Σ. δίνει κατηγορηματικὰ ἀρνητικὴ ἀπάντηση: δίχως τὶς μαζικὲς αὐτὲς ὀργανώσεις εἶναι ἀκατανόητη ἡ ταχτικὴ τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Ἕνα ἀπὸ τὰ δυό: Ἢ ἡ ταχτικὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ καὶ τώρα ἀκόμα σὲ μιὰ κάποια ἔχταση, ἂς εἶναι πολὺ μικρή, καὶ ὁ σ. Σ. τὴν ἀποκρούει γιὰ τοὺς κινδύνους της. Ἢ δὲ μπορεῖ καθόλου νὰ ἐφαρμοστεῖ, ἀλλὰ τότε δὲ δικαιολογεῖται ἡ ἐντελῶς ἰδιαίτερη ἐπιμονή του στὴ σχετικὴ πολεμική, ἐκτὸς ἂν ἐδῶ φτιάνομε ἀπὸ τὸ τίποτα μιὰ σο-

βαρὴ διαφωνία, ἔτσι γιὰ νὰ συζητᾶμε, καὶ δὲ συζητᾶμε ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὑπάρχει μιὰ σοβαρὴ διαφωνία.

75. Τὸ ἑνιαῖο μέτωπο εἶναι ἕνα βασικὸ ταχτικὸ μέσο τῶν κομμουνιστῶν ὅσον καιρὸ πλατιὲς ἐργατικὲς μάζες βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ ἀντιπάλων ὀργανώσεων, πολιτικῶν καὶ συνδικαλιστικῶν. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ὑποχώρησε τὸ πρῶτο ἐπαναστατικὸ κύμα (1921) ὁ Λένιν, καὶ ὁ Τρότσκι ἴσαμε τώρα, δὲν κουραστήκανε ποτὲ νὰ τὸ διακηρύττουνε στοὺς κομμουνιστὲς τοῦ κόσμου, ποτέ, οὔτε ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἀνέβαινε, οὔτε ὅταν ἡ ἀντίδραση εἶχε ἐπικρατήσει σὲ διάφορες χῶρες. Πουθενὰ δὲ μπῆκε ἀπὸ κανέναν ὁποιοσδήποτε περιορισμὸς γιὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔχταση τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τοῦ ἑνιαίου μετώπου, μόλο ποὺ φυσικὰ οἱ πλατιὲς καὶ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ μαζικὲς ὀργανώσεις μᾶς ἐνδιαφέρουνε περισσότερο πάντοτε καὶ ἡ κατάχτηση τῶν πιὸ πλατιῶν μαζῶν εἶναι ὁ σκοπὸς κάθε ταχτικοῦ μας μέσου, ὄχι μονάχα τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Στὴν πιὸ μαύρη τσαρικὴ παρανομία οἱ Μπολσεβίκοι ἐφαρμόσανε τὴν ταχτικὴ αὐτὴ μὲ τοὺς ἀντιπάλους τους στὸ ἐργατικὸ κίνημα πολλὲς φορές.

76. Μὲ καθαρὴ ἐπίγνωση γιὰ τὸ ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς ταχτικῆς αὐτῆς γιὰ τὴν κινητοποίηση τῶν μαζῶν εἶναι πρὸς τὸ παρὸν σὲ πολὺ χαμηλὸ βαθμό, ἡ Εἰσήγηση καθορίζει ὅτι ξεκινοῦμε μ᾿ ἕνα σωστὸ ταχτικὸ ὄργανο γιὰ νὰ πλατύνουμε ***μέσον καὶ αὐτοῦ*** σιγά-σιγὰ τὴν ἀχτίνα ἐπαφῆς μας μὲ τὶς μάζες. Ἡ θεωρία καὶ ἡ πράξη παντοῦ ἐπιβεβαίωσε τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴ σκοπιμότητα τῆς ταχτικῆς αὐτῆς καὶ γι᾿ αὐτὸ μὲ λύσσα τὴν ἀποκρούουν οἱ ἀντεπαναστάτες ἡγέτες μέσα στὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ὁ σταλινισμός, παρὰ τὴν πολιτική του κατάρρευση, ἐπηρεάζει ἀκόμη ἕνα τμῆμα καθυστερημένων ἐργατῶν ποὺ αὐταπατῶνται συγχέοντας τὶς καταχτήσεις τοῦ Ὀχτώβρη μὲ τοὺς σημερινοὺς δυνάστες τοῦ Κρεμλίνου. Ἀκόμα περισσότεροι ἐργάτες, ποὺ οἱ διαρκῶς μεταβαλλόμενες συνθῆκες θ᾿ ἀρχίσουν αὔριο νὰ τοὺς βάζουνε σὲ κίνηση, δὲν πρόκειται ὅλοι νὰ τραβηχτοῦν ἀμέσως, ***ἀπευθείας*** στὶς δικές μας σημαῖες. Θὰ χρειαστεῖ καὶ μ᾿ αὐτοὺς νὰ κάνουμε ἑνιαῖο μέτωπο πάνω στὴ βάση ἀμέσων διεκδικήσεων ὥσπου νὰ κατορθώσουμε νὰ τοὺς κινητοποιήσουμε στὰ συνθήματα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Καὶ μὲ τοὺς ἀρχείους ἐργάτες, ὅπου ἔστω καὶ λίγοι ὑπάρχουνε, θὰ τὸ ἐπιδιώξουμε τὸ ἑνιαῖο μέτωπο. Εἴτε μὲ τοὺς ἡγέτες, εἴτε παρὰ τὴ θέλησή τους, εἴτε ἐνάντιά τους. Τόνε ρεζίλεψαν στὴν πράξη τὸ λενινικὸ αὐτὸν ὁρισμὸ οἱ σταλινικοί, μὰ δὲν ἔπαψε νἆναι σωστός.

Μὴν περιφρονᾶμε τὸ λίγο ποὖναι τώρα δυνατό, ὅσο λιγοστὸ κι ἂν εἶναι, περιμένοντας ἄπραγα τὸ πολὺ ποὺ θἄρθει αὔριο. Γιατὶ δὲ θἄρθει μοιραῖα μόνο του. Πρέπει νὰ τὸ ἑτοιμάσομε ***καὶ μεῖς*** ἀπὸ τώρα.

6. Συμπέρασμα

77. Δὲν ξέρουμε σὲ τὶ βαθμὸ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὸ ἄρθρο τοῦ σ. Σ. ἐκπροσωπεῖ τὸ πνεῦμα τῶν συντρόφων μας ἀπὸ τὴν ΚΔΕΕ. Μαζὶ μὲ

τ' ἄλλα θέλησε νὰ μᾶς πεῖ μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση μάλιστα, ὅτι εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἐπαναστατικὴ αἰσιοδοξία. Ἂν δὲν τὸ πιστεύουμε γιὰ τὴν πράξη τοῦ παρελθόντος, τὸ ἐλπίζουμε γιὰ τὴ μελλοντικὴ μέσα στὸ Κόμμα. Μὰ ποιὸς θ' ἀρνηθεῖ πὼς τὸ νὰ μιλᾶς ἐντελῶς ἀόριστα γιὰ κάποιες «δυνατότητες πάλης» εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἱκανοποιεῖ στὸ πραχτικὸ πεδίο, ὅταν μάλιστα αὐτὸ συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ ἀπόλυτη ἄρνηση κάθε δυνατότητας μαζικῆς δράσης τοῦ προλεταριάτου; Ὁ λίβας τοῦ ντεφαιτισμοῦ τοῦ 1936—1937 εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχει ἀρκετὰ κοπάσει στὸ ἄρθρο τοῦ σ. Σ. Ἀλλὰ ὁ καφτερὸς ἀγέρας φυσάει δυστυχῶς ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἴδια μεριά. Κρατῆστε του κλειστὲς τὶς πόρτες.

78. Ἂν θὰ μᾶς χρειαζότανε ὕστερ' ἀπ' ὅλα τὰ παραπάνω μιὰ ἀνάγλυφη εἰκόνα τοῦ φαταλισμοῦ τῆς μηχανικῆς σκέψης τοῦ σ. Σ., μᾶς τήνε προσφέρει ὁ ἴδιος: «Ποτὲ δὲν ἀποκλείσαμε τὴν κατάρρευση τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος στὴ χώρα ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ οἰκονομικὴ ἢ πολιτικὴ κρίση στὸ ἐσωτερικό της. Ἀλλὰ τὰ γεγονότα ποὺ θὰ ἐπιφέρουν τὴν κατάρρευση δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς καὶ ἀπὸ τὴ δράση μας».

Ὄχι, ὄχι, σύντροφε Σ.!

Θὰ ἐξαρτηθοῦνε ***καὶ*** ἀπὸ μᾶς, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ προλεταριάτο μ' ἐπικεφαλῆς τὸ ἐπαναστατικό του Κόμμα.

Ἄρνηση αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἰδέας τοῦ Κόμματος ποὺ δημιουργοῦμε.

Ἀκροναυπλία, 2 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1940.

Π.

Ὑστερόγραφο

VII. «Παραποιήσεις»

79. Θἄτανε καλλίτερο νἄλειπε τὸ ὑστερόγραφο αὐτό. Ἀλλὰ ὁ σ. Σ. ἐπέμεινε νὰ τὸ κάνει ἀπαραίτητο.

Λοιπόν, σωστά: ὁ πιὸ καλὸς τρόπος γιὰ νὰ ἑνωθοῦνε καὶ ψυχολογικὰ οἱ τεταρτοδιεθνιστὲς μέσα στὸ Κόμμα τους εἶναι ὄχι μόνο νὰ βλέπουν ἀλλὰ καὶ νὰ λένε μεταξύ τους τὰ πράματα ὅπως εἶναι. Ὁ σ. Σ. φαίνεται νὰ πιστεύει πὼς ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ΕΟΚΔΕ καὶ εἰδικὰ ὁ πολιτικός της εἰσηγητὴς σ' αὐτὴ τὴ συζήτηση παραβλέψαμε τὸν καλὸν κανόνα. Νὰ ἰδοῦμε καὶ νὰ διορθώσουμε ἀμέσως τὸ λάθος ἂν πραγματικὰ ἔγινε. Ὁ σ. Σ. ἀναφέρει δυὸ περιπτώσεις.

α'.) Δὲν ἔπαψε, λέει, νὰ δρᾶ ἡ Ὀργάνωσή του ἀπὸ τὸ Γενάρη, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ Μάη τοῦ 1937. Καὶ ὡς τότε ἔκανε ἀξιόλογη δράση καὶ μάλιστα ἔδωσε δυὸ θύματα. Ὅλοι ὅμως ξέρουνε πὼς ὅσα γράφει ὁ σ. Σ. γιὰ χιλιάδες προλετάριους ποὺ διαβάσανε τὶς προκηρύξεις τῆς ΚΔΕΕ, γιὰ ἀξιοσημείωτες πολιτικές της ζυμώσεις μέσα σὲ ἐργοστάσια καὶ γιὰ τὴν ἀνυπαρξία ἄλλης προλεταριακῆς ἀντιδιχτατορικῆς δράσης μέσ' τὴ Θεσσαλονίκη ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δική της, εἶναι τὰ πρῶτα παραπολὺ τραβηγμένα καὶ τὸ τελευταῖο ἱστορικῶς ἀνακριβὲς (ἀφοῦ ἡ τοπικὴ ἐκεῖ ὀργάνωση τῆς ΕΟΚΔΕ μόλις πρὶν ἀπὸ ἐνάμισυ περίπου ἔτος ἔπαυσε νὰ δρᾶ).

Καὶ πραγματικὰ θἄτανε περίεργο μιὰ τόσο σοβαρὴ ἐργασία νὰ σταματήσει ὁλότελα ὡς διὰ μαγείας, μόλις—τέλη Μάρτη ἢ ἀρχὲς 'Απρίλη 1937—πιάστηκε ὁ σ. Σ., ἐνῶ ὁ ἄλλος ἡγέτης καὶ μέλη τῆς ΚΔΕΕ καὶ ὅλος ὁ ἀσύγκριτα ἀνώτερος ἀπὸ τὴν ΕΟΚΔΕ τεχνικὸς μηχανισμός της ἔμειναν ἀνέπαφοι (9).

'Οπωσδήποτε τὸ γεγονὸς ποὺ στὴν Εἰσήγηση διαπιστώνεται σὰν ἐπιχείρημα τῆς πράξης γιὰ τὴ σφαλερότητα τῆς τότε ντεφαιτιστικῆς πολιτικῆς, ὅτι δηλαδὴ ἡ ΚΔΕΕ ἔπαυσε νὰ ὑπάρχει σὰν δρῶσα ἔξω πολιτικὴ ὀργάνωση, ὁμολογιέται ἀπὸ τὸ σ. Σ. "Αν ἔπαψε ὄχι μετὰ 6 ἀλλὰ μετὰ 9 μῆνες ἀπὸ τὴν ἀνακήρυξη τῆς Δικτατορίας φαίνεται πὼς τὸ πράγμα δὲν ἀλλάζει οὐσιωδῶς. Βέβαια ἡ ΚΔΕΕ ἔμεινε καὶ μένει σήμερα, ὄχι μόνο στὴν ἀφηρημένη σφαίρα τῶν ἰδεῶν της, ἀλλὰ καὶ σὰν σύνολο προλεταριακῶν ἀγωνιστῶν, σὰν μιὰ ἐπαναστατικὴ τάση. Μένει ὅμως στὴ φυλακή, ὅπως μετὰ τριῶν καὶ πάνω χρόνων δράση ἔξω, μένει τώρα καὶ ἡ ΕΟΚΔΕ, ἀφοῦ πιάστηκε καὶ τὸ τελευταῖο της δρῶν μέλος. 'Η τέτοια ὕπαρξη τῶν δυὸ ὀργανώσεων θὰ μᾶς ἐπιβάλει ὁρισμένα συμπεράσματα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἵδρυσης τοῦ νέου κόμματος, ὄχι ὅμως γιὰ τὰ πραχτικὰ ἀποτελέσματα τῆς ὥς τώρα πολιτικῆς τῶν τεταρτοδιεθνιστικῶν ὀργανώσεων τῆς χώρας.

"Οσο γιὰ τοὺς δυὸ τεταρτοδιεθνιστὲς ποὺ βρήκανε ἡρωικὰ τὸ θάνατο στὰ στρατόπεδα τῆς Διχτατορίας τοῦ κεφαλαίου καὶ ἀνήκανε καὶ οἱ δυό τους στὴν ΚΔΕΕ, ὑποθέτω ὅτι ὄχι μόνο δὲ διορθώνουνε τὴν πραχτικὴ ἀφάνεια τῆς ΚΔΕΕ μετὰ 8 ἢ 9 μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὶς 4 Αὐγούστου, ἀλλ' ἀντίθετα τὴν ὑπογραμμίζουνε θλιβερά. Γιατὶ καὶ οἱ δυὸ νεκροὶ ἀγωνιστὲς τῆς 4ης Διεθνοῦς ἔδρασαν σὰν ἐπαναστάτες καὶ πέθαναν, ἐνῶ τὸ δραστικό τους παράδειγμα δὲ μπόρεσε νὰ τὸ ἀκολουθήσει ἡ ἔξω 'Οργάνωσή τους ἐξ αἰτίας κυρίως τοῦ ντεφαιτισμοῦ της. 'Επομένως, ἂν γιὰ μιὰ στιγμὴ δεχόμασταν μὲ τὸ σ. Σ. ὅτι ὑπῆρξαν κάποιοι ποὺ ἀσέβησαν στὴ μνήμη τους, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς ἀνακαλοῦν ἀπὸ τὸν τάφο, τόσο ἄκαιρα, γιὰ νὰ δικαιολογήσουνε μιὰ κατάσταση ποὺ ἄρνησή της ἀκριβῶς εἶναι τὸ τραγικὸ παράδειγμα καὶ τῶν δυό.

β'.) Χωρὶς ἡ σοβαρὴ συζήτηση ποὔχουμε, ἀνοίξει τώρα, νὰ τὸ ἀπαιτεῖ καὶ χωρὶς νὰ τὄθιξε κανεὶς μέσα σ' αὐτή, ὁ σ. Σ. θέλησε νὰ δικαιολογήσει ἕνα παλιὸ λάθος τοῦ σ. Μ. ποὺ σὰν ὑπεύθυνος ἐδῶ τῆς ΚΔΕΕ ἀρνήθηκε ἀρκετὸν καιρὸ τὴν ἑνοποιητικὴ συζήτηση ποὺ τοῦ πρότεινε ὁ ἐδῶ σχηματισμὸς τῆς ΕΟΚΔΕ. Καὶ γιὰ δικαιολόγησή του ἀναφέρει ὅτι χειρότερα ἔκανε ὁ πυρήνας τῆς ΕΟΚΔΕ 'Ακροναυπλίας. α) Δὲν εἶναι σωστὸ ὅτι ὁ πυρήνας δὲν εἶχε διατυπωμένες γραφτὰ τὶς ὑπεύθυνες γνῶμες τῆς ΕΟΚΔΕ. "Ολο τὸ 1937 καὶ ἀργότερα ἀκόμη ἐρχότανε ἐδῶ ταχτικὰ τὸ ἐπίσημο παράνομο ὄργανο τῆς ΕΟΚΔΕ «Προλετάριος». β) Τὸ Σεπτέμβρη ὁ πυρήνας ΚΔΕΕ 'Ακροναυπλίας δὲν ἀπευθύνονταν στὸν πυρήνα ΕΟΚΔΕ σὰν σὲ ἀδελφὴ τεταρτοδιεθνιστικὴ ὀργάνωση γιὰ συζήτηση ἑνοποιητική, ὅπως ἔκανε στὸ σ. Μ. ὁ πυρήνας ΕΟΚΔΕ. 'Η ΚΔΕΕ τότε, ἢ καλλίτερα ἡ μισὴ Κ.Ε. τῆς ἄλλοτε ἑνιαίας ΚΔΕΕ, εἶχε αὐτοανακηρυχθεῖ σὲ κόμμα καὶ εἴτανε ὁ πρωταγωνιστὴς ποὺ ἀπέκρουε τὴν πρόταση τῆς 'Εθνικῆς μας Συνδιάσκεψης (Φλεβάρης 1937) γιὰ συζήτηση μὲ σκοπὸ τὴ συγχώνευση τῶν 4διεθνιστικῶν ὀργανώσεων. γ) Δὲν ἔχει ὁ ὑποφαινόμενος προσωπικὴ γνώση γιὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ σ. Σ. ἀφοῦ ἔλειπε τότε ἀπὸ δῶ. Μιὰ πρόχειρη ἔρευνα στούς συντρόφους τοῦ πυρήνα κάνει ἀναμφίβολο ὅτι στὸν πυρήνα ποτὲ δὲν ἦρθε γιὰ συζήτηση ὁποιαδήποτε πρόταση τοῦ σ. Σ. ἡ ὁποία ἀποκρούστηκε. Γιατὶ ἄλλωστε νὰ τὴν ἀπόκρουε ἀφοῦ ἡ ΕΟΚΔΕ πρώτη εἶχε ζητήσει τὴ συζήτηση καὶ τὴν ἀρνιότανε ἡ ΚΔΕΕ; Αὐτὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς εὐώδεις ἢ δυσώδεις συνομιλίες πού τυχὸν εἶχαν γίνει ἀνάμεσα σὲ ὁποιουσδήποτε συντρόφους τότε, ζῶντες ἢ νεκροὺς τώρα. Εἶναι πιθανὸ ὁ σ. Σ. νὰ εἶχε συνομιλήσει γιὰ τὴν ἀνάγκη μιᾶς συζήτησης μὲ μέλη τοῦ τότε γραφείου τοῦ πυρήνα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἐξαιρετικὴ ὄξυνση τῶν φραξιονιστικῶν παθῶν τότε τὸν εἶχε φέρει σὲ σφοδρὴ σύγκρουση. 'Οπωσδήποτε πρόταση ὑπεύθυνη τοῦ σ. Σ., γραφτὴ ἢ προφορική, κανένα μέλος τοῦ γραφείου δὲν ἔφερε ποτὲ γιὰ συζήτηση στὸν πυρήνα. Θὰ γινότανε ἀμέσως δεχτή, γιατὶ αὐτὸ εἴτανε τὸ γενικὸ πνεῦμα τῆς 'Οργάνωσης ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἵδρυσής της καὶ γιατὶ αὐτὸ ἀποδείχτηκε ἀπὸ τὸ 1937 κιόλας. δ) 'Ο πυρήνας ΕΟΚΔΕ πῆρε ἐνεργὰ μέρος στὶς συζητήσεις ποὔγιναν καὶ ποὺ παρὰ τὴ γνώμη του περιορίστηκαν μόνο σὲ ἀντιπροσώπους τῶν ἀρχείων. 'Ο σ. Η. θυμᾶται καλὰ καὶ βεβαιώνει ὅτι ὁ πυρήνας ΕΟΚΔΕ (τότε) συζήτησε γιὰ τὴ συζή-

τηση μεταξὺ τῶν ὁμάδων καὶ ἀποφάσισε νὰ γίνει αὐτὴ σ' ὅλα τὰ μέλη τῶν ὁμάδων σὲ τμηματικὲς κοινὲς συνελεύσεις, ἐνῶ τὸ 'Αρχεῖο πρότεινε συζήτηση ἀντιπροσώπων. Πῶς στὸ τέλος ὁ ἀρχειομαρξιστὴς ἀντιπρόσωπος μὲ τὸ γνωστὸ χυδαῖο ὑβρεολόγιο κατὰ τοῦ Τρότσκι τορπίλλισε κι αὐτὲς τὶς λειψὲς συζητήσεις τῶν ἀντιπροσώπων, τὸ ξέρει καλὰ ὁ σ. Σ. (10).

'Ο σ. Μ. ἔκανε μιὰ ἀξιοκατάκριτη παράλειψη νὰ μὴ δεχτεῖ τὴ συζήτηση ἄμεσα στοὺς ἐδῶ σχηματισμοὺς καὶ τῶν δυὸ ἀδελφῶν ὀργανώσεων, ὕστερ' ἀπὸ τὴ συμφωνία τῆς Αἴγινας καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Συνεδρίου, ὁπωσδήποτε κι ἂν εἶχε γίνει ἡ σχετικὴ πρόταση σ' αὐτόν. 'Ακόμη κι ἂν ἡ συζήτηση, δίχως λόγο φρονῶ, ἄρχιζε μὲ στενότερο τυπικὸ τρόπο ἀνάμεσα στοὺς δυὸ σχηματισμούς, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ λογικὴ τῶν πραγμάτων δὲ θ' ἀργοῦσε νὰ γίνει καὶ ἀνοιχτὴ συζήτηση ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ μέλη τους, μέλη τῆς ἴδιας Διεθνοῦς. Θᾶταν ἕνα βῆμα πρὸς τὴν ἑνότητα. Καὶ εἶναι ν' ἀπορεῖ κανεὶς πῶς τώρα ὁ σ. Σ. γράφει ὅτι καλὰ ἔκανε τότε ὁ σ. Μ. κρατώντας τὴν ἀρνητική του ἐκείνη θέση.

Τὰ δυὸ αὐτὰ παραδείγματα «παραποιήσεων» τῆς ἀλήθειας σὲ βάρος τοῦ σ. Σ. μᾶς δείχνουν, τὶ πάνω - κάτω θᾶναι καὶ οἱ ἄλλες ὅμοιες περιπτώσεις ποὺ καθὼς μᾶς λέει παρέλειψε νὰ τὶς ἀναφέρει στὸ ἄρθρο του. Μετρήσαμε παραπάνω, καὶ βάλαμε τοὺς ἀριθμοὺς σὲ παρενθέσεις, μιὰ ὁλάκαιρη σειρὰ ἀπὸ ἀνακρίβειες ποὺ εἶναι γεμάτο τὸ ἄρθρο τοῦ σ. Σ. Οἱ ἀνακρίβειες αὐτὲς μποροῦν εὔκολα νὰ διαπιστωθοῦν ἀπὸ ἕναν ὁποιοδήποτε ἀναγνώστη ποὺ μὲ τὸ μέσον ὅρο προσεχτικότητας θὰ διάβαζε ἁπλῶς τὸ κείμενο τῆς Εἰσήγησης καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ σ. Σ. φτάνει μόνο νὰ μὴν εἶχε μηχανιστικὲς παρωπίδες στὰ μάτια. Δὲ βιαζόμαστε νὰ βροῦμε ἐδῶ τίποτα παραποιήσεις, δηλαδὴ ἐνσυνείδητες διαστροφές, ὅπως τόσο ἄνετα κάνει ὁ νοῦς τοῦ σ. Σ. Ὄχι τόσο γιατὶ μιὰ τέτοια βιάση θᾶτανε σύμπτωμα ἀνεπαρκοῦς κομματικοῦ πνεύματος σ' αὐτὴ τὴ σοβαρὴ συζήτηση ποὺ κάνομε. Πιστεύουμε περισσότερο ὅτι ἡ μηχανικὴ μέθοδο ποὺ ἀντικρύζει τὰ ζητήματα ὁ σ. αὐτὸς ἑπόμενο εἶτανε νὰ τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀντιληφτεῖ δίχως χονδροειδεῖς παρανοήσεις τὶς σκέψεις τῶν ἄλλων ποὺ τυχαίνει ν' ἀκολουθοῦν ἐντελῶς ἀντίθετη μέθοδο.

Πρέπει ὅμως νὰ τὸ ποῦμε ὅτι ἡ πρωτοβουλία τοῦ σ. Σ. ν' ἀρχίσει τὴ συζήτηση αὐτὴ μ' ἕνα ἀνασκάλεμα στοὺς τάφους— ἀκόμα καὶ τοὺς πολιτικούς!—στάθηκε δίχως ἄλλο ἄτυχη καὶ ὁπωσδήποτε εἶναι μέσο συζήτησης ὄχι ἐξαιρετικῆς ποιότητας καὶ ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν τόσο ἐπίμονα διακηρυσσόμενη ἀπὸ τὸν ἴδιο ἀνάγκη γιὰ ἕνα μεγαλύτερο ψυχολογικὸ πλησίασμά μας. 'Ο δρόμος ποὺ ἄνοιξε δὲν εἶναι καλὸς καὶ ἐμεῖς δὲ θὰ τὸν ἀκολουθήσουμε. Γιὰ νὰ γυρίσει κι αὐτὸς πίσω χρειάστηκε νὰ τοῦ ἀποδείξουμε ὅτι δὲν ὠφελεῖ τὴν ὑπόθεση αὐτοῦ τοῦ ἴδιου πρωτίστως.

'Ο σ. Σ. μᾶς λέει ὅτι δὲν εἶναι γιὰ τὸ Κόμμα μας ὠφέλιμη ἡ μέθοδος ἐκείνη ποὺ αὐτὸς τὴν ὀνομάζει «παραποιήσεις» ἀνάμεσά μας καὶ προσθέτει ὅτι αὐτήνε μόνο οἱ ἔκφυλοι σταλινικοὶ γραφειοκράτες τὴ χρησιμοποιοῦνε. Σωστά, σωστά. Νὰ μὴ τήνε ξαναχρησιμοποιήσει λοιπὸν πιά.

Π.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκδομένα:

Πόλεμος κατὰ τοῦ πολέμου (1924).
Νέο ξεκίνημα (1927).
Ἀντιπολεμικὸ Μανιφέστο (1931).
Δημοκρατικὴ ἢ Σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα ; (1934).
Βασιλεία, Δημοκρατία, Κομμουνισμὸς (1935).
Τρότσκι, ἕνας μεγάλος θεωρητικὸς τοῦ μαρξισμοῦ (1945).
Τὰ Λαϊκὰ Μέτωπα — Ὁ 2ος Παγκόσμιος Πόλεμος — Ἡ διχτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου (1958).

Ἀνέκδοτα ἢ δημοσιευμένα σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικά:

Ὀχτὼ χρόνια κρίση στὸ ΚΚΕ (Ἀπὸ τὴ Διάσκεψη Σεπτέμβρη 1926 ἴσαμε τὴν 6η Ὁλομέλεια). — Ἀπολογισμὸς τῆς συζήτησης (τῆς ΕΟΚΔΕ καὶ τῆς ΚΔΕΕ).

Πολεμικές : *Ι. Πολιτικές - θεωρητικές :* 1) Ἐθνικισμὸς καὶ Ἀγριανθρωπισμὸς (ἀπάντηση στὸν «Ἐθνικισμὸ καὶ Ἀνθρωπισμό» τοῦ Α. Δελμούζου), 2) Λασσὰλ (διάλεξη στὸ Ὑπαλληλικὸ Κέντρο Θεσσαλονίκης, 1932). 3) Σταλινικὴ «ὑποκατανάλωση» μαρξικῆς σκέψης (θεωρητικὴ συζήτηση μὲ τὴν «Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρηση» γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κρίση, στὸ περιοδικὸ «Σπάρτακος» 1934). 4) Κομμουνισμὸς καὶ Ἀρχειομαρξισμὸς (στὸ «Σπάρτακο» 1932). 5) Τὸ Ἐθνικὸ ζήτημα στὸ 3ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ καὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτό. 6) Ραμπαγάδες — Πρωτοπόροι τῆς πισινῆς ἢ ἐπαναστάτες ; 7) Γιὰ τὴν ταχυδακτυλουργία καὶ γιὰ μερικὰ ἄλλα (στὸ «Δελτίο Συζήτησης» ΕΟΚΔΕ καὶ ΚΔΕΕ). ***ΙΙ. Συνδικαλιστικές :*** 1) Συνδικαλιστικὸς μηδενισμός. 2) Ἐξάρθρωση καὶ Ἀνασυγκρότηση τῆς Ἑνωτικῆς ΓΣΕ (Συνδιαλιστικὸ πρόγραμμα τοῦ Σπάρτακου). ***ΙΙΙ. Νομικές :*** Κριτικὴ τοῦ Νόμου 4229 («Ἰδιώνυμο»), στὸ περιοδικὸ «Δικαιοσύνη». 2) Ὑπεράσπιση τῶν κομμουνιστῶν ἀπὸ τὶς φυλακὲς Ἄσσου (δυὸ ἀγορεύσεις στὸ Κακουργιοδικεῖο Κεφαλονιᾶς). 3) Ἐπὶ μιᾶς εἰσαγγελικῆς ἀπαγορεύσεως (γιὰ τὶς ἀστυνομικὲς θηριωδίες στὸ Ἐργατικὸ Κέντρο Θεσσαλονίκης, 15 Φλεβάρη 1933). ***IV.*** Ἀπολογία στὸ Παγκαλικὸ Στρατοδικεῖο κ. ἄ.

Μεταφράσεις:

Κ. Μάρξ	: Κριτικὴ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας (μὲ τὸν Γ. Δούμα)
»	: Τὸ Κεφάλαιο (μὲ τὸν Γ. Δούμα).
Κ. Κάουτσκι	: Οἰκονομικὲς Θεωρίες τοῦ Κάρλ Μάρξ.
»	: Κάντ.
Ν. Μπουχάριν	: Θεωρία τοῦ Ἱστορικοῦ Ὑλισμοῦ.
Λ. Τρότσκι	: Οἱ ἐπιτυχίες τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ οἱ κίνδυνοι τοῦ τυχοδιωχτισμοῦ.
»	: Γερμανία — τὸ κλειδὶ τῆς παγκόσμιας κατάστασης.
»	: Ποῦ βαδίζει ἡ Γαλλία.
»	: Ἡ Προδομένη Ἐπανάσταση.

(Πολλὰ ἄρθρα του, εἰσηγητικὰ νοκουμέντα, πολεμικὲς κλπ. εἶναι σκορπισμένα στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο : «Ριζοσπάστης», «Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρηση», «Σπάρτακος», «Ἐργατικὴ Πρωτοπορία», «Προλετάριος», εἴτε σὲ χειρόγραφα : «Δελτίο Συζήτησης» κλπ.).